

[99.] Väster om seminariets tomtområde finnes en gränd, hvaraf hälften vore såld till angränsande tomts ägare, men hvars andra, intill seminarie-tomten gränsande hälft ännu befunne sig i stadens ägo. I september 1905 hade rektor ingått till stadsfullmäktige i Stockholm med hemställan, att Stockholms stad måtte till Kungl. Maj:t och kronan genom gäfvobref öfverlåta hvad af bemälda gränd ännu tillhörde staden. Denna framställning blef af stadsfullmäktige bifallen. Härigenom hade seminariets tomt utvidgats med 317 kvadratmeter, och efter denna utvidgning syntes tomten tillräcklig äfven för rektorsbostad, hvilken beräknades upptaga en yta af 180 kvadratmeter. Lämpligaste platsen å tomten för den nu ifrågasatta nybyggnaden vore hörnet af Prästgårds- och Björngårdsgatorna. Sammanlagda kostnaden för denna byggnad belöpte sig enligt de bifogade ritningarna och kostnadsförslaget till endast 31,000 kronor. Efter en beräkning af fyra procents ränta å detta belopp skulle den årliga kostnaden för rektorsbostaden uppgå till 1,240 kronor. Om den nu till rektor utgående bostadsersättningen af 1,600 kronor kapitaliserades efter nämnda räntesats, erhöles en summa af 40,000 kronor, för hvilket belopp nybyggnad till rektorsbostad torde kunna icke blott uppföras utan äfven i det närmaste underhållas.

Därest frågan om nybyggnad för rektor uppskötes, måste den entreprenör, som åtagit sig seminariebyggnadens uppförande, vid områdets planering radera den grund, som enligt nu ingifna förslag skulle tagas i anspråk för förstnämnda byggnad; och därefter komme uppförandet af rektorsbostad att ställa sig dyrare. Äfven ur synpunkten af planeringens afslutande och trädgårdens iordningställande snarast möjligt vore det fördelaktigt, om båda nu nämnda byggnader blefve färdiga samtidigt.

På sålunda anförda grunder hemställde rektor, att Kungl. Maj:t täcktes till 1907 års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande af ett anslag å 31,000 kronor för uppförande i hufvudsaklig öfvensstämmelse med de för ändamålet upprättade ritningar och kostnadsförslag af rektorsbostad vid ifrågavarande seminarium.

Stockholms stads konsistorium har den 13 november 1906 i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däruti konsistoriet, som funnit rektorsbostadens uppförande nödvändigt, på de af rektor i öfrigt anförda skäl tillstyrkt bifall till hans förevarande framställning.

Jämväl öfverintendentsämbetet har på grund af nådig remiss den 27 november 1906 yttrat sig i ärendet och därvid förklarat sig icke hafva funnit något att däri för sin del erinra.

Det har af skäl, på hvilka jag icke här torde behöfva närmare ingå, ansetts synnerligen fördelaktigt, om rektor vid ett folkskoleseminarium kan beredas bostad å själfva seminarietomten. Också hafva i de fall, då under senare åren Riksdagen beviljat anslag till uppförande af nya seminariebyggnader, i anslaget ingått medel till uppförande af rektorsbostad. Undantag från denna regel bildar endast seminariet i Stockholm. Anledningen till att icke vid begärande af anslag till nya byggnader för detta seminarium äfven begärdes anslag till rektorsbostad, var, såsom ock rektor i sin skrifvelse i nu förevarande ärende anför, att tomten syntes i sin helhet erforderlig för andra seminariets behof. Nu har emellertid frågan kommit i ett annat läge genom den af rektor omnämnda utvidgningen af seminarietomten. Genom beslut den 1 februari 1906 afstodo nämligen Stockholms stadsfullmäktige å stadens vägnar till Kungl. Maj:t och kronan utan ersättning, för att tilläggas de för ifrågavarande seminariums behof afsedda, kronan tillhöriga tomterna nr 1 och 2 i kvarteret Marsvinet i Stockholm, den del af den till igenläggning bestämda Fatbursgränden, som, i areal innehållande omkring 317 kvadratmeter, funnes upptagen å en af stadsplaneingenjören G. von Segebaden upprättad karta; och genom nådigt bref den 20 april 1906 förklarade Kungl. Maj:t, att nämnda område af omkring 317 kvadratmeters areal må af kronan med äganderätt öfvertagas för att tilläggas berörda tomter. Under det att seminarietomten sålunda ökats med omkring 317 kvadratmeter, skulle enligt de i förevarande ärende upprättade ritningarna en tillräckligt rymlig rektorsbostad å tomten taga i anspråk endast 180 kvadratmeter. I följd däraf att för uppförandet af rektorsbostaden grundmurarna till ett af de äldre å tomten uppförda, nu rifna husen kunna användas, kommer kostnaden för den nya byggnaden att ställa sig så jämförelsevis låg, att det synes vara för statsverket nästan ekonomiskt fördelaktigare att låta utföra ifrågavarande byggnadsarbete än att till rektor utbetala en årlig hyresersättning af 1,600 kronor. Emot ritningarna och kostnadsförslaget synes ingenting vara att anmärka.

På grund häraf tillåter jag mig hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med upprättade ritningar och kostnadsförslag, af rektorsbostad vid folkskoleseminariet i Stockholm på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 31,000 kronor.

I anledning af Kungl. Maj:ts nådiga framställning beslöt 1906 års Riksdag dels medgifva, att statens rätt till en i ett af stadsfullmäktige i Växjö enligt beslut den 30 november 1904 gjordt anbud afsedd del af den utaf folkskoleseminariet i nämnda stad disponerade tomten jämte den

[100.]
Nybyggnad
för folkskole-
seminariet i
Växjö.

nuvarande seminariebyggnaden finge mot utbyte af annan mark öfverlätas till Växjö stad i öfverensstämmelse med samma anbud, dels ock bevilja för erläggande af en enligt nyssnämnda beslut fordrad mellangift ett belopp af 5,000 kronor samt till utförande å den tillökade seminarietomten af *nya byggnader för seminariet* äfvensom anskaffande af gymnastikattiralj för seminariet ett belopp af 246,250 kronor, eller sammanlagdt 251,250 kronor, däraf på extra stat för år 1907 anvisades 90,000 kronor.

Vid anmälan den 16 juni 1906 af Riksdagens berörda beslut täcktes Kungl. Maj:t, med förklarande att stadsfullmäktiges i Växjö enligt beslutet den 30 november 1904 gjorda anbud blifvit af Kungl. Maj:t antaget, anbefalla Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län att föranstalta, dels därom att det ifrågakomna bytet mellan staten och Växjö stad blefve i enlighet med de i stadsfullmäktiges nämnda beslut angifna villkor verkställt, hvarvid Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle tillse, att den fastighet, hvilken staden sålunda skulle öfverlåta till staten, blefve öfverlämnad gravationsfri, äfvensom att förbehåll gjordes därom, att folkskoleseminariet skulle äga förfoga öfver seminariets gamla byggnader, intill dess seminariet kunde inflytta i de nya byggnaderna, dels ock därom att lagfart å den af staten förvärfvade fastigheten söktes; och skulle, sedan lagfart beviljats, vederbörliga expeditioner härom jämte öfriga handlingar angående fastigheten insändas till Kungl. Maj:t. Därjämte anbefallde Kungl. Maj:t statskontoret att redan under år 1906, därest sådant vore erforderligt, till Kungl. Maj:ts befallningshafvande på rekvisition af tillgängliga medel förskottsvis utbetala det för bytets verkställande erforderliga belopp, 5,000 kronor.

Med anmälan, att förutnämnda expeditioner jämte öfriga fastigheten i fråga angående handlingar ännu icke till Kungl. Maj:t inkommit, hvadan jag icke funnit lämpligt att ännu hos Kungl. Maj:t göra underdånig hemställan angående dispositionen af de för ifrågavarande byggnadsarbete för år 1907 anvisade medel, får jag nu, i enlighet med en af öfverintendentsämbetet uti underdånig skrifvelse den 16 oktober 1906 gjord framställning samt med afseende därå, att den hufvudsakligaste delen af arbetet med de nya seminariebyggnadernas uppförande kommer att verkställas under år 1908, tillstyrka, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att af omförmälda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa ytterligare ett belopp af 110,000 kronor.

[101.] Folkskoleinspektören O. Ohlson framställde i skrifvelse till domkapitlet i Härnösand den 17 januari 1903 förslag om *inrättande af ett folkskoleseminarium i Norrbotten* och anförde därvid i hufvudsak: att ett flertal mindre

Anordnande af ett nytt folkskoleseminarium.

folkskolor inom inspektionsdistriktet på grund af det stora barnantalet nödvändigt borde förvandlas till folkskolor, hvilket Ohlson dock med hänsyn till den bristande tillgången på kompetenta lärare ej ansett värdt att påyrka; att vid folkskoleseminariet i Umeå under ej så få år knappt hälften af de inträdessökande af brist på utrymme kunnat intagas, samt att folkskoleseminariet i Härnösand förmodligen icke heller kunnat under de senare åren mottaga alla kompetenta inträdessökande; att ett folkskoleseminarium för Norrbottens län borde inrättas som samseminarium, hvarigenom det blefve ganska visst, att tillräckligt antal inträdessökande alltid komme att anmäla sig; äfvensom att ifrågakvarande seminarium möjligen kunde anordnas som öfverbyggnad på de inom länet befintliga småskoleseminarierna. [101.]

Sedan domkapitlet i Härnösand med anledning af denna framställning infortrat yttrande af rektorn vid folkskoleseminariet i nämnda stad G. W. Bucht, yttrade denne i skrifvelse den 3 december 1903: Ett folkskoleseminarium i Norrbottens län vore af behöfvet påkalladt för att afhjälpa den därstädes rådande lärarbristen. Tillgång på elever skulle sannolikt icke komma att saknas; seminariet borde i alla händelser icke anordnas som öfverbyggnad på småskoleseminarierna med färre klasser än andra folkskoleseminarier utan blifva fyrklassigt, hvaremot det kunde ifrågasättas, huruvida icke ettdera af statens småskoleseminarier kunde ombildas till folkskoleseminarium, hvilken ombildning kanske helst borde vidtagas med seminariet i Haparanda, särskildt med hänsyn till den nya läroanstaltens uppgift att jämväl utgöra ett värn för det svenska språket i dess kamp mot det finska, i hvilket fall utbildningen af lärarinnor i finska församlingarnas småskolor borde kunna öfvertagas af landstingsseminarierna. Tveksamhet kunde uppstå om lämpligheten att i ett folkskoleseminarium tillämpa samskoleidéen, då någon säker erfarenhet på detta område icke vunnits. Med hänsyn ej mindre till förhållandena i Norrbottens län än afven därtill, att ett kvinnligt folkskoleseminarium redan funnes i Umeå, borde det nu ifrågasatta blifva manligt.

Sedan efter stiftsdelningens genomförande ärendet öfverlämnats till domkapitlet i Luleå, infortrade detta yttrande däruti från tillförordnade rektorn vid folkskoleseminariet i Umeå O. W. Sundén, som i skrifvelse den 28 mars 1904 anförde i hufvudsak följande: Inrättandet af ett nytt folkskoleseminarium inom det nya stiftet syntes vara en oafvislig nödvändighet, helst som icke mindre än 270 nya folkskollärartjänster, däraf 100 inom Norrbottens län och 170 inom Västerbottens län, skulle krävas för

- [101.] uppnåendet af den utveckling af skolväsendet, som redan vunnits inom den norra delen af Norrbottens län, och det vore otänkbart att kunna fylla lärarbristen med krafter söderifrån, då brist äfven där förefunnes. Det ifrågasatta seminariet borde icke anordnas som öfverbyggnad på småskoleseminarierna. Ej heller borde något af statens småskoleseminarier i Norrbotten, hvilka båda hade viktiga uppgifter att fylla, ombildas till ett folkskoleseminarium. Skulle det nya folkskoleseminariet blifva ett värn för det svenska språket, borde det förläggas till fullt svenskspråkig bygd, helst Luleå eller möjligen Boden. För att redan från början med visshet erhålla tillräckligt antal inträdessökande borde seminariet åtminstone under en behöflig öfvergångstid stå öppet ej blott för manliga utan äfven för kvinnliga elever, och detta så mycket hellre som i Norge och Schweiz vunnit erfarenhet ådagalade, att samundervisning i folkskoleseminarier icke medfört några menliga följder vare sig i moraliskt eller pedagogiskt hänseende.

Vid prästmöte i Härnösand den 28—30 juni 1904 förelåg till behandling ett af enskild motionär väckt förslag om underdånig hemställan rörande inrättande inom Luleå stift af ett seminarium för utbildande af manliga folkskollärare. Sedan upplyst blifvit, att samma fråga redan upptagits till behandling af domkapitlet i Luleå, fann prästmötet visserligen för sin del icke anledning att aflåta någon underdånig skrifvelse i ärendet men beslöt dock att som sin öfvertygelse uttala, att ett trängande behof af ytterligare ett folkskoleseminarium inom Luleå stift förefunnes.

Sedan domkapitlet den 14 september 1904 i underdånig skrifvelse hemställt om anvisande af ett anslag å 1,200 kronor för utarbetande genom sakkunnig person af ritningar och kostnadsförslag till de för det nya seminariet nödiga byggnader med mera, och denna hemställan den 7 oktober 1904 bifallits, uppdrog domkapitlet åt arkitekten G. Hermansson i Stockholm att upprätta ifrågavarande ritningar och kostnadsförslag, hvilket arbete ock af honom utfördes.

Domkapitlet gjorde därjämte hos stadsfullmäktige i Luleå framställning om upplåtande af fri byggnadstomt med nödigt utrymmesland för det ifrågasatta seminariet, därest det komme till stånd. Med anledning däraf beslöto stadsfullmäktige den 9 februari och den 18 maj 1905 att för ifrågavarande ändamål kostnadsfritt upplåta dels kvarteret Poppeln, omkring 9,470 kvadratmeter, dels det öster därom belägna kvarteret Alen, hvilket med en däri inskjutande vattenvik, som borde utfyllas, innehölle omkring 10,165 kvadratmeter, samt att ingå med underdånig ansökan om tillstånd att igenlägga den del af Tallgatan, som löpte mellan nämnda kvarter, hvilken del, utgörande omkring 1,500 kvadratmeter, därefter skulle

läggas till seminarieområdet, hvarigenom hela ytinnehållet af det område, [101.] som af staden kostnadsfritt upplätes för seminariet, skulle utgöra omkring 21,135 kvadratmeter.

Med öfverlämnande af ritningar och kostnadsförslag jämte öfriga till ärendet hörande handlingar, har domkapitlet sedermera genom underdånig skrifvelse den 20 juni 1905 underställt frågan om seminariets inrättande Kungl. Maj:ts nådiga bepröfvande och därvid för egen del anfört följande:

Först ansåge sig domkapitlet böra lämna en närmare utredning angående behovet af den ifrågasatta läroanstalten. Domkapitlet hade, för att kunna afgifva sådan utredning, infordrat uppgifter rörande skolväsendet från alla skoldistrikt inom stiftet. Enligt de upplysningar, som därvid vunnits, funnes under läsåret 1903—1904 inom stiftet 53,705 barn i skolåldern, för hvilka följande skolor voro inrättade, nämligen: 192 fasta folkskolor, 623 fasta mindre folkskolor, 168 fasta småskolor, 16 flyttande folkskolor — däraf 6 flyttande på 3 stationer, de öfriga på 2 —, 419 flyttande mindre folkskolor — däraf 308 på 2 stationer, 108 på 3 stationer och 3 på 4 stationer — samt 12 flyttande småskolor — 11 på 2 stationer och 1 på 3 stationer.

Af lärare, som tjänstgjorde i folkskola, saknade 22 föreskrifven kompetens och af lärare i mindre folkskolor och småskolor vore 87 icke examinerade.

Af flyttande folkskolor, mindre folkskolor och småskolor borde, enligt skolrådets uppgifter, på grund af det stora barnantalet i rundt tal 185 förvandlas till fasta folkskolor. Såge man emellertid på det stora antalet mindre folkskolor, tillsammans icke mindre än 1,042, förefölle det, som om långt större antal än det uppgifna borde förvandlas till folkskolor. Domkapitlet hölle före, att den af tillförordnade rektor Sundén gjorda beräkning om behovet af 270 nya folkskollärartjänster mera närmade sig det faktiska behovet än skolrådets uppgifter i detta afseende. Af förut omnämda 53,705 skolpliktiga barn hade år 1904 enligt skolrådets uppgifter endast 10,767 undervisats i fasta folkskolor, sålunda icke mer än 20 %. I flyttande folkskolor hade samma år undervisats 887 barn. Det långt öfvervägande flertalet finge sin skolbildning i mindre folkskolor, nämligen i fasta 9,199 barn och i flyttande 16,016 barn. Sammanlagda antalet barn, som undervisades i mindre folkskola, utgjorde alltså inemot 50 %. Att detta vore ett abnormt förhållande, som måste vinna rättelse, vore påtagligt.

Af de inkomna uppgifterna framginge ock, att ett stort antal skolpliktiga barn årligen blefve utan skolundervisning. De af domkapitlet

[101.] åberopade uppgifterna gällde, såsom redan antydts, 1903—1904. Under detta läsår hade omkring 5,177 barn undervisats i hemmen. Detta vore ungefär liktydigt med, att de icke erhöles någon undervisning alls. Om 533 barn hette det, att uppgifter saknades. Äfven dessa torde till största delen varit utan skolundervisning. Sammanlagda antalet af dem, som under 1903—1904 icke erhållit undervisning, kunde alltså beräknas till omkring 10 %. Ungefär samma förhållande rådde naturligtvis hvarje år.

För att folkundervisningen inom stiftet skulle blifva någorlunda tillfredsställande skulle, när de vakanser medräknades, som på grund af lärarbrist redan funnes, helt säkert behöfva anställas omkring 300 folkskollärare eller lärarinnor utom dem, som redan nu funnes. En sådan utveckling af skolväsendet kunde dock naturligtvis icke ske i ett slag utan måste försiggå så småningom. Men det måste i alla händelser bli en oeftergifflig sträfvan för vederbörande myndigheter att leda utvecklingen af skolväsendet stadigt framåt.

En nödvändig förutsättning för att så skulle kunna ske vore dock, att det funnes tillgång på kompetenta lärare att fylla nyinrättade och eljest lediga lärartjänster med. Denna förutsättning funnes icke för närvarande. Seminarierna i Härnösand och Umeå, som skulle förse hela Norrland med folkskollärare, förmådde icke detta, såsom erfarenheten nogsamt visade. Toge man därjämte med i beräkningen den ständigt fortgående folkökningen i Norrland och den betydande utveckling af skolväsendet, som nödvändigtvis måste ske åtminstone inom Luleå stift, vore klart, att dessa seminarier vore otillräckliga för Norrlands behof. Det vore tydligt, att tiden för vidtagande af anstalter till inrättande af ett nytt folkskoleseminarium inom Luleå stift nu vore kommen. Många år skulle förflyta, innan några lärare därifrån kunde utexamineras, och under tiden komme för visso behofvet däraf att framträda ännu bestämdare. Det funnes tydligen ingen fara, att de lärare, som komme att utbildas vid ett seminarium i Luleå, skulle bli utan anställning.

Därest inrättandet af en dylik läroanstalt skulle beslutas af 1906 års Riksdag och anläggningen af de för seminariets behof erforderliga byggnader taga sin början under år 1907, skulle seminariet icke kunna begynna någon verksamhet förrän tidigast under hösten år 1908. Början kunde då göras med allenast första klassen, och först år 1912 skulle några elever kunna utexamineras. Den lärarbrist, som då komme att finnas, torde vara så betydande, att det åtginge många år, innan den kunde någorlunda fyllas. Med utsikten att erhålla examinerade lärare skulle jämväl sträfvan att inrätta folkskolor, där sådana vore af behofvet påkallade, blifva allvarligt och verksamt. De nya tjänsterna jämte alla tjänster, som blifvit

lediga genom innehafvarnas transport till sydligare orter — något som vore ganska vanligt — eller genom inträdande i pensionsålder eller afgång genom döden o. s. v., skulle vara fullt tillräckliga för att för framtiden taga i anspråk de lärare, som utginge från det nya seminariet. Många skulle ock få anställning som vikarier under sjukdom eller annat förfall för ordinarie lärare. [101.]

Domkapitlet ansåge sig med ett ord kunna vedervåga det påståendet att ett nytt folkskoleseminarium i Luleå stift vore af stort behof påkalladt. I detta påstående styrktes domkapitlet äfven af de yttranden, som af andra afgifvits i frågan.

Beträffande det ifrågasatta seminariets organisation hade af folkskoleinspektören Ohlson framkastats den tanken, att det skulle kunna anordnas som öfverbyggnad på småskoleseminarierna inom Norrbottens län på sådant sätt, att det blefve allenast treklassigt, och att afgångsbetyg från någotdera af statens småskoleseminarier i Murjek och Haparanda, som hade treårig kurs, skulle medföra berättigande till inträde i dess andra klass, under det att elever, som utexaminerats från landstingsseminarierna, hvilka hade endast tvåårig kurs, skulle vara berättigade till inträde i första klassen, detta möjligen i samband med föreskrifter om kvalificerade betyg för vinnande af sådant inträde.

Denna tanke hade såväl af Bucht som af Sundén på anförda skäl tillbakavisats. Domkapitlet instämde för sin del till fullo i hvad Bucht och Sundén i detta afseende anfört. En sådan anordning vore icke blott i och för sig olämplig och otidsenlig utan skulle jämväl leda till brist på småskollärare inom stiftet. Det vore tydligt, att, om ett folkskoleseminarium skulle inrättas i denna aflägsna bygd, som tillika vore en gränsbygd, hvars befolkning vore i språkligt hänseende söndrad, det borde blifva i alla afseenden fullständigt och jämställt med andra folkskoleseminarier i riket.

Af Bucht hade framkastats ett annat förslag, nämligen att det nya seminariet lämpligen kunde komma till stånd genom ombildning till folkskoleseminarium af ettdera af statens småskoleseminarier i Norrbottens län, antingen så att seminariet i Murjek utvidgades och förflyttades till Luleå eller Piteå, eller ock så att seminariet i Haparanda ombildades till ett fullständigt folkskoleseminarium och förblefve i denna stad. Det senare alternativet syntes Bucht mest tilltalande med hänsyn till det nya seminariets blifvande uppgift att jämväl utgöra ett värn för det svenska språket i dess kamp mot det finska, som visat sig äga stor förmåga af utbredning.

Häremot hade Sundén invänt, att de båda af staten inrättade små-

- [101.] skoleseminarierna i Murjek och Haparanda hvart för sig hade en viktig uppgift att fylla, hvarför intetdera torde blifva öfverflödigt genom det nya folkskoleseminariets inrättande.

Domkapitlet kunde konstatera riktigheten af detta sistnämnda yttrande.

Hvad först anginge seminariet i Murjek, vore detta afsedt att utbilda lärare och lärarinnor för småskolorna och de mindre folkskolorna i de församlingar inom lappmarken, där lapska språket förekomme såsom samtalsspråk. Dessa församlingar vore Karesuando, Juckasjärvi, Gällivare, Jockmock, Kwickjock, Arjeplog, Arvidsjaur, Sorsele, Stensele, Tärna och Vilhelmina samt möjligen Malå. Om man frånräknade de båda förstnämnda, hvilka finge sitt hufvudsakliga behof af småskollärare fyllt från seminariet i Haparanda, funnes inom de återstående församlingarna 204 mindre folkskolor och småskolor med omkring 220 lärare och lärarinnor. Därest småskoleseminariet i Murjek skulle indragas, komme det att möta öfverstigliga svårigheter att besätta alla dessa skolor med lärare och detta så mycket mera, som omsättningen af lärarkrafter på småskolestadiet vore mycket stark, beroende förnämligast därpå, att många lärarinnor efter ett eller annat år trädde i äktenskap eller af annan anledning lämnade skolarbetet.

Dessutom borde de lärare och lärarinnor, som skulle anställas i nämnda lappmarksförsamlingar, äga någon bekantskap med lapska språket, enär de icke sällan finge mottaga barn från lapsktalande hem. Särskildt vore detta fallet i de mera periferiska delarna af församlingarna och i all synnerhet i de trakter, där nomaderna flyttade. Det vore ock af denna orsak, som lapskan inginge som läroämne vid seminariet i Murjek. För öfrigt vore det äfven ekonomiskt sedt olämpligt att indraga Murjeks seminarium nu, då nödiga byggnader nyligen hunnit för detsamma uppföras och förses med inventarier. Dessa byggnader skulle icke kunna få någon användning eller bli till någon nytta för det nya folkskoleseminariet, då ju detta under inga omständigheter skulle kunna förläggas till Murjek.

Beträffande seminariet i Haparanda torde det ännu mindre böra komma i fråga till ombildning eller indragning. Detta seminarium hade till uppgift att utbilda lärare och lärarinnor för småskolorna och de mindre folkskolorna i de finsktalande församlingarna. Dessa församlingar vore Neder-Torneå med Haparanda, Karl Gustaf, Hietaniemi, Öfver-Torneå, Korpilom-bolo, Tärendö, Pajala med Muonionalusta, Karesuando, Juckasjärvi och Gällivare. Frånräknade man den sistnämnda församlingen, som på grund af sina säregna språkförhållanden redan inräknats bland de lapsktalande, funnes i de öfriga tillsammans 102 mindre folkskolor och småskolor. Här-

till måste dock läggas minst 24 skolor i Gällivare församling, där finsk-kunniga småskollärare behöfdes. Af de omnämnda skolorna vore, inberäknadt Gällivare, omkring 50 flyttande. Dessa måste ovillkorligen förvandlas till fasta, hvarigenom deras antal blefve minst dubbelt så stort. Det hade nämligen visat sig, att svensk undervisning med finstalande barn icke kunde med någon framgång bedrivas i flyttande skolor. Detta vore ju ock helt naturligt. Så länge finskan vore det förhärskande språket i hemmen, kunde barnen icke göra några afsevärda framsteg i svenska språket, då de icke hade tillgång till skolundervisning mer än fyra månader af året eller kanske ännu mindre samt under hela den öfriga tiden knappt hörde annat än finskan. Därför måste det bli en allvarlig sträfvän att få alla flyttande skolor i finstalande församlingar förvandlade till fasta. I den mån detta kunde förverkligas, blefve ock behovet af lärarkrafter större.

Tillgången på småskollärare vore emellertid redan nu knapp, och från de flesta församlingar i finnmaken klagades, att man hade svårt få sina behof i detta afseende tillgodosedda. Man kunde därför med skäl fråga sig, huru det skulle bli med tillgången på småskollärare i finnmaken, om småskoleseminariet i Haparanda upphörde att existera som sådant.

Detta seminarium vore ock från en annan synpunkt outhärligt. I de finstalande församlingarnas småskolor och mindre folkskolor måste lärarna ovillkorligen vara finskkunniga. De finge nämligen mottaga barnen utan alla kunskaper i svenska språket och meddela dem den första undervisningen i detta språk. Kunde de då icke göra sig förstådda af barnen, blefve resultatet af undervisningen intet. Detta behof af finsk-kunniga småskollärare komme att fortfara, så länge den nuvarande generationen lefde. Först när man kommit så långt, att de unga, som genom undervisningen i skolorna fått en säker färdighet i svenska språket, i sin ordning blefve föräldrar och talade svenska med sina barn i hemmet, kunde finskkunniga småskollärare undvaras. Nu hade seminariet i Haparanda bland annat till uppgift att göra sina elever något förtrogna med finska språket och hade därför afven detta ämne upptaget på sitt undervisningsschema. Därigenom blefve det i stånd att utsända just sådana lärare, som i de finstalande församlingarna behöfdes. Det vore väl sant, att de flesta elever vid Haparanda seminarium redan från barndomen blifvit förtrogna med finska språket. Dock vore icke detta fallet med alla. Men de, som icke kunde finska från barndomen, finge vid seminariet lära sig så mycket däraf, att de kunde användas i skolor med finstalande barn. Det vore ock med hänsyn till dessa förhållanden, som Kungl. Maj:t genom resolution den 10 juni 1904 för det dåvarande afslagit en

[101.] af seminarieföreståndaren E. Lindbäck gjord hemställan om afskaffande af finska språket såsom undervisningsämne vid seminariet i Haparanda.

Vid ett folkskoleseminarium återigen ställde sig saken annorlunda. Där behöfde ingen undervisning i finska förekomma. Folkskolorna i finnmarken måste nämligen vara så inrättade, att de hade underlag af småskolor, ty eljest kunde de icke arbeta med någon framgång. När därför barnen komme in i folkskolan, hade de förut genomgått småskolan och där vunnit den insikt i svenska språket, att en icke finskkunnig lärare mycket väl kunde handleda dem.

Häraf framginge, att seminariet i Haparanda i ett mycket viktigt afseende hade en uppgift att fylla, som blefve främmande för folkskoleseminariet, och det skulle lända till men för det senare, om det skulle nödgas öfvertaga Haparandaseminiariets uppgift i detta stycke genom att t. ex. utexaminera småskollärare från andra klassen, emedan det då skulle nödgas ha finskan som undervisningsämne i de två första klasserna och dessutom gifva detta ämne ett ännu större rum, än det hade vid seminariet i Haparanda, emedan kursen då blefve endast tvåårig.

Äfven från andra synpunkter vore en sådan anordning olämplig och oändamålsenlig. Följden blefve, att de finska församlingarna komme att stå utan småskollärare. Att landstingsseminarierna, såsom Bucht föreslagit, skulle öfvertaga utbildningen af småskollärare för de finstalande församlingarna, vore mycket olämpligt med hänsyn till den särskilda utbildning, dessa lärare behöfde få. Dessutom kunde landstingsseminarierna icke ens tillgodose de svensktalande församlingarnas behof af småskollärare. Såsom förut påpekats, sköttes undervisningen år 1903—1904 i icke mindre än 87 småskolor och mindre folkskolor af icke examinerade lärare och detta i trots därpå, att 2 nya landstingsseminarier under de senare åren i stiftet inrättats. Huru man än såge saken, kunde man icke med kännedom om rådande förhållanden finna det tillrådligt att för det tilltänkta folkskoleseminariets skull företaga någon rubbning eller ombildning af statens småskoleseminarier i Norrbotten.

Vidkommande läget för det ifrågasatta nya seminariet ansåge sig domkapitlet böra på det bestämdaste betona, att det måste förläggas till fullt svenskspråkig bygd. Såsom förut vore ådagalagdt, behöfde de blifvande folkskollärarna i finnförsamlingarna icke vara finskkunniga — åtminstone icke i regel. Det vore tvärtom en fördel, att de icke kunde finska. Därför blefve seminariet ett bättre värn mot finska språket, om det förlades till svensktalande bygd, än om det skulle förläggas till någon ort, där finskan förekomme, såsom t. ex. Haparanda. Ingen plats syntes domkapitlet vara lämpligare såsom förläggningsort därför än Luleå. Denna

plats vore centralt belägen och ägde goda kommunikationer både till lands och sjö. Den hade jämväl det företrädet framför andra platser inom stiftet, att domkapitlets tillsyn öfver seminariet där blefve lättare, än om det förlades till annan ort. Staden hade ock större folkmängd än annan plats i Luleå stift och torde därför komma att förse seminariet med en icke obetydlig kontingent elever. Lefnadskostnaderna i Luleå vore icke heller högre än i andra delar af Norrbottens län. Förmånligt torde ock vara, att det därstädes funnes högre allmännt läroverk och elementarläroverk för flickor, emedan seminariet torde kunna ha åtskilliga öfningslärare gemensamt med dessa, hvarigenom möjligen besparingar kunde göras, och i alla händelser goda krafter erhållas. Då nu Luleå stad därjämte kostnadsfritt upplåtit lämpligt beläget och till utrymmet tillräckligt tomtområde för seminariet, hvilket varit förenadt med rätt stora kostnader för staden, då den måst lösa den mark, som icke tillhörde staden, jämte därå uppförda nya åbyggnader, syntes alla skäl tala för, att det finge dit förläggas. Domkapitlet tvekade icke heller att förorda Luleå såsom förläggningssort för seminariet, enär denna plats syntes vara den från alla synpunkter lämpligaste. [101.]

En fråga, som också inställde sig, vore den, huruvida det föreslagna seminariet borde inrättas för manliga eller kvinnliga elever, eller om det möjligen borde anordnas som seminarium för både manlig och kvinnlig ungdom. Med hänsyn därtill, att ett kvinnligt seminarium redan funnes inom stiftet, torde det icke vara lämpligt att där inrätta ännu ett sådant. Kvinnliga lärare vore visserligen mycket användbara och i många fall kanske till och med att föredraga framför manliga, men det sundaste och bästa vore helt visst, att manliga och kvinnliga lärare förekomme någorlunda proportionerligt, så att de kvinnliga ej blefve dominerande, hvilket blefve fallet, om ännu ett kvinnligt seminarium i stiftet inrättades. Läraren hade bland annat det företrädet framför lärarinnan, att han växte mera samman med folket, och komme därigenom att utöfva ett allsidigare inflytande. Under det lärarinnan i regel lämnade sin plats under ferierna och reste till sina anhöriga eller dylikt, stannade läraren vanligen kvar, då han i de flesta fall hade bildat familj och därigenom vore mera bunden vid den ort, där han hade sin skola. Härigenom blefve han ock mera förtrogen med hemmen och det inflytande, hans elever där rönt, samt kunde bättre öfvervaka deras uppförande utom skolan.

Domkapitlet måste i nu förevarande fall afgjort förorda ett manligt seminarium framför ett kvinnligt. Den farhåga, som förut gjort sig gällande, att ett manligt seminarium i Norrbotten ej skulle kunna påräkna

[101.] tillräckligt antal elever, hade numera enligt domkapitlets förmenande intet fog för sig.

Enligt uppgift från Bucht hade under åren 1900—1904 medeltalet elever från Norrbottens län vid folkskoleseminariet i Härnösand utgjort 20 och från Västerbottens län 13, eller tillsammans 33. Man kunde taga för alldeles gifvet, att, om seminariet komme så nära som till Luleå, antalet skulle blifva långt större. Sannolikt skulle så många sökande komma att anmäla sig, som bekvämligen kunde mottagas. Skulle i detta afseende någon tvekan råda, blefve detta ej fallet, därest seminariet inrättades som samskola med tillträde för både manliga och kvinnliga elever. Enligt hvad domkapitlet hade sig bekant, vore tilloppet till Umeå seminarium i regel så stort, att icke ens hälften af de inträdessökande af utrymmes-skäl kunde mottagas. Så uppgafve Sundén i sin anförda skrifvelse, att år 1903 af 67 inträdessökande endast 27 kunde mottagas. Om det alltså blefve tillfälle för kvinnliga elever att vinna inträde vid det nu föreslagna seminariet, komme alldeles ingen brist på alumner att råda.

Samundervisning vid folkskoleseminarier vore visserligen ännu någonting i vårt land opröfvadt. Men då erfarenheterna från de länder, där sådan existerade, visat sig gynnsamma, syntes det domkapitlet icke vara ur vägen att äfven hos oss göra ett försök därmed.

Domkapitlet tillåte sig underdånigst hänvisa till hvad Sundén i sin skrifvelse i detta stycke anförde. På andra områden hade ju äfven i vårt land gjorts försök med att undervisa manlig och kvinnlig ungdom tillsammans. Om man icke ville tillmäta småskoleseminarierna giltighet såsom exempel därpå, emedan de manliga eleverna vid dessa vore relativt fåtaliga, torde man åtminstone böra tillmäta folkhögskolorna sådan giltighet och dessutom åtskilliga privata läroverk med dimissionsrätt till studentexamen. Det hade icke försports några klagomål från dessa läroanstalter utan allt syntes ha förlupit gynnsamt och väl. Därför hade man all anledning antaga, att detsamma äfven skulle ske i ett folkskoleseminarium med samundervisning. Domkapitlet hyste inga betänkligheter att förorda tillträde till det ifrågasatta seminariet för både manliga och kvinnliga elever åtminstone såsom en öfvergångsform, till dess det visade sig, huruvida tillräckligt antal manliga inträdessökande vore att påräkna. Ett försök härutinnan kunde ock blifva lärorikt för framtiden, då det kunde ifrågasättas att på andra orter i vårt land omorganisera redan befintliga seminarier eller inrätta nya.

Mot de upprättade ritningarna hade domkapitlet för sin del ingen nämnvärd anmärkning att göra.

Hvad kostnadsförslaget beträffade tilltrorde sig domkapitlet icke att [101.] yttra sig däröfver men förutsatte, att, då det vore uppgjordt af sakkunnig person, det skulle visa sig tillförlitligt. Då arbetspriserna numera vore jämförelsevis moderata, vore det att hoppas, att byggnaderna kunde uppföras för de beräknade prisen, hvilka slutade å sammanlagdt 247,500 kronor.

Till denna kostnad komme seminariebyggnadens förseende med inventarier, nämligen:

100 ensitsiga pulpeter med höjbara skifvor, enligt anbud från E.	
G. E. Ekstrands snickerifabrik à 30 kr.	3,000: —
7 st. katedrar med skåp à 75 kronor	525: —
7 st. katederstolar à 30 kronor	210: —
7 st. svarta taflor att hänga på vägg à 23 kronor	161: —
50 st. tvåsitsiga pulpeter för öfningsskolan à 20 kronor	1,000: —
Inventarier i ritsalen	1,000: —
Dito i kollegierummet	500: —
Dito i rektorsrummet	300: —
Karthängare, materiellskåp m. m.	400: —
Oförutsedda utgifter	504: —
Summa kronor	7,600: —

Vidkommande erforderlig egentlig undervisningsmateriell torde anslag därtill böra bli beroende på framdeles i sinom tid skeende särskild underdånig framställning. Beträffande lärarna vid det tilltänkta seminariet ansåge sig domkapitlet icke heller i denna framställning hafva anledning yttra sig i vidare mån, än att domkapitlet ville framhålla, det de borde till antal och tjänstebefattning blifva lika med de lärare, som funnes anställda vid folkskoleseminarier utan parallellklasser å andra orter i vårt land, och i afseende på löneförmåner jämställda med dessa, hvarjämte domkapitlet hemställde, att en adjunkt finge blifva kvinnlig, därest samundervisning infördes vid seminariet.

Med åberopande af hvad sålunda anförts hemställde domkapitlet, det tacktes Kungl. Maj:t aflåta nådig proposition till Riksdagen om inrättande af ett nytt folkskoleseminarium i Luleå stift med förläggning till Luleå stad och med tillträde för manliga elever eller ock, åtminstone såsom en öfvergångsform, för både manliga och kvinnliga elever, afvensom om anvisande för ändamålet dels af 247,500 kronor för uppförande af för seminariet erforderliga byggnader, samtliga enligt domkapitlets

- [101.] skrifvelse bifogade ritningar och kostnadsförslag, däraf 147,500 kronor att utgå under år 1907 och återstående 100,000 kronor under år 1908, dels ock af 7,600 kronor för anskaffande af inventarier att utgå i mån af behof.

Kostnadsförslaget, som är dagtecknadt den 10 juni 1905, upptager:		
kostnaderna för hufvudbyggnaden till	kronor	140,000: —
» » gymnastik- och slöjdbyggnaden, med		
gymnastikapparelj	»	62,000: —
» » rektorsbostaden	»	29,000: —
» » diverse arbeten	»	16,500: —
Summa kronor		247,500: —

Nyssberörda diverse arbeten innefatta:

klosettbyggnad jämte pissoar med vatten- och aflopps- ledningar	kronor	1,100: —
förvaringsskjul å grundstenar, utfördt af korsvirke, bräd- beklädnad och tak af asfaltpapp	»	570: —
planering och staket	»	3,000: —
elektriska ytterledningar, afvensom armatur i skolsalar m. m. för elektriska belysningar	»	1,800: —
arbets- och detaljritningar till hela arbetet jämte kon- trakter	»	6,000: —
kontrollantarfvode	»	3,000: —
afsyningar, besiktningar och dylikt	»	1,030: —
Summa kronor		16,500: —

På grund af nådig remiss afgaf öfverintendentsämbetet den 19 september 1905 underdånigt utlåtande i ärendet och anförde därvid följande:

Vid granskning af föreliggande ritningar hade ämbetet i afseende å ritningarna till hufvudbyggnaden ansett sig böra föreslå dels en ändrad anordning af den i vindsvåningen belägna samlingssalen i ändamål att åt densamma bereda större utrymme dels ock utbytande af den i bottenvåningens korridor befintliga midtersta utgången, som syntes vara obehöflig, mot ett fönster, hvilka båda omändringar åskådliggjorts å ritningarna vidfästade tilläggsblad. Ritningarna till öfriga i förslaget ingående byggnader hade af ämbetet lämnats utan anmärkning.

Beträffande det ingifna kostnadsförslaget hade ämbetet ej funnit sig böra framställa annan erinran, än att kostnaderna för anordning af värme-

ledningar, hvilka i kostnadsförslaget uppförts med 13,100 kronor, hvaraf [101.] 10,000 kronor för hufvudbyggnaden och 3,100 kronor för gymnastik- och slöjdbyggnaden, lämpligen borde i enlighet med ett af ingenjören Hugo Theorell på ämbetets föranstaltande uppgjordt, vid ämbetets utlåtande fogadt förslag upptagas till 19,800 kronor.

Vidkommande den ifrågasatta platsen för de föreslagna byggnaderna framginge af handlingarna i ärendet, att stadsfullmäktige i Luleå beslutit dels den 9 februari 1905 att, därest ett folkskoleseminarium komme att där förläggas, för seminariet upplåta kvarteren Alen och Poppeln i nämnda stad dels den 18 maj 1905 att hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om tillstånd till sådan förändring i den för Luleå stad fastställda regleringsplan, att den del af Tallgatan, som skilde berörda kvarter från hvarandra, finge igenläggas. Den sammanlagda tomtareal, hvilken, under förutsättning af Kungl. Maj:ts bifall till omförmälda framställning, blefve för seminariets behof disponibel, uppginge till omkring 21,135 kvadratmeter. Då emellertid en del af detta område för närvarande upptoges af vatten, och området äfven med inberäkning af den utaf vatten upptagna tomtdelen, hvilken vore afsedd att igenfyllas, måste, särskildt i jämförelse med den areal, som för byggnader af här ifrågavarande slag upptoges å andra orter, exempelvis i Härnösand, Växjö och Landskrona, där de upplåtna områdena utgjorde respektive omkring 30,000, 27,000 och 41,000 kvadratmeter, anses otillräckligt, samt härtill komme, att den nu föreslagna platsen för seminariet befunde sig i omedelbar närhet af ett i staden varande epidemisjukhus, hyste ämbetet starka betänkligheter mot att tillstyrka bifall till byggnadernas uppförande å platsen i fråga, helst som, enligt hvad ämbetet under hand inhämtat, stadsfullmäktige i Luleå sannolikt icke skulle ställa sig obenäga att till tomt för seminariet upplåta annan byggnadsplats t. ex. kvarteren Asken, Linden och Alen, därvid byggnaderna kunde förläggas å kvarteret Asken.

Med anledning af hvad öfverintendentsämbetet sålunda anført angående byggnadsplats för seminariet anbefallde Kungl. Maj:t den 4 oktober 1905 domkapitlet i Luleå att, efter vederbörandes hörande, afgifva förnyadt underdånigt utlåtande i ärendet. Domkapitlet hemställde hos stadsfullmäktige i Luleå, huruvida de vore villiga att såsom tomtplats för seminariet upplåta kvarteren Asken, Linden och Alen; och förklarade sig stadsfullmäktige vid sammanträde den 19 oktober 1905 villiga att för ifrågavarande ändamål upplåta nämnda tre kvarter.

Med öfverlämnande af stadsfullmäktiges yttrande äfvensom en af vederbörande stadsingenjör upprättad karta öfver berörda kvarter samt upp-

[101.] gift å deras ytinnehåll, anförde domkapitlet i underdånigt utlåtande den 25 oktober 1905: Det af Luleå stad sålunda alternativt erbjudna tomtområdet utgjorde i rundt tal och under förutsättning, att den del af kvarteret Alen, som nu stode under vatten, utfylldes, 27,600 kvadratmeter eller egentligen, då man finge antaga, att nådig fastställelse af tilltänkt sådan ändring af stadsplanen måtte kunna utverkas, att de mellan de tre kvarteren å kartan utmärkta, ehuru ännu icke upptagna två gator finge tilläggas tomten, 31,900 kvadratmeter, ett område, som finge anses för ändamålet fullt tillräckligt. I likhet med öfverintendentsämbetet ansåge domkapitlet lämpligast, att seminariets byggnader förlades till kvarteret Asken, äfven om afståndet från stadens centrum därigenom blefve något längre, än förut afsetts. Tomten låge öppet, sundt och vackert vid den så kallade Skarholmsfjärden och vore nu till större delen bevuxen med frisk tallskog. Enligt hvad domkapitlet inhämtat, vore förutsättningarna för erhållande af god grund för byggnaderna synnerligen tillfredsställande. Då tomten, på sätt å kartan närmare angifvits, sluttade mot sjön, syntes emellertid särskilda schaktningsarbeten för erhållande af jämn plan nödvändiggöras, men domkapitlet ansåge sig icke kunna angifva, i hvilken omfattning sådana arbeten måste vidtagas, och i hvilken mån de komme att verka förhöjning af det upprättade kostnadsförslaget. Ehuru ett mindre område i kvarteret Linden utgjordes af ängsmark, syntes likväl, då jordmånen i öfrigt utgjordes af sand, bemängd med sten, för åstadkommande af tillräckligt planteringsland för undervisningen i trädgårdsskötsel påfyllning af matjord erfordras. Exercis- och idrottsplats kunde å tomten lättare anordnas. Den å kartan utmärkta strandremsan mellan tomten och sjön inginge icke i stadsplanen och finge förty icke bebyggas.

Under åberopande af hvad sålunda förekommit och nu blifvit af domkapitlet anfördt samt enär den af stadsfullmäktige sist erbjudna tomtplats för seminariet icke kunde anses därtill mindre lämplig än den förut föreslagna och därförutom bättre än denna fyllde krafvet på utrymme för seminariet, hemställde domkapitlet alternativt, att seminariet finge förläggas till kvarteren Asken, Linden och Alen i Luleå stad.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning af domkapitlets nyssberörda utlåtande infortrat förnyadt utlåtande från öfverintendentsämbetet, lät ämbetet uppgöra en den 9 november 1905 dagtecknad planritning, utvisande huru de för seminariet erforderliga byggnaderna efter ämbetets mening lämpligen borde å det nya, af ämbetet föreslagna området förläggas, och delgaf under hand domkapitlet denna planritning, hvarefter domkapitlet i skrifvelse till arkitekten Hermansson förklarade sig vilja tillstyrka godkännande af ifrågavarande förslag. Med öfverlämnande af berörda plan-

ritning afvensom två af ämbetet upprättade ritningsblad för utmärkande af de förändringar i afseende å rummens i rektorsbostaden läge med hänsyn till väderstrecken, hvilka blefve en följd af nämnda bostadsbyggnads belägenhet å det sist ifrågakomna tomtområdet, afgaf ämbetet förnyadt underdånigt utlåtande den 5 december 1905, däri ämbetet framhöll, att detta område naturligtvis borde förenas till en enda tomt genom den ändring af stadsplanen, att de delar af Park- och Malmgatorna, som låge emellan ifrågavarande kvarter, komme att igenläggas. [101.]

Genom nådigt beslut den 22 december 1905 anbefalldes härupå domkapitlet att dels från stadsfullmäktige i Luleå infordra underdånigt yttrande, huruvida, under förutsättning att anslag beviljades till inrättande af nytt folkskoleseminarium i Luleå och uppförande af behöfliga byggnader för detsamma, stadsfullmäktige ville utfästa sig att för tiden från och med höstterminen 1907 till och med vårterminen 1910, i likhet med hvad under motsvarande förhållanden ägt rum i Strängnäs och Landskrona, utan kostnad för staten tillhandahålla lokaler under läsåret 1907—1908 för en seminarieklasse, under läsåret 1908—1909 för två och under läsåret 1909—1910 för tre seminarieklasse afvensom under alla dessa år lokaler för en öfningsskola och öfriga för seminariets upprätthållande behöfliga rum, dels ock därefter inkomma med yttrande och förslag till de åtgärder och anslag, som kunde erfordras för seminariets eventuella öppnande med början af höstterminen 1907.

Med öfverlämnande af underdånig skrifvelse från stadsfullmäktige, utvisande att de den 9 april 1906 beslutit att kostnadsfritt tillhandahålla angifna, för seminariets upprätthållande behöfliga lokaler under läsåren 1907—1910, afgaf domkapitlet underdånigt yttrande den 30 maj 1906, däri domkapitlet anförde, bland annat: För organisationen af seminariet och ordnandet af dess angelägenheter syntes rektor böra förordnas att inträda i tjänstgöring senast från och med den 1 juli 1907. Undervisningen vid seminariet borde under läsåret 1907—1908, då seminariet omfattade allenast första klassen jämte en småskoleklass i öfningsskolan, lämpligen kunna bestridas af rektor samt af utaf domkapitlet förordnade tillfälliga lärarkrafter i de särskilda läro- och öfningsämnena jämte en lärare vid öfningsskolan. Under höstterminen 1908, då en andra elevklass tillkomme och öfningsskolan erhöle folkskoleafdelning, erfordrades en tillförordnad adjunkt och ytterligare en lärare vid öfningsskolan. Med afseende å den förstärkning af lärarpersonalen samt de åtgärder och anslag i öfrigt, som påkallades för seminariets upprätthållande under tiden från början af vårterminen 1909 till slutet af vårterminen 1910, anhölle dom-

[101.] kapitlet att få i sinom tid inkomma med det särskilda förslag, hvartill förhållandena gäfvé anledning.

På grund häräf och då enligt af domkapitlet i dess skrifvelse gjord beräkning kostnaderna för seminariet under läsåret 1907—1908 och höstterminen 1908 komme att uppgå till 21,400 kronor, hemställde domkapitlet, det täcktes Kungl. Maj:t vid aflåtande af nådig proposition till Riksdagen om beviljande af anslag till upprättande af nämnda seminarium tillika göra framställning, att för begynnande af verksamheten vid seminariet med början af höstterminen 1907 samt uppehållande af undervisningen därstädes under samma termin äfvensom vår- och höstterminerna 1908 Riksdagen ville på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 21,400 kronor.

Vid öfvervägande af hvad i detta ärende förekommit finner jag till en början det vara till fyllest visadt, att till undanröjande af de redan nu inom Luleå stift mycket kännbara och med dessa trakters hastiga ekonomiska utveckling och snabbt ökade bildningsbehof säkerligen alltmera märkbara svårigheter att skaffa erforderliga lärarkrafter till stiftets folkskolor ytterligare ett folkskoleseminarium bör inrättas inom nämnda stift. Jag anser ock af domkapitlet vara ådagalagdt, dels att detta seminarium bör vara af samma beskaffenhet som rikets öfriga folkskoleseminarier och således icke anordnas såsom en öfverbyggnad på de lapska eller finska småskoleseminarierna, dels ock att förslaget om ombildning af ettdera utaf nyssnämnda småskoleseminarier till folkskoleseminarium icke är af beskaffenhet att befordra det mål, man med det nya seminariet vill vinna. Däremot är jag mera tveksam beträffande domkapitlets alternativt framställda förslag, att seminariet skulle mottaga icke blott manliga elever — hvarom alla äro ense — utan äfven, åtminstone såsom öfvergångsform, kvinnliga elever och således eventuellt organiseras såsom samskola. Då emellertid större erfarenhet ännu saknas angående samskoleidéens genomförande i fråga om förevarande undervisningsanstalter, och det icke synes mig vara ådagalagdt, att behof förefinnes af ytterligare ett seminarium för kvinnliga elever i öfre Norrland utöfver det i Umeå redan befintliga, samt ej heller finnes anledning antaga, att det skulle blifva svårt att rekrytera elevkåren vid det nya seminariet, om blott manliga elever finge tillträde dit, anser jag mig böra tillstyrka, att det nya seminariet inrättas för mottagande af endast manliga elever.

I fråga om platsen för seminariets förläggande har egentligen ingen annan ort än Luleå blifvit för detsamma föreslagen, för den händelse det

nya seminariet icke uppstode genom ombildning af något småskoleseminarium. Jag finner också denna ort synnerligen lämplig för ändamålet, särskildt med hänsyn därtill, att domkapitlet har sitt säte därstädes, och till lättheten att där skaffa extra lärarkrafter. Härtill kommer, att stadsfullmäktige i Luleå erbjudit sig att för seminarieanläggningen kostnadsfritt upplåta ett för ändamålet tillräckligt och lämpligt område. [101.]

Såsom i ärendet upplysts, är dock detta område enligt den fastställda stadsplanen icke sammanhängande utan deladt genom två gator, hvarför framställning bör göras om sådan ändring i stadsplanen, att de delar af dessa gator, som löpa mellan de särskilda kvarteren inom området, må tilläggas seminarietomten och denna därigenom komma att utgöra en enda sammanhängande tomt. Att hinder för denna ändring i stadsplanen icke förefinnes, har jag anledning antaga.

Hvad ritningarna och kostnadsförslaget för seminariebyggnadernas uppförande beträffar, anser jag, att hvad öfverintendentensämbetet härutinnan anmärkt bör vinna afseende. Kostnaderna för byggnadernas uppförande, inberäknadt gymnastikattiraljen, skulle sålunda belöpa sig till 254,200 kronor, hvartill komma 7,600 kronor för inventarier. Hela kostnaden skulle således blifva 261,800 kronor. Ett anslag å detta belopp, att utgå under 3 år, bör fördenskull äskas hos Riksdagen, och böra 100,000 kronor lämpligen anvisas för år 1908.

Då behöfvat af det nya seminariet är trängande, anser jag, att undervisningen därstädes bör påbörjas så fort som möjligt, och för detta måls vinnande hafva också stadsfullmäktige i Luleå utfäst sig att, intilldess de af statsverket bekostade byggnaderna blifva färdiga, tillhandahålla för seminarieundervisningen erforderliga lokaler. Undervisningen torde därför böra taga sin början med höstterminen 1907.

Hvad angår kostnaderna för undervisningens uppehållande under nyssnämnda termin och år 1908 anser jag dem böra, i hufvudsaklig enhet med hvad domkapitlet föreslagit, upptagas till följande belopp:

arfvide till en tillförordnad rektor efter 4,000 kronor för år	kronor	6,000: —
arfvide till en tillförordnad adjunkt under höstterminen 1908 efter 2,000 kronor för år	»	881: 48
arfvide till en lärare i öfningsskolans småskoleafdelning: för läsåret 1907—1908		1,700: —
» höstterminen 1908		749: 26
»	»	2,449: 26
arfvide till en lärare i öfningsskolans folkskoleafdelning under höstterminen 1908 efter 1,700 kronor för år	»	749: 26

Transport kronor 10,080: --

	Transport kronor	10,080: —
arfvoden till lärare i läro- och öfningsämnen	»	4,200: —
stipendier till seminariets elever, efter 800 kronor för hvarje termin och klass	»	3,200: —
uppvärmning, belysning och städning, läkararfvode m. m.	»	1,200: —
skolinventarier och undervisningsmateriell	»	1,800: —
oförutsedda utgifter	»	600: —
Summa kronor		21,080: —

Med anledning af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen göra framställning därom, att Riksdagen måtte *dels* till uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med uppgjorda ritningar, af erforderliga byggnader för ett folkskollärarseminarium i Luleå samt anskaffande af inventarier för seminariet bevilja ett anslag af 261,800 kronor och däraf på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 100,000 kronor, *dels ock* för begynnande af verksamheten vid nämnda seminarium vid början af höstterminen 1907 och uppehållande af undervisningen vid seminariet under samma termin äfvensom vår- och höstterminerna 1908 på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 21,080 kronor.

Vid bifall härtill torde hinder ej förefinnas för Kungl. Maj:t att redan under år 1907 af tillgängliga medel förskottera de belopp, som varda erforderliga för verksamhetens upprätthållande vid seminariet under höstterminen 1907.

[102.]

Förändrad
inredning af
folkskole-
seminarie-
byggnaden i
Skara.

Sedan uti skrifvelse den 27 november 1905 rektorn vid *folkskoleseminariet i Skara* E. Jungner hos domkapitlet därstädes gjort framställning om beredande af anslag för seminariet dels å 2,500 kronor för *förändring af nuvarande rektorsbostaden* i seminariebyggnaden till för seminariet behöfliga lokaler dels ock å 1,000 kronor årligen såsom hyresersättning åt seminariets rektor, intill dess särskild rektorsbostad blifvit uppförd, har domkapitlet i underdånig skrifvelse den 9 december 1905, med öfverlämnande af rektors berörda skrifvelse jämte därtill hörande kostnadsförslag samt med framhållande af de utaf rektor omförmälda och af seminariets inspektor, domprosten E. Vermcrantz, vid ärendets behandling hos domkapitlet vitsordade behofven för seminariet af ökade lokaler, hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder för beredande af ofvannämnda anslag.

I sin berörda skrifvelse har rektor Jungner till stöd för den gjorda framställningen anført följande:

De lokaler, öfver hvilka folkskoleseminariet i Skara förfogade, vore [102.] för sitt ändamål otillräckliga till både storlek och antal. Med hänsyn till den utveckling, seminariet vunnit, sedan de nuvarande lokalerna byggdes, vore det ej egendomligt, att de nu icke längre motsvarade tidens kraf.

Seminariet behöfde följande nya lokaler: ett rum för undervisningen i naturkunnighet, ett rum för undervisning i musik och sång, ett rum för elevbibliotek, hvilket rum äfven skulle tjänsigöra som lärum, ett materiellrum och två rum för öfningsskolan. Samtliga dessa rum skulle kunna erhållas, om den nuvarande rektorsbostaden finge tagas i anspråk för seminariets räkning och rektor erhöile hyresersättning, intill dess å seminariets rymliga tomt hunnit uppföras särskild rektorsbostad. För undervisning i naturkunnighet erfordrades ett särskildt rum, enär det vore nästan omöjligt att därförutan på ett nöjaktigt sätt sköta denna undervisning. Så omfattande som ifrågavarande ämne vore, kräfde det en myckenhet materiell, i synnerhet för fysik och kemi. Att flytta denna materiell från rum till rum medförde de största olägenheter. Äfven för undervisningen i musik och sång behöfdes särskildt rum. När uppspelningar och sångöfningar skulle ske i hvarje klassrum, kunde ej förhindras, att undervisningen i angränsande rum stördes. Då det alltmer yrkades, att ett lämpligt elevbibliotek borde finnas vid hvarje seminarium, och vid seminariet i Skara redan funnes en god början till ett dylikt, syntes det oundvikligt, att ett rum anskaffades för ändamålet. Detta rum kunde då ock lämpa sig till lärum för eleverna vid deras mera enskilda studier å seminariet. Det nuvarande materiellrummet vore så öfverfyllt med allehanda materiell, att det vore nästan omöjligt att hålla den ordning i det samma, som vore önskelig, hvarföruom materiellen fore illa af att så sammanpackas, som nu måste ske. På de senare åren hade ock korridorerna till lärosalarna måst tillgripas för förvaring af sådant, som ej kunde rymmas i materiellrummet. Hvad slutligen anginge rum för öfnings-skolorna, funnes vid seminariet egentligen blott ett ordentligt rum för detta ändamål. De två, som ytterligare funnes, vore så små, att de icke lämpligen kunde rymma mer än 14 barn hvarterda, och dock måste vid de praktiska öfningarna understundom ett omkring dubbelt så stort antal elever vistas i dessa rum.

På grund af nådig remiss har öfverintendentsämbetet den 16 januari 1906 afgifvit underdånigt utlåtande i detta ärende och därvid i afseende å de begärda inredningsarbetena anført, att, då ifrågavarande seminarium i sin ganska otidsenliga byggnad vore särdeles trångbodd, men, med hänsyn därtill att förslag till nya seminarieanläggningar på andra håll redan

[102.] föreläge eller vore under utarbetande, det icke torde förefinnas utsikt att under de närmaste åren erhålla en nybyggnad för seminariet, nu ifrågasatta arbeten måste anses vara af verkligt behof påkallade. Mot sättet för arbetenas utförande — som ämbetet låtit å ett utlåtandet bilagdt tillägsblad närmare angifva — hade ämbetet för sin del funnit sig ej böra framställa någon erinran, hvaremot ämbetet ansett det företedda kostnadsförslagets slutsumma, 2,500 kronor, i hvilken summa inginge jämväl omkostnaderna för inredning och fullständig möblering af de fyra nya lärosalarna, skäligen böra, i betraktande af att på förhand oberäkneliga arbeten plägade yppa sig vid väggars borttagande och flytning, skorstenars om-murning m. m., höjas med 1,500 kronor, eller till 4,000 kronor.

På grund af hvad ämbetet sålunda anført har ämbetet tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte af tillgängliga medel bereda ett anslag af 4,000 kronor för genomförande af här omförmälda förändrings- med flera arbeten, om hvilkas verkställande, äfven genom uppgörelse under hand, hvad anginge ändringarna i själfva byggnaden, ämbetet, till hvars disposition de härför nödiga medlen borde ställas, torde erhålla nådigt bemyndigande.

Jämväl statskontoret har i ärendet den 19 februari 1906 afgifvit infor-dradt underdånigt utlåtande, däri statskontoret andragit följande: A anslaget till seminarier för folkskollärares bildande, som för år 1905 utgjorde 531,150 kronor, hade under samma år, så vidt nu kunde beräknas, uppkommit en besparing af 9,966 kronor 3 öre. Då emellerid för samma år å anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer uppstått en brist å 8,499 kronor 9 öre, hvarjämte af besparingarna å reservationsanslaget till folkundervisningen under året på grund af nådiga föreskrifter utanordnats 3,450 kronor, hade bristen å ifrågavarande reservationsanslag, som vid 1905 års början utgjorde 12,886 kronor 32 öre, ökats till 14,869 kronor 38 öre. I betraktande häraf och under förutsättning att, såsom syntes framgå af öfverintendentsämbetets yttrande, det till dess förfogande ställda anslaget till byggnader och reparationer icke lämnade tillgång till bestridande af kostnader för den ifrågasatta ominredningen i seminariebyggnaden, torde medel hertill icke kunna beredas annorledes än genom nådig proposition till Riksdagen om beviljande af nödigt anslag. Hvad däremot anginge den föreslagna hyresersättningen åt seminariets rektor, syntes denna, med hänsyn därtill att anslaget till seminarier för folkskollärares bildande för år 1905, enligt hvad nyss omförmäls, lämnat ett tämligen afsevärdt öfverskott, kunna, i likhet med hvad som jämlikt nådigt bref den 27 januari 1905 skett i fråga om hyresersättning åt rek-

torn vid folkskoleseminariet i Uppsala, anvisas att tills vidare utgå från sistnämnda anslag.

Att folkskoleseminariet i Skara, hvars nuvarande byggnad uppfördes på 1860-talet, är i behof af de i rektors förutberörda skrifvelse angifna nya lokaler synes mig framgå af den i ärendet förebragta utredningen. Lämpligaste sättet att nu bereda seminariet den erforderliga utvidgningen lär vara, att på sätt föreslaget blifvit, för sådant ändamål anvisa den nuvarande rektorsbostaden. Kostnaden härför anser jag, med hänsyn till hvad öfverintendentsämbetet yttrat, böra beräknas till 4,000 kronor. I fråga om beredande af medel för ifrågavarande arbeten afvensom blifvande hyresersättning åt seminariets rektor, ansluter jag mig till hvad statskontoret härutinnan anfört. På grund häraf hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till den nuvarande rektorsbostadens vid folkskoleseminariet i Skara omändring till undervisningslokaler m. m. för seminariets behof samt till anskaffande af inventarier för dessa lokaler på extra stat för år 1908 bevilja ett anslag af 4,000 kronor.

Jämväl beträffande *folkskoleseminariet i Umeå* har underdånig framställning gjorts om vidtagande af åtgärder för beredande åt seminariet af *utvidgade undervisningslokaler m. m.*

I skrifvelse den 2 december 1905 till domkapitlet i Luleå anförde rektorn vid nämnda seminarium M. G. Högbom, bland annat, följande:

Redan länge hade vid seminariet brist på utrymme gjort sig märkbar. De rum, som för närvarande stode till förfogande och vore tagna i anspråk för seminariets verksamhet, vore: samlingssal, gymnastiksal, fyra lärosalar för seminariets fyra klasser, tre lärosalar för öfningsskolans tre afdelningar samt ett lärarrum, hvartill komme nödiga förstugor och korridorer. Samtliga dessa rum vore belägna i seminariets hufvudbyggnad, hvarest dessutom vore inrymd rektors ämbetsbostad. Denna bestode af fem rum — ett stort, de öfriga tämligen små — jämte tambur i öfre våningen, kök med skaffer i nedre våningen afvensom, i jordvåningen, en kallare, begagnad gemensamt af rektor och seminariets vaktmästare, samt tvättstuga. På seminariets tomt funnes, utom hufvudbyggnaden, två mindre byggnader, af hvilka den ena innehölle vedbodar och afträden, den andra vaktmästarbostad och en vedbod. Lärorummen motsvarade i fråga om golfyta och kubikinnehåll någorlunda det antal elever, 24 à 26, som lämpligen på en gång kunde undervisas. Däremot saknades rum för en del särskilda

[103.]

Vissa
ändrings-
arbeten m. m.
vid folkskole-
seminariet i
Umeå.

[103.] ändamål. Sålunda måste, i brist på särskildt rum till förvaring af boksamlingar och undervisningsmaterieil, dessa förvaras dels i klassrum, korridorer och samlingssalen dels ock i lärarrummet, hvilket för öfrigt äfven tjänstgjorde såsom arkivrum och rektors expeditiionsrum. Det vore lätt att inse, att olägenheten här af vore stor och alltmer ökades i mån af materieilens tillväxt. Saknaden af enkom inredd ritsal medförde ej ringa men för teckningsundervisningen, och kanske i ännu högre grad borde, vid de alltmera ökade krafven på den naturvetenskapliga undervisningens beledsagande med laborationer och experiment, ett särskildt rum för sistnämnda undervisning anses vara af behovet påkalladt. Vidare vore att nämna, att till förvaring af elevernas gymnastikdräkter intet rum funnes att tillgå, utan att dessa måste förvaras i väskor, hängande i korridorerna, samt att elevernas omklädning före och efter gymnastiklektionerna måste äga rum i lärosalarna. De nu påvisade bristerna syntes, åtminstone i ganska väsentlig mån, kunna afhjälpas därigenom, att den nuvarande rektorsbostaden finge tagas i anspråk för seminariets behof och rektor i stället erhöile kontant hyresersättning. Denna utväg syntes så mycket hellre böra anlitas, som rektorsbostaden såsom sådan hade ganska stora olägenheter och kunde sägas tillfredsställa endast mycket blyg-amma anspråk på komfort och trefnad. Ett detaljeradt förslag till rektorsbostadens apterande för undervisningens behof vore rektor visserligen icke i tillfälle att framlägga; men så mycket vore säkert, att, oafsedt nödig inredning samt någon förändring af den elektriska ljusledningen, ett rum i rektorsbostaden utan vidare kunde blifva lämpligt till ritsal, att två af de öfriga rummen genom aflägsnande af en mellanvägg kunde förändras till ett någorlunda lämpligt rum för undervisningen i naturkunnighet, att ytterligare ett rum utan vidare förändring kunde blifva rektors expeditiionsrum, samt att de öfriga af de ofvannämnda behofven kunde blifva nödtorftigt tillgodosedda. I sammanhang med dessa föreslagna åtgärder skulle äfven vaktmästarens lägenhet, som nu bestode allenast af ett rum och kök, båda mycket små, kunna vinna en väl behöflig ökning i utrymme på det sätt, att en intill densamma belägen vedbod efter rektors flyttning blefve obehöflig för sitt nuvarande ändamål och kunde inredas till boningsrum.

På grund af hvad sålunda anförts anhöll rektor, att domkapitlet behagade ingå till Kungl. Maj:t med anhållan, det tacktes Kungl. Maj:t *dels* föreskrifva, att rektorsbostaden vid seminariet skulle utrymmas för vinnande af större utrymme för seminariet, samt att rektor skulle åtnjuta kontant hyresersättning,

dels uppdraga åt öfverintendentsämbetet ej mindre att efter samråd med rektor eller lärarkollegium föranstalta om de förändringar och an-

skaffa den inredning af de sålunda disponibla rummen, att seminariets [103.]
brist på nödigt utrymme för undervisningen och andra i sammanhang
därmed stående ändamål kunde blifva på möjligaste bästa sätt afljälpt,
än äfven att låta utvidga vaktmästarens lägenhet med ett rum på före-
slaget sätt,

dels ock anvisa för ändamålet nödiga medel.

Med anledning af denna framställning infordrade domkapitlet genom seminariets inspektor från rektor närmare upplysningar och utredning i vissa afseenden; och ingaf rektor till åtlydnad häraf dels ritning å ändring af rektors bostadsrum till rektors expeditiionsrum, rum för undervisning i naturkunnighet, rum för undervisningsmateriell m. m., ritsal m. m. samt kapprum, dels ritning å utvidgning af vaktmästarbostaden, dessa ritningar uppgjorda af byggmästaren C. G. W. Andersson i Umeå, dels ock ett af denne upprättadt kostnadsförslag, upptagande: för anbringande af ett par nya dörrar i väggen mellan kapprummet och materiellrummet 50 kronor, för omändring i öfrigt af rektors bostadsrum 569 kronor 1 öre, för inredning af ytterligare ett rum åt vaktmästaren 1,266 kronor 95 öre, för inventarier enligt ett af aktiebolaget Næslunds möbelfabrik och järnaffär afgifvet kostnadsförslag 2,394 kronor 50 öre samt för anordnande af elektrisk belysning i de för seminariets behof nyinredda rummen enligt kostnadsförslag af J. M. Nilsson i Umeå 348 kronor 40 öre, eller tillhopa 4,628 kronor 86 öre. Tillika förmålde rektor i skrifvelse till domkapitlet den 20 januari 1906, att han ansett särskild ritning ej vara erforderlig öfver de i seminariets hufvudbyggnad i nedre våningen belägna, till rektors boställsvåning hörande kök och skafferi, enär dessa rum syntes kunna utan omändring användas till omklädningsrum för eleverna samt till förvaringsrum för diverse inredningsmateriell och dylikt, samt att till den summa, 4,628 kronor 86 öre, hvarå kostnadsförslaget slutade, komme ytterligare:

för 13 stycken rullgardiner à 7 kronor kronor 91: —

» rektorsrummets förseende med möbler, utöfver hvad

som redan kunde finnas att tillgå, förslagsvis..... » 200: —

summa kronor 291: —

hvidan hela kostnaden för den föreslagna förändringen blefve 4,919 kronor 86 öre.

Slutligen anförde rektor i sin sistnämnda skrifvelse, att rektors hyresersättning syntes böra bestämmas till 1,200 à 1,300 kronor för år, samt att rektor för sin del förklarade sig nöjd med det förra beloppet.

Seminariets inspektor har i afgifvet yttrande vitsordat det stora be-

- [103.] hofvet af ändringar i det ifrågasatta syftet och det enligt hans åsikt ändamålsenliga i de föreslagna ändringsåtgärderna.

Med skrifvelse den 31 januari 1906 har domkapitlet till Kungl. Maj:t insändt handlingarna i ärendet och för egen del därvid anförte: Genom hvad i rektors ansökning förekomme syntes det jämväl af seminariets inspektor vitsordade behofvet af ökad utrymme för seminariet befinnas till fullo ådagalagdt. Ytterligare finge det anses styrkt, att detta behof kunde, åtminstone tills vidare, nöjaktigt afhjälpas genom att anordna den nuvarande rektorsbostaden till lokaler för seminariet samt beredande i stället åt rektorn, som förklarar sig villig afträda bostaden, af hyresersättning för anskaffande af bostad utom seminariet. På grund däraf och då någon afsevärd olägenhet icke torde uppstå däraf, att rektorn icke bodde inom seminarieområdet, tvekade domkapitlet icke att biträda och till bifall förorda den af rektor gjorda framställningen. Då, med afseende å sättet för dispositionen af det ytterligare utrymme, som genom den ifrågasatta anordningen skulle vinnas för seminariet, det framställda ritningsförslaget syntes på ett praktiskt sätt tillgodose de mest framträdande kraven, tillstyrkte domkapitlet godkännande af samma förslag; och hade domkapitlet ej heller något att erinra mot det framlagda kostnadsförslaget. — Beträffande den rektor tillkommande hyresersättningen fann domkapitlet densamma tills vidare böra utgå med 1,200 kronor årligen.

Domkapitlet har fördenskull hemställt, det tacktes Kungl. Maj:t — med medgifvande att den nuvarande rektorsbostaden i seminariebyggnaden finge af rektor, enligt åtagande, utrymmas och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af byggmästaren Andersson upprättade ritningen inredas till lokaler för seminariet — ej mindre anvisa ett belopp af intill högst 4,628 kronor 86 öre för verkställande af de för berörda inredning nödiga byggnadsarbeten än äfven förklara rektorn vid seminariet berättigad att från afflyttningsdagen tills vidare uppbära en årlig hyresersättning af 1,200 kronor.

Efter nådig remiss har öfverintendentsämbetet i detta ärende den 27 mars 1906 afgifvit underdånigt utlåtande, däri anförts: Genom de föreslagna anordningarna syntes välbehöfliga tillökningar till såväl seminarielokalerna som vaktmästarbostaden i fråga kunna beredas. Mot det föreliggande ritningsförslaget torde icke vara annat att erinra, än dels att, hvad anginge den nuvarande rektorsbostadens förändrande till skollokaler, rummet för undervisning i naturkunnighet och ritsalen borde byta plats, då härigenom för sistnämnda sal erhöles förmånerna af bättre belysning — genom det

ökade antalet fönster — och fördelaktigare form samt af att salen därjämte blefve förlagd i lämpligt väderstreck, dels ock att, vidkommande ritningen till utvidgning af vaktmästarbostaden, de förändringar beträffande skafferiet m. m., som funnes angifna å af ämbetet vidfastadt tilläggsblad, borde vidtagas. Beträffande därefter den beräknade kostnaden, 4,628 kronor 86 öre, hade ämbetet icke funnit annat att anmärka, än att för genomförande af den utaf ämbetet föreslagna förändringen i afseende å vaktmästarbostaden borde antagas åtgå ett belopp af 110 kronor, och att för tillsyn under arbetstiden äfvensom för oförutsedda utgifter — en post som vore oundgängligen nödig, helst då fråga gällde äldre byggnader — borde tilläggas en summa af, förslagsvis, 661 kronor 14 öre, i hvilket fall omkostnaderna för de begärda arbetenas verkställande, inberäknadt anskaffande af inventarier, skulle komma att uppgå till 5,400 kronor. På grund af hvad sålunda anförts tillstyrkte ämbetet, att Kungl. Maj:t måtte af tillgängliga medel bereda ett anslag af högst 5,400 kronor för genomförande af omförmälda arbeten, om hvilkas verkställande, äfven genom uppgörelse under hand, hvad anginge ändringarna i de båda ifrågavarande byggnaderna ämbetet, till hvars disposition de härför nödiga medlen borde ställas, syntes böra erhålla nådigt bemyndigande.

Slutligen har äfven statskontoret den 15 maj 1906 i detta ärende afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri statskontoret anført, dels att, i händelse Kungl. Maj:t skulle finna den föreslagna förändringen i seminariets inredning af behovet påkallad, framställning om anvisande af de för sådant ändamål erforderliga medlen borde göras hos Riksdagen, som år 1885 beviljat medel till seminariebyggnadens uppförande enligt då uppgjorda ritningar, dels ock att den hyresersättning, som kunde varda seminariets rektor af Kungl. Maj:t i nåder tillerkänd, syntes kunna anvisas att utgå af anslaget till seminarier för folkskollärares bildande.

Af hvad i detta ärende förekommit finner äfven jag det framgå, såväl att seminariet i Umeå har behof af den i ärendet ifrågasatta utvidgning utaf sina lokaler, och att i sammanhang med en sådan utvidgning vaktmästarens bostad jämväl bör utvidgas, som ock att dessa ändamål bäst främjas på det sätt, som i ärendet föreslagits. De för ifrågavarande ändringsarbeten erforderliga medlen torde böra beräknas till det af öfverintendentsämbetet föreslagna beloppet, 5,400 kronor, hvarmed äfven synas kunna bestridas de i rektors skrivelse till domkapitlet den 20 januari 1906 angifna kostnader å 291 kronor. Då jag, lika med statskontoret, anser, att dessa

medel böra af Riksdagen begäras, samt att, därest Riksdagen bifaller en framställning i förevarande afseende, erforderligt belopp till hyresersättning åt seminariets rektor bör anvisas att utgå af anslaget till seminarier för folkskollärares bildande, hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till den nuvarande rektorsbostadens vid folkskoleseminariet i Umeå omändring till undervisningslokaler m. m. för seminariets behof samt till anskaffande af inventarier för dessa lokaler och införande af elektrisk belysning därstädes äfvensom till utvidgning af vaktmästarbostaden vid seminariet på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 5,400 kronor.

[104.] Rektor vid folkskoleseminariet i Kalmar har uti en till domkapitlet därstädes ingifven skrifvelse den 6 oktober 1905 anhållit, att domkapitlet ville hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning därom, att Kungl. Maj:t tacktes, med godkännande af skrifvelsen bilagd plan för ordnande af skolträdgård vid nämnda seminarium samt skrifvelsen likaledes bilagda ritningar till skolkök och trädgårdsskötarbostad med tillhörande uthus, till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande för seminariet af följande belopp:

till ordnande af skolträdgård	kronor	1,500: —
» nybyggnad för trädgårdsskötarbostad och skolkök		
med tillhörande uthus samt vatten- och gasledning	»	19,861: 72
» uppsättning af ett skolkök	»	948: 28
eller tillhoppa kronor		22,310: —.

Till stöd för sin sålunda gjorda anhållan har rektor anfört:

Sedan 1874 års Riksdag anvisat medel för inrättande af två nya seminarier för kvinnliga elever, anbefallde Kungl. Maj:t Sin befallningshafvande i Kalmar län att inhämta vederbörandes yttrande, huruvida Kalmar stad vore villig upplåta jord till tjänlig byggnadstomt och gårdsplan samt trädgård för en af dessa nya läroanstalter, om den blefve förlagd till Kalmar. Härtill förklarade sig stadsfullmäktige i Kalmar villiga, med anledning hvaraf Kungl. Maj:t den 2 oktober 1874 förordnade, att ett folkskollärläroinneseminarium skulle inrättas i Kalmar. Genom gåfvobref af den 24 februari 1876 öfverlät skolföreståndarinnan Cecilia Fryxell till kronan med full äganderätt den henne tillhöriga, invid Kalmar stad belägna egendomen Rostad med där befintliga åbyggnader och planteringar m. m. till lokal för det till Kalmar förlagda folkskoleseminariet. Härigenom befriades således Kalmar stad från den åtagna skyldigheten att för seminariet upplåta jord till byggnadstomt och gårdsplan. Endast skyl-

digheten att lämna jord till trädgård kvarstod. Genom beslut den 20 april 1877 upplåto ock stadsfullmäktige en del af den s. k. Borgmästarlyckan, belägen i Kalmar gamla stad, till planteringsland åt seminariet, så länge området för sådant ändamål behöfdes. Ifrågavarande trädgårdsland, som vore beläget tämligen aflägsset från seminariet och därför olämpligt, motrogs dock, när »då något i afseende på läge tjänligare planteringsland ej kunde af staden utan alltför kännbara uppoffringar erbjudas». Ett mindre område invid parken å Rostad anordnades jämlikt nådigt bref den 18 april 1879 under hösten samma år till provisorisk skolträdgård, hvar emot jorden å Borgmästarlyckan för seminariets räkning utarrenderades.

Under de sista tio åren hade gång efter annan varit fråga om olika områdens öfverlämnande af staden till trädgård för seminariet, och år 1905 hade denna fråga äntligen blifvit löst, därigenom att stadsfullmäktige den 26 maj samma år upplåtit till planteringsland åt seminariet från och med den 1 januari 1906, så länge jorden för ändamålet behöfdes, ett helt nära seminariet beläget på en rektors skrifvelse bilagd karts-kiss med röda linjer begränsadt område å Sysslomanslyckan mellan gamla lasarettet och Vegagatan med en areal af omkring 3,100 kvadratmeter, mot skyldighet för seminariet att till staden återlämna det genom stadsfullmäktiges beslut den 20 april 1877 upplåtna området å Borgmästarlyckan.

Sedan Kungl. Maj:t den 21 juli 1905 beviljat ett anslag af 300 kronor dels för uppgörande af plan till ordnande af ny trädgård vid seminariet dels ock för anskaffande af ritning och kostnadsförslag till en nybyggnad, inrymmande trädgårdsskötarbostad och skolkök, hade sådan plan, utarbetad af folkskolläraren J. A. Strandberg i Nykvarn, och sådan ritning, uppgjord af stadsarkitekten F. Olsson i Kalmar, anskaffats och funnes bilagda rektors skrifvelse.

Den föreliggande planen till ny skolträdgård för seminariet syntes i allo särdeles lämplig, tillgodoseende såväl seminarieelevernas undervisning som behovet af en mönsterskolträdgård för seminariets öfningsskola. För tillsyn och vård af den nya trädgården vore alldeles nödvändigt, att bostad för seminariets trädgårdsskötare anordnades inom densamma. Detta byggnadsbehof syntes lämpligen kunna och böra kombineras med ett annat. För den folkskolans högre afdelning, som vore förenad med seminariets öfningsskola, behöfde anordnas undervisning i huslig ekonomi, hvilket ämne redan vore upptaget bland folkskolans läroämnen och med rätta allt mer arbetade sig fram. Det skulle äfven vara en stor vinst, om seminariets elever, de utgående folkskollärarinnorna, under seminarietiden kunde få genomgå en skolköskurs. Men i seminariets nuvarande lokaler kunde ej erforderligt utrymme härför beredas. Behovet i fråga kunde tillgodoses

[104.] endast genom en nybyggnad, och det nu föreliggande förslaget härtill syntes vara synnerligen ändamålsenligt.

Enligt Strandbergs kostnadsförslag erfordrades för den nya trädgårdens ordnande, inköp af växter m. m. 1,500 kronor. Byggnaden, som skulle inrymma trädgårdsskötarbostad samt skolkök, kostade, enligt af arkitekten Olsson uppgjordt förslag, 16,800 kronor. I öfrigt beräknades kostnaderna för uthusbyggnaden till 2,200 kronor, för gasledningen till 424 kronor 85 öre och för vattenledningen till 436 kronor 87 öre. Enligt en beräkning, som publicerats af fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, kostade en första uppsättning af ett skolkök för folkskola för tre »familjer» 948 kronor 28 öre. Sammanlagda kostnaden skulle sålunda uppgå till 22,310 kronor.

Vid rektors ifrågavarande skrifvelse äro fogade, förutom förutberörda plan och ritning samt Strandbergs och Olssons däri omförmälda kostnadsförslag, ytterligare tre kostnadsförslag, afseende ett uthusbyggnaden, ett gasledning till skolköket och ett vatten- och aflöppsledning till skolköket och trädgårdsskötarbostaden.

Uti underdånig skrifvelse den 11 oktober 1905 har domkapitlet, med öfverlämnande af samtliga till ärendet hörande handlingar, gjort framställning i det af rektor angifna syfte.

På grund af nådig remiss har öfverintendentsämbetet den 31 oktober 1905 yttrat sig i ärendet och därvid anført, att ämbetet beträffande de i ärendet företedda ritningar och kostnadsberäkningar icke funnit annat att erinra, än att i trädgårdsskötarbostaden en kakelugn borde, på sätt ett vederbörande ritning vidfästadt tilläggsblad närmare utvisade, förflyttas, på det att samtliga rökrör måtte kunna dragas upp i en gemensam skorsten, placerad å byggnadens i fråga taknock, samt att, hvad anginge det för samma byggnads uppförande utarbetade kostnadsförslag, då posterna för betong med asfaltgolf, murtegel, komplett inmuradt, bjälklag, yttertak och fönster, äfvensom för åtskilligt annat snickeri vore synnerligen lågt räknade, sagda förslags slutsumma borde höjas från 16,800 kronor till 18,900 kronor.

Den skolträdgård, som för närvarande finnes vid ifrågavarande seminarium, är för sitt ändamål otillräcklig och otidsenlig, hvarför det för undervisningen i trädgårdsskötsel vid seminariet länge varit i hög grad af behovet påkalladt, att annat trädgårdsland blefve för seminariet an-

ordnadt. Det af stadsfullmäktige genom beslut den 20 april 1877 för [104.] sådant ändamål upplåtna området i den s. k. Borgmästarlyckan har, såsom beläget alltför aflägsset från själfva seminariet, icke med fördel kunnat användas till trädgård för seminariet. Genom stadsfullmäktiges beslut den 26 maj 1905 har emellertid staden, mot återbekommande af området i Borgmästarlyckan, ställt till seminariets disposition ett i närheten af seminariet beläget område, där en fullt tidsenlig skolträdgård kan anordnas. För tillsynen och skötseln af densamma torde det vara lämpligt att, på sätt i ärendet föreslagits, vid trädgården uppföra bostad för den, som nämnda tillsyn och skötsel åligger. Lika med rektor och domkapitlet finner äfven jag det ändamålsenligt att i den nybyggnad, som för sådant ändamål erfordras, jämväl inreda lokal för undervisning åt seminariets elever i det för de blifvande folkskollärarinnorna viktiga ämnet huslig ekonomi. Jag vill erinra därom, att 1906 års Riksdag beviljade erforderliga medel för inredning af skolkök vid seminariet i Landskrona. Mot den upprättade skissen för trädgården och ritningen till nybyggnaden har jag icke något att anmärka. Kostnaden för nybyggnaden anser jag böra beräknas på sätt öfverintendentensämbetet föreslagit. Hela kostnadssumman skulle i så fall komma att belöpa sig till 24,410 kronor. Om beviljande på extra stat för år 1908 af ett anslag å detta belopp torde nådig framställning böra göras hos Riksdagen. Naturligtvis kommer inrättandet af ett skolkök vid seminariet att medföra vissa årliga utgifter för arfvoden åt en lärarinna samt för bränsle och belysning m. m., men framställning om beviljande af medel härför har nu icke gjorts. För den nya skolträdgårdens skötsel skulle däremot icke påkallas något ökad statsanslag. På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 bevilja dels till ordnande af skolträdgård vid folkskoleseminariet i Kalmar 1,500 kronor dels till uppförande därstädes af en nybyggnad för trädgårdsskötarbostad och skolkök med tillhörande uthus samt vatten- och gasledning 21,961 kronor 72 öre dels ock till uppsättning af ett skolkök 948 kronor 28 öre, eller tillhopa 24,410 kronor.

Om sådant anslag varder af Riksdagen beviljadt, lär det hinder icke förefinnas för Kungl. Maj:t att låta af tillgängliga medel förskottera de belopp, som kunna för ifrågavarande ändamål erfordras redan under år 1907.

[105.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade
 Uppehållande 1906 års Riksdag för *uppehållande af undervisning uti folkskolans högre afdelning vid de med folkskoleseminarierna i Kalmar, Landskrona, Strängskolans högrenäs och Härnösand förenade öfningsskolorna* på extra stat för år 1907 ett belopp af 7,100 kronor. Häraf skulle utgå till seminarierna i Kalmar och Landskrona för år 1907 respektive 1,850 kronor och 2,000 kronor, till seminariet i Strängnäs 2.499 kronor 26 öre, däraf 749 kronor 26 öre för höstterminen 1906 och 1,750 kronor för år 1907 samt till seminariet i Härnösand 749 kronor 26 öre för höstterminen 1907.

Genom vederbörande domkapitel hafva från rektorerna för nyssnämnda seminarier infordrats uppgifter å de belopp, som erfordras för uppehållande under år 1908 af ifrågavarande undervisning.

Den beträffande *seminariet i Kalmar* lämnade uppgiften upptager följande belopp:

arfvode åt en lärarinna	kronor 1,650: —
avgift för lärarinnan till folkskollärarnas pensionsinrätt-	
ning	» 60: —
till materiell, uppässning, renhållning och belysning	» 150: —
summa kronor 1,860: —	

Till *seminariet i Landskrona* erfordras enligt rektors uppgift:

arfvode åt en lärarinna	kronor 1,500: —
avgift för lärarinnan till folkskollärarnas pensionsinrätt-	
ning	» 50: —
samt för undervisning i huslig ekonomi:	
arfvode åt en lärarinna	» 300: —
till bränsle och lyse	» 150: —
summa kronor 2,000: —	

I fråga om *seminariet i Strängnäs* har rektor därstädes anført, att anslaget torde för år 1908 böra sättas något högre än för år 1907. Den högre afdelningens lärjungar åtnjöte nämligen för närvarande undervisning i såväl manlig som kvinnlig slöjd gemensamt med lärjungarna i den egentliga folkskolans båda högsta klasser. Den högre afdelningens utvidgning från och med höstterminen 1907 med en ny klass, beroende på att kursen vore tvåårig, komme emellertid att, åtminstone hvad flickorna beträffade, kräfva en delning i två arbetslag, om lärarinnan skulle på ett tillfredsställande sätt meddela undervisning i klädsömnad med därtill hörande måttagning, mönsterritning, profning m. m. Detta komme att förorsaka en ökning i lärarinnans tjänstgöring med fyra veckotimmar. Då hon för

närvarande vore skyldig att tjänstgöra åtta timmar mot en aflöning af 320 kronor för år, skulle den ökade tjänstgöringen enligt samma beräkningsgrund medföra en ökad årlig utgift af 160 kronor. Under uttalande härjämte att aflöningen till läraren i den högre afdelningen borde uppföras å ordinarie stat har rektor hemställt om anslag för år 1908 till följande belopp:

arfvode åt en lärare	kronor 1,700: —
avgift för läraren till folkskollärarnas pensionsinrättning	» 50: —
arfvode för undervisning i kvinnlig slöjd under fyra veckotimmar:	
under höstterminen 1907	» 70: —
under år 1908	» 160: —
summa kronor 1,980: —	

För uppehållande under år 1908 af ifrågavarande undervisning vid *seminariet i Härnösand* äro enligt rektors uppgift följande belopp erforderliga:

arfvode åt en lärare	kronor 1,700: —
avgift för läraren till folkskollärarnas pensionsinrättning	» 50: —
till bränsle, lyse och renhållning	» 250: —
till komplettering af materiell	» 100: —
summa kronor 2,100: —	

Jämväl beträffande *folkskoleseminariet i Skara* har framställning gjorts om utverkande af anslag för anordnande vid öfningsskolan af undervisning i en högre afdelning af folkskolan. Sedan rektor vid nämnda seminarium hos domkapitlet i Skara anhållit, att domkapitlet måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om beviljande för sådant ändamål af anslag till arfvode åt en lärarinna att utgå från och med höstterminen 1906 efter 1,500 kronor för år, har nämligen domkapitlet uti skrifvelse den 6 december 1905 gjort underdånig framställning i detta syfte.

Att undervisning i en högre afdelning af folkskolan jämväl under år 1908 meddelas vid seminarierna i Kalmar, Landskrona, Strängnäs och Härnösand, anser jag vara ändamålsenligt; och jag finner det äfven lämpligt, att sådan undervisning anordnas vid seminariet i Skara. Med hänsyn därtill att framställningen beträffande sistnämnda seminarium inkom först i december 1905, ansågs densamma icke böra föranleda något anslags-
 askande hos 1906 års Riksdag. Undervisningen i högre afdelningen vid

detta seminarium torde vid sådant förhållande böra börja med höstterminen 1907. För detta ändamål äro följande belopp erforderliga:

arfvode åt en lärarinna under höstterminen 1907	kronor	661: 11
arfvode åt en lärarinna under år 1908	»	1,500: —
afgift för lärarinnan till folkskollärarnas pensionsinrätt- ning	»	60: —
		summa kronor 2,221: 11

Mot kostnadsberäkningarna för högre afdelningarna vid de öfriga seminarierna har jag icke annat att anmärka, än att, enär i sammanhang med den af 1906 års Riksdag beslutade lönereglering för folkskolans ordinarie lärare och lärarinnor, delaktighetsbeloppet för dessa i folkskollärarnas pensionsinrättning blifvit höjdt till 1,350 kronor för lärare och 1,200 kronor för lärarinna, pensionsavgiften bör upptagas för lärarinnan vid seminariet i Landskrona till 60 kronor och för lärarna vid seminarierna i Strängnäs och Härnösand till 67 kronor 50 öre för hvardera. Att, på sätt rektor vid seminariet i Strängnäs ifrågasatt, nu uppföra arfvodet till lärarna på ordinarie stat, anser jag icke vara lämpligt.

Med de af mig nu angifna ändringar skulle kostnaderna sålunda uppgå för seminariet i Kalmar till 1,860 kronor, för seminariet i Landskrona till 2,010 kronor, för seminariet i Strängnäs till 1,997 kronor 50 öre, för seminariet i Härnösand till 2,117 kronor 50 öre samt för seminariet i Skara till 2,221 kronor 11 öre, således till sammanlagdt 10,206 kronor 11 öre, eller för undvikande af öretal i riksstaten 10,207 kronor.

På grund häraf hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att, för uppehållande af undervisning uti folkskolans högre afdelning vid de med folkskoleseminarierna i Kalmar, Landskrona, Strängnäs, Härnösand och Skara förenade öfningsskolorna, på extra stat för år 1908 bevilja ett belopp af 10,207 kronor.

Vid bifall härtill lärer hinder ej förefinnas för Kungl. Maj:t att låta redan under år 1907 af tillgängliga medel utanordna de belopp, som under samma år erfordras för folkskoleseminarierna i Strängnäs och Skara.

[106.]

Repetitions-
kurser i gym-
nastik för folk-
skollärare och
folkskollära-
rinnor.

På förslag af Kungl. Maj:t har Riksdagen för hvarterdera af åren 1903, 1904 och 1905 till anordnande, i enlighet med de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskrifva, af *repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare* på extra stat anvisat ett anslag af 7,000 kronor. Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda fram-

ställning beviljades af Riksdagen för samma ändamål på extra stat för [106.] hvartera af åren 1906 och 1907 ett anslag af 10.000 kronor. För användningen af anslaget för år 1907 har Kungl. Maj:t den 16 juni 1906 behagat meddela föreskrifter af enahanda innehåll med dem, som finnas angifna i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1903 beträffande användningen af samma års anslag, dock att dagaflöningen för kursledare för år 1907 liksom för åren 1904, 1905 och 1906 bestämts till förhöjdt belopp af 10 kronor, och att hvarje kurs skall fortgå under en tid af sexton dagar.

I underdånig skrifvelse af den 5 oktober 1906 har nu direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder i syfte, att äfven för år 1908 anslag måtte beviljas för anordnande af dylika kurser; och har direktionen därvid framhållit, att ifrågavarande kurser visat sig vara gagnande och fullt motsvara det syfte, som med dem afsåges, hvarför det vore af synnerlig vikt för gymnastikens spridande i landet, att sådana kurser fortfarande anordnades.

Angående anslagets storlek anför direktionen följande: Undervisningen i gymnastik i folkskolorna vore anförtrodd icke allenast åt lärare utan äfven åt lärarinnor i stort antal, och repetitionskurser vore lika behöfliga för de senare som för lärarna. Upprepade önskningar från olika trakter hade också uttalats om sådana kursers anordnande äfven för folkskollärarinnor. För direktionen syntes tidpunkten nu vara inne att tillmötesgå dessa önskningar, men därtill behöfdes nödvändigtvis, att kursernas antal ökades, och i följd häraf blefve det hitills beviljade anslaget, 10,000 kronor, otillräckligt, hvarför det borde något ökas.

Direktionen ville med anledning häraf i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder, att ett anslag af 12,000 kronor för år 1908 måtte komma att utgå till anordnande af repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskollärarinnor.

Anslutande mig till hvad direktionen sålunda anført, hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till anordnande, i enlighet med de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, af repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskollärarinnor på extra stat för år 1908 anvisa ett anslag af 12,000 kronor.

[107.] Med bifall till därom gjord nådig framställning beviljade 1906 års Riksdag för *beredande af möjlighet till skolgång för fattiga, på längre afstånd från skolorna boende skolpliktiga barn* inom Vilhelmina, Risbäcks, Stensele, Sorsele, Tärna och Arjeplogs församlingar på extra stat för år 1907 ett anslag å 10,000 kronor att användas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt meddela.

Upphjälpande
af skolväsen-
det inom
Vilhelmina
med flera
lappmarks-
församlingar.

Sedan Kungl. Maj:t den 16 juni 1906 anbefallt domkapitlet i Luleå att inkomma med förslag till fördelning af ifrågavarande anslag mellan nämnda församlingar äfvensom till de villkor och kontrollföreskrifter, som kunde pröfvas erforderliga, samt domkapitlet, med öfverlämnande af infordrade yttranden från vederbörande folkskoleinspektörer, afgifvit underdånigt utlåtande i ämnet, fann Kungl. Maj:t vid ärendets föredragning den 5 oktober 1906 godt dels förordna, att omförmälda, af Riksdagen beviljade anslag, hvilket skulle emellan församlingarna sålunda fördelas, att Vilhelmina församling däraf erhöles 2,500 kronor samt en hvar af Risbäcks, Stensele, Sorsele, Tärna och Arjeplogs församlingar 1,500 kronor, skulle ställas till domkapitlets förfogande för det med anslaget afsedda ändamål, dels ock föreskrifva, att i fråga om anslagets användande skulle gälla enahanda bestämmelser, som enligt nådigt bref den 29 september 1905 meddelats beträffande det för år 1906 beviljade anslag för liknande ändamål. Jämlikt dessa bestämmelser skulle vederbörande skolråd före den 1 december 1906 till folkskoleinspektören inkomma med förteckning å de fattiga, inom förenämnda församlingar på längre afstånd från församlingarnas skolor boende skolpliktiga barn, för hvilka undervisning i skola under år 1907 borde beredas, jämte uppgift å inackorderingspris, ställe för inackorderingen och skola, hvarefter folkskoleinspektören inom fjorton dagar efter af nämnda handlingar erhållen del skulle till domkapitlet öfverlämna desamma jämte eget yttrande i ärendet. Vidare skulle åt skolråden uppdragas att efter domkapitlets beslut verkställa inackorderingen, hvarjämte skolråden skulle äga att, efter företeende af specificerad räkning samt folkskoleinspektörens vitsord om nöjaktig undervisning och vård, hos domkapitlet efter hvarje lästermin lytta ersättning för af skoldistrikten förskotterade medel för omförmälda barns underhåll.

Nu har domkapitlet i Luleå uti underdånig skrifvelse den 19 september 1906, med öfverlämnande af särskilda, från vederbörande församlingar till domkapitlet inkomna ansökningar, gjort framställning om utverkande af anslag för år 1908 till beredande af möjlighet till skolgång åt fattiga skolpliktiga barn inom samtliga förenämnda församlingar äfvensom inom

Malå församling, hvilken förut icke åtnjutit något statsunderstöd för be- [107.]
rörda ändamål.

Domkapitlet anför i sin omförmälda skrifvelse följande:

De nu ingångna ansökningarna afsåge anslag till följande belopp, nämligen för Risbäcks församling 2,000 kronor, för Vilhelmina församling minst 3,000 kronor, för Stensele församling 1,500 kronor, för Tärna församling 3,500 kronor, för Sorsele församling 3,018 kronor 50 öre och för Malå församling 1,000 kronor, eller tillhopa minst 14,018 kronor 50 öre, hvarförutom skolrådet i Arjeplogs församling anhållit om beviljande till denna församling af största möjliga anslag. Med hänsyn till af Riksdagen år 1905 gjordt principuttalande angående anslag af nu förevarande art och på skäl i öfrigt, som af domkapitlet anförts uti underdånig framställning den 10 oktober 1905 om anvisande af ett till 10,000 kronor förhöjdt anslagsbelopp till ändamålet för år 1907, hade domkapitlet emellertid i samma utlåtande funnit sistberörda anslagsbelopp lämpligen kunna angifvas såsom den gräns, utöfver hvilken några ytterligare anspråk icke borde ställas på statsverkets mellankomst för beredande af inackordering för skolgång åt fattiga skolpliktiga barn inom lappmarken, för så vidt icke förändrade förhållanden, som då icke kunde förutses, påkallade framställande af sådana anspråk. Fördenskull och då några sådana förändrade förhållanden nu icke kunde i någon mån åberopas, ansåge sig domkapitlet gifvetvis icke heller berättigadt att med sin ansökning om understöd till ifrågakomna församlingar för år 1908 öfverskrida nyss omförmälda gräns för anslaget. Om sålunda å ena sidan icke några förändrade förhållanden kunde, såsom omständigheterna gestaltat sig, gifva fullgod anledning att nu begära ett anslag, öfverstigande 10,000 kronor, torde å andra sidan icke något berättigadt tvifvel kunna uppställas däremot, att enahanda af Riksdagen pröfvade missförhållanden med afseende å skolväsendet inom lappmarken, som föranledt anslagets beviljande till denna storlek för år 1907, fortfarande vore rådande och i oförminskad grad påkallade anslagets förnyande till samma belopp för därpå följande år. Domkapitlet tillåte sig beträffande dessa missförhållanden hänvisa ej mindre till hvad i församlingarnas bifogade ansökningar förekomme än äfven till den uti den nådiga propositionen i ämnet till 1906 års Riksdag förefintliga uttömmande utredning, utöfver hvilken domkapitlet nu icke kunde åberopa annat till styrkande af behovet utaf ett gemensamt anslag till ändamålet af åtminstone 10,000 kronor för den närmare framtiden, än att de understöd sökande församlingarna, hvilka för år 1907 varit till antalet sex, för år 1908, såsom äfven af domkapitlet förutsatts, ökats med ännu en, i det att Malå församling tillkommit.

[107.] Af den särskildt utaf skolrådet i sistnämnda församling gjorda ansökning inhämtades hufvudsakligen, att inom Malå skoldistrikt, omfattande en areal af 17 kvadratmil med en folkmängd af 2,730 personer, funnes för undervisning af 570 skolpliktiga barn inrättade 12 skolor, fördelade på 22 rotar; att ett af de svåraste hindren för skolornas normala verksamhet i församlingen vore den omständigheten, att många små hemman och lägenheter, hvilkas antal allt fort ökades genom anläggande af kronotorp, låge spridda på sådana afstånd inbördes, att barnen ej kunde på de obanade stigarna besöka skolorna annat än genom inackordering i deras närhet; att under hvarje år omkring ett hundratal skolpliktiga barn icke komme i åtnjutande af skolundervisning och af dessa en stor del därför, att de på grund af föräldrarnas fattigdom ej kunde inackorderas i närhet af skola; att fattigvården väl åtog sig en del fattiga barn, men att kommunens bärkraft vore svag; att kommunen häftade i skuld för 10,000 kronor och saknade all annan inkomst än den årliga utdebiteringen, som utginge med omkring 10 kronor på bevillningskrona, ehuru alla kostnader för anskaffande af lokaler, ved, lyse m. m. till samtliga skolorna, med undantag af den fasta folkskolan, utgjordes af de särskilda skolrotarna och sålunda ej inginge i den allmänna utdebiteringen; att kommunen förty icke måktade bestrida alla från skolan aflägsset boende behöfvande skolbarns inackordering och icke heller förmådde anordna så många skolor, att inackordering blefve obehöflig, äfvensom att medelst det af skolrådet begärda anslag af 1,000 kronor skulle kunna beredas inackordering af minst 14 fattiga skolbarn för helårsläsning eller dubbla antalet för halfårsläsning.

Vidare fortsätter domkapitlet: Ehuru Malå församling i jämförelse med flertalet andra lappmarksförsamlingar icke vore särdeles stor till ytvidden, visade det sig sålunda äfven där till följd af befolkningens spridning på många små byar och enstaka lägenheter samt dess ringa ekonomiska bärkraft omöjligt att ordna skolväsendet på något afsevärdt bättre sätt än i de öfriga, mestadels mycket mera vidsträckt skoldistrikt, hvarom här vore fråga. Det måste fördenskull enligt domkapitlets uppfattning anses rättvist, att äfven Malå jämte dessa öfriga skoldistrikt tillgodosåges med proportionerligt understöd för inackorderande af fattiga skolbarn. På grund af hvad förut omförmålt kunde likväl icke åt Malå beredas någon andel uti det föreslagna begränsade anslaget, därest icke för någon eller några af de till understöd för år 1907 berättigade församlingarna andelen för år 1908 indroges eller åtminstone förminskades. I detta hänseende torde Arjeplogs församling böra blifva den i första rummet lidande, dock icke så att dess anpart indroges utan allenast i skälig mån minskades. Domkapitlet hade ock redan i sin underdåniga framställning den 10 ok-

tober 1905 uttalat sig i denna riktning, därtill föranledt af den utaf Riksdagen gjorda erinran om det stora tillskott, denna kommun inom de närmaste åren skulle komma att erhålla till sin skogsallmänningsfond. Det vore likväl med lifligt beklagande, att det redan nu otillräckliga anslagsbeloppet af 1,500 kronor till Arjeplogs församling måste till följd af omständigheternas makt sänkas, domkapitlet vidhölle sin ståndpunkt härutinnan, i ty att skolförhållandena därstädes, oaktadt skolrådets synnerliga nitalskan, icke i förevarande afseende förbättrats sedan år 1905, då församlingen till inackorderingsbidrag af statsmedel åtnjutit ett nödigt ansedt belopp af 2,000 kronor, och ej heller församlingens ekonomiska resurser, sedan den väntade stora utstämplingen å dess skogsallmänning genom tillämpandet af en ny hushållningsplan inställts och ersatts med smärre årliga utstämplingar, i nämnvärd mån förstärkts, hvarom jämväl skolrådets nu gjorda ansökning lämnade närmare upplysning. Vidkommande storleken af den minskning i understödet till Arjeplogs församling, som domkapitlet i allt fall nödgades förorda, torde emellertid domkapitlet icke nu behöfva utlåta sig, enär, därest det för alla de sökande församlingarna begärda gemensamma anslaget för år 1908 blefve beviljadt, domkapitlet, i öfverensstämmelse med hvad förut ägt rum, torde erhålla tillfälle att inför Kungl. Maj:t framlägga underdånigt förslag angående anslagets fördelning och i sammanhang därmed närmare yttra sig om det belopp, hvarmed å ena sidan Malå församling kunde anses böra undfå del af anslaget och å andra sidan det förut till Arjeplogs församling utgående understödet borde förminskas. Med afseende därjämte å de villkor och kontrollföreskrifter, som kunde finnas erforderliga till betryggande af anslagets användande på lämpligaste sätt för dess ändamål, anhölle domkapitlet, i händelse af bifall till framställningen, att få i sinom tid afgifva underdånigt yttrande.

Domkapitlet dristade sålunda att i anledning af ifrågakomna ansökningar och under åberopande af hvad domkapitlet i ärendet anförut underdånigst hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes till 1907 års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande å extra stat för år 1908 af ett anslag å 10,000 kronor till beredande af inackordering vid skola af på längre afstånd från sådan boende fattiga skolpliktiga barn inom Risbäcks, Vilhelmina, Stensele, Tärna, Sorsele, Arjeplogs och Malå lappmarksförsamlingar.

Efter hvad af domkapitlet sålunda i frågan anförts torde en redogörelse för de särskilda ansökningarnas innehåll i vidsträcktare mån än

som i domkapitlets skrifvelse ägt rum icke här påkallas. Jag tillåter mig endast framhålla, att de i dessa ansökningar meddelade uppgifter tydligt gifva vid handen, att statsunderstöd för ifrågavarande ändamål är för en hvar af omförmälda församlingar af nöden. Då nu, förutom de församlingar, som förut erhållit sådant understöd, ytterligare en församling, nämligen Malå, visats vara i behof däraf, torde ett lägre anslagsbelopp för ändamålet än det, som beviljades af 1906 års Riksdag, icke kunna ifrågasättas. Jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för beredande af möjlighet till skolgång för fattiga, på längre afstånd från skolorna boende skolpliktiga barn inom Vilhelmina, Risbäcks, Stensele, Sorsele, Tärna, Arjeplogs och Malå församlingar på extra stat för år 1908 bevilja ett anslag af 10,000 kronor att användas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela.

[108.] Med anledning af därom gjord nådig framställning anvisade 1906 års Riksdag på extra stat för år 1907 ett belopp af 35,000 kronor till *understöd åt mindre bemedlade manliga och kvinnliga lärjungar vid sådana folkhögskolor*, som åtnjöte bidrag af statsmedel, under villkor att sådant understöd endast finge tilldelas elev, som vore i den ålder, att före kursens slut komme att uppnås af manlig elev aderton år och af kvinnlig elev sexton år, samt i öfrigt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva.

Då det för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget visat sig vara till stort gagn, hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen,

att till understöd åt mindre bemedlade manliga och kvinnliga lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, må, under villkor att sådant understöd endast får tilldelas elev, som är i den ålder, att före kursens slut komma att uppnås af manlig elev aderton år och af kvinnlig elev sexton år, samt i öfrigt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, på extra stat för år 1908 anvisas ett belopp af 35,000 kronor.

[109.] På föranledande af nådig framställning anvisade 1906 års Riksdag till *resestipendier åt rektorer samt öfriga lärare och lärarinnor vid folkskoleseminarierna*, under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva, på extra stat för år 1907 ett belopp af 2,000 kronor.

Af skäl, som till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 januari 1901 af dåvarande departementschefen anförts, är anslag i före-

nämnda hänseende fortfarande behöfligt; och jag hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till resestipendier åt rektorer samt öfriga lärare och lärarinnor vid folkskoleseminarierna, under de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, anvisa på extra stat för år 1908 ett belopp af 2,000 kronor.

Med anledning af nådig framställning anvisade 1906 års Riksdag, i [110.] likhet med hvad under flera föregående år ägt rum, på extra stat för år 1907 ett anslag af 4,000 kronor att användas till *resestipendier åt folkskollärare och folkskollärarynnor* enligt de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva. Resestipendier
åt folkskol-
lärare.

De skäl, som lågo till grund för nyssnämnda beslut, äro fortfarande gällande. Jag anser mig med anledning däraf böra hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till resestipendier åt folkskollärare och folkskollärarynnor, enligt de villkor och bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, på extra stat för år 1908 uppföra ett anslag af 4,000 kronor.

De tekniska läroverken.

Styrelsen för tekniska högskolan gjorde i underdåniga skrivelser [111.] under åren 1904 och 1905 på anhållan af vederbörande lektorer framställningar om *förbättring af lektorernas vid högskolan lönevillkor*, och hemställde styrelsen i sådant syfte om dessa lärares likställande å ordinarie stat med de extra ordinarie professorerna vid universiteten. Däraf skulle följt, att lönen förhöjts med 500 kronor för lektorerna i högre löneklassen, hvilka hade en begynnelselön af 4,000 kronor, jämte ett ålderstillägg å 500 kronor, och med 1,500 kronor för lektorerna i lägre löneklassen, hvilka hade en begynnelselön af 3,000 kronor, jämte två ålderstillägg. Härtill skulle för båda klasserna kommit två ålderstillägg å 500 kronor hvardera. Genomfördes denna lönereglering, skulle, enligt styrelsens framställning, lektorerna af den lägre löneklassen kunna åläggas ökad undervisning. Sådan vore behöflig, men det hade ej befunnits lämpligt att söka erhålla särskilda extra lärare för denna ökade undervisning, när detta skulle medfört alltför stora kostnader och därjämte den ökade undervisningen i vissa fall afsåge sådana delar af läroämnet, som borde representeras af hufvudläraren. Tillfällig
löneförbättring för lektorerna vid tekniska högskolan m. m.

Under förutsättning af att det för omförmälda lönereglerings genom-

- [111.] förande erforderliga anslaget beviljades, skulle det till lärarkrafternas förstärkande hittills nödiga anslaget af 17,500 kronor å extra stat kunna minskas med 1,500 kronor, som för närvarande utginge till en extra lärare i konstruktion af maskinelement, hvadan till förstärkande af lärarkrafterna allenast ett belopp af 16,000 kronor å extra stat vore af nöden.

Vid anmälan af dessa anslagsfrågor inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1906 framhöll dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, enligt det vid 1906 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för nämnda dag, att den begärda löneregleringen å ordinarie stat för lektorerna då ej lämpligen borde genomföras, men föreslog en tillfällig löneförbättring å extra stat för år 1907 af 1,000 kronor för en hvar af de i tjänst varande åtta ordinarie lektorerna. Vidare anförde departementschefen:

Likasom högskolestyrelsen funnit, att den å ordinarie stat begärda löneförhöjningen skulle motivera kraf å ökad tjänstgöring af lektorerna i lägre löneklassen, syntes man äfven med den ifrågasatta löneförbättringen å extra stat kunna förknippa en ökad tjänstgöringsskyldighet för dessa lektorer. För dem borde alltså, mot åtnjutande af löneförbättringen, någon höjning af tjänstgöringsskyldigheten äga rum enligt bepröfvande af styrelsen, hvilken det enligt stadgarna tillkomme att fastställa läroplan, program och tidtabeller för undervisningen.

I ärendet vore omförmäldt, hurusom det sedan några år på extra stat utgående anslaget till förstärkning af lärarkrafterna vid tekniska högskolan skulle kunna, under förutsättning af bifall till den af lektorerna och högskolestyrelsen gjorda framställningen, för framtiden nedsättas till ett belopp af 1,500 kronor, som från det extra anslaget utginge såsom arfvode till extra lärare i konstruktion af maskinelement. Detta arfvode åtnjöttes för närvarande på grund af nådigt medgifvande den 8 juni 1900 tills vidare af lektorn i konstruktion af maskinelement och hissinrättningar A. W. Hoffstedt, hvilken tillhörde den lägre löneklassen.

Det syntes rättmätigt, att, därest ifrågavarande löneförbättring för lektorerna vid högskolan beviljades, nyss omförmälda extra anslag minskades med 1,000 kronor, eller med hvad som motsvarade löneförbättringen för Hoffstedt. Därest återstoden af det för omförmälda extra lärarbefattning beräknade arfvodet, d. v. s. 500 kronor, tillades honom, komme han i allt fall att för år 1907 åtnjuta 500 kronor mer än de öfriga, med honom likställda lektorer vid högskolan. Och vare sig återstoden af arfvodet tillades honom eller användes för extra lärarkrafter, blefve i allt fall äfven

för år 1907 ett belopp af 1,500 kronor på extra stat tillgängligt för ökad [111.] undervisning i konstruktion af maskinelement.

I enlighet med Kungl. Maj:ts på departementschefens tillstyrkan gjorda framställning beviljade Riksdagen tillfällig löneförbättring för år 1907 för en hvar af följande lektorer vid tekniska högskolan, nämligen lektorerna i beskrifvande geometri och ritkonst, i allmän fysik, i skeppsbyggnadskonst, i metallurgi och hyttkonst, i geodesi och topografi, i konstruktion af maskinelement och hissinrättningar, i elementarmekanik och beskrifvande maskinlära samt i elektrokemi. Af löneförbättringen skulle 500 kronor betraktas såsom lön och 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar. För ändamålet anvisade Riksdagen på extra stat för år 1907 ett belopp af 8,000 kronor.

Vidare beviljade Riksdagen på Kungl. Maj:ts i enlighet med departementschefens tillstyrkan gjorda framställning till förstärkning af lärarkrafterna vid tekniska högskolan på extra stat för år 1907 ett belopp af 16,500 kronor.

I skrifvelse den 23 maj 1906 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, däri Riksdagen anmälde, att Riksdagen beviljat nyss omförmälda anslag, erinrade Riksdagen beträffande anslaget till förstärkning af lärarkrafterna om hvad departementschefen anfört i fråga om detta anslags nedsättande samt anförde därefter följande:

Det lektorn Hoffstedt nu tillkommande arfvodet såsom extra lärare skulle sålunda komma att minskas med samma belopp, 1,000 kronor, hvarmed hans aflöning såsom lektor skulle, under förutsättning att han vore villig åtaga sig ökad tjänstgöringsskyldighet, blifva förhöjdt. Då det emellertid under dessa omständigheter torde vara ovisst, huruvida vare sig Hoffstedt eller annan kompetent person kunde vara villig att efter ingången af år 1907 åtaga sig att för ett arfvode af endast 500 kronor om året uppehålla ifrågavarande extra lärarbefattning, hade Riksdagen ansett sig böra framhålla, att Kungl. Maj:t icke torde sakna utväg att för år 1907 bereda den förhöjning i arfvodet för nämnda befattning, som kunde befinnas vara af behovet påkallad.

Under återopande af Riksdagens berörda yttrande har högskolans styrelse i underdånig skrifvelse den 27 oktober 1906 — med förmälan att genom den i enlighet med nådiga propositionen af Riksdagen för år 1907 beslutade nedsättningen af ifrågavarande anslag från 17,500 kronor till 16,500 kronor skulle, såsom i Riksdagens nämnda skrifvelse anfördes, allenast 500 kronor blifva för år 1907 disponibla för bestridande af den förutnämnda extra lärarbefattningen, för hvilket belopp hvarken Hoffstedt

[111.] eller annan fullt kompetent person kunde vara villig att åtaga sig befattningen, samt att det uppenbarligen ej heller kunde hafva varit meningen, att den ökning af tjänstgöringsskyldigheten, som i Kungl. Maj:ts proposition beträffande lektoraten af lägre lönegraden ifrågasattes, i förevarande fall skulle bestå i öfverflyttande till lektoratet af den med extra lärarbefattningen förenade tjänstgöringen, enär i sådant fall någon ökning af löneförmånerna för lektorn i ämnet i verkligheten ej skulle ägt rum — hemställt om beviljande för år 1907 af ett belopp af 1,000 kronor för att höja arfvodet för extra lärarbefattningen i konstruktion af maskinelement från 500 kronor till det förut bestämda beloppet af 1,500 kronor.

Genom nådigt bref den 14 december 1906 har Kungl. Maj:t, med bifall till denna hemställan, för ändamålet anvisat ett belopp af 1,000 kronor att utgå af allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

I särskild underdånig skrifvelse den 12 november 1906 har styrelsen för tekniska högskolan vidare hemställt, det Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta proposition dels om anvisande å extra stat för år 1908 af 13,000 kronor för att bereda ökade löneförmåner åt högskolans lektorer på det sätt, att ordinarie lektor, som tjänstgjort mindre än 10 år, erhöles 5,500 kronor och lektor, som tjänstgjort 10 år eller längre tid, erhöles 6,000 kronor i aflöning, och så att af det hvarje lektor sålunda tillkommande lönstillägg till den enligt ordinarie staten bestämda aflöningen 500 kronor skulle betraktas såsom lön och återstoden såsom tjänstgöringspenningar, dock med skyldighet för lektor, som för närvarande tillhörde den lägre löneklassen, att underkasta sig den ökning eller förändring af tjänstgöringen, som komme att bestämmas, dels ock om anvisande å extra stat för år 1908 af 16,000 kronor till förstärkning af lärarkrafterna vid högskolan.

Till stöd för nämnda hemställan har styrelsen, bland annat, anført följande:

Af i skrifvelsen intagen tablå öfver de åtta nuvarande lektorernas löneförmåner, sådana de nu vore och sådana de af styrelsen föreslagits, framginge, att det för lönstilläggen för år 1908 å extra stat erforderliga beloppet utgjorde 13,000 kronor. Emellertid hade samtliga ordinarie lektorer redan för år 1907 tilldelats ett lönstillägg af 1,000 kronor hvardera, hvilket för de åtta lektorerna utgjorde sammanlagdt 8,000 kronor. Därjämte kunde det nu å extra stat utgående anslaget af 1,500 kronor till en extra lärare i konstruktion af maskinelement, under förutsättning af att angifna förslag om anslag å 13,000 kronor skulle vinna bifall, in dragas. Den effektiva ökningen i statens utgifter för högskolan skulle där-

för, under förutsättning af att i annat fall för år 1908 enahanda lönetill- [111.]
lägg af sammanlagdt 8,000 kronor skulle beviljas som för år 1907, allenast uppgå till 3,500 kronor.

Beträffande det för de senaste åren, utom för år 1907, då anslaget minskades till 16,500 kronor, utgående anslaget å extra stat af 17,500 kronor till förstärkande af lärarkrafterna, vore sistnämnda belopp naturligtvis fortfarande behöfligt, och finge styrelsen med afseende å den anförda minskningen af 1,000 kronor för år 1907 hänvisa till den underdåniga skrifvelsen den 27 oktober 1906. Skulle emellertid styrelsens förut anförda hemställan vinna bifall, kunde det för en extralärare i konstruktion af maskinelement beräknade arvodet af 1,500 kronor, i enlighet med hvad i den underdåniga skrifvelsen den 26 september 1904 anförts, indragas, och beloppet af det nämnda anslaget sålunda minskas till 16,000 kronor.

Genom nådig remiss har den kommitté, som den 13 juli 1906 blifvit af Kungl. Maj:t tillsatt för afgifvande af utlåtande och förslag rörande den högre tekniska undervisningens ordnande, den 24 november 1906 afgifvit underdånigt utlåtande öfver högskolestyrelsens nu gjorda hemställan om ökade löneförmåner för lektorerna vid tekniska högskolan och därvid tillstyrkt bifall till densamma.

Jag anser mig ej böra nu föreslå annan förändring af lektorernas vid tekniska högskolan löneförmåner än en tillfällig löneförbättring å extra stat för år 1908 till samma belopp som för år 1907. Så mycket hellre torde det vara lämpligt att stanna härvid, som numera genom förutnämnda kommittés tillsättning ett betydelsefullt steg tagits till avvägbringande af den omorganisation af högskolan, hvilken torde kunna förväntas inom en nära framtid blifva satt i verket.

Löneförbättringen bör utgå för samma lektorsbefattningar som innevarande år. Lektorn i geologi och mineralogi A. E. Törnebohm, för hvars lektorstjänst tillfällig löneförbättring för år 1907 ej beräknades, enär han innehade nådigt förordnande att vara chef för Sveriges geologiska undersökning och hans vikarie uppbar hela den med tjänsten förenade aflöning, har numera undfått afsked från lektorsbefattningen. Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall lektorstjänsten tills vidare ej återbesättas med ordinarie innehafvare och vikarien fortfarande åtnjuta hela den i stat upptagna aflöningen för lektoratet. Vid sådant förhållande och då i öfrigt anledning ej förekommer till ändrad beräkning af det erforderliga anslagsbehovet för nu omförmälda ändamål, bör ett anslag af 8,000 kronor jäm-

[111.] väl för år 1908 äskas å extra stat för ifrågavarande tillfälliga löneförbättring.

Med anledning af den nu begärda förhöjningen af extra anslaget till förstärkande af lärarkrafterna vid högskolan med 1,000 kronor, eller från 16,500 kronor till förutvarande belopp, 17,500 kronor, ber jag få anföra följande. Enligt högskolestyrelsens egen uppfattning i förut gjorda framställningar hade en ökning af tjänstgöringsskyldigheten för den lägre löneklassens lektorer bort förknippas med den för dessa af styrelsen föreslagna löneförhöjningen af 1,500 kronor. Och denna ökade tjänstgöring skulle, enligt styrelsens uttalande, haft till följd, att en extra lärarbefattning, till hvilken 1,500 kronor utgått af extra anslaget till lärarkrafternas förstärkande, och som en af lektorerna fått tillstånd förena med sin lektorstjänst, nämligen den i konstruktion af maskinelement och hissinnrättningar, blifvit obehöflig. Anslaget skulle därför kunnat minskas med 1,500 kronor eller från 17,500 kronor, till 16,000 kronor. Föregående departementschefen ansåg — och Kungl. Maj:t och Riksdagen delade denna mening — att löneförbättringen borde stanna vid ett belopp af 1,000 kronor å extra stat. Departementschefen fann därjämte, att likasom enligt högskolestyrelsens mening en ökad undervisningsskyldighet borde åläggas ifrågavarande lektorer, om löneförbättringen sattes till 1,500 kronor, borde en något ökad undervisning ock kunna utkrävas af dem, om löneförbättringen inskränktes till $\frac{2}{3}$ af nämnda belopp, eller till 1,000 kronor. Med tillämpning däraf ansåg han, att anslaget till lärarkrafternas förstärkning kunde nedbringas, väl ej med 1,500 kronor, men med 1,000 kronor, motsvarande en del af det dittills från anslaget utgående, alltså till 16,500 kronor.

Emellertid synes den framställning om ifrågavarande extra anslags förhöjning, styrelsen för tekniska högskolan nu gjort, jämförd med styrelsens i underdåniga skrifvelsen den 27 oktober 1906 gjorda hemställan, utvisa, att styrelsen ej — såsom med hänsyn till hvad jag nyss omförmält med skäl kunnat förväntas — ansett möjligt att på grund af den tillfälliga löneförbättringen öka undervisningsskyldigheten för lektorn i konstruktion af maskinelement och hissinnrättningar ens i sådan omfattning, att någon del af förutnämnda extra-lärar-arfvode blefve obehöfligt.

Vid sådant förhållande anser jag mig böra hemställa, att ifrågavarande anslag för år 1908 uppföres med ett belopp af 17,500 kronor.

Jag tillstyrker alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att dels bevilja tillfällig löneförbättring för år 1908 till belopp af 1,000 kronor för en hvar af följande lektorer vid tekniska högskolan, nämligen

lektorerna i beskrifvande geometri och ritkonst, i allmän fysik, i skeppsbyggnadskonst, i metallurgi och hyttkonst, i geodesi och topografi, i konstruktion af maskinelement och hissinrättningar, i elementarmekanik och beskrifvande maskinlära samt i elektrokemi, äfvensom förklara, att af nämnda tillfälliga löneförbättring 500 kronor skola betraktas såsom lön och 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar,

dels ock på extra stat för år 1908 bevilja för omförmälda tillfälliga löneförbättring 8,000 kronor och till förstärkning af lärarkrafterna vid tekniska högskolan 17,500 kronor, tillhoppa 25,500 kronor.

I underdänig skrifvelse den 12 november 1906 har styrelsen för tekniska högskolan gjort framställning om anslag på extra stat för år 1908 till belopp af 15,279 kronor för *anskaffande af undervisningsmaterie*ll vid *högskolans maskinlaboratorium*. Ifrågavarande framställning är föranledd af en utaf professorn i maskinlära vid högskolan, föreståndaren för fackskolan i maskinbyggnadskonst och mekanisk teknologi O. E. Westin, efter samråd med professorn i maskinlära vid högskolan O. E. Lundholm och extra läraren i samma ämne därstädes A. Rosborg hos styrelsen gjord skriftlig anhållan i ämnet. Westin yttrar härom följande:

[112.]
Undervisningsmaterie
ll vid tekniska
högskolans
maskinlaboratorium.

Högskolan vore för närvarande synnerligen svagt tillgodosedd i fråga om materie ll för verkställande af maskintekniska undersökningar, och det vore ett verkligt trängande behov, att förhållandena i detta afseende åtminstone i någon mån snarast möjligt förbättrades. Visserligen påginge för närvarande utredning, huru undervisningen vid högskolan borde under den närmaste framtiden ordnas, och det kunde då möjligen synas vara i sin ordning att uppskjuta förbättringen af maskinlaboratoriet, till dess att frågan om undervisningen i öfrigt blefve slutbehandlad, men dels vore det antagligt, att det komme att dröja flera år, innan nämnda utredning kunde blifva bragt till praktisk tillämpning, och dels vore den utrustning, som nu ifrågasattes, af så pass ringa omfattning, att den alls icke komme att i någon mera väsentlig grad göra upprättandet af ett verkligen tidsenligt maskinlaboratorium vid högskolan öfverflödigt. De maskiner och apparater, som nu begärdes, komme i alla händelser att bli nödvändiga. Ett stillastående på den punkt, på hvilken högskolan nu befunne sig i berörda hänseende, vore i själfva verket ingenting mindre än ett faktiskt tillbakagående i jämförelse med andra tekniska högskolor och maskinteknikens utomordentligt snabba och alltjämt fortgående synnerligen omfattande utveckling.

Den materie ll, som sålunda behöfde anskaffas, vore dels två fotogen-

[112.] motorer för en sammanlagd kostnad af 7,024 kronor dels ock anordningar för profning af turbinmodeller för 8,255 kronor, sålunda tillhopa 15,279 kronor.

Rörande behovet af fotogenmotorer har Lundholm i en till styrelsen ställd skrift anfört följande:

Fotogenmotorerna intoge numera en mycket framskjuten ställning vid sidan af ång- och gasmaskinerna och hade framför de sistnämnda fördelen af att vara oberoende af, om gasverk finnes på platsen eller ej. För den blifvande ingenjören vore det därför numera nödvändigt att redan vid tekniska högskolan erhålla en grundlig kännedom om dessa maskiners konstruktion och skötsel, och en specialkurs i läran om förbränningsmotorer hade också sedan flera år där varit anordnad för fjärde afdelningens mekaniska grupp samt under läsåret 1905—1906 äfven för samma afdelnings bergsmekaniska grupp. Att eleverna själfva kände behovet af kunskap i detta ämne framginge bäst af den omständigheten, att under de sista åren åtskilliga af tredje och fjärde afdelningarnas elever af olika fack frivilligt deltagit i denna kurs, oaktadt deras tid och krafter redan förut varit hårdt anlitade.

För att detta behof skulle kunna på bästa sätt tillgodoses, vore det nödvändigt, att undervisningen fortast möjligt ordnades på ett sådant sätt, att eleverna vid sidan af de mera teoretiska kunskaper, som för närvarande meddelades dem, blefve satta i tillfälle att med förutnämnda maskiner af olika slag utföra sådana prof och undersökningar, hvilka kompletterade och klargjorde de genomgångna teorierna och gäfve eleverna den insikt om dessa maskiners egenskaper, som i annat fall mången kanske aldrig och de flesta först efter många års praktik finge tillfälle att förskaffa sig.

Det vore således af synnerlig vikt för undervisningen, om redan nu och oberoende af i samband med högskolans omorganisation begärde anslag till tidsenligt maskinlaboratorium medel kunde beredas för inköp af två fotogenmotorer af bästa konstruktion, hvilka maskiner naturligtvis sedermera eventuellt komme att intaga sin plats i nämnda maskinlaboratorium. Den beräknade kostnaden härför framginge af följande kostnadsförslag:

1 dieselmotor å 10 hästkrafter med ljustdämpare och rörledningar inom maskinrummet, fullt uppsatt å förut färdig grund	kronor 4,880: —
1 avancemotor å 10 hästkrafter med ljustdämpare och rörledningar (afloppsröret endast till ljustdämparen) »	1,650: —
Summa	kronor 6,530: —

	Transport kronor 6,530: —	
Afgår 20 % rabatt för tekniska högskolan	» 1,306: —	kronor 5,224: —
Aflopps- och kylvattenrör, grunder och diverse till båda maskinerna	» 1,600: —	
Emballage, frakt och uppsättning af avancemotorn	» 200: —	
	Summa kronor 7,024: —	

I fråga om kostnaden för inköp af anordningar för profning af turbinmodeller har Rosborg uppgjort skriftliga beräkningar, hvilka äro vidfogade styrelsens skrifvelse, och äro af följande lydelse:

A. Anordning för högtrycksturbinmodeller:

Elektromotorpump (M) om 150 min. lit. med remskifva och igångsättningsmotstånd, enligt anbud från firman Zander & Ingeström	kronor 1,810: —	
2 stycken ventiler N och O	» 75: —	
Tilledningsrör från vattenledningen	» 100: —	
Luftklocka L	» 80: —	
Inloppsrör med munstycken, D och E	» 125: —	
Manometer	» 50: —	
Turbinstativ B	» 100: —	
Stänkskärm A	» 40: —	
Turbinaxel med lager F, G, H, K	» 70: —	
3 stycken turbinhjul	» 600: —	
Afloppsrör med slang C	» 15: —	
Bromsskifva	» 60: —	
Modeller	» 150: —	
Uppställningsbord	» 100: —	kronor 3,375: —

B. Anordning för lågtrycksturbinmodeller:

4 stycken båtciستerner, A, B, C, D, ritn. 2, kronor 1,300: —	
1 » skjutlucka H	» 30: —
1 » öfverfallsbord I	» 50: —
1 » bräddaflopp G	» 60: —
2 » galler	» 50: —
2 » länsventiler K	» 40: —
4 meter 150 millimeter flänsrör med krökar	» 160: —
2 stycken flottörer	» 85: —

Transport kronor 1,775: — kronor 3,375: —

		Transport kronor 1,775: — kronor 3,375: —	
Centrifugalpump om 2,000 min. lit., enligt anbud från firman Zander & Ingeström	»	420: —	...
Rem till d:o	»	40: —	
Lågtrycks-turbin med fundamenttring och bromsskifva ritn. 4, 5 och 6	»	965: —	
2 stycken extra turbinhjul med led- skenor	»	500: —	
1 stycke extra sugrör	»	60: —	
Bromsningsanordning	»	40: —	
Målning af cisternerna	»	180: —	
Transport och uppsättning	»	200: —	
Cementgrundsarbeten	»	50: —	» 4,230: —
Elektriska ledningar	»		» 250: —
Konstruktionsritningar	»		» 400: —
		Summa kronor 8,255: —	

Vid skrifvelsen finnas vidare fogade dels några af olika firmor afgifna kostnadsförslag dels ock sex af Rosborg öfver profningsanordningarna upprättade ritningar.

Då vederbörande lärare vid tekniska högskolan framhållit, att högskolans maskinlaboratorium är i behof af ifrågavarande undervisningsmateriell, och att densamma äfven efter en eventuell omorganisation af högskolan varder nödvändig, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till anskaffande af undervisningsmateriell för tekniska högskolans maskinlaboratorium på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 15,279 kronor.

[113.] Tillfällig löne- förbättring för vissa lärare vid Chalmers tekniska läro- anstalt.	Med bifall till därom af Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till 1906 års Riksdag gjord framställning beslöt Riksdagen	
	dels bevilja <i>tillfällig löneförbättring för år 1907 åt följande lärare vid Chalmers tekniska läroanstalt</i> med	
	för föreståndaren	kronor 1,000: —
	» 8 lektorer 1,000 kronor hvardera	» 8,000: —
	» läraren i verkstadsarbete	» 500: —
	» andre läraren i byggnadslära	» 500: —

» andre läraren i matematik	kronor	750: —	[113.]
» » » i allmän kemi	»	750: —	
» läraren i skeppsbyggeri	»	750: —	
» » i frihandsteckning	»	650: —	

dels förklara, att af den lektorerna tillkommande löneförbättringen 500 kronor skulle betraktas såsom lön och 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar,

dels ock för nu ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 12,900 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 18 november 1906 har läroanstaltens styrelse anhållit, att, då samma skäl förefunnnes för beviljande af tillfällig löneförbättring åt dessa lärare för år 1908 som för år 1907, proposition därom måtte aflätas till Riksdagen.

De skäl, som föranledt beviljandet af omförmälda tillfälliga löneförbättring för år 1907, äga enligt min åsikt fortfarande giltighet. Emellertid må här erinras, att därest, såsom jag under punkt 31 föreslagit, ett nytt lektorat i ämnena mekanik och matematik varder vid läroanstalten inrättadt, den blifvande innehafvaren af denna lektorsbefattning bör komma i åtnjutande af tillfällig löneförbättring i likhet med öfriga lektorer. På den grund torde det för ändamålet erforderliga beloppet böra höjas med 1,000 kronor, eller från 12,900 till 13,900 kronor. Med anledning häraf får jag hemställa, det Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att

dels bevilja tillfällig löneförbättring för år 1908 åt följande lärare vid Chalmers tekniska läroanstalt med

för föreståndaren	kronor	1,000: —
» 9 lektorer 1,000 kronor hvardera »	»	9,000: —
» läraren i verkstadsarbete	»	500: —
» andre läraren i byggnadslära	»	500: —
» » » i matematik	»	750: —
» » » i allmän kemi	»	750: —
» läraren i skeppsbyggeri	»	750: —
» » i frihandsteckning	»	650: —

dels förklara, att af den lektorerna tillkommande löneförbättringen 500 kronor skola betraktas såsom lön och 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar,

dels ock för nu ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 13,900 kronor.

[114.] Till förstärkning af lärarkrafterna vid tekniska skolan i Stockholm samt
 Förstärkning till inköp och underhåll af inventarier och undervisningsmateriell vid samma
 af lärarkraf- skola har Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda fram-
 terna m. m. ställningar, för hvart och ett af åren 1900—1907 beviljat extra anslag å
 vid tekniska skolan i Stock- 2,750 kronor.
 holm.

Redan i underdånig skrifvelse den 28 oktober 1905 ifrågasatte styrelsen för skolan höjning af detta anslag för år 1907. Såsom stöd härför åberopade styrelsen dels svårigheten att med nuvarande tillgångar tillgodose skolans behof af biträdande lärare dels den ständiga ökningen af arbetslöner och pris å alla de mångahanda förbrukningsartiklar, inventarier, undervisningsmateriell m. m., hvaraf skolan vore i behof, dels ock en stegrad kostnad för lokalernas rengöring och städning. Styrelsen anhöll därför, att Kungl. Maj:t täcktes för år 1907 åt skolan utverka ett till 5,500 kronor förhöjdt statsanslag till förstärkning af lärarkrafterna samt till inköp och underhåll af undervisningsmateriell och inventarier, belysning m. m.

På skäl, som omförmälas uti det vid statsverkspropositionen till 1906 års Riksdag fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1906, punkt 107, fann emellertid dåvarande departementschefen ej skäl tillstyrka beviljandet för ifrågavarande ändamål af högre anslag än förut; och biföll Kungl. Maj:t departementschefens förslag i ärendet.

Styrelsen har nu i underdånig skrifvelse den 3 september 1906 ånyo anhållit, att förutnämnda extra anslag måtte höjas för år 1908 till 5,500 kronor. Styrelsen har därvid meddelat, att Stockholms stadsfullmäktige på framställning af styrelsen för år 1906 beviljat en motsvarande förhöjning af ett tillfälligt anslag å 2,750 kronor, som af stadsfullmäktige från och med år 1898 årligen beviljats skolan, samt att styrelsen hos stadsfullmäktige begärt enahanda förhöjning för år 1907. Till stöd för sin nu gjorda anhållan har styrelsen åberopat, hvad styrelsen anfört i den underdåniga skrifvelsen af den 28 oktober 1905, och har styrelsen sökt bemöta de skäl, som af min företrädare i departementschefensämbetet åberopats för anslagets bibehållande vid dess nuvarande belopp. I en den 28 december 1906 till ecklesiastikdepartementet inkommen underdånig framställning har styrelsen vidare, med bifogande af en af underlärare och lärarinnor gjord anhållan om förbättrade aflöningsförmåner, på anförda skäl anhållit om förhöjning af det till biträdande lärares aflöning afsedda anslag.

Sistberörda, långt efter den för afgifvande af s. k. riksdagspetita föreskrifna termin, den 1 oktober, inkomna framställning är jag ej för när-

varande beredd att framlägga till Kungl. Maj:ts pröfning. Då jag i öfrigt funnit, att hvad styrelsen i förstberörda skrifvelse anført i hufvudsak ej rubbar den uppfattning i frågan, som föregående departementschefen uttalat, och till hvilken jag ansluter mig, får jag, med anledning af styrelsens i nämnda skrifvelse gjorda framställning, hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 bevilja till förstärkning af lärarkrafterna vid tekniska skolan i Stockholm 2,000 kronor samt till inköp och underhåll af inventarier och undervisningsmateriell vid samma skola 750 kronor, eller tillhopa 2,750 kronor.

I anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen för uppehållande af verksamheten vid *tekniska elementarskolan i Norrköping* på extra stat för hvartera af åren 1902—1907 anvisat ett belopp af 2,800 kronor, däraf till betjäningens aflöning 250 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 1,300 kronor, till assistenter och repetitörer 400 kronor, till undervisningen i främmande språk 400 kronor, till höjd aflöning åt läraren i frihandsteckning 150 kronor samt till bibliotek och samlingar 300 kronor.

[115.]
Tekniska
elementar-
skolan i
Norrköping.

I underdånig skrifvelse den 12 september 1906 har styrelsen för skolan, under förklarande att behovet af dessa anslagsbelopp fortfarande kvarstode oförminskadt äfven för kommande år, hemställt om deras anvisande på extra stat jämväl för år 1908. Jag tillstyrker fördenskull, att Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att för uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Norrköping på extra stat för år 1908 anvisa till betjäningens aflöning 250 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 1,300 kronor, till assistenter och repetitörer 400 kronor, till undervisning i främmande språk 400 kronor, till höjd aflöning åt läraren i frihandsteckning 150 kronor samt till bibliotek och samlingar 300 kronor, eller tillhopa 2,800 kronor.

Under de senare åren har Riksdagen, på därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar, anvisat anslag på extra stat till uppehållande af verksamheten vid *tekniska elementarskolan i Malmö*. För hvartera af åren 1904—1907 hafva dessa anslag bestämts till ett belopp af 12,050 kronor, fördeladt i följande poster, nämligen:

[116.]
Tekniska
elementar-
skolan i
Malmö.

till betjäningens aflöning	kronor	850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	1,700: —
Transport	kronor	2,550: —

[116.]

	Transport kronor	2,550: ---
till en parallellafdelning i första årskursen	»	3,500: —
» en parallellafdelning i andra årskursen	»	4,000: —
» en parallellfackafdelning i tredje årskursen	»	1,500: —
» inköp af undervisningsmateriell	»	500: —
summa kronor		12,050: —.

Uti underdånig skrifvelse den 19 oktober 1906 har styrelsen för skolan till Kungl. Maj:ts pröfning öfverlämnat frågan om skolans behof af extra anslag för år 1908 och därvid anfört följande:

Då den nuvarande byggnaden för tekniska elementarskolan i Malmö uppfördes, hade de för mekanisk verkstad och kemiska laboratorier erforderliga utrymmen förlagts under samma tak som skolans öfriga lokaler. Emellertid hade nu stadsfullmäktige i Malmö till följd af olägenheterna af denna anordning beviljat medel till en särskild byggnad för mekanisk verkstad, kemiska laboratorier med föreläsningssal samt bostäder för betjäningen, hvilken byggnad antoges blifva färdig att tagas i bruk vid början af höstterminen 1908. Förutom dessa nya lokaler finge skolan uteslutande för sin räkning använda största delen af det utrymme i den nuvarande byggnaden, som genom nybyggnaden blefve ledigt. Genom dessa välbehöfliga och länge eftersträfvade anordningar blefve skolans behof af utrymme för en lång tid framåt tillgodosedt, men tydligtvis medförde de äfven större utgifter för uppvärmning, belysning, renhållning och betjäning.

Äfven den egentliga undervisningen kräfde ökade anslag. De så kallade timlärarnas flera gånger upprepade ansökan om en aflöning, afpassad efter de alltjämt stigande lefnadskostnaderna och den utsträckta tjänstgöringen, torde icke längre kunna tillbakavisas, så framt skolan fortfarande skulle kunna förfoga öfver dugliga extra lärarkrafter, hvilka delvis redan nu måste hämtas från Lund. Det syntes styrelsen rimligt, att en fullgod undervisning af en hel klass borde åtminstone betalas med det i Malmö vanliga lektionspris för privat undervisning. Med hänsyn härtill hade styrelsen beräknat arfvodet till 125 kronor för timme och läsår, och måste vid arfvodets bestämmande afseende fästas vid, att dessa timlärare icke i likhet med extra lärare vid de allmänna läroverken hade utsikt till erhållande af fast, bättre aflönad plats vid skolan.

På grund af det något minskade antalet lärjungar i skolans nuvarande lägsta årskurs, kunde anslaget till tredje årskursens parallellafdelning år 1908 begränsas till 1,000 kronor, eller 500 kronor mindre än förut beviljats.

Kostnaderna för tryck, annonser m. m. hade under år 1905 uppgått till 926 kronor 19 öre, hvadan ett anslag å 1,000 kronor till diverse utgifter bestridande finge anses motiveradt. [116.]

För uppehållande af skolans verksamhet under år 1908 torde alltså erfordras ett extra anslag af 15,450 kronor, fördeladt på följande belopp:

betjäningens aflöning	kronor	1,000: —
uppvärmning och belysning	»	2,200: —
en parallellafdelning i första årskursen	»	4,500: —
en parallellafdelning i andra årskursen	»	5,000: —
en parallellafdelning i tredje årskursen	»	1,000: —
inköp af undervisningsmaterieell	»	750: —
diverse utgifter	»	1,000: —
summa kronor		15,450: —.

Dessutom behöfdes för den mekaniska verkstadens flyttning samt anskaffning af ny materieell i stället för bristfällig sådan i enlighet med en af skolans verkmästare afgifven, skrifvelsen bifogad kostnadsberäkning ett belopp af 13,842 kronor. Kostnaden för inredning af de nya laboratorierna hade beräknats till 5,000 kronor, och hade styrelsen därvid haft till ledning uppgifter från tekniska elementarskolorna i Härnösand och Borås, hvilka — enligt af rektorerna vid dessa skolor lämnade meddelanden — för inredning och anordnande af laboratorielokaler på sin tid erhållit af statsmedel respektive 6,400 kronor och 4,000 kronor.

På grund af det anförda anhölle nu styrelsen, att Kungl. Maj:t tacktes vidtaga åtgärder för beredande åt skolan af anslag på extra stat för år 1908 af sammanlagdt 34,292 kronor.

Den af styrelsen åberopade, vid skrifvelsen fogade kostnadsberäkningen för uppsättning af den nya verkstaden upptager följande poster:

1 amerikansk gängsvarf	kronor	1,220: —
revolverhufvud till densamma	»	520: —
apparat för konisk svarfning	»	210: —
1 amerikansk pelarborrmaskin	»	1,040: —
1 universal fräsmaskin	»	2,860: —
fräsar till densamma	»	600: —
6 mindre gängskärningssvarfvar, däraf en med genom-		
borrad spindel	»	3,600: —
1 smärgelslipmaskin med skifvor	»	110: —

Transport kronor 10,160: —

[116.]

	Transport kronor	10,160: —
takrörelse till densamma	»	47: —
6 själfcentrerande chuckar	»	300: —
15 nya skrufstycken å 32 kronor	»	480: —
1 ventilator med tillbehör	»	185: —
10 remskifvor	»	120: —
2 elektromotorer för direkt koppling å fräsmaskin och bormaskin	»	810: —
1 uppsättning nya smidesverktyg	»	100: —
1 uppsättning nya spiralborrar	»	200: —
1 sats brotscher	»	100: —
1 uppsats gängverktyg	»	340: —
flyttning och montering af förhandenvarande maskiner och axelledningar	»	1,000: —
	summa kronor	13,842: —.

På grund af nådig remiss har styrelsen för tekniska högskolan den 1 november 1906 afgifvit underdånigt utlåtande öfver ifrågavarande framställning om anslag till inköp af verkstadsmateriell, och har därvid styrelsen, efter inhämtande af yttrande från professorerna i maskinlära vid högskolan A. E. Westin och A. E. Lundholm, hvilka tillstyrkt beviljande af det begärda anslaget å 13,842 kronor, förklarat sig instämma i detta yttrande.

Redan uti underdånig skrifvelse den 3 oktober 1905 angående anslag på extra stat för år 1907 för tekniska elementarskolan i Malmö anhöll styrelsen, att anslagen till betjäningens aflöning, lyshållning, uppvärmning m. m., parallellafdelningar i första och andra årskurserna samt inköp af undervisningsmaterieU måtte höjas med respektive 150, 500, 1,000, 1,000 och 250 kronor utöfver de för år 1906 beviljade beloppen, hvarjämte styrelsen upptog en ny anslagspost å 1,000 kronor till diverse utgifter. De af styrelsen till stöd härför anförda skälen ansågos emellertid af Kungl. Maj:t icke tillfyllest, och föreslog därför Kungl. Maj:t Riksdagen att för uppehållande af skolans verksamhet under år 1907 bevilja samma belopp som för år 1906.

Sedan emellertid den nya verkstadsbyggnaden under år 1908 tagits i bruk, komma kostnaderna för betjäningens aflöning samt lyshållning, uppvärmning m. m. att icke oväsentligt stiga, och jag har ej anledning

till erinran mot de förhöjda belopp, som styrelsen för dessa ändamål begärt, för år räknadt.

Hvad kostnaderna för parallellafdelningarna beträffar vill jag nämna, att den vid tekniska elementarskolan i Malmö nu gällande läsordning upptager för parallellafdelningarna — liksom för ordinarie klasserna — 38 veckotimmar i första årskursen och 41 veckotimmar i andra årskursen. Då i dessa timmar ingå 4 veckotimmar gymnastik, som äro gemensamma för alla afdelningarna, och andra årskursens båda afdelningar i regeln undervisas gemensamt i engelska, har styrelsen, med beräkning af 125 kronor för veckotimme, i runda tal upptagit de för första och andra årskursernas parallellafdelningar erforderliga belopp till respektive 4,500 och 5,000 kronor. Jag finner dessa belopp skäligen och har ej heller något att erinra mot det belopp, som begärts för inköp af undervisningsmateriell. Det för diverse utgifter begärda beloppet finner jag däremot icke heller nu vara behöfligt, så mycket mindre som de nu föreslagna förhöjningarna i extra anslagen till betjäningens aflöning samt till lyshållning, uppvärmning och belysning m. m., hvilka motiveras med först under höstterminen 1908 inträdande nya behof, till en del kunna användas till bestridande af omförmälda diverse utgifter. I fråga om de till inredning af ny verkstad, inköp af ny verkstadsmateriell äfvensom inredning af nya laboratorier begärda anslagen har jag intet att anmärka.

På grund af hvad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Malmö på extra stat för år 1908 anvisa till betjäningens aflöning 1,000 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 2,200 kronor, till en parallellafdelning i första årskursen 4,500 kronor, till en parallellafdelning i andra årskursen 5,000 kronor, till en parallellafdelning i tredje årskursen 1,000 kronor, till inköp af undervisningsmateriell 750 kronor, till inredning af ny verkstad och inköp af verkstadsmateriell 13,842 kronor samt till inredning af nya laboratorier 5,000 kronor, eller tillhopa 33,292 kronor.

För uppehållande af verksamheten vid *tekniska elementarskolan i Örebro* [117.] har likasom för de öfriga tekniska elementarskolorna under de senaste åren beviljats anslag på extra stat. För år 1907 utgör detta anslag 18,045 kronor, hvilket belopp, efter frånräknande af 2,000 kronor till inköp af en snabbsvarf, är fördeladt på följande poster:

Tekniska elementarskolan i Örebro.

[117.]	till betjäningens aflöning	kronor	750: —
»	lyshållning, uppvärmning m. m.	»	3,300: —
»	arfvode åt en extra lärare i ren matematik och fysik i skolans parallellafdelningar	»	2,500: —
»	en parallellafdelning i första årskursen	»	2,475: —
»	en parallellafdelning i andra årskursen	»	3,680: —
»	en parallellafdelning i tredje årskursen	»	3,340: —
Summa kronor			16,045: —

Uti särskilda underdåniga skrivelser den 25 oktober 1905 hade skolans styrelse gjort framställningar dels om förändring med afseende på den ordinarie staten för skolan, innefattande upprättande af två nya lektorat — det ena i ren matematik och fysik samt det andra i svenska språket men med undervisningsskyldighet äfven i främmande lefvande språk — höjning af arfvodena till extra lärarna i svenska språket, främmande språk, frihandsteckning och modellering — till de två förstnämnda dock endast intill dess ett lektorat i svenska språket blefve inrättadt — samt anvisande af ökade medel till bestridande af sekreterar- och kamrerargöromålen, dels om anslag att, intill dess nämnda lektorat kunde erhållas, för anordnande af parallellklasser utgå till extra lärare samt till höjdt arfvode åt verkmästaren med tillhopa 13,075 kronor, dels ock om anslag till biträden i landtmåteri 200 kronor, till biträden på verkstaden 1,570 kronor, till betjäningen 850 kronor samt till lyshållning, uppvärmning m. m. 3,300 kronor. Jämväl ifrågasattes anvisande af erforderliga medel för genomförande af en lönereglering redan under år 1906.

Vid föredragning den 13 januari 1906 af ifrågavarande framställningar yttrade dåvarande departementschefen enligt det vid tillfället förda statsrådsprotokoll, bland annat, att han, särskildt med hänsyn till ifrågasatt omorganisation af de tekniska undervisningsanstalterna, ansåge sig icke då böra understödja förslagen om ändring i den ordinarie staten för skolan eller om beviljande till betjäningens aflöning, till lyshållning, uppvärmning m. m. eller för undervisningen i parallellafdelningarna af anslag utöfver hvad förut erhållits, och föreslog Kungl. Maj:t, på statsrådets tillstyrkan, Riksdagen att till uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Örebro på extra stat för år 1907 anvisa de af mig först omnämnda beloppen.

Uti underdånig skrifvelse den 25 september 1906 har nu styrelsen upprepat sina förut gjorda framställningar och därvid åberopat de i skrivelserna den 25 oktober 1905 anförda skälen. Därjämte har styrelsen begärt anvisande af medel för genomförande af löneregleringen m. m. redan under år 1907.

För den omorganisation af de tekniska undervisningsanstalterna, hvar på den föregående departementschefen hänsyftade, hafva numera vidtagits förberedelser genom tillsättande af en kommitté. Dennas uppdrag är dock inskränkt till frågan om den högre tekniska undervisningens ordnande. Vid sådant förhållande och då jag håller före, att ett förlängdt uppskof med tillmötesgående af styrelsens omförmälda, hittills ej tillgodosedda önskemål kan vara till stor skada för undervisningen vid skolan, finner jag mig ej kunna underlåta att nu till förnyad pröfning framlägga desamma. Jag tillåter mig därför att nu utförligare än i fjolårets statsverksproposition skett redogöra för innehållet af skrivelserna af den 25 oktober 1905. Uti dessa hade styrelsen hufvudsakligen anført följande:

Sedan de med läsåret 1901—1902 vid skolan anordnade parallellkurser läsåret 1903—1904 fullständigt genomförts, hade större stadga i arbetsordningen vunnits, och styrelsen kunde därför med större säkerhet än förut beräkna huru många lästimmar, som på grund af samma anordning kunde anses erforderliga för hvarje särskildt ämne. Enligt skrifvelsen bifogade tidtabeller för skolan vår- och höstterminerna 1905, å hvilka tidtabeller utmärkts, hvilka timmar undervisning meddelats af ordinarie och extra lärare, vore fördelningen af veckotimmar denna:

	Vårterminen 1905		Höstterminen 1905	
	Ordinarie	Extra	Ordinarie	Extra
Ren matematik och fysik	23	23	23	23
Allmän kemi och kemisk teknologi jämte laborationer	21	8	21	8
Allmän mekanik, maskinlära med ritning och mekanisk teknologi	19	21	19	21
Byggnadskonst med därtill hörande ritning samt beskrifvande och praktisk geometri jämte linjar- och krokiritning	26	19	24	22
Verkstadsarbete	—	20	—	27
Mineralogi och geognosi	—	2	—	2
Bokföring och handelslära	—	4	—	4
Svenska språket	—	8	—	8
Frihandsteckning	—	10	—	10
Modellering	—	8	—	8
Främmande lefvande språk	—	14	—	14
Gymnastik	—	4	—	3
Summa veckotimmar	89	141	87	150

[117.] Hela antalet undervisningstimmar hade således varit under vårterminen 230 och under höstterminen 237 eller tillsammans 467, och däraf hade kommit 176 timmar eller 37,7 procent på de fast anställda lärarna, under det att 291 timmar eller 62,3 procent fölle på lärare, som af styrelsen antagits på förordnande tills vidare. Missproportionen vore påtaglig, och att undervisningen det oaktadt dittills kunnat på ett tillfredsställande sätt fortgå, vore till stor del beroende därpå, att samtliga ordinarie lärare jämväl i större eller mindre utsträckning åtagit sig extra undervisning i parallellklasserna. På längden måste detta dock komma att kännas betungande, och två af lektorerna hade äfven uttryckt önskan att befrias från extra tjänstgöring. För att med säkerhet kunna påräkna att för skolan erhålla dugliga lärarkrafter ansåge styrelsen nödvändigt, att antalet af fast anställda lärare ökades; och styrelsen vågade därför ånyo framställa sin i underdånig skrifvelse den 20 oktober 1902 gjorda anhållan om anslag på ordinarie stat för ännu ett lektorat i ren matematik och fysik.

Dessutom behöfdes vid skolan ett lektorat i svenska språket med undervisningsskyldighet äfven i främmande lefvande språk. Enligt de för tekniska elementarskolorna gällande stadgarna afsåge undervisningen i svenska språket vid dessa skolor att öfva lärjungarna i utarbetandet af skriftliga uppsatser med särskildt afseende på yrkesidkares behof. Uti sitt den 21 november 1874 afgifna betänkande hade kommitterade angående den lägre tekniska undervisningen i riket härom yttrat följande: »Vikten och nödvändigheten af en sådan undervisning vore så påtaglig, att därom icke torde behöfva mycket ordas. Lärjungarna inträda vid läroverket i unga år och med en tämligen inskränkt allmän bildning. Om de icke erhöles tillfälle att uppöfva och utbilda den färdighet de förut kunna äga att i skrift uttrycka sig på sitt modersmål, så skulle de snart gå tillbaka i denna för dem alla maktpåliggande kunskapsgrän.» Enligt den af kommitterade föreslagna undervisningsplanen hade för svenska språket anslagits under hela första läsåret 2 veckotimmar samt under det andra läsåret 2 veckotimmar under höstterminen eller 3 veckotimmar under vårterminen. Möjligen skulle man härmed kunna vinna hvad som åsyftades, om lärjungarna vid sitt inträde i skolan hade den kunskap i modersmålet, som enligt stadgarna förutsattes, då det i § 6 föreskrefves, att inträdessökande borde ådagalägga, bland annat, förmåga att felfritt skrifva efter diktamen. Alldeles bokstafligt kunde likväl denna bestämmelse icke efterlefas, och man kunde i detta afseende icke ställa väsentligt högre fordringar på dem, som inexaminerades, än på dem, som vore från sådan pröfning befriade, och dessa senare lämnade i allmänhet mycket öfrigt att önska beträffande såväl rättstafning som interpunktion.

Följden häraf blefve emellertid, att de båda veckotimmarna under hela [117.] det första läsåret åtginge till inöfning af hvad som redan förut bort vara inhämtadt, och att åtminstone vid nu ifrågavarande skola någon egentlig uppsatsskrifning ej kunnat börja förr än i andra klassen, och för att under sådana förhållanden åtminstone i någon grad kunna nå det åsyftade målet hade styrelsen funnit nödvändigt, att äfven i tredje klassen anslå en veckotimme åt svenska språket. Skolans elever finge således under hela studietiden därstädes ägna sammanlagdt fyra veckotimmar åt modersmålet, men önskligt vore, att för ett så viktigt ämne timtalet något kunde ökas, så att därför ansloges två timmar i hvarje årskurs, eller inalles sex timmar för hela skoltiden.

Under det att skolan ofta fått röna erkännande för de jämförelsevis goda resultaten af dess verksamhet i öfrigt, hade dock äfven anmärkts, att dess utexaminerade elever saknade nödig färdighet i svenska språkets behandling, och denna omständighet hade äfven anförts såsom skäl för att fränkänna dem kompetens för vissa platser. Skolans läroämnen vore alla så uteslutande fackämnen, afsedda att bibringa direkt nyttiga kunskaper och färdigheter, att den formella bildningen blifvit helt och hållet undanskjuten. Ett höjande af modersmålets ställning vid skolan skulle till någon grad råda bot härför och i detta hänseende verka synnerligen fördelaktigt, på samma gång som det blefve direkt gagnande, och skulle icke allenast bibringa lärjungarna en allsidigare utveckling utan äfven stärka deras ställning, sedan de lämnat skolan.

Då numera undervisningen på parallellklasser vid skolan syntes blifva permanent, komme med den utsträckning i läroplanen för svenska språket, som föreslagits, detta ämne att upptaga 12 veckotimmar, och om därmed finge förenas undervisningen i främmande lefvande språk, som upptoge 14 veckotimmar, nämligen 2 timmar i hvarje afdelning i hvarje klass samt 2 timmar för dem, som vid inträdet saknade kunskap i dessa språk, skulle till och med den en lektor ålagda maximitjänstgöringstiden af 24 veckotimmar öfverskridas.

Hvad beträffade kännedomen om främmande lefvande språk — i detta fall tyska och engelska — torde denna, oafsedt dess formella och allmänt kulturella betydelse, nu för tiden vara af så stor vikt för en blifvande tekniker, att något borde göras, som kunde förbättra äfven detta läroämnes ställning vid skolan. Enligt stadgarna skulle undervisningen i främmande lefvande språk meddelas endast de lärjungar, som sådant önskede. I öfvertygelse om gagnet af någon kunskap i de förnämsta kulturspråken hade emellertid rektor och lärare städse sökt förmå eleverna att mera allmänt begagna sig af undervisningen häri, men detta hade haft

[117.] till naturlig följd, att fordringarna måst ställas så låga, att något egentligt hemarbete knappast förekommit.

Skolans verkmästare, som åtnjöte arfvode af ordinarie anslag med 2,000 kronor om året, hade hos styrelsen anhållit om förhöjning däraf med 1,000 kronor. Som skäl härför hade verkmästaren uti en styrelsens skrivelse bifogad ansökning hufvudsakligen anført, att verkmästaren vid tekniska elementarskolan i Borås, ehuru elevantalet där vore allenast 62, vid 1902 års Riksdag fått sitt arfvode höjdt till 2,500 kronor, och att denna skolas styrelse sedermera ytterligare höjt det till 2,700 kronor, samt att verkmästarna vid tekniska elementarskolorna i Norrköping, Malmö och Härnösand, hvilka tjänstgjort endast 1—4 år, åtnjöte hvardera 2,000 kronor i årligt arfvode, ehuru elevantalet jämväl vid en hvar af dessa skolor liksom i Borås vore mindre än i Örebro, och således verkmästarens tjänstgöring lindrigare.

Härtill ville styrelsen för sin del tillägga, att, sedan ny lönestat år 1877 fastställts för tekniska elementarskolan i Örebro, därvid verkmästarens aflöning bestämdes till 1,700 kronor, styrelsen år 1883 höjt denna till 2,000 kronor. Lärjungeantalet, som sistnämnda år varit 70, vore läsåret 1905—1906 mer än fördubbladt, och undervisningstiden hade måst ökas från 18 till 27 veckotimmar, då det stötte på allt för stora vanskligheter att på verkstaden sammanföra ända till 60 lärjungar på en gång. Då härtill komme den allmänna stegringen i lefnadskostnaderna, syntes ifrågavarande anhållan fullt befogad, på grund hvaraf och då den nuvarande verkmästaren under 23 terminer med nit och skicklighet bestridt sin tjänst, styrelsen anhölle om anslag på extra stat med 1,000 kronor till förhöjning af hans arfvode.

Uti en till styrelsen ingifven särskild framställning hade de vid skolan anställda extra lärarna anhållit, att styrelsen ville söka utverka en ökning med 25 procent i de till dem nu utgående arfvodena, och hade till stöd därför anförts, att genom läsårets förlängning från 36 till $38\frac{4}{7}$ veckor extra lärarna fått sig ålagd ökning i arbetet utan motsvarande förbättring i lönevillkoren; att deras befattningar icke vore expektansplatser, och att de således icke hade ens indirekt gagn af den år 1905 genomförda löneregleringen för rektorer och lektorer, samt att de vore de enda elementarlärare i riket, som ej på senare tid erhållit förbättring i sin ekonomiska ställning.

Med anledning häraf erinrade styrelsen, att den redan i underdånig skrivelse den 30 maj 1902 anhållit om höjning af extra lärarnas arfvoden, att det för erhållande af kompetenta extra lärare visat sig nödvändigt att delvis använda lärjungarnas inskrifnings- och terminsavgifter till löneförbättringar, att, förutom de på ordinarie stat uppförda arfvoden till extra lärare, till dessa utgått arfvoden från de på extra stat anvisade anslagen till parallellklasser, samt att arfvodenas storlek beräk-

nats efter lägst 100 och högst 200 kronor för veckotimme. Arfvodena [117.] hade på grund häraf utgått:

	Från ordinarie anslag Kronor	Från extra anslag Kronor	Från elev- avgifter Kronor	Summa Kronor
Till extra lärare i mineralogi	200: —	225: —	—	425: —
» » » » bokföring	300: —	200: —	—	500: —
» » » » svenska språket	400: —	600: —	150: —	1,150: —
» » » » frihandsteckning	400: —	500: —	100: —	1,000: —
» » » » modellering	400: —	—	—	400: —
» » » » främmande språk	400: —	650: —	100: —	1,150: —
» » » » ren matematik och fysik	—	2,500: —	—	2,500: —
» » » » allmän kemi m. m. ..	—	850: —	—	850: —
» » » » allmän mekanik m. m. ..	—	2,125: —	—	2,125: —
» » » » byggnadskonst	—	2,175: —	—	2,175: —
Gymnastikläraren	200: —	400: —	—	600: —

För åtta af de extra lärarna begär nu styrelsen arfvodesförhöjning på sätt framgår af denna tabell:

	Från ordinarie anslag Kronor	Från extra anslag Kronor	Summa Kronor
Extra läraren i bokföring (4 veckotimmar)	300: —	250: —	550: —
» » » svenska språket (8 veckotimmar)	600: —	600: —	1,200: —
» » » frihandsteckning (10 veckotimmar)	625: —	625: —	1,250: —
» » » modellering (8 veckotimmar) ..	500: —	—	500: —
» » » främmande språk (14 veckotimmar)	700: —	700: —	1,400: —
» » » ren matematik och fysik (23 veckotimmar)	—	3,500: —	3,500: —
» » » allmän kemi m. m. (8 veckotimmar)	—	1,000: —	1,000: —
» » » byggnadskonst m. m. (22 veckotimmar)	—	2,750: —	2,750: —

[117.] Extra läraren i modellering lärar tillika uppbära 200 kronor från tekniska söndags- och aftonskolan i Örebro, hvars elever i modellering undervisas samtidigt med tekniska elementarskolans lärjungar. De särskilda arfvodessummorna innebära — fränsett läraren i modellering — en godtgörelse af från 100 kronor till omkring 150 kronor.

Däremot skulle extra arfvodet till läraren i mineralogi kunna minskas till 125 kronor.

Vidare behöfdes förhöjning af ordinarie anslaget till bestridande af sekreterar- och kamrerargöromål från 300 kronor till 400 kronor samt af extra anslaget till betjäningens aflöning från 750 kronor till 850 kronor, genom hvilken sistnämnda förhöjning aflöningen till maskinisten, som hade skolans värmeledning om hand, kunde ökas från 300 kronor till 400 kronor om året.

De för biträden i landtmäteri och på verkstaden samt till lyshållning, uppvärmning m. m. begärda anslag vore desamma, som förut utgått.

I sin förutnämnda skrifvelse den 25 september 1906 har nu styrelsen förnyat de förut gjorda framställningarna. Till hvad redan i frågan anförts har styrelsen endast tillagt följande:

Då hvad styrelsen anhållit icke ännu vunnit Kungl. Maj:ts bifall, hade styrelsen råkat i ett rätt bekymmersamt läge, därigenom att de tre viktigaste extra lärarna vid skolan, hvilka hade sammanlagdt 75 undervisningstimmar i veckan, vid slutet af vårterminen 1906 uppsagt sina platser, därför att de ansett de nuvarande arfvodena otillräckliga och en möjlig höjning allt för aflägsen. Nya lärare hade visserligen erhållits, men de nuvarande arfvodenas otillräcklighet belystes bäst däraf, att till extra lärare i matematik och fysik med lektors tjänstgöringskyldighet måst antagas en student, som ej aflagt fullständig filosofie kandidatexamen, samt att till extra lärare i svenska, i främmande språk och i frihandsteckning måst antagas sökande, som förut icke tjänstgjort. Någon extra lärare i mekanik hade icke kunnat anskaffas, utan hade rektor måst åtaga sig undervisningen i detta ämne och därigenom fått sin undervisningsskyldighet ökad till 27 timmar i veckan.

Styrelsens önskemål vore alltså följande:

A) med afseende å den ordinarie staten:

ett nytt lektorat i ren matematik och fysik,

ett lektorat i svenska språket samt i främmande lefvande språk,

höjning af arfvodena till extra lärarna i svenska språket och främmande språk till respektive 600 kronor och 700 kronor, detta under förut-

sättning att anhållan om ett nytt lektorat i dessa ämnen icke vunno nå- [117.]
digt bifall, samt

höjning af dels arfvodena till extra lärarna i frihandsteckning och i modellering till respektive 625 kronor och 500 kronor, dels ock anslaget till bestridande af sekreterar- och kamrerargöromålen till 400 kronor;

på ordinarie staten alltså en sammanlagd ökning af 925 kronor;

B) med afseende på extra anslagen för anordnande af parallell-
klasser:

arfvoden till extra lärarna:

i ren matematik m. m.	till kronor	3,500: —
i svenska språket	»	600: —
i främmande språk	»	700: —

under förutsättning att styrelsens anhållan om
nya lektorat icke vunno bifall; samt

arfvoden till extra lärarna:

i allmän kemi m. m.	»	1,000: —
i » mekanik m. m.	»	2,125: —
i byggnadskonst m. m.	»	2,750: —
i verkstadsarbete	»	1,000: —
i mineralogi m. m.	»	125: —
i bokföring m. m.	»	250: —
i frihandsteckning m. m.	»	625: —
i gymnastik	»	400: —
biträden i landtmäteri m. m.	»	200: —
» på verkstaden	»	1,570: —
betjäningen	»	850: —
lyshållning, uppvärmning m. m.	»	3,300: —

Summa kronor 18,995: —

För möjliggörande af en lönereglering för extra lärarna redan under
år 1907 anhölle styrelsen, att till dess förfogande måtte ställas ett extra
anslag af dels 925 kronor (punkten A) och dels 2,950 kronor, utgörande
skillnaden mellan 18,995 kronor (punkten B) samt beviljade 16,045
kronor.

Ehuru skäl icke saknas för inrättande vid tekniska elementarskolan i
Örebro af nya lärarplatser och höjande af å stat uppförda extra lärar-
arfvoden, anser jag dock icke lämpligt att nu föreslå några ändringar i
skolans ordinarie lönestat. Däremot vill jag gifva mitt förord till sty-

relsens begäran om anslag på extra stat till höjda arfvoden åt extra lärarna, då jag finner behovet af ökade arfvoden till fullt styrkt, och, såsom jag redan uttalat, fruktar, att ett förnyadt afslag å styrelsens framställning i denna del skall verka hämmande på undervisningen vid skolan. Framställningarna om ökade anslag till bestridande af sekreterar- och kamrerargöromålen samt till betjäningens aflöning synas mig äfven värda beaktande. Däremot torde något anslag på extra stat till möjliggörande af arfvodesförhöjning under år 1907 icke kunna ifrågasättas.

På grund af hvad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen,

att för uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Örebro på extra stat för år 1908 anvisa

till höjda aflöningar åt extra lärarna i svenska språket,	
främmande språk, frihandsteckning och modellering ..	kronor 825: —
till höjd ersättning för bestridande af sekreterar- och	
kamrerargöromålen	» 100: —
till arfvode åt extra lärare för undervisning i paral-	
lellklasser	» 13,075: —
till biträden i landtmäteri m. m.	» 200: —
» » på verkstaden	» 1,570: —
» betjäningens aflöning	» 850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	» 3,300: —

eller tillhopa kronor 19,920: —

[118.]	För uppehållande af verksamheten vid <i>tekniska elementarskolan i Borås</i>
Tekniska ele- har	Riksdagen på extra stat för hvart och ett af åren 1903—1907 beviljat
mentarskolan till	undervisning i verkstadsarbete
i Borås.	» » » svenska och främmande språk
	» » » frihandsteckning
	» betjäningens aflöning
	» lyshållning, uppvärmning m. m.

kronor 700: —

» 500: —

» 200: —

» 850: —

» 1,600: —

Summa kronor 3,850: —

I underdånig skrifvelse den 27 september 1906 har styrelsen för skolan, under förklarande att dessa anslag fortfarande vore för samma ändamål af nöden, hemställt om deras anvisande på extra stat jämväl för år 1908.

På grund häraf tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Borås på extra stat för år 1908 anvisa till undervisning i verkstadsarbete

700 kronor, till undervisning i svenska och främmande språk 500 kronor, till undervisning i frihandsteckning 200 kronor, till betjäningens aflöning 850 kronor samt till lyshållning, uppvärmning m. m. 1,600 kronor, eller tillhopa 3,850 kronor.

För hvart och ett af åren 1904—1907 hafva af anslag, som Riksdagen, [119.] efter framställning af Kungl. Maj:t, på extra stat anvisat till uppe- Tekniska ele-
mentarskolan
i Härnösand. hållande af verksamheten vid *tekniska elementarskolan i Härnösand*, till styrelsens för nämnda skola förfogande ställts följande belopp:

till undervisning i svenska språket	kronor	200: —
» » » främmande språk	»	400: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	2,900: —
» betjäningens aflöning	»	850: —
Summa kronor 4,350: —		

I skrifvelse den 7 september 1906 har styrelsen för skolan i underdånighet anmält, att extra anslag till samma ändamål och samma belopp vore erforderliga för år 1908. I nämnda skrifvelse har styrelsen därjämte gjort framställning om anvisande på extra stat för år 1908 af ett belopp af 291 kronor 11 öre till arfvode åt gymnastikläraren, af hvilket belopp 91 kronor 11 öre afsetts för höstterminen 1907; och har styrelsen till stöd för denna framställning anført följande:

Det belopp af 200 kronor, som i skolans ordinarie stat finnes upptaget såsom arfvode till gymnastikläraren, vore otillräckligt, för att lärjungarna skulle hafva någon verklig nytta af gymnastiken. Man torde nämligen icke kunna begära, att gymnastikläraren skulle för denna summa tjänstgöra mera än tre halftimmar i veckan. Då enligt från sakkunnigt håll gjorda uttalanden det vore önskvärdt, att lärjungarna erhöles minst en half timmes gymnastik hvarje arbetsdag, skulle sålunda för vinnande af detta mål erfordras en höjning af gymnastiklärarens arfvode från 200 kronor till 400 kronor om året och alltså, då det vore önskligt, att ökningen af gymnastiklektionerna genomfördes från och med höstterminen 1907, för nämnda termin, som utgjorde $17\frac{4}{7}$ veckor af hela läsårets $38\frac{4}{7}$ veckor, ett arfvode af 91 kronor 11 öre samt för år 1908 200 kronor, eller tillsammans 291 kronor 11 öre.

Det i stat för de tekniska elementarskolorna uppförda arfvodet till gymnastiklärare utgör 200 kronor, men enligt upplysningar, som jag inhämtat, hafva styrelserna för de tekniska elementarskolorna i Malmö, Borås och Örebro tillerkänt vederbörande gymnastiklärare betydlig förhöjning

i detta arfvode, därvid medel tagits antingen från de af Riksdagen beviljade extra anslag eller från donationsafkastning och elevavgifter. Till följd häraf åtnjuter gymnastikläraren vid tekniska elementarskolan i Malmö ett årligt arfvode af 450 kronor, i Borås af 400 kronor och i Örebro af 600 kronor. Under läsåret 1905—1906 pågick gymnastikundervisningen vid tekniska elementarskolan i Malmö fyra trekvartstimmor i veckan och vid tekniska elementarskolorna i Borås och Örebro sex halftimmar likaledes i veckan. Förhållandena vid tekniska elementarskolan i Norrköping hafva ej här omnämnts. Både aflöning och undervisningstid hafva därstädes pläгат vara icke obetydligt mindre än vid de öfriga skolorna.

Då jag anser daglig gymnastikundervisning vara af synnerlig fördel för den studerande ungdomens fysiska välbefinnande, och den för åstadkommande af sådan undervisning vid tekniska elementarskolan i Härnösand begärda förhöjningen af arfvodet åt skolans gymnastiklärare till 400 kronor om året synes mig billig, kan jag icke underlåta att tillstyrka, att det för ändamålet nu begärda beloppet, lämpligen afrundadt till 290 kronor, beredes genom framställning till Riksdagen i sammanhang med de öfriga, fortsättningsvis på extra stat, för år 1908 för ifrågavarande läroanstalt erforderliga medlen.

I händelse nämnda framställning af Riksdagen bifalles, lärar hinder ej möta för Kungl. Maj:t att förskottsvis af tillgängliga medel under år 1907 utanordna den del af arfvodet till gymnastikläraren, som bör utgå för höstterminen samma år, eller 90 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för uppehållande af verksamheten vid tekniska elementarskolan i Härnösand på extra stat för år 1908 anvisa till undervisning i svenska språket 200 kronor, till undervisning i främmande språk 400 kronor, till lyshållning, uppvärmning m. m. 2,900 kronor, till betjäningens aflöning 850 kronor samt till förhöjning af arfvodet till gymnastiklärare 290 kronor, eller tillhopa 4,640 kronor.

[120.] Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning beviljade 1906 års Riksdag till understöd för tre år åt *lägre tekniska yrkesskolor* på det i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1906 angifna villkor och till bestridande af kostnader för inspektion af dessa skolor ett anslag af 270,000 kronor samt anvisade därpå på extra stat för år 1907 ett belopp af 90,000 kronor.

Det vid anslaget fästade villkor är, att det bidrag, som af de bevil-

jade medlen kommer att utbetalas till understöd åt en skola, icke må öfverskjuta hvad vederbörande kommun kontant tillskjuter till skolan.

Jag hemställer nu, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att af förenämnda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 90,000 kronor.

I det föregående har jag haft anledning att upprepade gånger föreslå [121.] Kungl. Maj:t att af Riksdagen äska anslag på extra stat till rese-Resestipendier stipendier för flerehanda olika ändamål. Ytterligare en fråga om dylikt ^{åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter.} anslag ber jag att nu få anmäla.

Styrelsen för Sveriges handtverksorganisation har nämligen i underdånig ansökning anhållit, att genom framställning till Riksdagen måtte å ordinarie stat beredas anslag till *reseunderstöd åt föreståndare för och facklärare vid rikets tekniska aftonskolor och andra liknande läroanstalter.* Till stöd för denna anhållan anföres i ansökningen hufvudsakligen följande:

För ett litet folk med små resurser vore det synnerligen viktigt att, så långt förhållandena det medgafve, följa med utvecklingen inom olika områden i de stora kulturländerna för att därifrån hämta för det egna landet gagneliga rön och erfarenheter. Med tanke härpå hade Riksdagen plägat anvisa medel till understöd åt yrkesmän, lärare, läkare, arbetare med flera, som önskade i främmande länder inhämta kunskaper inom vederbörande fack.

Det vore öfverflödigt att framhålla gagnet af dylika studieresor, då de numera så allmänt omfattades och så frikostigt understöddes. Men dock borde påpekas, hurusom det allmänna helt naturligt hade den största fördelen af dessa statens uppoffringar, då det gällde sådana stipendiater, som mera än andra vore i stånd att efter studieresor i vidare kretsar sprida den vunna erfarenheten. Årligen ansloges därför ock betydliga belopp till resestipendier åt lärare och lärarinnor vid olika skolor. Men en grupp af lärare hade hittills endast i undantagsfall kunnat komma i åtnjutande af förmånen af sådana stipendier: föreståndarna för och facklärarna vid rikets tekniska aftonskolor och liknande läroanstalter. Det syntes dock icke kunna förnekas, att just denna grupp af undervisare, som hade att handleda hufvudsakligen de praktiska yrkenas utöfvare, skulle framför andra vara i behof af att följa utvecklingen inom andra länder på det praktiskt-tekniska området eller i afseende å den tekniska undervisningen. Sveriges handtverksorganisation, som lifligt intresserade sig för de tekniska aftonskolorna och likartade läroanstalter, hade därför vid allmänt årsmöte år 1906 haft nu omförmälda fråga under öfverläggning och därvid fattat

[121.] beslut om hänvändande till Kungl. Maj:t för att söka åvägabringa anslag för nu antydda ändamål.

Genom nådig remiss har styrelsen för tekniska skolan i Stockholm anbefallts att höra skolans rektor V. Adler samt afgifva eget underdånigt utlåtande i ärendet. Sedan Adler, åt hvilken Kungl. Maj:t anförtrött att inspektera lägre tekniska yrkesskolor, som åtnjuta statsunderstöd, framhållit önskvärdheten af, att åt ifrågavarande föreståndare och facklärare måtte beredas tillfälle att genom resor vidga sina kunskaper och sin erfarenhet inom området för sin verksamhet, har styrelsen, med instämmande i Adlers mening härutinnan, på det lifligaste tillstyrkt nådigt bifall till den gjorda framställningen i den form, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligast.

Den lägre tekniska undervisningen i landet tillgodoses väsentligen genom åtskilliga af enskilda eller kommuner upprättade anstalter, kallade aftonskolor, söndags- och aftonskolor, tekniska skolor och dylikt samt befintliga hufvudsakligen i städer, men i några fall äfven å landsbygden. Staten har visat sig uppskatta nyttan af dessa lägre tekniska yrkesskolor genom anvisande under en följd af år af anslag å extra stat, för år 1907 utgörande 90,000 kronor. Under år 1906 voro närmare 50 dylika skolor i åtnjutande af understöd från de för ändamålet afsedda medel. Vissa afdelningar af tekniska skolan i Stockholm, tekniska skolan i Eskilstuna och slöjdföreningens skola i Göteborg, till hvilka statsanslag utgår, äro att likställa med nyss omförmälda anstalter.

Det skulle utan tvifvel vara ett mycket lämpligt sätt att ytterligare komma dessa för industri och yrken ganska betydelsefulla läroanstalter till hjälp, om man tillmötesginge syftet med nu förevarande framställning. Härfor talar äfven den omständigheten, att hvarken skolorna, hvilka ofta befinna sig i mindre gynnsamma ekonomiska omständigheter, ej heller vederbörande föreståndare och lärare torde annat än undantagsvis äga medel att bestrida erforderliga utgifter för de resor, hvarom här är fråga.

Jag har därför tänkt mig, att man — tillsvidare, intill dess någon erfarenhet om behovets storlek vunnits, å extra stat — skulle bereda ett statsanslag, förslagsvis å 3,000 kronor, att användas för nu omförmälda ändamål. Stipendierna skulle hufvudsakligen vara afsedda för utrikes resor, men det borde ej vara något hinder för att utdela dem äfven som understöd för studieresor inom landet. De borde fördelas af Kungl. Maj:t, som i öfrigt skulle äga att meddela erforderliga närmare bestämmelser om desamma.

På grund af hvad jag anført tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till resestipendier åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter, under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 3,000 kronor.

På därom af Kungl. Maj:t gjord framställning beviljade 1906 [122.] års Riksdag till understöd för uppehållande af *slöjdföreningens i Göteborg skola* på extra stat för år 1907 ett belopp af 30,000 kronor att under villkor att Göteborgs stad för skolan tillsköte minst lika mycket för år 1907 afvensom på de öfriga villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna godt föreskrifva, ställas till styrelsens för skolan förfogande för därmed afsedt ändamål. Slöjdföreningens i Göteborg skola.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 16 juni 1906 anbefallt Sin befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län att afgifva underdånigt förslag rörande de villkor för åtnjutande af omförmälda anslag, som, utöfver det vid anslaget fästa villkor att Göteborgs stad för ifrågasvarande skola tillsköte minst lika mycket för år 1907, borde uppställas, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande, med bifogande af yttrande af stads-kamreraren, drätselkammaren och magistraten i Göteborg, afgifvit förslag i ämnet, hvarefter Kungl. Maj:t den 5 oktober 1906 anbefallt statskontoret att till Kungl. Maj:ts befallningshafvande utbetala omförmälda anslag å 30,000 kronor för att tillhandahållas styrelsen för slöjdföreningens i Göteborg skola med halfva beloppet den 1 juni och andra hälften den 1 december 1907 samt såsom villkor för statsbidragets åtnjutande, utöfver det af Riksdagen uttryckligen angifna villkor om bidrag från Göteborgs stad, föreskrifvit: att undervisningen i skolan under år 1907 skall uppehållas till det omfång, som den vid styrelsens underdåniga skrifvelse den 27 juni 1905 fogade planen för undervisningen angifver, och stå under kontroll af en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnad inspektor, hvarjämte skolan skall vara underkastad den särskilda inspektion, Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, samt att skolans styrelse skall inom två månader efter vederbörande arbetsårs slut till Kungl. Maj:t inkomma med berättelse om skolans verksamhet under arbetsåret.

I underdånig skrifvelse den 22 september 1906 har styrelsen för slöjdföreningens i Göteborg skola hemställt, det tacktes Kungl. Maj:t i nåder göra framställning till Riksdagen om beviljande af ett anslag af 30,000 kronor till slöjdföreningens skola jämväl för år 1908, vid hvilken

skrifvelse fogats förslag till stat för skolan för år 1907, utvisande, att utgifterna för skolan beräknades uppgå till en summa af 68,300 kronor.

Öfver ansökningen i fråga hafva infordrade underdåniga utlåtanden afgifvits dels den 10 oktober 1906 af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län dels ock den 26 i samma månad af styrelsen för tekniska skolan i Stockholm, och hafva båda dessa myndigheter tillstyrkt bifall till ansökningen.

Då de skäl, som föranledt beviljande af statsanslag till ifrågavarande skola för år 1907, fortfarande gälla, hemställer jag, att Kungl Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till understöd för uppehållande af slöjdföreningens i Göteborg skola på extra stat för år 1908 bevilja ett belopp af 30,000 kronor att, under villkor att Göteborgs stad för skolan tillskjuter minst lika mycket för år 1908 äfvensom på de öfriga villkor, som Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, ställas till styrelsens för skolan förfogande för därmed afsedt ändamål.

Gymnastiska centralinstitutet.

[123.] Med anledning af en utaf direktionen öfver gymnastiska centralinstitutet i skrifvelse den 20 september 1906 gjord framställning om fortsatt anslag för uppehållande af *undervisningen i den kvinnliga lärokursen* vid institutet med ett ökad antal elever tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för berörda ändamål på extra stat för år 1908 bevilja enahanda belopp, som under en följd af år utgått, eller 4,700 kronor.

Farmaceutiska institutet.

[124.] I underdånig skrifvelse den 18 september 1906 angående farmaceutiska institutets anslagsbehof för år 1908 har institutets styrelse hemställt om *löneförbättring för de två vid institutet anställda extra ordinarie professorerna*, hvarvid styrelsen tillika öfverlämnat en af dessa till styrelsen här-
om ingifven ansökning.

En liknande ansökning gjordes af dessa lärare i slutet af år 1905 och förordades äfven af styrelsen; men handlingarna inkommo till ecklesiastikdepartementet först i början af år 1906, då det ansågs för sent att i ämnet

göra framställning till det årets Riksdag. I den då gjorda ansökningen [124.] anhölls, att lönen för de båda extra ordinarie professorerna vid institutet måtte, genom nödiga medels utanordnande på extra stat, från och med år 1906 höjas från 4,500 kronor till 5,500 kronor med bibehållande af deras rätt till två ålderstillägg å 500 kronor efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring; och åberopades såsom stöd för denna anhållan dels de allmänna synpunkter, som kunde anföras emot det oberättigade i nu gällande skillnad mellan en extra ordinarie och en ordinarie professors löneförmåner, dels de skäl, som förut af farmaceutiska institutets styrelse och medicinalstyrelsen blifvit anförda för behöfligheten af ordinarie professurers inrättande vid läroanstalten, och för hvilka redogjorts i punkten 32 af det vid 1901 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 januari 1901. Af sökandena erinrades äfven, att den knappa majoritet, med hvilken frågan om inrättandet af ordinarie professurer vid 1901 års Riksdag föll, tydde på, att inom Riksdagen kännedom ej saknades därom, huru maktpåliggande arbetet vore för de fåtaliga lärarkrafterna vid farmaceutiska institutet, hvarest det elevantal, som skulle undervisas, uti delvis ganska omfattande högskolekurser, uppginge till 130—140 om året.

Nu hafva de extra ordinarie professorerna vid institutet till ytterligare motivering af det berättigade i deras nyssberörda framställning om förbättrandet af deras lönevillkor anført följande: De båda extra ordinarie professorerna vore synnerligen maktpåliggande, dels på grund däraf att de hvardera omfattade två discipliner, dels på grund af det stora lärjungeantalet, hvilket medförde en examens- och tentamensskyldighet för institutets extra ordinarie professorer, hvartill någon motsvarighet ej finnes för de extra ordinarie professorerna vid universiteten och karolinska medikokirurgiska institutet. Redan i statsverkspropositionen till 1901 års Riksdag hade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet framhållit befogenheten af, att ifrågavarande lärare komme i åtnjutande af ordinarie professorers löneförmåner, och vid frågans behandling inom Riksdagens Andra kammare hade från sakkunnigt håll på det kraftigaste framhållits, att kvalifikationerna för dessa lärare måste ställas lika högt som inom medicinska fakulteten, och att det arbete, som ålåge dem, vore väsentligt större än det, som kräfdes af universitetslärare. I styrelsens skrifvelse framhålles äfven, att arbetsbördan för extra ordinarie professorerna vid farmaceutiska institutet säkerligen vore vida större än för extra ordinarie professorer i allmänhet. Från ingen annan statens högre läroanstalt torde nämligen kunna uppvisas exempel på, att undervisningen i alla hufvudämnen jämte betydande praktiska öfningar kunde uppehållas för ett så stort antal lär-

jungar som vid institutet med, förutom tillfälligt anställda assistenter, allenast fyra ordinarie lärare, däraf dock ingen vore ordinarie professor.

På grund af det anförda hemställer styrelsen nu, det Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att för en hvar af farmaceutiska institutets extra ordinarie professorer öka lönen med 1,000 kronor och för sådant ändamål höja anslaget å institutets stat med 2,000 kronor. Skulle denna hemställan vinna nådigt beaktande, anhåller styrelsen vidare, att utom staten måtte beredas medel till så stort belopp, som åtginge för att redan under år 1907 bereda de båda extra ordinarie professorerna den begärda löneförhöjningen.

Af hufvudsakligen enahanda skäl, som föranledde Kungl. Maj:t att år 1906 föreslå och samma års Riksdag att bevilja tillfällig löneförbättring för år 1907 åt vissa lärare vid universiteten och karolinska medikokirurgiska institutet, och hvilka jämväl föranledt mig att förorda en likartad framställning till 1907 års Riksdag, finner jag mig böra i afseende på nu föreliggande fråga allenast tillstyrka en tillfällig löneförbättring å extra stat för år 1908 att utgå efter enahanda grunder, som tillämpades beträffande nämnda lärare vid universiteten och karolinska institutet. Då af de nuvarande extra ordinarie professorerna vid farmaceutiska institutet den ene redan berättigats uppbära två ålderstillägg, samt vid sådant förhållande enligt berörda grunder den tillfälliga löneförbättringen för honom komme att utgå med allenast 500 kronor, torde för ändamålet behöfva begäras ett anslag af 1,500 kronor, hvilket dock med hänsyn till eventuella förändringar bör hafva karaktären af förslagsanslag. På grund häraf hemställer jag, det Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att

dels medgifva, att extra ordinarie professorerna vid farmaceutiska institutet må för år 1908 åtnjuta tillfällig löneförbättring, som skall utgå till den, som innehar begynnelselön eller berättigats uppbära allenast ett ålderstillägg, med 1,000 kronor, däraf 500 kronor lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar, samt till den, som berättigats uppbära två ålderstillägg, med 500 kronor, att tilläggas lönen,

dels ock för berörda ändamål på extra stat för år 1908 anvisa ett förslagsanslag af 1,500 kronor.

[125.] I sin förenämnda underdåniga skrifvelse den 18 september 1906 har
 Uppehållande styrelsen för farmaceutiska institutet vidare hemställt om anvisande af
 af institutets anslag på extra stat för *uppehållande af institutets verksamhet* under år
 1908 och därvid, särskildt beträffande behovet af ökad ersättning åt

sekreteraren och kamreraren samt till bränsle, gas, vatten m. m., i hvilka [125.] afseenden begärts enahanda belopp, som af Riksdagen beviljats för hvar och ett af åren 1906 och 1907, eller två poster å 500 kronor hvardera, åberopat den utredning, som lämnats i det vid 1905 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1905, punkten 91.

Under erinran, hurusom Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 26 januari 1906 på därom gjord framställning medgifvit, att vid institutet finge anställas en extra vaktmästare, till hvilkens aflönande, i den mån andra medel därtill ej funnes att för institutet tillgå, finge användas högst 450 kronor af blifvande öfverskott å de studerandes termins- och kursafgifter under år 1906, anför styrelsen vidare: att detta extra vaktmästarbiträde, hvilket anlitats vid institutet allt sedan år 1904, alltjämt kräfdes, därest institutets utvidgade lokaler skulle kunna hållas i vederbörligt skick och öfriga betjäntsysslor behörigen skötas; att emellertid blifvande öfverskott å de studerandes ifrågavarande afgifter torde behöfva användas för ökning af lärarkrafterna; samt att styrelsen därför hemställde, att det för närvarande å extra stat utgående anslaget å 150 kronor till städning af lokalerna med mera måtte för år 1908 höjas med förenämnda belopp 450 kronor, eller till 600 kronor.

Slutligen yttrar styrelsen: Det för närvarande sedan år 1905 å extra stat utgående tilläggsanslaget till egendomens underhåll, renhållning och diverse vore jämte det å ordinarie stat uppförda alldeles otillräckligt för sitt ändamål. Det hade för hvarje år måst öfverskridas, och bristen hade redan för år 1906 uppgått till 704 kronor 82 öre. Hitintills hade bristen kunnat täckas genom anvisade anslag från öfverskott å de studerandes afgifter, men då dessa syntes böra användas uteslutande till förstärkning af lärarkrafterna, hemställdes, att ifrågavarande extra anslag måtte höjas från 1,000 kronor till 2,000 kronor. Anledningen till att anslaget måst öfverskridas vore den, att detsamma, från början otillräckligt, beräknats efter institutets dåvarande lokaler, men som dessa sedan högst betydligt utvidgats, kunde anslaget helt naturligt icke numera vara tillräckligt.

Då i följd af den utvidgning af institutets lokaler, hvartill Riksdagen år 1905 anvisat medel, ökade anslag erfordras för egendomens underhåll samt för städning af lokalerna m. m., i hvilka hänseenden jag ej har något att erinra vid de af institutets styrelse gjorda beräkningar, samt de skäl, som föranledt Riksdagen att för de ändamål i öfrigt, hvarom nu är fråga,

bevilja särskilda anslag för hvart och ett af åren 1906 och 1907, fortfarande äga giltighet, tillstyrker jag, det Kungl. Maj:ts behagade föreslå Riksdagen

att för farmaceutiska institutets behof på extra stat för år 1908 anvisa följande belopp:

till ökad ersättning åt sekreterare och kamrerare	kronor	500: —
» egendomens underhåll, renhållning och diverse	»	2,000: —
» bränsle, gas, vatten m. m.	»	500: —
» städning af lokalerna m. m.	»	600: —,

eller sammanlagdt kronor 3,600: —.

Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen.

[126.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar anvisade Riksdagen på extra stat för år 1899 ett anslag af 3,000 kronor samt för hvart och ett af åren 1900—1903 ett anslag af 2,000 kronor till anordnande af *repetitionskurser för äldre barnmorskor* och till beredande, så vidt ske kunde, af fri bostad eller hyresbidrag åt deltagarinnorna däri under den tid, de genomginge dessa kurser. Då detta anslag emellertid visat sig otillräckligt att bereda såväl åt det stora antalet elever de afsedda förmånerna af hyresbidrag m. m. som åt lärarna vid dessa kurser en skälig ersättning, hvarförutom en utsträckning af denna undervisning, som dittills meddelats endast i Stockholm och Göteborg, afven till barnmorskeanstalten i Lund ansågs erforderlig, blef, på nådig proposition, för ifrågavarande ändamål anslag för år 1904 beviljadt med ett till 3,000 kronor höjdt belopp. Enahanda belopp uppfördes för samma ändamål bland extra anslag i riksstaten för hvart och ett af åren 1905, 1906 och 1907.

I skrifvelse den 19 september 1906 har medicinalstyrelsen i underdånighet hemställt, att anslag till sistnämnda belopp måtte äskas jämväl för år 1908. Medicinalstyrelsen har därvid anfört: att under åren 1898—1906 anordnade repetitionskurser för äldre barnmorskor räknat tillhopa 794 elever; att, då kurserna fortfarande visade sig mycket eftersökta och flera landsting genom resebidrag uppmuntrade till deltagande i desamma, dylika kurser syntes böra anordnas afven under år 1908; samt att, beträffande omkostnaderna för repetitionskurserna, förhållandena vore, särskildt med afseende å behovet af skäliga arvoden åt lärarna, sådana, att 3,000 kronor afven för år 1908 torde för ifrågavarande ändamål erfordras.

Med anledning af hvad medicinalstyrelsen yttrat, och då, äfven om, såsom jag i annat sammanhang uttalat mig för, barnmorskeanstalten i Lund kommer att upphöra att vara undervisningsanstalt för utbildande af barnmorskor, repetitionskurser för äldre barnmorskor fortfarande böra anordnas därstädes, tillstyrker jag, det Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen att till anordnande af repetitionskurser för äldre barnmorskor och till beredande, så vidt ske kan, af fri bostad eller hyresbidrag åt deltagarinnorna däri under den tid, de genomgå dessa kurser, på extra stat för år 1908 anvisa ett anslag af 3,000 kronor.

Vetenskapsakademien.

Sedan Riksdagen, på därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar, [127.] dels för inlösen under sex år af fullständiga exemplar och enstaka delar af en *internationell fortlöpande katalog öfver naturvetenskaplig litteratur*, beviljat 12,000 kronor och däraf på extra stat för hvart och ett af åren 1902—1907 anvisat 2,000 kronor dels ock för upprätthållande under åren 1901—1907 af en för ifrågavarande katalogarbete afsedd regionalbyrå för Sverige på extra stat anvisat för år 1902 2,000 kronor och för hvartera af åren 1903—1907 1,600 kronor, har vetenskapsakademien, som genom nådigt bref den 7 juni 1901 erhållit befallning att draga försorg om regionalbyråns ordnande, på sätt akademien funne lämpligt, i skrifvelse den 12 september 1906 i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes till nästinstundande Riksdag aflåta nådig proposition om anvisande till bestridande af Sveriges andel i kostnaderna för katalogarbetet under år 1908 af enahanda belopp, som beviljats för år 1907. På grund häraf hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 bevilja 2,000 kronor för inlösen af fullständiga exemplar och enstaka delar af en internationell fortlöpande katalog öfver naturvetenskaplig litteratur samt 1,600 kronor för upprätthållande af den för ifrågavarande katalogarbete anordnade regionalbyrå för Sverige.

Med bifall till en af Kungl. Maj:t därom gjord framställning beslöt 1906 års Riksdag, under förutsättning att Sverige komme att för åren 1907—1916 delta i kostnaderna för *den internationella jordmätningen*, att till bestridande af den på Sverige belöpande andelen i dessa kostnader bevilja ett anslag af 14,240 kronor och däraf på extra stat för år 1907 anvisa 1,424 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 16 juni 1906, under

förutsättning att öfriga i en år 1895 träffad öfverenskommelse angående den internationella jordmätningen deltagande stater lämnade sitt samtycke till aftalets förnyande och deltog enligt därför uppgjord plan och beräkning i de erforderliga förvaltningskostnaderna och andra utgifter, medgifvit, att öfverenskommelsen finge för Sveriges del i oförändrad form gälla för ytterligare tio år, räknadt från och med den 1 januari 1907, äfvensom att för samma tid finge för Sveriges del utgå ett belopp af 1,600 tyska riksmark årligen, hemställer jag nu, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att af omförmälda, till bestridande af den på Sverige belöpande andelen i kostnaderna för den internationella jordmätningen redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa ytterligare 1,424 kronor.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

[129.] Hänvisande till hvad jag i det föregående under punkt 33 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att till tackande af brist, som uppstått å det i vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens stat uppförda anslaget för *tryckningskostnader*, på extra stat för år 1908 bevilja ett belopp af 3,000 kronor.

[130.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1906 års Riksdag på extra stat för år 1907 ett anslag af 4,000 kronor till *arfvoden åt extra biträden vid ordnandet och vården af de under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens inseende ställda samlingar äfvensom till aflöning åt vaktbetjäning vid samlingarnas förevisande*. Akademien har nu i underdånig skrifvelse den 18 september 1906 anhållit om beredande af enahanda anslag för år 1908, och har akademien till stöd härför åberopat, att behofvet af arbetskrafter under år 1906 icke minskats utan tvärtom ökats, samt att önskemålet att göra samlingarna mera tillgängliga för allmänheten än hittills kändes för hvar år kraftigare.

Under hänvisning till den utredning, som lämnats i punkten 121 af det vid 1906 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 13 januari 1906, tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till arfvoden åt extra biträden vid ordnandet och vården af de under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens inseende ställda samlingar äfvensom till aflöning åt vaktbetjäning vid samlingarnas förevisande på extra stat för år 1908 uppföra ett anslag af 4,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien [131.] gjort underdånig framställning om beredande af anslag till *konservering af Kronobergs slottsruin* och därvid anført, bland annat, följande: Konservering af Kronobergs slottsruin.

Till märkligare historiska byggnadsverk i vårt land vore att räkna Kronobergs ruin i närheten af Växjö. Redan vid midten af 1300-talet tillhörde Kronoberg biskoparna i Växjö, och här uppfördes år 1444 ett fast stenhus. Läget för ett fäste var utmärkt. Detta förstördes år 1469 men uppfördes på nytt år 1472 och drogs vid reformationens genomförande in under kronan. Som förhållandena till Danmark voro synnerligen osäkra under början af den nyare tiden, bibehölls Kronoberg som kungligt fäste. Det brändes af danskarna åren 1570 och 1611 men återställdes och var i tämligen godt skick till in i den senare delen af 1600-talet. Sedermera hade det fått förfalla, till dess det blef en ojämn hög af stenar och grus, ur hvilken öfverkanter af murar uppstego. Några enskilda personer i Växjö, som voro angelägna att få ruinen konserverad, hade bildat en förening för Kronobergs slottsruins bevarande. På begäran af denna förening hade vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien år 1901 anskaffat ett vid akademiens skrifvelse i afskrift fogadt kostnadsförslag slutande på 11,500 kronor. Samma förening hade sedermera på det mest nitiska sätt samlat för ändamålet erforderliga medel, hvilka vid 1905 års slut uppgått till den ganska betydande summan af 5,492 kronor 43 öre. Rengörings- och konserveringsarbetet hade från och med år 1902 fortgått på mönstergillt sätt. Den, som kände ruinens utseende före år 1902 och nu såge den, häpnade öfver de viktiga resultat, som vunnits. Föreningens tillgångar ansåges vara uttömda vid 1906 års slut, och föreningen hade genom sin styrelse hemställt om ett anslag å 5,750 kronor af statsmedel för konserveringsarbetets fullbordande. Föreningen ansåge sig, om detta anslag beviljades, kunna uppdrifva den privata insamlingen till samma belopp, och skulle således halfva kostnaden bestridas af statsmedel och den andra hälften af enskilda bidrag från orten.

Under åberopande af det anförda och med förmälan att riksantikvarien hos akademien anmält, att han årligen besiktigat de under året utförda arbetena och vitsordat det sätt, på hvilket de blifvit utförda, har akademien på det lifligaste tillstyrkt, det Kungl. Maj:t tacktes af nästkommande Riksdag äska det nämnda anslaget, 5,750 kronor.

Öfverintendentsämbetet har efter nådig remiss den 27 november 1906 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anført, att ämbetet, som låtit en af sina extra ordinarie arkitekter besöka platsen, efter inhämtande af utaf denne lämnade närmare upplysningar i ämnet, funne sig — med vitsor-

dande att värdefulla resultat vunnits medelst de på förutbemälda förenings föranstaltande vidtagna åtgärder, och under påpekande att betydande arbeten ännu återstode, särskildt vidkommande bevarandet af murar och de få hvalf, som i ruinen ännu återstode — böra på det varmaste tillstyrka akademiens föreliggande begäran, helst det syntes allenast vara en tidsfråga, när nyssberörda, ännu kvarstående hvalf komme att instörta, om skydd däremot icke med det snaraste bereddes. Ämbetet ville emellertid hafva erinrat, att det äskade anslagsbeloppet syntes ämbetet näppeligen vara för ändamålet fullt tillräckligt, men att, då det torde kunna antagas, att genom den enskilda offervilligheten ytterligare medel kunde beredas, statsbidraget icke torde behöfva åtminstone för närvarande beräknas utgå till högre belopp än akademien ifrågasatt.

Då jag finner goda skäl anförda, för att staten, som förut i liknande fall lämnat bidrag till bevarande af märkliga historiska ruiner i Sverige, afven här skall träda hjälpende emellan, får jag under åberopande af hvad utaf vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt öfverintendents-ämbetet i ämnet andragits, hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 5,750 kronor för vidtagande af åtgärder till bevarande af Kronobergs slottsruin, dock under villkor att föreningen för nämnda ruins bevarande tillskjuter motsvarande belopp, hvori må inberäknas hvad föreningen redan utgifvit för ändamålet.

Vid bifall härtill lärers hinder ej förefinnas för Kungl. Maj:t att, där så erfordras, af tillgängliga medel redan före ingången af år 1908 utanordna omförmälda belopp af 5,750 kronor.

Akademien för de fria konsterna.

[132.] I underdånig skrifvelse den 10 juli 1906 gjorde akademien för de fria konsterna framställning om beredande af anslag för vidtagande af åtgärder för undanröjande af vissa sanitära olägenheter inom akademien anförde följande:

Sedan direktören för det under akademiens inseende ställda läroverket anmält, att en del af de för läroverket upplåtna lokalerna i akademiens hus i hygieniskt afseende visat sig mindre tillfredsställande, hvarför ock hälsotillståndet bland den studerande ungdomen under senast gångna läroår ej varit så godt som önskligt vore, hade akademien uppdragit åt sin förvaltningsnämnd att verkställa utredning med afseende härpå och inkomma

till akademien med förslag till de anordningar, som närmast kunde finnas [132.] vara af behovet påkallade för att afhjälpa dessa missförhållanden. Med anledning häraf hade förvaltningsnämnden vändt sig till förste stadsläkaren i Stockholm Ivar Andersson och hälsovårdsnämndens därstädes ingenjör Klas Sondén med anhållan, att de måtte anställa besiktning af läroverkslokalerna och till förvaltningsnämnden inkomma med det yttrande, hvartill denna besiktning kunde föranleda. Ut i den 11 maj 1906 afgifvet yttrande hade Andersson och Sondén till minskande af de olägenheter i sanitärt afseende, hvilka då vållades dels genom den höga temperatur, som kräfdes för en del lärosalar, och dels genom den betydliga mängd kolpartiklar, som vid teckningsundervisningen alstrades och kringspreddes, såsom angeläget framhållit, att ventilationen i en del lärosalar förstärktes, att värmeelementen gjordes lättare åtkomliga för rengöring, att golfven i två skulpturateljéer belades med asfalt, att cement- och trägolfven inom läroverket belades med linoleummattor, samt att väggar och tak inom läroverket, hvilka nu vore limfärgade, oljemålades. Den höga temperaturen hade sin grund däri, att den hufvudsakliga undervisningen i såväl teckning som målning och skulptur skedde efter lefvande naken modell, då temperaturen i lärosalen under 5 å 6 timmar om dagen i regel måste uppgå till 23 å 24 grader Celsius. Kolpartiklarna framkallades af de vid teckningsundervisningen använda lösa kolen, som förbrukades i stor mängd, och spriddes i den kvafva, af centralvärmeledningen upphettade luften i lärosalarna, där under senaste året ända till 24 elever samtidigt arbetat i hvarje sal kring den nakna modellen.

Med anledning af besiktningsmännens yttrande och då tiden icke tillåtit, att samtliga föreslagna åtgärder vidtoges år 1906, hade förvaltningsnämnden dels hos besiktningsmännen och dels hos ingenjören V. Dahlgren, efter hvars ritningar och förslag centralvärmeledningen i akademiens hus utförts, inhämtat uppgift å de åtgärder, som vore angelägnast att redan då vidtaga, och hvilkas utförande kunde medhinnas på den korta tid, som återstode till början af läroåret 1906—1907. Här af hade framgått, att följande arbeten, å hvilka kostnadsförslag från olika håll af nämnden infordrats, genast borde för en bättre hygien i en del lärosalar utföras:

ändring af mantlarna kring värmeelementen för en be-		
räknad kostnad af	kronor	100: —
upptagning af hål för ventilationstrummor m. m.	»	55: —
ventilationstrummor af plåt	»	270: —
asfaltgolf i två skulpturateljéer	»	469: 48
linoleummattor	»	400: —

eller sålunda tillhopa kronor 1,294: 48

[132.] Då akademien för bestridande af dessa kostnader ej ägde några medel till förfogande, ville akademien i betraktande af frågans vikt i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes af tillgängliga medel anvisa detta belopp för vidtagande af åtgärder, hvilka ur hygienisk synpunkt befunnits nödvändiga i en del lärosalar i akademiens hus; och anhöll akademien att längre fram få inkomma med utredning och förslag rörande de ytterligare åtgärder, som för samma ändamål i öfrigt kunde finnas af behovet påkallade.

Öfver berörda framställning, som åtföljdes af Anderssons och Sondéns omförmälda yttrande, afgaf öfverintendentsämbetet underdånigt utlåtande den 31 juli 1906, däruti ämbetet, jämte erinran att ämbetet icke till sitt förfogande ägde medel, hvaraf ifrågavarande utgift kunde bestridas, anmälde, att ämbetet, som vid besiktning å platsen funnit de till omedelbart utförande ifrågasatta åtgärderna ur angifven synpunkt erforderliga och i öfrigt lämpliga, och som ansåge den beräknade kostnaden för deras vidtagande skälig, för sin del icke hade något att erinra mot bifall till akademiens framställning.

Uti härefter infordradt, den 15 augusti 1906 afgifvet underdånigt utlåtande erinrade och anförde statskontoret, hurusom 1890 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, till om- och nybyggnad af akademiens hus beviljat ett anslag af 385,000 kronor, med villkor att, förr än någon del af statsbidraget för ändamålet utbetaltes, dels akademien visade sig kunna, på sätt som af Kungl. Maj:t godkändes, anskaffa och tillskjuta ett af akademien erbjudet byggnadsbidrag af 200,000 kronor, dels ock fullständiga ritningar till den ifrågavarande byggnaden blifvit af Kungl. Maj:t fastställda. Akademiens nuvarande byggnad vore sålunda till väsentlig del bekostad af staten, men vore dock icke ställd under öfverintendentsämbetets inseeende och vård, utan dessa ombesörjdes af akademien själf. Icke heller bekostades byggnadens underhåll och erforderliga reparationer därå af det till öfverintendentsämbetets disposition ställda anslaget till byggnader och reparationer utan torde i allmänhet bestridas af akademiens egna medel. Då emellertid de nu behöfliga förändringarna uteslutande afsåge de lokaler, som vore upplåtna åt det under akademiens inseeende ställda läroverket, och dettas verksamhet hufvudsakligen uppehölls på statens bekostnad, kunde det ifrågasättas, om icke desamma borde med statsmedel bestridas. Men då den utgift, som för ett fullständigt afhjälpande af de anmärkta missförhållandena erfordrades, icke komme att stanna vid det då begärda beloppet, samt något anslag, som kunde för ändamålet tagas i anspråk, icke funnes, torde framställning i

ämnet böra efter verkställd utredning göras hos Riksdagen. Som dock de [132.] arbeten, till hvilkas utförande akademien då begärt medel, vore af beskaffenhet att böra verkställas, innan Riksdagen hunne höras i ämnet, samt akademien förklarar sig icke förfoga öfver medel till deras utförande, funne sig statskontoret böra i underdånighet hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes i anledning af den då gjorda framställningen bemyndiga statskontoret att af under händer varande medel förskottsvis till akademien utanordna det för ändamålet erforderliga beloppet, 1,294 kronor 48 öre.

Genom nådigt bref den 24 augusti 1906 bemyndigades statskontoret att af under händer varande medel förskottsvis till akademien utanordna ett belopp af 1,294 kronor 48 öre att mot redovisningsskyldighet användas för utförande af de utaf akademien i dess omförmälda skrifvelse angifna, närmast erforderliga arbeten, med föreskrift för statskontoret att i december 1906 till ersättande anmäla de förskjutna medlen, hvarjämte akademien anbefalldes att skyndsamt inkomma med utredning och förslag rörande de ytterligare åtgärder, som för undanröjande af de sanitära olägenheterna kunde anses af behovet påkallade.

I underdånig skrifvelse den 31 augusti 1906 har nu akademien anmält, att de ytterligare åtgärder, som erfordrades för undanröjande af de sanitära olägenheterna inom lärosalarna, utgjordes af

inköp och påläggning af linoleummattor för återstående

lärosalar för en kostnad af 6 kronor per löpmeter,

200 centimeters bredd kronor 2,774: —

målningsarbeten, beräknade till » 12,398: —

eller tillhopa kronor 15,172: —

och anhöll akademien, att Kungl. Maj:t tacktes anvisa nämnda belopp, 15,172 kronor, att till ifrågavarande ändamål användas.

Vid skrifvelsen voro fogade dels erbjudande af F. Uhnér & C:o den 7 april 1906 att till akademien leverera och pålagga prima enfärgad svensk linoleum för ett pris af enligt prof A, 200 centimeter bred, 6 kronor och enligt prof B, 200 centimeter bred, 5 kronor 50 öre per löpande meter, dels ock erbjudande af Edvard Bergh & C:o den 22 maj 1906 att för akademien utföra åtskilliga i erbjudandet förtecknade målningsarbeten för ett pris af tillhopa 12,398 kronor.

Öfverintendentsämbetet har, efter nådig remiss, i underdånigt utlåtande den 20 november 1906 vitsordat, att de af vederbörande anmärkta sanitära bristerna äro för handen, och att dessa synas kunna aflägsnas genom ut-

förande af nu föreslagna arbeten m. m., samt meddelat, att ämbetet icke funnit något att mot de beräknade omkostnadsbeloppens slutsumma eller eljest i ärendet för sin del erinra.

Slutligen har statskontoret till åtlydnad af förut omförmälda, genom nådigt bref den 24 augusti 1906 meddelade föreskrift i underdånig skrifvelse den 5 december 1906 till ersättande anmält det på grund af nämnda nådiga bref utbetalda förskottet å 1,294 kronor 48 öre.

På grund af hvad sålunda i ärendet förekommit får jag i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa *dels* för ersättande af omförmälda, af statskontoret gjorda förskott till bekostande af åtgärder för undanröjande af sanitära olägenheter uti det under akademiens för de fria konsterna in-seende ställda läroverkets lokaler ett belopp af 1,295 kronor *dels ock* för vidtagande af de ytterligare åtgärder, som för samma ändamål äro erforderliga, ett belopp af 15,172 kronor, eller sålunda tillhopa 16,467 kronor.

Vid bifall härtill lärar hinder ej förefinnas för Kungl. Maj:t att, där så erfordras, af tillgängliga medel redan före ingången af år 1908 utanordna omförmälda belopp af 15,172 kronor.

Musikaliska akademien.

[133.] I skrifvelse den 13 september 1906 har musikaliska akademien, med
 Förbättrad undervisning vid musik-konservatorium m. m. öfverlämnande af en till akademien inkommen ansökning från dess tjänstemän och ordinarie lärare vid musikkonservatorium om *löneförbättring*, gjort underdånig framställning i sådant syfte och därvid erinrat om sina förut till Kungl. Maj:t aflåtna liknande framställningar den 30 maj 1902 och den 25 september samma år, af hvilka den förra jämlikt nådig föreskrift öfverlämnats till den af Kungl. Maj:t år 1902 tillsatta kommittén för reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden och den senare intagits i punkten 87 af det vid 1903 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden den 12 januari 1903. Akademien förklarar sig anse de löneför-måner, som i skrifvelsen den 30 maj 1902 föreslagits för tjänstemännen och de ordinarie lärarna, i allmänhet innefattande en ökning med 25 procent, böra, såsom ingalunda för högt tilltagna, med det snaraste beviljas. Denna

löneförbättring synes akademien vara så mycket mer påkallad, som till [133.] följd af Riksdagens under de senare åren fattade beslut i fråga om villkoren för dyrtidstilläggs utgående de af åtskilliga bland dessa löntagare förut åtnjutna dyrtidstillägg numera bortfallit.

Därefter fortsätter akademien:

»I sammanhang med den sålunda ifrågasatta löneregleringen för de ordinarie lärarna får akademien underdånigst gifva tillkänna, att enligt akademiens åsikt den härutinnan gällande staten jämväl i ett annat afseende tarfvar en jämkning, nämligen så vidt angår den ordinarie lärarbefattningen i violoncell- och kontrabasspelning samt den nu lediga ordinarie lärarbefattningen för undervisning å blåsinstrument af trä. Dessa två befattningar synas nämligen, delvis på grund af ändrade personalförhållanden, böra så snart som möjligt delas, hvardera i två särskilda tjänster.

»Hvad den förra af dessa befattningar angår, har dess innehafvare hittills, såsom tjänstens benämning angifver, meddelat undervisning både i violoncellspelning och i spelning å kontrabas, en sammanställning, hvilken, synnerligast i vår tid med dess utpräglade kraf på specialutbildning på alla områden, måste anses mindre lämplig och någon gång måhända kan blifva rent af omöjlig att genomföra, därest en tillfredsställande undervisning i båda dessa instruments behandling skall kunna vid konservatoriet erhjudas. Då den nuvarande tjänstinnehafvaren f. d. kammarmusikus Anton Andersen nu uppnått en ålder af 60 år och snart torde komma att afgå från sin befattning, synes tidpunkten vara lämplig att ordna denna angelägenhet; och får akademien i sådant hänseende föreslå, att, då Andersen afgår från tjänsten, denna delas i två ordinarie lärarbefattningar, den ena för en lärare i violoncellspelning med skyldighet att undervisa åtta timmar i veckan och den andra för en lärare i kontrabasspelning med skyldighet att undervisa fyra timmar i veckan. Aflöningsförmånerna synas akademien böra för båda tjänsterna utgå med sammanlagdt enahanda belopp som till den odelade befattningen föreslagits i akademiens ofvan åberopade skrifvelse den 30 maj 1902 med fördelning mellan tjänsterna i förhållande till den med hvardera tjänsten förenade undervisningsskyldigheten, räknadt i timmar för vecka, och uppdelade i lön och tjänstgöringspenningar i enlighet med hvad i nämnda skrifvelse sägs om den odelade tjänsten, eller sålunda utgå med, i jämnt antal kronor, 1,333 kronor för den förra tjänsten, däraf 1.000 kronor såsom lön och 333 kronor såsom tjänstgöringspenningar, samt 667 kronor för den senare tjänsten, däraf 500 kronor såsom lön och 167 kronor såsom tjänstgöringspenningar, äfvensom med rätt till ålderstillägg enligt samma skrifvelse samt till pension.

[133.]

»Beträffande lärartjänsten för undervisning å blåsinstrument af trä får akademien i underdånighet erinra och meddela följande. Sedan musikdirektören Johan Kjellberg, hvilken såsom innehafvare af denna tjänst meddelat undervisning i spelning å såväl klarinett och flöjt som oboe och fagott, den 2 oktober 1904 aflidit, hemställde akademien i underdånig skrifvelse den 14 i samma månad, att akademien för aflönande af fyra vikarier, hvar och en med skyldighet att undervisa i spelning å ett af nämnda fyra instrument, måtte få fråna och med den 1 november 1904, intill dess platsen kunde ånyo blifva besatt, disponera, förutom tjänstgöringspenningarna, den under ledigheten uppkommande besparing å lönen, en framställning, som den 4 november 1904 blef af Kungl. Maj:t bifallen. I nämnda skrifvelse den 14 oktober 1904 tillkännagaf akademien vidare, att akademien i sammanhang härmed uppdragit åt sin läroverksstyrelse att, innan åtgärder för tjänstens återbesättande vidtoges, verkställa utredning, huruvida för ett tillfredsställande ordnande af ifrågavarande undervisning det tilläfventyrs kunde anses erforderligt att hos Kungl. Maj:t göra framställning om en delning af tjänsten. Läroverksstyrelsen har nu fullgjort detta uppdrag; och finner akademien, i öfverensstämmelse med dess i ärendet yttrade mening, att undervisningen i spelning på samtliga fyra ifrågavarande instrument icke vidare kan lämpligen upprätthållas af en och samma person, en anordning, hvilken under den förutvarande tjänstinnehafvarens lifstid varit möjlig allenast på grund af hans mångsidighet och framstående egenskaper i öfrigt såsom musiker och lärare, men som nu icke vidare synes vara tillräddig. Jämväl med hänsyn till nu tillgängliga lärarkrafter på ifrågavarande område anser akademien därför nödigt, att en lärare anställes för undervisning i spelning å hvart och ett af de fyra nämnda träblåsinstrumenten. Men akademien anser äfven, likaledes i enlighet med läroverksstyrelsens uttalade åsikt, att timantalet vid sagda undervisning för närvarande är allt för ringa. Detta förhållande har redan förut från akademiens sida blifvit påpekadt, nämligen i den promemoria, hvilken åtföljde akademiens ofvan omförmälda skrifvelse den 30 maj 1902, samt vidrördes äfven i akademiens underdåniga skrifvelse den 25 september samma år angående ökad undervisning åt elever vid musikkonservatorium. Af den förre tjänstinnehafvaren meddelades, utöfver den enligt gällande föreskrifter honom åliggande ordinarie undervisning, nämligen 12 timmar i veckan åt 18 elever, ytterligare själfvalt en och en half timme i veckan och ej sällan ännu mera. Men, oafsedt att en sådan frivilligt åtagen extra undervisning hvarken kan eller bör vidare påräknas, har det visat sig, att behovet af undervisningstimmar i ämnet utöfver de hittills meddelade blifvit ytterligare ökad. För undervisningen ensamt i

spelning på klarinett och flöjt, hvilka båda instrument numera hufvudsakligen om icke uteslutande bland träinstrumenten förekomma vid militära mu-ikkårer, behöfvas, enligt akademiens åsikt, 12 timmar i veckan, fördelade så, att läraren i klarinettspelning och läraren i flöjtspelning skulle vara skyldiga att undervisa den förre 8 timmar och den senare 4 timmar i veckan. Såsom ersättning för denna undervisnings uppehållande anser akademien böra utgå motsvarande förmåner, jämval i fråga om pensionsrätt, som ofvan föreslagits i fråga om lärarna i violoncellspelning och i kontrabassspelning samt med samma fördelning dels mellan tjänsterna dels ock i lön och tjänstgöringspenningar, som därvid blifvit angifven. [133.]

»I öfverensstämmelse med de sålunda framlagda förslagen skulle, med uteslutande ur akademiens stat af lärarbefattningarna i violoncell- och kontrabassspelning samt för undervisning å blåsinstrument af trä*), däri uppföras aflöningsförmåner för fyra nya tjänster sålunda:

	Lön		Tjänstgöringspenningar		Summa	
1 lärare i violoncellspelning.....	1,000	—	333	—	1,333	—
1 d:o i klarinettspelning	1,000	—	333	—	1,333	—

hvardera med rätt till två ålderstillägg efter 5 och 10 års tjänstgöring, hvardera å 107 kronor, jämte pensionsrätt.

	Lön		Tjänstgöringspenningar		Summa	
1 lärare i kontrabassspelning.....	500	—	167	—	667	—
1 d:o i flöjtspelning	500	—	167	—	667	—

hvardera med rätt till två ålderstillägg efter 5 och 10 års tjänstgöring, hvardera å 53 kronor, jämte pensionsrätt.

»Till följd af en sådan delning, som ofvan föreslagits i fråga om lärarbefattningen för undervisning å blåsinstrument af trä, skulle för uppehållande af undervisningen i oboe- och fagottspelning komma att erfordras särskildt anslag. För närvarande behöfves för denna undervisning sammanlagdt tre timmar i veckan, fördelade efter förefallande behof på undervisningen i oboespelning och undervisningen i fagottspelning. Här för bör

*) Med hvardera af dessa befattningar följa enligt staten 1,200 kronor i lön och 400 kronor i tjänstgöringspenningar jämte två ålderstillägg, hvardera å 160 kronor.

[133.] enligt akademiens åsikt utgå ersättning, beräknadt för år efter 133 kronor 33 öre för en timme i veckan, d. v. s. för tre timmar i veckan 400 kronor årligen. Detta belopp anser akademien böra utgå i form af ökning å det i akademiens stat upptagna anslag till biträdande lärare.

»De här ofvan ifrågasatta löneförbättringar och anordningar i öfrigt äro af den beskaffenhet, att de, enligt akademiens uppfattning, icke längre kunna uppskjutas. Men jämväl öfriga af akademien i ofvannämnda underdåniga skrifvelse den 30 maj 1902 framlagda önskemål äro föranledda af synnerligen trängande behof och till stor del af den art, att de med det allra snaraste böra tillgodoses. Akademien syftar härvid särskildt på de begärda löneförbättringarna åt orkesteranföraren, åt de biträdande lärarna samt, icke minst, åt akademiens betjante, nämligen vaktmästaren, eldaren och portvakten; men äfven i fråga om det i skrifvelsen den 30 maj 1902 begärda anslag för akademiens bibliotek gäller, att behofvet af anslagsökning för hvarje år, som går, blifver allt mera kännbart, ett förhållande, som t. o. m. föranlett enskild motionär att i Riksdagen väcka motion härom.

»Skulle de i skrifvelsen den 30 maj 1902 begärda anslag, till hvilka jämväl höra bidrag till höjning af akademiens expensmedel, ålderstillägg åt direktören och öfverflyttning af en biträdande lärare i pianospelning å fast aflöningsstat med rätt till ålderstillägg för honom, emellertid icke kunna nu åt akademien beredas på ordinarie stat, anhåller akademien, att åtminstone de här ofvan särskildt angifna välbehöfliga förhöjningarna i befattningshafvarnas aflöningsförmåner måtte redan nu beredas, eventuellt såsom tillfälliga löneförbättringar på extra stat för år 1908.

»Under ofvanberörda förutsättning anhåller akademien äfven, att det begärda anslaget till biblioteket måtte beredas på extra stat för år 1908.

»Att af egna medel bestrida de här ofvan begärda anslagen är icke för akademien möjligt, i hvilket afseende särskildt må påpekas, hurusom de af akademien bekostade bidrag för tillämpning af dess s. k. supplementärstat och för bestridande af arfvodesförhöjningar till biträdande lärare, motsvarande de ordinarie lärarnas dyrtidstillägg, redan nu uppgå till afsevärda belopp.

»Slutligen får akademien i fråga om de begärda löneförbättringarna åt lärarna, såväl ordinarie som biträdande, framhålla, att det anslag å 6,532 kronor, som under de senare åren på extra stat till akademien utgått, icke inneburit någon förhöjd ersättning för den lämnade undervisningen, utan endast afsett beredande af behöflig ökning i antalet undervisningstimmar äfvensom, till ett belopp af 1,000 kronor, beredande af tillfälle för vissa

elever vid konservatorium till profundervisning i skola. I fråga härom får [133.] akademien dels åberopa innehållet af akademiens förutnämnda, i statsrådsprotokollet för den 12 januari 1903 intagna skrifvelse i ämnet af den 25 september 1902 dels ock anförä, att enahanda förhållanden, som föranlett beviljande af anslagen för åren 1904—1907, fortfarande äro för handen och påkalla anslagsbeloppets utgående äfven för år 1908. Ifrågavarande extra anslag är således, för den händelse akademien ofvan gjorda framställning om genomförande af ny stat för akademien icke skulle vinna bifall, i hvarje händelse fortfarande behöfligt; och bör detsamma i sådant fall, på grund af hvad förut blifvit anfördt i fråga om delning af lärartjänsten för undervisning å blåsinstrument af trä, ökas med ett belopp af 400 kronor eller till 6,932 kronor.»

I fråga om akademien bibliotek har akademien i sin skrifvelse den 30 maj 1902 erinrat därom, att enligt föreskrift i den för akademien gällande stat anslaget till expenser m. m., 4,968 kronor, hvilket länge visat sig långt ifrån tillräckligt och därför måst öfverskridas med betydliga summor, som akademien ersatt af sina enskilda medel, skulle användas bland annat till inköp af musikalier och böcker, men att sådant i anseende till anslagets otillräcklighet endast ett och annat år och med högst obetydliga belopp kunnat äga rum och i regeln inskränkt sig snart sagdt till inköp af nödiga stats- och adresskalendrar, uppslagsböcker m. m. Under hänvisning till hvad af dåvarande direktören och bibliotekarien yttrats i särskilda vid akademien skrifvelse fogade promemior och med framhållande, utom annat, dels af vikten för lärarna vid musikkonservatoriet att i akademien bibliotek äga tillfälle taga del af nya skolor och dylikt samt kunna följa de pedagogiska åsikternas förändring och utveckling, dels ock däraf att möjligheten för svenska tonsättare att inom landet ernå en fortsatt utbildning vore alltför ringa, till stor del beroende just af bristen på musikkonlitteratur i akademien bibliotek, där de borde få påräkna att kunna lära känna och studera tonkonstens utveckling intill nyaste tid, uttryckte akademien den förhoppning, att ett regelbundet årligt belopp måtte anslås för inköp till biblioteket, och hade akademien fördenskull i sitt förslag till ny stat uppfört en särskild anslagspost för biblioteket med 1,000 kronor.

De åberopade promemoriorna, af hvilka afskrifter i hithörande delar såsom bilagor åtföljt förenämnda motion vid 1906 års Riksdag, innehålla bland annat följande.

Direktörens promemoria, afgifven i maj 1902:

»De önskningsmål, hvarom jag hittills haft tillfälle orda, röra alla undervisningen och de för densamma nödiga aflöningar och arfvoden.

[133.] För att läroverket öfver hufvud skall kunna fungera måste emellertid en hel del andra behof tillgodoses, hvilka i utgiftsstaten äro sammanförda under rubriken expenser. Ehuru förvaltningsutskottet härutinnan torde förebbringa en fullständigare utredning, vågar jag i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på några af de kraf, som synas mig viktigast för främjande af undervisningens och elevernas intressen.

»Det främsta, men dess värre minst tillgodosedda af dessa behof rör biblioteket. Detta, det enda i vårt land inom facket, är så godt som utslutande tillkommet genom donationer; det är sålunda helt naturligt behäftadt med stora luckor. En sådan af betänkligaste art, med hänsyn till hvilken de sporadiska undantagen endast bekräfta själfva faktum, utgöres af, man kan väl säga, hela det sista halfva århundradets musiklitteratur, härutinnan inräknade det stora flertalet af de textkritiskt bearbetade upplagor af de stora mästarnas verk, som på senare tider sett dagen. Det ligger i öppen dag, att den betydelse biblioteket kunde och borde ha såsom studie- och referensbibliotek härigenom väsentligen förminskas, att ej säga förintas, och jag kan ej underlåta att tänka på de inhemska tonsättare, hvilkas verksamhet statsverket så frikostigt velat stödja och gynna, men hvilka måste umbära ett för deras utveckling så viktigt moment som tillgång till åtminstone det viktigaste af musiklitteraturen, så gammal som ny.

»Men äfven för själfva undervisningen är bristen på medel för det nämnda ändamålet af ödesdiger betydelse. Det tillhör institutionen att, om än med urskillning, följa med sin tid. De elever, som slutfört sin kurs, måste åtminstone i tekniskt hänseende kunna komma till rätta med de uppgifter, den moderna musiken förelägger dem, och ej heller stå främmande för dess syften och väsen. Reglementet föreskrifver visserligen, att eleverna skola vid undervisningen begagna egna musikalier, men det ligger i sakens natur, att läraren måste högst betydligt begränsa de fordringar, han härvidlag kunde vilja uppställa. Biblioteket borde i sådana fall kunna träda hjälpende emellan, men läraren vet alltför väl af mångårig erfarenhet, att de framställningar i sådant syfte, till hvilka han kan finna sig befogad, endast högst undantagsvis leda till önskad resultat. Understundom anskaffar han själf hvad som kan behövas — denna utväg synes mig emellertid vara institutionen föga värdig, kan ej heller annat än undantagsvis tänkas beträdd.

»För ensemble-, orkester- och köröfningar skall akademien tillhandahålla materiell. Något finnes, och hvad som finnes får utan återvändo begagnas, tills det genom nötning blir obrukbart, — hvilket åtminstone hvad angår körstämmor är naturens i regel hastigt nog genomförda ordning. I förbigående må påpekas, att för köröfningarna naturligen ej annat språk

än modersmålet, eller vid kyrkomusik latin, kan ifrågakomma, och att, då [133.] aldrig annat än inhemska arbeten, och äfven dessa ganska undantagsvis, utgifvas i stämmor med svensk text, allt annat måste särskildt skrivas — eventuellt äfven öfversättas.

»Föga uppmuntrande är det att inför uppgiften att föra en institution framåt stå med tomma händer, när det gäller anskaffande af just det, hvarpå institutionens lif i högre mening ytterst beror: materialet till musiken själf, och i stället få åtnöjas med nödiga stats- och adresskalendrar samt en och annan tidning eller musiktidskrift, ur hvilken man får hämta notiser om hvad man inser vore behöfligt, men hvars förvärf faller inom det oåtkomligas område.

»Att på en gång fylla de luckor, som akademiens bibliotek företer, är naturligtvis otänkbart, men funnes ett uteslutande för biblioteket afsedt, ej alltför knappt anslag, kunde åtminstone de så att säga dagliga behoven tillgodoses, och äfven med omtanke och begagnande af gynnsamma tillfällen kompletteringar så småningom ske. Ett sådant anslag borde bestämmas till allra minst kronor 1,000.»

Bibliotekariens promemoria, dagtecknad den 15 maj 1902:

»Då musikaliska akademiens bibliotek aldrig åtnjutit något anslag, som möjliggjort ett planmässigt inköp af nödig musiklitteratur, utan dess — omkring 10,000 volymer omfattande — samlingar hufvudsakligast tillkommit genom gåfvor af enskilda personer — hvilka gåfvor till största delen utgjorts af allenast äldre s. k. klassisk litteratur och endast sporadiskt af ett eller annat nyare tonverk — är det ju naturligt, *dels* att ingen historisk princip kunnat göra sig gällande vid bibliotekets utveckling — något, som är så mycket mera att beklaga, som biblioteket utom att vara landets främsta depå för musiklitteratur i allmänhet ju äfven har till uppgift att vara ett studiebibliotek för konservatoriets lärare och lärjungar — och *dels* att det icke varit möjligt att anskaffa vare sig större kritiska upplagor af de klassiska mästarnas verk eller den nyare litteratur i allmänhet, hvilken under de senaste decennierna sett dagen, och hvilken väl icke borde alldeles saknas i ett musikbibliotek med nyssnämnda uppgift. Sålunda saknas t. ex. bland mycket annat:

a) Nyare kritiska upplagor af Beethovens, Chopins, Mendelssohns, Palestrinas, Schuberts, Schumanns m. fl. samlade verk. (Bachs, Händels och Mozarts verk hafva erhållits såsom gåfva.)

b) Det mesta af orkester-, körsångs- och kammarmusiklitteraturen efter 1850.

c) Nyare operalitteratur i partiturer och klaverutdrag. (Sålunda har

[133.] biblioteket ända till förliden hösttermin icke ägt ett enda Wagnerpartitur. Då erhöll det emellertid af enskild person såsom gåfva partituren till tre af Wagners musikdramer); samt

d) Nästan all nyare litteratur i musikens teori och historia.»

Slutligen har musikkonservatoriets nuvarande direktör med skrifvelse den 19 november 1906 till ecklesiastikdepartementet öfverlämnat en af honom samma dag undertecknad, med ledning af förslag, som afgifvits af lärarna i de olika undervisningsämnena, samt öfver hufvud med speciell hänsyn till de pedagogiska behofven upprättad promemoria, innehållande uppgift på de viktigaste kritiska samlingsverk och instruktiva arbeten m. m., som i hög grad behöfdes för undervisningen vid konservatoriet men hittills saknats i akademiens bibliotek. Anskaffningskostnaden härför skulle uppgå till i det närmaste 6,000 kronor. Därjämte erinras, att af befintliga orkesterstämmor en del genom ålder och flitigt begagnande näppeligen längre kan användas utan måste ersättas med nya, och att så äfven successivt måste ske med ännu användbara sådana.

Ehuru jag lifligt behjärtar de svårigheter, i hvilka de hos musikaliska akademien och vid musikkonservatorium anställda personer på grund af sina i allmänhet mycket knappa aflöningsförmåner befinna sig, och ehuru jag högeligen önkar, att dessa svårigheter snart måtte varda genom löne-reglering undanröjda, anser jag likväl den närvarande tidpunkten ej lämplig att tillstyrka framläggande för Riksdagen af ett förslag i sådant syfte och finner, om jag bortser från vaktbetjäningen, rörande hvilken Kungl. Maj:ts. beslutit särskild framställning till Riksdagen, icke sådana förhållanden föreligga, som för nu ifrågavarande funktionärer påkalla undantag från de allmänna bestämmelserna om dyrtidstillägg, hvadan jag ej heller kan tillstyrka något förslag om beredande åt dessa funktionärer af annan tillfällig löneförbättring än vanligt dyrtidstillägg. Däremot anser jag den af akademien lämnade utredningen böra föranleda därtill, att för anordnande af ökad undervisning vid musikkonservatorium på sätt akademien begärt samt för beredande af tillfälle för vissa elever vid konservatoriet till profunderisning i skola bör hos Riksdagen äskas ett extra anslag å 6,932 kronor, eller 400 kronor mera än som för sådant ändamål af Riksdagen beviljats för hvart och ett af åren 1904—1907. Af hvad i detta ärende förekommit finner jag ock framgå, att staten ej längre bör underlåta att genom ett någorlunda effektivt anslag till akademiens bibliotek bereda lärare och elever vid musikkonservatoriet med flera tillfälle att nöjaktigt

följa med sin tid på det område, som anvisats för denna läroanstalt. Jag hemställer därför, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa *dels* ett anslag å 6,932 kronor för anordnande af ökad undervisning vid musikkonservatorium samt beredande af tillfälle för vissa elever vid konservatoriet till profundervisning i skola, *dels ock* ett anslag å 1,000 kronor till inköp och inbindning af musikalier och böcker m. m. för musikaliska akademiens bibliotek.

Naturhistoriska riksmuseum.

Sedan Riksdagen under åtskilliga år beviljat anslag till vård, underhåll och förkofran af *naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning* samt för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1907 anvisat ett anslag af 3,500 kronor, har vetenskapsakademien i underdånig skrifvelse den 12 september 1906 hemställt, att enahanda belopp måtte för nämnda ändamål hos Riksdagen äskas jämväl för år 1908. På grund häraf och med åberopande af de i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 12 januari 1903 i ämnet anförda skäl hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

[134.]
Museets
etnografiska
afdelning.

att på extra stat för år 1908 anvisa ett anslag af 3,500 kronor till vård, underhåll och förkofran af naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning.

Med anledning af vetenskapsakademiens i skrifvelse den 12 september 1906 gjorda anmälan, att ett årligt anslag af 2,000 kronor till inköp och insamling af naturalier vid *naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater och fossila växter*, till arbetsbiträden därstädes och till bestridande af andra med arbetena vid afdelningen förenade utgifter fortfarande är behöfligt, får jag hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

[135.]
Museets af-
delning för
arkegoniater
och fossila
växter.

att för sagda ändamål anvisa på extra stat för år 1908 enahanda belopp som för år 1907, eller 2,000 kronor.

Meteorologiska centralanstalten.

Med bifall till en af Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt senast församlade Riksdag att på extra stat för år 1907 anvisa *dels* till upprätthållande af fullständigt ordnad väderleksjänst vid meteorologiska centralanstalten 10,250 kronor, hvaraf 1,100 kronor såsom personligt tillägg

[136.]
Väderleks-
tjänsten vid
anstalten
m. m.

i arfvodet åt amanuensen vid anstalten Nils Ekholm samt 3,000 kronor såsom arfvode åt en andre amanuens med hufvudsaklig uppgift att biträda vid väderlekstjänsten om förmiddagarna under hela året och med skyldighet att, om så påfordrades, mot en särskild ersättning af 600 kronor biträda vid väderlekstjänsten om eftermiddagarna under månaderna juli—september, dels ock till upprätthållande af två meteorologiska stationer, den ena i Gällivare och den andra i norra Värmland eller i norra Dalarna, 600 kronor.

Sedan vetenskapsakademien med underdånig skrifvelse den 12 september 1906 öfverlämnat och förordat en af föreståndaren för meteorologiska centralanstalten gjord och af anstaltens inspektorer, f. d. generaldirektören R. Åkerman och professorn S. Arrhenius, tillstyrkt framställning om beredande för år 1908 af enahanda anslag, som beviljats för år 1907, får jag tillstyrka, det Kungl. Maj:ts behagade föreslå R. ksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa *dels* till upprätthållande af fullständigt ordnad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten 10.250 kronor, hvaraf 1,100 kronor såsom personligt tillägg i arfvodet åt amanuensen vid anstalten Nils Ekholm samt 3.000 kronor såsom arfvode åt en andre amanuens med hufvudsaklig uppgift att biträda vid väderlekstjänsten om förmiddagarna under hela året och med skyldighet att, om så påfordras, mot en särskild ersättning af 600 kronor biträda vid väderlekstjänsten om eftermiddagarna under månaderna juli—september, *dels ock* till upprätthållande af två meteorologiska stationer, den ena i Gällivare och den andra i norra Värmland eller i norra Dalarna, 600 kronor.

[137.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har Riksdagen såsom bidrag från Sverige för åren 1905—1907 till bekostande af den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling *publikation af undersökningar rörande de högre luftlagren* på extra stat för år 1907 anvisat ett belopp af 2,160 kronor.

Publikation
af undersök-
ningar rör-
ande de
högre luft-
lagren.

I underdånig skrifvelse den 1 oktober 1906 har dåvarande e. o. professorn H. H. Hildebrandsson såsom sekreterare i den internationella meteorologiska kommitté, hvilken af den æronautiska kommissionen tillsatts, med förmålan, bland annat, att berörda publikation, som vore oumbärlig för alla länders meteorologiska institutioner, och af hvilken 40 exemplar gratis tilldelades hvarje land, som lämnat sådant bidrag som nämuts, helt säkert komme att utgifvas äfven under åren 1908—1910, gjort framställning om beredande af liknande anslag jämväl för dessa år.

Efter nådig remiss har vetenskapsakademien med öfverlämnande af ett utaf akademiens sakkunniga ledamöter professorn H. E. Hamberg och filo-

sofie doktorn Nils Ekholm afgifvet yttrande, enligt hvilket de skäl och grunder, som anfördes, när akademien förra gången anbefalldes att yttra sig i ämnet, fortfarande gällde utan inskränkning, tillstyrkt bifall till den nu gjorda framställningen.

På grund af hvad sålunda förekommit och under hänvisning till den utredning, som i det vid 1906 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1906, punkten 126, lämnats angående behofvet af anslag för ifrågavarande ändamål, tillstyrker jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag från Sverige för åren 1908—1910 till bekostande af den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation af undersökningar rörande de högre luftlagren bevilja ett anslag af 2,160 kronor och däraf på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 720 kronor.

Uti särskild nådig proposition den 21 december 1906 har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till anställande under meteorologiska centralanstaltens ledning och kontroll af *meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning af Sveriges färskvatten* på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 10,800 kronor.

[138.]
Meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning af Sveriges färskvatten.

Om detta Kungl. Maj:ts beslut har jag ansett mig nu böra erinra, för att det i den sär-kilda nådiga propositionen äskade anslagsbeloppet må inflyta i statsverkspropositionen.

Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda.

Uti underdånig skrifvelse den 10 oktober 1906 har direktionen öfver *institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas* gjort framställning om beredande af anslag för uppförande vid institutet af *en nybyggnad, afsedd till portvaktslägenhet och försäljningslokal*.

[139.]
Portvaktshusbyggnad vid blindinstitutet å Tomteboda.

Såsom skäl för denna framställning anför direktionen:

Genom Stockholms stads utvidgning till närheten af Tomteboda hade, särskildt under de senare åren, den stora olägenheten uppstått, att institutets och förskolans område mer och mer hemsökts af lösdrifvare och andra individer, tillhörande stadens sämre element. Härigenom hade vållats olägenheter af flera handa slag och isynnerhet en betänklighetsotrygghet såväl för den vid läroanstalten anställda personalen som icke minst för de därstädes intagna eleverna. Direktionen hade för fredande af läroanstalten och dess område vidtagit åtgärder dels genom att fullständigt

[139.] inhägnat hela området dels ock genom att hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län utverka förbud vid vitespåföljd för obehöriga att beträda området. Som emellertid läroverksbyggnaderna låge långt inne på tomten och därför den från landsvägen ledande ingången till området måste hållas öppen utan möjlighet att där hafva någon person posterad för att öfvervaka, att icke obehöriga skaffade sig tillträde, hade på grund af de lokala förhållandena de sålunda vidtagna åtgärderna ingalunda varit tillfyllestgörande. Slutligen hade direktionen sett sig nödsakad att anlita särskildt förordnad polisman för öfvervakande af anstaltens säkerhet. Detta förfarande hade dock på grund af kostnaderna endast kunnat tillämpas en kortare tid under år 1906 och kunde svårligen ej heller framdeles i nämnvärd utsträckning begagnas, då i institutets utgiftsstat naturligtvis icke förutsetts en dylik utgiftspost. Därtill komme, att med särskild polisbevakning vid anstalten följde nödvändigheten af anordnande af arrestlokal inom institutsbyggnaden för tillfälligt hysande, stundom öfver natten, af häktade lösdrivare, och erfarenheten hade gifvit vid handen, att det oväsen och bråk, som af sålunda häktade ofta tillställdes, för anstalten medförde de största obehag och vore ägnadt att på ett högst betänkligt sätt störa det lugn, som borde råda inom anstalten och särskildt för eleverna vore nödvändigt såväl för deras arbete som för deras hvila. Enda sättet att varaktigt råda bot för de ifrågavarande missförhållandena vore, enligt direktionens åsikt, att den vid ingången från landsvägen till området befintliga grinden hölles stängd, och att för sådant ändamål därstädes uppfördes en portvaktstuga såsom bostad för portvakt, hvilken hade att öppna och stänga för de personer, som skulle ut eller in, och öfver hvilka på detta sätt kunde hållas verklig kontroll. En sådan anordning förefunnes i regel vid andra inrättningar af samma art och vore af stor betydelse för anstalten äfven i det hänseendet, att därigenom kunde möjliggöras upprätthållande af bestämda besöksstider för elevernas anhöriga och vänner, hvilka under nuvarande förhållanden ofta kunde infinna sig vid anstalten och efterfråga elever på mycket olämpliga tider. Det vore ej heller för närvarande så lätt för lärarna att alltid kunna noga öfvervaka, med hvilka personer eleverna inom läroanstaltens eget område komme i beröring och sällskapade, och det vore likväl gifvet, att den noggrannaste kontroll härutinnan vore af nöden.

Ännu ett annat ändamål skulle den tilltänkta vaktstugan kunna tjäna, förutsatt att den härför särskildt anordnades, nämligen att inrymma försäljningslokal för de vid institutet förfärdigade slöjdstren. Denna försäljning — under år 1905 inbringande 2,156 kronor 99 öre — ägde för närvarande rum inom byggnaden för institutet, men skulle säkerligen med

ännu större omsättning kunna bedrivas i en lägenhet, som befunne sig alldeles invid trafikerad landsväg och med tillfälle till skyltning, t. ex. genom särskildt anslag i fönster åt vägen. Den tillämnade nybyggnaden borde alltså innehålla en lägenhet om ett rum och kök, afsedd för en gift portvakt, samt dessutom ett rum att användas till lager- och försäljningslokal för vid läroanstalten förfärdigade slöjdalster. Det torde dessutom vara välbetänkt att så anordna byggnaden, att möjlighet förefinnes att i vindsvåningen framdeles inreda ett eller annat rum, som med hänsyn till det knappa utrymmet i nuvarande lokaler mycket väl kunde förutsättas i en framtid erfordras för anstaltens behof. Ritningar och kostnadsförslag till en sådan byggnad, det sistnämnda slutande på en summa af 12.500 kronor, hade direktionen låtit upprätta genom intendenten hos öfverintendentsämbetet H. T. Holmgren, och hade direktionen för sin del intet att mot desamma erinra. [139.]

På grund af hvad direktionen sålunda anført ville direktionen i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes hos 1907 års Riksdag göra framställning om anvisande af ett anslag å. 12,500 kronor att ställas till direktionens förfogande för uppförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med berörda förslag, af nybyggnad till portvaktslägenhet och försäljningslokal vid institutet.

Vid direktionens underdåniga skrifvelse hafva fogats däri omförmälda ritningar och kostnadsförslag.

På grund af nådig remiss har öfverintendentsämbetet den 23 oktober 1906 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid förklarat, att ämbetet efter granskning af handlingarna i ärendet icke funnit något att däri anmärka.

Behovvet af en portvaktsbyggnad vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas synes mig vara till fullo ådagalagdt genom hvad direktionen uti sin förutberörda skrifvelse anført. Liksom direktionen anser äfven jag det lämpligt, att i den blifvande portvaktsbyggnaden ett rum inredes till försäljningslokal för vid läroanstalten förfärdigade slöjdalster, då genom denna lokals förläggande intill landsvägen större afsättning af nämnda alster säkerligen är att förvänta. Enligt hvad jag inhämtat, kommer det icke att erfordras något särskildt anslag till aflöning åt den blifvande portvakten, hvilken jämväl torde komma att förestå försäljningslokalen. Mot de upprättade ritningarna och kostnadsförslaget har jag ingenting att erinra. På grund häraf hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för uppförande vid institutet och förskolan för blindå Tomtebodå i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de för ändamålet upprättade ritningar och kostnadsförslag af en nybyggnad, afsedd att inrymma portvaktslågenhet och försäljningslokal, å extra stat för år 1908 bevilja ett anslag af 12,500 kronor.

[140.] I underdånig skrifvelse den 27 september 1906 har styrelsen för *handtverksskolan i Kristinehamn för blindå* gjort framställning om anslag för uppehållande af skolans verksamhet under år 1908. På grund häråf hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att enahanda belopp, som under en följd af år beviljats för denna skolas uppehållande, eller 10,000 kronor, måtte för skolan anvisas på extra stat äfven för år 1908.

[141.] Med anledning af en från direktionen öfver institutet och förskolan för blindå Tomtebodå den 12 september 1906 inkommen underdånig skrifvelse hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att, liksom för flera föregående år ägt rum, på extra stat för år 1908 bevilja till *tryckning af blindskrifter* 2,500 kronor samt till *understöd åt blindlärarelever och reseunderstöd åt blindlärare* 1,200 kronor.

[142.] Till *resestipendier åt föreståndare, lärare och lärarinnor vid abnormskolor* har Riksdagen för åren 1901—1907 på extra stat beviljat anslag, som för hvarje år bestämts till 1,000 kronor. Då de skål, som föranledt dessa anslag, ännu äro gällande, anser jag mig böra hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till resestipendier åt föreståndare, lärare och lärarinnor vid rikets abnormskolor (döfstumskolor, blindskolor och sinnesslöanstalter), på de villkor och under de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 1,000 kronor.

Undervisningsanstalter för vanföra.

[143.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1906 års Riksdag på extra stat för år 1907 ett belopp af 12,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med de af departementschefen till statsråd-protokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1905 angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Hålsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade *undervisningsanstalterna för vanföra* dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Jag hemställer, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 12,000 kronor att användas dels i öfverensstämmelse med nyss angifna grunder till understöd åt de i Göteborg, Helsingborg och Stockholm af föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra dels ock för bekostande af dessa anstalters inspektion.

Diverse anslag.

Under flera föregående år har Riksdagen på Kungl. Maj:ts framställningar på extra stat beviljat anslag af 15,000 kronor till beredande af *religionsvård åt svenska sjömän i utländska hamnar* samt andra därstädes sig uppehållande landsmän. [144.] Religion-vård åt svenska sjömän m. fl. i utländska hamnar.

I underdånig skrifvelse den 19 september 1906 har svenska kyrkans missionsstyrelse, till hvars disposition ifrågavarande anslag ställts, anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande för ifrågavarande ändamål af anslag till ett förhöjdt belopp af 30,000 kronor.

I berörda skrifvelse har styrelsen till en början lämnat följande redogörelse för ifrågavarande anslags tillkomst och användning:

Uti den af Kungl. Maj:t vid 1875 års Riksdag framlagda nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade å extra stat för år 1876 begärts ett belopp af 8,000 kronor till beredande af religionsvård, på sätt i bilagdt utdrag af statsråd-protokollet öfver ecklesiastikärenden den 9 januari 1875 bestämdes, åt svenska sjömän i utländska hamnar samt åt andra därstädes sig uppehållande landsmän.

Enligt hvad nämnda statsrådsprotokoll gäfvade vid handen, hade Kungl. Maj:ts framställning föranledts af en underdånig skrifvelse den 7 oktober 1873, däri kyrkomötet anhållit, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte taga under öfvervägande, huruvida icke åtgärder borde vidtagas för beredande af nödig själavård å större utländska handelsplatser, i vidsträcktare mån än dertills skett, för svenska sjömän. Efter redogörelse för den verkställda utredningen i ärendet yttrade föredragande departementschefen bland annat, att han ansåge det behöfligt, att en svensk präst blefve anställd i Kiel samt i någon hamn på Englands östra kust till tjänst för de många landsmän, som för sitt yrke eller af annan anledning uppehölle sig å dessa orter, samt att det vore lämpligt, att underhandlingar inleddes med vederbörande norska myndigheter angående gemensamt ordnande af religionsvården för svenska och norska sjömän i hamnarna på Frankrikes norra kust samt

[144.] afven i Belgien och Nederländerna, där svenska staten icke ansåges böra öfverlämna åt främlingar att utan bidrag från svensk sida besörja våra landsmäns själavård. Det anslag, som för dessa ändamål vore af nöden, hade visserligen icke för det dåvarande kunnat med säkerhet till siffran bestämmas, men 8,000 kronor kunde dock anses tills vidare kunna vara för ändamålet tillfyllest.

I skrifvelse den 19 maj 1875 hade Riksdagen anmält, att de i nyssberörda statsrådsprotokoll meddelade uppgifter syntes Riksdagen ådaga-lägga, att staten icke kunde undandraga sig att på vissa utländska platser, där svenska sjömän eller andra svenska arbetare till större antal uppehölle sig, bereda dem tillfälle att höra en svensk predikan och i öfrigt kunna anlita en prästman, som tillhörde samma bekännelse och talade samma språk som de själfva; och att alltså det af Kungl. Maj:t uti ifrå-gavarande hänseende åskade beloppet, 8,000 kronor, blifvit på extra stat för år 1876 af Riksdagen anvisadt. Samma belopp hade för enahanda ändamål anvisats jämväl för åren 1877 och 1878.

Enligt nådigt bref till ärkebiskopen den 10 januari 1876 hade Kungl. Maj:t funnit godt i nåder besluta,

att till svenska sjömans tjänst finge anställas svensk präst dels i Hartlepool med skyldighet att därjämte efter behof tjänstgöra i Grimsby, Sunderland, Middlesbrough och andra närliggande hamnar dels i Kiel med skyldighet att därjämte i kringliggande trakt ombesörja själavård för därvarande landsmän samt att tidtals, efier omständigheternas kraf, be-tjäna svenskt sjöfolk i Hamburg, Lübeck och andra nordtyska hamnar;

att ifrågavarande prästmän, hvilka på gjorda ansökningar till före-nämnda tjänstgöring skulle förordnas af ärkebiskopen, och som för be-fordran inom fäderneslandet skulle äga räkna sig till godo den tid, de på grund af sådant förordnande tjänstgjorde såsom sjömanspräster, skulle stå under närmaste uppsikt af ärkebiskopen, som ägde att meddela närmare föreskrifter i afseende å deras tjänstgöring; samt

att af förutberörda för år 1876 anvisade extra anslag finge för år räknadt utbetalas 3,500 kronor åt den, som till sjömanspräst i Hartlepool, och 2,500 kronor åt den, som till sjömanspräst i Kiel blefve förordnad, att kvartalsvis lyftas och genom domkapitlet i Uppsala hållas vederbörande tillhanda.

Af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 7 januari 1878 inhämtades, att af det dittillsvarande anslaget dels disponerats, förutom förut-nämnda aflöningsbelopp till sjömansprästerna i Hartlepool och Kiel, 1,500 kronor såsom arvode åt en vid föreningen för inre missionen i Paris an-ställd, därstädes bosatt svensk präst, mot villkor att han skulle å vissa

tider under de månader af året, då sjöfarten lifligast bedrefves, i de nordfranska hamnarna Dunkerque, Calais och Boulogne förrätta gudstjänst på svenska språket och med prästerliga förrättningar i öfrigt tillhandagå de å dessa orter sig uppehållande landsmän, dels ock 500 kronor användts för att bereda sjömansprästen i Kiel en tillfällig ersättning för de utgifter, hans ämbetsutöfning förorsakat honom.

På anmälan af ärkebiskopen om behofvet af förhöjning af de till omförmälda tre prästmän utgående arfvoden hade Kungl. Maj:t hos Riksdagen gjort framställning om anslaget förhöjning för år 1879 från 8,000 till 10,000 kronor, hvilken framställning af Riksdagen bifallits. Anslaget hade sedermera för åren 1880—1900 utgått med sistnämnda belopp.

I underdånig skrifvelse den 6 oktober 1888 hade kyrkomötet — under erinran att bristfälligheter förefunnes i den själavård, hvaraf svenska sjömän i utländska hamnar komme i åtnjutande — anhållit, att svenska kyrkans missionsstyrelse måtte erhålla bemyndigande att ägna sin verksamhet äfven åt svenska sjömän i utländska hamnar, såvidt medel särskildt för detta ändamål till styrelsen inflöte; och, enligt nådigt bref den 7 december 1888, hade Kungl. Maj:t funnit godt bifalla kyrkomötets berörda framställning.

Med anledning af styrelsens underdåniga framställningar hade Kungl. Maj:t sedermera från och med år 1892, hvar gång för tre år, medgifvit, att till understöd för styrelsens verksamhet bland svenska sjömän i utländska hamnar finge upptagas en kollekt i alla rikets kyrkor.

Vid 1900 års Riksdag hade Kungl. Maj:t för beredande af religionsvård åt svenska sjömän i utländska hamnar samt åt andra därstädes sig uppehållande landsmän äskat ett belopp af 15,000 kronor på extra stat för år 1901. Enligt statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1900 hade dittillsvarande anslaget, på grund af Kungl. Maj:ts beslut den 14 juli 1899, för år 1900, i likhet med hvad därförut ägt rum, fördelats på tre för ifrågavarande ändamål då anställda svenska prästmän i Kiel, West-Hartlepool och Dunkerque med 3,500 kronor till den förste, 4,500 kronor till den andre och 2,000 kronor till den tredje, hvilken tillika innehade pastorsbefattningen vid svenska församlingen i Paris. Det sålunda anvisade belopp erfordrades fortfarande, och behof hade jämväl gjort sig gällande att få anslagsbeloppet ökad. Uti en den 5 oktober 1898 aflåten skrifvelse hade nämligen samma års kyrkomöte i underdånighet anhållit hos Kungl. Maj:t om nådig proposition till Riksdagen om anslag af allmänna medel till religionsvård åt svenska sjömän samt andra utvandrade och passerande landsmän i Köpenhamn. Däraf hade föranledts Kungl. Maj:ts framställning till Riksdagen om det omförmälda anslaget

[144.] höjande till 15,000 kronor för år 1901, hvilken framställning ock af Riksdagen bifallits; och hade anslaget sedermera alltfört utgått år efter år med sistnämnda belopp.

Sedan Riksdagen på extra stat för år 1901 anvisat det förhöjda beloppet 15,000 kronor till beredande af religionsvård åt svenska sjömän med flera i utländska hamnar, hade missionsstyrelsen den 25 maj 1900 erhållit befallning att inkomma med underdånigt förslag rörande användandet af berörda anslag samt om lämpligaste sättet för tillhandahållande åt vederbörande af de arfvodesbelopp, som komme att i nåder anvisas.

I skrifvelse den 8 juni 1900 hade styrelsen föreslagit, dels att af det beviljade anslaget ett belopp af 10,000 kronor måtte fortfarande få utgå att fördelas på samma sätt som dittills mellan sjömansprästerna i Kiel med flera östersjöhamnar, West-Hartlepool samt Dunkerque med flera nordfranska hamnar, dels att det återstående beloppet, 5,000 kronor, måtte få användas till att bereda religionsvård åt svenska sjömän samt andra utvandrade och passerande landsmän i Köpenhamn, i afseende å hvilken verksamhets anordnande styrelsen anhållit, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna för godt att ställa densamma i något förhållande till missionsstyrelsen, framdeles få inkomma med underdånigt förslag, dels ock att anvisade medel måtte få genom styrelsen vederbörande tillhandahållas, mot villkor att särskilda räkenskaper öfver nämnda medel af styrelsens kassaförvaltare fördes, och att årligen behörigen verifierad redogörelse öfver desammas användning insändes till kammarrätten.

Vid föredragning den 29 juni 1900 af detta ärende hade Kungl. Maj:t, i afvaktan på det förslag, som missionsstyrelsen anbefallts att afgifva rörande beredande af religionsvård åt svenska sjömän med flera i Köpenhamn, funnit godt förordna, dels att af ifrågavarande anslag 10,000 kronor skulle ställas till missionsstyrelsens disposition för att kvartalsvis utbetalas till aflönande under år 1901 af svenska prästmännen i Kiel, West-Hartlepool och Dunkerque, den förstnämnde med 3,500 kronor, den andre med 4,500 kronor och den tredje, som tillika innehade pastorsbefattningen vid svenska beskickningen i Paris, med 2,000 kronor, dels ock att berörda belopp skulle till missionsstyrelsen, mot redovisning till kammarrätten, utbetalas för att vederbörande tillhandahållas.

Sedermera hade Kungl. Maj:t, enligt nådigt bref den 5 oktober 1900 förordnat, att i Köpenhamn skulle af missionsstyrelsen från och med den 1 januari 1901 tills vidare förordnas en svensk prästman med uppgift att bereda i Köpenhamn vistande svenska sjömän samt andra dit utflyttade eller därstädes sig tillfälligtvis uppehållande svenskar behöflig religiös och sedlig omvårdnad; att nämnda prästman skulle under år 1901 uppbära en aflöning

af 4,000 kronor att till honom af missionsstyrelsen kvartalsvis utbetalas; [144.] att återstoden, 1,000 kronor, af det utaf Riksdagen beviljade anslag finge af missionsstyrelsen användas dels till aflönande af en svensk diakonissa eller annat biträde åt prästmannen dels ock för befrämjande i öfrigt, på sätt omständigheterna kunde gifva vid handen, under år 1901 af den verksamhet i Köpenhamn, hvarom fråga varit; samt att missionsstyrelsen skulle till kammarrätten redovisa de sålunda disponerade medlen. I sammanhang därmed hade Kungl. Maj:t föreskrifvit, att, när dåvarande innehafvarna af förutnämnda sjömansprästbefattningar i Kiel och West-Hartlepool afginge, deras efterträdare skulle af missionsstyrelsen tills vidare förordnas, samt att prästmännen i Kiel, West-Hartlepool och Köpenhamn skulle under den tid, de tjänstgjorde såsom sjömanspräster och utföva sin missionsverksamhet, i afseende å omfattningen hvaraf borde beaktas bestämmelserna i nådiga brevet den 10 januari 1876 rörande sjömansprästerna i West-Hartlepool och Kiel, stå under närmaste uppsikt af missionsstyrelsen, som därvid ägde att meddela närmare föreskrifter beträffande deras tjänstgöring.

I fråga om dispositionen af ifrågavarande anslag, 15,000 kronor, hade Kungl. Maj:t sedermera år efter år meddelat föreskrifter, senast den 16 juni 1906.

Härefter yttrar styrelsen i sin underdåniga skrifvelse följande:

På grund af de bemyndiganden, som Kungl. Maj:t sålunda lämnat svenska kyrkans missionsstyrelse, hade densamma dels upptagit kyrklig verksamhet bland svenska sjömän med flera i London (år 1899), i Köpenhamn (år 1901) och i Stettin (år 1903) dels under åren 1889—1900 understödt och från år 1901 öfvertagit det kyrkliga arbete, som utfövs af de med statsmedel aflönade sjömansprästerna i Kiel och Wismar med bistationerna Ellerbeck och Holtenau, i West-Hartlepool med bistationen Middlesbrough samt i Dunkerque och Calais med bistationerna Boulogne och Gravelines. Dessutom hade styrelsen med tillfälliga anslag understödt sjömansvård i Genua samt dels själfständigt bedrifvit kyrklig verksamhet bland svenska sjömän i Bordeaux (under åren 1894—1899) dels sedermera lämnat tillfälliga understöd åt dylik verksamhet därstädes. Slutligen hade styrelsen sedan år 1901 bedrifvit själavårdande verksamhet bland svenska storsjöfiskare vid Shetlandsöarna (Unst).

Styrelsens utgifter för den gren af dess verksamhet, hvarom nu vore fråga, hade — fränsedt hvad i aflöningar m. m. utgått af det årsanslag af 15,000 kronor, som af Riksdagen anvisats på extra stat till beredande af religionsvård åt svenska sjömän med flera i utländska hamnar — under de tre sista åren utgjort:

Åttonde hufvudtiteln.

[144.]	år 1903	kronor 22,196: 49
	» 1904	» 18,759: 14
	» 1905	» 16,214: 21.

Till bestridande af dessa utgifter hade styrelsen haft att tillgå:
 dels från år 1902 besparade medel kronor 25,669: 63
 dels ock följande under nedannämnda år influtna medel,
 nämligen:

år 1903	kollektmedel	kronor 4,684: 67	
	gåfvor och räntor	» 8,882: 20	» 13,566: 87
» 1904	kollektmedel	kronor 7,383: 49	
	gåfvor och räntor	» 6,691: 30	» 14,074: 79
» 1905	kollektmedel	kronor 7,203: 12	
	gåfvor och räntor	» 4,780: 23	» 11,983: 35.

Vid ingången af år 1906 hade af de sålunda influtna
 medel återstått allenast » 8,124: 80.

Af denna ekonomiska redogörelse torde framgå, att styrelsen endast med svårighet kunde fullfölja arbetet med den utveckling, som det redan erhållit. Nya behof hade ock yppats, hvilka det syntes i hög grad önskligt att tillmötesgå, om verksamheten skulle kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt. Styrelsens sjömanspastorer i London, West-Hartlepool och de nordfranska hamnarna behöfde vid sin sida assistenter, emedan deras krafter ej räckte till för det växande arbetet. I Stettin, där verksamheten kunnat bedrivas endast under sommarmånaderna, emedan den vore kombinerad med prästerlig verksamhet i Berlin, behöfdes en sjömanspastor året om. Från St Petersburg och Antwerpen hade styrelsen mottagit framställningar om anställandet af sjömanspräster för de skaror af svenska sjömän, som besökte dessa hamnar.

Då styrelsen af Kungl. Maj:t fått sig anförtrodd uppgiften att ägna sin verksamhet åt svenska sjömän med flera landsmän i utländska hamnar, kände sig styrelsen förpliktigad att vidtaga åtgärder, för att medel måtte komma att i större mån stå till styrelsens förfogande för verksamheten ifråga.

Vid missionsstyrelsens ifrågavarande underdåniga skrifvelse är fogad en tabell öfver styrelsens inkomster och utgifter för dess sjömansvård under åren 1903—1905.

Till närmare belysning af de i styrelsens skrifvelse angifna anslagsbehof har ordföranden i missionsstyrelsen, ärkebiskopen J. A. Ekman, å styrelsens vägnar, till ecklesiastikdepartementet ingifvit följande promemoria:

»*Anställandet af assistenter åt sjömanspastorerna i London, West-Hartlepool, Calais och Dunkerque.* Hvad London angår, är sjömanspastorns arbete särskildt på grund af det vidsträckta dockområdet och det stora antalet svenska sjömän därstädes (omkring 10,000 per år) så omfattande, att det öfverstiger *en* mans krafter. Den norske sjömanspastorn i London har två assistenter vid sin sida. Styrelsen har också redan ansett sig böra anställa som assistent i London en diakon från Svenska diakonanstalten, hvilken började sitt arbete den 1 oktober 1906. Han aflönas för närvarande med 125 kronor i månaden, men denna aflöning är för liten. Mindre än 1,800 kronor per år torde icke kunna gifvas åt en sådan assistent.

»Sjömanspastorn i West-Hartlepool har också ett vidsträckt arbetsområde. Han har att besöka svenska fartyg på en sträcka af fyra svenska mil. Den svenska sjöfarten är här sedan gammalt liflig. Flera gånger har också den nuvarande sjömanspastorn uttalat behovet af en medhjälpare. Dennes lön kunde icke sättas lägre än till 1,800 kronor.

»Med afseende på Calais och Dunkerque måste arbetet bland sjömännen lida däraf, att sjömanspastorn därstädes tillika är pastor i svenska församlingen i Paris. Flera månader af året måste därför arbetet bland sjömännen antingen ligga helt nere eller öfverlämnas åt tillfälliga medhjälpare. Bäst vore, om en särskild sjömanspastor kunde anställas för de nordfranska hamnarna. Men tills vidare torde man få nöja sig med, att en assistent stationerades i Calais att uppehålla arbetet under svenske pastorns i Paris öfverinseende. Kostnaden blir äfven här minst 1,800 kronor.

»*Särskild sjömanspastor i Stettin* är ett önskemål, som snarast behöfver uppfyllas. Hittills har verksamheten bland sjömännen i Stettin varit kombinerad med diasporaverksamheten bland svenskarna i Berlin. Men det har visat sig, att denna kombination ej längre kan uppehållas. Arbetet i såväl Berlin som Stettin blir därpå lidande. Att Stettin för öfrigt kräfver sin egen man torde framgå däraf, att år 1905 besöktes Stettin af 532 svenska ångare med 6,916 man och 460 svenska seglare med 992 man. Kostnaderna för ett arbete härstädes året om komma att öfverstiga 5,000 kronor, äfven om sjömanspastorns lön sättes endast till 4,000 kronor. Öfriga kostnader utgöras af utgifter för hyra af gudstjänstlokal, samlingsrum m. m.

»*Från Petersburg* har anhållan gjorts om anställande af en svensk sjömanspastor därstädes. År 1905 besöktes Petersburg och Kronstadt af 258 svenska ångare och seglare. Kändt är vidare, att närliggande hamnar i Östersjöprovinserna besökas af ett stort antal svenska sjömän. En svensk sjömanspastor i Petersburg skulle också bedriva verksamhet bland sjömän-

[144.] nen i dessa hamnar. Kostnaden för ett dylikt arbete understiger icke 5,000 kronor.

»Att äfven *Antwerpen* behöfver en svensk sjömanspastor, hvarom flera uttalanden därifrån gjorts till styrelsen, kan anses vara ådagalagdt däri-
genom, att denna stad näst Hamburg är kontinentens största hamnstad. En svensk sjömansmissionsverksamhet härstädes skulle kräfva årligen minst 6,000 kronor.

»Endast 15,000 kronors förhöjning af Riksdagens anslag i ifrågavarande hänseende har styrelsen ansett sig böra begära, enär ett upptagande af arbetet bland sjömännen i Petersburg under den närmaste framtiden torde vara vanskligt på grund af där rådande förhållanden.»

Af den utredning styrelsen sålunda lämnat synes mig framgå, att för svenska sjömän i utländska hamnar och andra därstädes sig uppehållande landsmän förefinnas behjärtansvärda behof af själavård, hvilka nu icke kunna tillgodoses af brist på medel. Svenska kyrkans missionsstyrelse, som har denna verksamhet under sin vård, har, såsom af dess skrifvelse och den vid densamma fogade tablån framgår, sökt att tillgodose dessa behof, i den mån dess för ändamålet tillgängliga medel — utom statsanslaget hufvudsakligen kollekt- och gåfvomedel — det medgifvit. Dess tillgångar för detta ändamål hafva till följd häraf under de senare åren stadigt minskats, under det att styrelsen alltjämt mötes af nya liknande kraf. Under sådana förhållanden och då det är en plikt för vårt land att i möjligaste mån bevara sambandet med alla de svenska sjömän, som under sitt hårda lif tillfälligtvis uppehålla sig i de stora utländska hamnstäderna, anser jag mig böra varmt förorda en ökning af ifrågavarande anslag.

Af de nya behof, styrelsen framhållit såsom mest behjärtansvärda, synes mig anställande af assistenter åt sjömanspastorerna i London, West-Hartlepool och de nordfranska hamnarna samt en särskild sjömanspastor i Stettin böra i främsta rummet tillgodoses, hvaremot med anställande af en sjömanspastor i Antwerpen snarare torde kunna tills vidare anstå.

Med hänsyn härtill och då till bestridande af en del af aflöningen åt en särskild sjömanspastor i Stettin kan användas det arfvodesbelopp af 1,500 kronor, som styrelsen för närvarande utbetalar till svenske pastorn i Berlin för verksamhet under sommaren bland svenska sjömän i Stettin, torde anslagsförhöjningen nu kunna begränsas till 10,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att för beredande af religionsvård åt svenska sjömän i utländska

hamnar samt åt andra därstädes sig uppehållande landsmän å extra stat för år 1908 anvisa 25,000 kronor.

I underdånig skrifvelse den 6 mars 1906 har kyrkorådet i Victoria-församlingen i Berlin anhållit, det Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen af-låta nådig proposition om beviljande af ett årligt anslag af 6,000 kronor till *aflönande af pastor vid nämnda församling*.

[145.]
Aflöning till
pastor vid
svenska
Victoria-
församlingen
i Berlin

Till stöd för denna af svenske ministern i Berlin varmt förordade framställning har kyrkorådet i hufvudsak anfört följande:

År 1901 hade på initiativ af bland andra svenske ministern i Berlin till ärkebiskopen, särskildt i dennes egenskap af ordförande i Svenska kyrkans missionsstyrelse, insändts en af 76 landsmän i nämnda stad under-tecknad petition, att en svensk prästman måtte utsändas till Berlin, i hvilken händelse undertecknarna förklarade sig villiga att under dennes ledning bilda en svensk-lutersk församling därstädes samt anskaffa en lämplig gudstjänstlokal, hvaremot de förklarade sig icke vara i stånd att hopbrinka de nödiga medlen för prästmännens aflöning. Detta hade — säger kyrkorådet — sin förklaring däri, att i den svenska kolonien i Berlin finnes jämförelsevis få familjer, utan utgjordes flertalet af unga landsmän och landsmaninnor, som vistades där för studier och utbildning i skilda fack, såsom ingenjörer, kontorister, konstnärer, musikstuderande, handt-verkare o. s. v. De flesta stannade icke fullt ett år, och omsättningen vore därför mycket stark; enligt vissa beräkningar skulle ända till två tredje-delar af kolonien omsättas årligen. Till denna mer eller mindre bofasta skara, som räknade i genomsnitt 1,200 personer, komme de svenska resande, som någon tid uppehölle sig i Berlin, och hvilka uppginge till inemot 12,000 per år. För dessa skaror af landsmän behöfdes emellertid en svensk församling som religiöst, sedligt, socialt och nationellt väckande och be-varande makt. Detta länge kända behof hade fått sitt uttryck genom nyssberörda framställning. Varmt intresserad för saken hade ärkebiskopen, efter att mot slutet af år 1901 besökt Berlin och förhandlat angående kyrkofrågan med svenske ministern och andra för saken intresserade, fram-lagt petitionen för svenska kyrkans missionsstyrelse. Ekonomiska svårig-heter hade emellertid fördröjt saken, men slutligen hade för en blifvande pastors aflöning ordnats på det sättet, att ur den s. k. Lindauerska fonden skulle utgå 800 kronor för ett år, från svenska kyrkans missionsstyrelses sjömanskassa skulle gifvas 1,200 kronor, mot det att pastor i Berlin tre månader af året tjänstgjorde som sjömanspräst i Stettin, och af en för saken intresserad landsman skänktes 1,000 kronor. För första året hade sålunda en summa om 3,000 kronor blifvit garanterad såsom pastors af-

- [145.] löning. På hösten 1902 hade af svenska kyrkans missionsstyrelse till Berlin utsändts svenske pastorn Gunnar Helander att vara präst för svenska kolonien därstädes. Sedan kyrkoarbetet sålunda kommit i gång och tyska myndigheters medgifvande inhämtats, hade den 7 juni 1903 bildats den svenska församlingen i Berlin, hvilken antagit namnet Victoriaförsamlingen. Sedan därefter kyrkostämman antagit ett förslag till kyrkoordning, hvilket i hufvudsak öfverensstämde med den för svenska församlingen i Paris gällande, och detta förslag vunnit vederbörande polismyndigheters erforderliga gillande, hade detsamma erhållit Kungl. Maj:ts stadfästelse den 10 februari 1905. Victoriaförsamlingen i Berlin hade sålunda blifvit en del af den svenska statskyrkan och därmed också erhållit rätt till vederbörligt förande af civilregister. Genom svenske ministerns bemedling hos vederbörande tyska myndigheter hade Victoriaförsamlingens medlemmar dittills varit befriade från skyldigheten att betala skatt till tyska kyrkan samt endast behöft betala svensk kyrkoskatt. Frågan om det definitiva ordnandet af denna sak vore emellertid fortfarande föremål för underhandlingar. I församlingen vore något öfver 200 svenska medlemmar inskrifna. Orsaken till den stora skillnaden mellan antalet medlemmar i församlingen och i kolonien vore att söka däri, att i församlingen hufvudsakligast inskrifvits de landsmän, som för flera år stannade i Berlin, medan de unga studerande bland landsmännen och landsmaninnorna för den korta tid, de stannade därstädes, i allmänhet icke låte skriva sig i församlingen, enär de i regel vore kyrkoskrifna i Sverige. Verksamheten riktades likväl icke ensamt på församlingen utan på hela kolonien. Och af dem, som njöte verksamhetens fördelar, vore de i långt öfvervägande flertal, som stode utanför församlingen, förnämligast ungdom. Arbetet bestode främst af de svenska gudstjänsterna, som hölles söndagligen i ett förhyrdt kapell. Antalet gudstjänstbesökande hade varit stigande, allt efter som kyrkosaken inarbetats i koloniens och i den Berlin-resande svenska allmänhetens medvetande. Det religiösa arbetet inskräppte sig emellertid icke till gudstjänsterna utan omfattade ock de religiösa sammankomster för bibelsamtal och dylikt, hvilka på grund af bristen på egen kyrkolokal vanligen hållits i pastors bostad. Särskild tid och kraft hade pastor ägnat åt verksamheten bland koloniens unga män och unga kvinnor. De landsmän, som legat sjuka på lasarett eller i hemmet, hade pastor besökt för att gifva tröst och hjälp. I fattigvården hade pastor deltagit och därvid haft att ägna sig åt de bofasta fattiga, medan de behöfvande, som mera tillfälligt uppehållit sig i Berlin, enligt öfverenskommelse fått vända sig till konsulatet, där de af svenska understödsföreningens i Berlin kassa fått hjälp. Liksom de svenska prästerna i Sveriges nordligaste utkanter bredvid sin

prästerliga gärning fått en hel del olikartade arbeten af såväl kommunal [145.] som annan art att utföra, vore också detta förhållandet på denna svenska utpost i den tyska hufvudstaden. Arbetssökande handtverkare, tjänare, kontorister o. s. v. hade anlitat pastors förmedling för att få anställning; resande, som känt sig vilsna i millionstaden och velat finna lämplig inackordering; landsmän, som kommit dit för studier eller dylikt, och som behöft tolk eller upplysningar om lokala förhållanden eller annat sådant; dessa och dylika andra hade vänt sig till pastor och begärt bistånd, hvilket naturligtvis gifvits dem, så långt möjligt varit. Men det svenska kyrkoarbetet därute finge äfven nationellt väckande, bevarande och samlande betydelse, och en del af verksamheten, främst de s. k. svenska aftnarna, hade också haft detta som sitt direkta mål. Medan det funnes en skara bland landsmännen, hos hvilken fosterlandskärleken blefve mera lefvande genom den hemlängtan, som ensamheten i främmande land väckte, funnes det åter andra, hvilka lätt läte sig tjusas af allt det nya utländska, som strömmade in öfver dem, och löpte fara att fångas af en flack och billig kosmopolitism, som glömde fosterlandet och allt det goda där hemma. Dessa månatligen anordnade svenska aftnar, hvilka varit de mest besökta sammankomsterna inom hela den svenska kolonien, hade fått stor betydelse för samkänslan och sammanhållningen inom kolonien. De föredrag, som då hållits, hade alltid siktat på fosterlandskärlekens väckande genom framdragande af svenska minnen, svenska framtidsplaner, svensk kultur eller andra svenska intressen. Den musik, som under dessa aftnar utförts af därvarande svenska musikstuderande, hade såvidt möjligt varit af svenska kompositörer. Man hade koncentrerat sig på att gifva hvad svenskt vore på dessa aftnar, ty det utländska finge landsmännen därute öfverallt annars. Alla samhällsklasser hade varit representerade bland deltagarna, likväl med koloniens unga handtverkare i majoriteten. Dessa aftnar, liksom kyrkoarbetet öfver hufvud, hade också nationellt visat sig bära goda frukter. Så hade t. ex. somliga landsmän, som nästan gått upp i tyska förhållanden, så att de nära nog glömt sitt modersmål, ånyo lärt sig svenska och börjat umgänge med svenskar, sammanförda med dem genom församlingens olika sammankomster. Att det funnits en svensk pastor i Berlin hade emellertid visat sig ha värde jämväl för landsmän, som bodde på andra håll i Tyskland. Enligt senaste tyska statistik vore 9,622 svenska medborgare bosatta i tyska riket. Så hade pastor kallats åt olika håll att utföra kyrkliga ämbetshandlingar och gifva annan prästerlig hjälp. Den 6 november 1904 höll pastor svensk gudstjänst i Lützens kyrka i samband med den sedvanliga Gustaf Adolfs-festen därstädes. En synpunkt, som ej finge lämnas obeaktad, när det gällde att bedöma värdet af kyrklig verksamhet och

[145.] däraf följande nationell sammanslutning bland landsmännen i främmande land, vore, att detta bidroge till att gifva hemlandet och den svenska kolonien, där dylik verksamhet bedrefves, ett ökadtt anseende. I Berlin hade, förutom den svenska kolonien, äfven den norska, engelska, franska, ryska och amerikanska kolonien kyrkoförsamlingar. De fyra sista hade dessutom egna kyrkobyggnader.

Beträffande verksamhetens ekonomiska sida anförde därefter kyrkorådet följande: Genom församlingsmedlemmarnas årsbidrag, genom kollekter vid gudstjänsterna och dylikt inflöte årligen till församlingens kassa in- emot 1,000 tyska mark, hvilken summa ungefär räckte till för betäckande af utgifterna för gudstjänsten, pastorsexpedition och dylikt. Församlingen och kolonien vore emellertid icke ekonomiskt så ställda, att de kunnat gifva något bidrag till pastors aflöning. Kolonien bestode, som nämnt, till största delen af unga studerande och handverkare, från hvilka blott ringa bidrag kunde påräknas. För öfrigt funnes blott få förmögna personer. Som en belysande jämförelse kunde framhållas, att medan — enligt utrikesdepartementets sammanfattning af uppgifterna om svenska handels- hus i utlandet — under år 1902 London hade 32 och Paris hade 19 svenska handelshus, Berlin blott hade 3, och vore detta beträffande Berlin fortfarande förhållandet. Pastors aflöning hade uteslutande bestridts af medel, som kommit från Sverige. Från tre olika kassor hade medlen in- flutit de senaste tre åren 1904, 1905 och 1906, nämligen

från kollektfond för kyrkoarbetet i Berlin	kronor 2,000: —
» missionsstyrelsen för sjömansvården i Stettin	» 1,500: —
» enskild person	» 1,000: —

Summa kronor 4,500: —

Kollektfonden hade bildats därigenom, att med Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd under år 1903 i alla Sveriges kyrkor en kollekt upptagits till förmån för det svenska kyrkoarbetet i Berlin. Den kollektfond, som då bildats, hade uppgått till 6,600 kronor. Af denna fond, hvilken ställts under svenska kyrkans missionsstyrelses förvaltning, hade pastor under hvarterdera af åren 1904, 1905 och 1906 uppburit 2,000 kronor samt för hvarterdera af åren 1905 och 1906 ett lönetillägg af 300 kronor. Fonden vore sålunda vid 1905 års utgång slut. Under år 1906 upptoges med nådigt tillstånd en liknande kollekt, som toges i anspråk från 1907 års början. Från svenska kyrkans missionsstyrelses sjömanskassa uppbure pastor årligen sedan år 1904 1,500 kronor, enär han för de tre sommar- månaderna tjänstgjorde som sjömanspräst i Stettin. Den enskilda person, som gifvit 1,000 kronor årligen till pastorslönen, vore intresserad i ett

industriellt företag i Berlin, hvilket sysselsatte en del svenska arbetare. [145.] Personen i fråga vore däremot icke själf bosatt i Berlin. De tre nämnda inkomstkällorna vore emellertid alla af den art, att församlingen i längden icke kunde påräkna dem. Hvad först beträffade kollekten, hvilken två gånger upptagits i Sveriges kyrkor, så torde den icke kunna påräknas för framtiden, enär detta sätt att bereda en enskild församling understöd ej gärna kunde vara af permanent art utan blott användas, när ett dylikt kyrkligt arbete igångsattes och organiserades, för att sedan — såsom skett med svenska församlingarna i Paris och London — aflösas af ett mera ordinarie understöd, så snart erfarenheten ådagalagt, att den sålunda påbörjade kyrkoverksamheten vore af behovet påkallad. Det understöd, som kommit ur den svenska kyrkans missionsstyrelses sjömanskassa, kunde och borde ej påräknas för framtiden, enär det svenska kyrkoarbetet i Berlin lede svårt men af att vara nedlagdt tre månader årligen, den tid nämligen, då pastor vore upptagen af verksamheten bland svenska sjömän i Stettin, och anordningar borde träffas snarast möjligt, för att svenska Berlinförsamlingen måtte få behålla sin präst hela året och Stettin med dess stora svenska sjöfart få sin egen sjömanspräst. Denna kombination af Berlin och Stettin hade tillkommit af ekonomiska skäl. Genom denna anordning kunde medel till pastors aflöning fås från flera kassor, hvilka hvar för sig vore otillräckliga att gifva full lön åt en pastor. Detta vore en nödfallsutväg, som väntade att snarligen få aflösas af en normal anordning. I flera hänseenden hade arbetet i Berlin skadats af att vara nedlagdt tre månader på året, och vid dess återupptagande på hösten hade det nästan varit som att börja på nytt. Sålunda hade kyrkobesöken aftagit, och mycket af det intresse, som under vintern väckts och vårdats hos landsmännen genom kyrkoarbetet, hade under sommaren försvagats eller gått förloradt, såsom en del fakta visade. Äfven i andra afseenden hade pastors frånvaro från Berlin under sommaren visat sig medföra kännbara olägenheter, såsom då pastor därstädes behöfts för att utföra kyrkliga handlingar såsom dop, vigsel eller begrafning, eller för skötande af pastorsexpeditionen m. m. dylikt. Genom denna brist på kontinuitet blefve många af de resultat, som visat sig, till slut skenbara. I öfrigt torde förhållandena i Stettin kräfva anställande inom närmaste tiden af en svensk sjömanspräst, som året om ägnade sig åt verksamheten därstädes. Men då bortföle för pastor i Berlin de 1,500 kronor, som han haft per år för sommararbetet i Stettin. Den tredje inkomstkällan, nämligen det årliga bidraget om 1,000 kronor af en enskild person, vore en tillfällig gåfva, som icke vore garanterad för framtiden. De tre nyssnämnda inkomstkällorna till pastorslönen hade jämväl visat sig otillräckliga. Pastorslönen, som de båda sista åren uppgått till 4,800

[145.] kronor, hade icke kunnat täcka de stora utgifter, som pastor haft. Dels vore Berlin numera en dyr stad med hastigt stigande lefnadskostnader, dels vore det nödvändigt, att pastor, för att fylla sin uppgift att vinna och samla landsmän och särskildt för att bereda hemlösa ungdomar en stunds hemlif, vore i tillfälle att i sitt hem visa gästfrihet. Kyrkorådet ansåge, att 6,000 kronor vore den minimisumma, som behöfdes, för att pastor skulle kunna fylla de kraf, som det egenartade arbetet på denna post ställde på honom. För jämförelses skull ville kyrkorådet erinra, att pastorer i svenska församlingarna i London och Paris hade 7,200 kronors årslön.

På grund af nådig remiss har domkapitlet i Uppsala den 12 december 1906 afgifvit underdånigt utlåtande i detta ärende och därvid anført, att då domkapitlet funne kyrkorådet hafva i nyssberörda skrifvelse med styrka och klarhet framhållit skälen såväl till det både från kristlig-sedlig och fosterländsk synpunkt angelägna däri, att den svenska församlingen i Berlin fortfarande måtte äga bestånd, som ock därtill att hvarken från församlingen själf eller från de hittills anlitade hjälpkällorna medel kunde påräknas till aflöning af pastor utan måste sökas hos den svenska staten samt böra utgöra ett så pass stort belopp som 6,000 kronor, domkapitlet ansåge sig ej behöfva anföra ytterligare skäl för det sökta statsunderstödet, hvarför domkapitlet under hänvisning till ansökningen och på däri framhållna grunder lifligt tillstyrkt bifall till framställningen i fråga.

Betydelsen af att en svensk-lutersk församling finnes i Berlin har i den underdåniga framställningen med styrka framhållits, hvarför jag i detta afseende anser mig allenast behöfva återopå hvad kyrkorådet härutinnan yttrat. Församlingsarbetet kräver med nödvändighet en prästman, men då, såsom kyrkorådet påvisat, församlingsmedlemmarna icke äro i stånd att själfva bestrida pastors aflöning, synes det vara att befara, att församlingen komme att vara utan pastor, därest icke svenska staten anslår medel till hans aflöning. Enligt hvad kyrkorådet upplyst, har nämnda aflöning hittills bestridits med kollektmedel och frivilliga gåfvor samt ett bidrag från svenska kyrkans missionsstyrelse, hvilket sistnämnda bidrag dock utgjort ersättning för den verksamhet, som det ålegat pastor att under tre månader under sommaren utöfva såsom sjömanspräst i Stettin. Lika med kyrkorådet finner jag det icke kunna ifrågasättas att för framtiden grunda pastors aflöning på kollektmedel eller frivilliga gåfvor. Då vidare, såsom jag i närmast föregående punkt framhållit, omvårdnaden om de många svenska sjömän, som årligen besöka Stettin, fordrar, att en särskild sjömans-

präst därstädes anställles, torde, därest min i nämnda punkt gjorda hemställan om anslag för bland annat detta ändamål vinner bifall, berörda bidrag icke vidare vara att påräkna för pastor i Berlin. Men detta bidrag bör icke för framtiden påräknas, äfven af det skäl, att verksamheten såsom pastor i svenska församlingen i Berlin numera har den omfattning, att den kräfver pastors närvaro därstädes hela året. Jag måste fördenskull tillstyrka, att framställning göres hos Riksdagen om beviljande för ändamålet af erforderliga medel.

Hvad beträffar aflöningens belopp, är jag öfvertygad om, att det föreslagna beloppet, 6,000 kronor, ingalunda är för högt, då vederbörlig hänsyn tages såväl till de nuvarande höga lefnadskostnaderna i Berlin som till de anspråk, som, enligt hvad erfarenheten visat, ställas på pastor. För jämförelse skull vill jag erinra om, att aflöningen till pastor i svenska församlingen i Paris utgör 10,000 francs, af hvilket belopp en del utgöres af bidrag af svenska staten, samt att aflöningen till pastor vid svenska församlingen i London likaledes är öfver 7,000 kronor.

På grund af hvad sålunda förekommit och då det erforderliga beloppet tills vidare torde böra anvisas på extra stat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till aflöning åt pastor vid svenska Victoriaförsamlingen i Berlin på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 6,000 kronor.

På grund af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1905 [146.] års lagtima Riksdag för anställande under åren 1906—1908 af *en extra ordinarie prästman vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen* 10,500 kronor, hvaraf 3,500 kronor på extra stat för år 1906. Sedermera har Riksdagen på extra stat för år 1907 anvisat ytterligare 3,500 kronor; och har Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 16 juni 1906 förordnat, att i afseende å de sålunda för år 1907 anvisade medlen skulle gälla de af Kungl. Maj:t den 9 juni 1905 angående användandet af ifrågavarande anslag meddelade bestämmelser.

Anställande af en extra ordinarie prästman vid järnvägslinjen Gällivare—Riksgränsen.

Jag hemställer nu, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att af det beviljade anslaget på extra stat för år 1908 anvisa återstående beloppet, 3,500 kronor.

På särskilda framställningar af Kungl. Maj:t har Riksdagen under hvar [147.] och en af treårsperioderna 1899—1901, 1902—1904 och 1905—1907 beviljat anslag på extra stat till anställande af tre *kontraktadjunkter* inom dåvarande Södra lappmarkens kontrakt samt de delar af dåvarande Västerbottens andra och tredje kontrakt, som tillhörde lappmarken, äfvensom

Åtgärder för en förbättrad religionsvård inom Luleå stifts lappskolor.

[147.] *resekostnadsersättning* åt dessa adjunkter. Anslaget till anställande af kontraktsadjunkter har utgått för hvar och en af nämnda treårsperioder med ett belopp af 18,000 kronor, hvaraf 6,000 kronor anvisats för hvar år i perioden. Till resekostnadsersättning beviljades under treårsperioden 1899—1901 2,250 kronor samt för de båda senare treårsperioderna 3,300 kronor, hvaraf 1,100 kronor anvisats för hvar och ett af dessa sex år.

Då ifrågavarande anslag emellertid upphöra med 1907, har domkapitlet i Luleå i underdånig skrifvelse den 12 september 1906 gjort framställning om beviljande af erforderliga medel till ifrågavarande ändamål för en ny treårsperiod, därvid domkapitlet jämväl ifrågasatt ökning af anslagen för utvidgande af den verksamhet, som genom kontraktsadjunktsinstitutionen utöfvas. Domkapitlet har nämligen hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes till 1907 års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande på extra stat till anställande af fyra kontraktsadjunkter inom lappmarken af 24,000 kronor, däraf 8,000 kronor för år 1908, samt till reseersättning åt dessa kontraktsadjunkter 3,900 kronor, däraf 1,300 kronor att utgå under år 1908. Härjämte har domkapitlet — under erinran därom att Kungl. Maj:t dels genom nådigt bref den 10 juni 1904 meddelat närmare bestämmelser rörande de af Riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljade anslagens användande dels ock genom nådigt bref den 6 oktober 1905 fastställt förändrad kontraktsindelning i Luleå stift — afgifvit underdånigt förslag till bestämmelser rörande kontraktsadjunkternas antagande och tjänstgöring m. m.

I anledning häraf anser jag mig böra erinra om de nu gällande bestämmelserna för kontraktsadjunkterna. I nådiga brefvet den 10 juni 1904 har härutinnan föreskrifvits:

att kontraktsadjunkterna skulle af domkapitlet antagas för ett år i sänder, med skyldighet att tjänstgöra, en i Södra lappmarkens kontrakt med Stensele och Sorsele pastorat såsom egentligt verksamhetsfält, en i lappmarksförsamlingarna af Västerbottens andra kontrakt med hufvudsaklig tjänstgöring inom Arjeplogs församling samt en i lappmarksförsamlingarna af Västerbottens tredje kontrakt; och skulle domkapitlet äga att efter vederbörande kontraktsprostars hörande utfärda erforderliga närmare bestämmelser angående kontraktsadjunkternas stationering och verksamhet;

att nämnda adjunkter skulle inom vederbörande församlingar i mån af behof gå det ordinarie prästerskapet till handa vid ämbetsförrättningar och i öfrigt efter samråd med sagda prästerskap ägna sig åt själavårdande verksamhet inom församlingarna;

att kontraktsadjunkterna borde för hvarje år om sin verksamhet af-

gifva ämbetsberättelse, hvilken de inom påföljande januari månads utgång skulle insända till kontraktsprosten, som till domkapitlet öfverlämnade densamma med de anmärkningar och den framställning, hvartill den kunde föranleda; [147.]

att kontraktsadjunkterna finge, om de tillhörde annat stift än Luleå stift, med åtnjutande af full tjänstårsberäkning för den tid, de inom lappmarksförsamlingarna tjänstgjorde, bibehållas vid sin befordringsrätt inom det stift de tillhörde;

att den årliga aflöningen, 2,000 kronor för hvarje kontraktsadjunkt, skulle beräknas från tjänstgöringens början och lyftas kvartalsvis af kontraktsadjunkten i Södra lappmarkens kontrakt i Västerbottens läns landtränteri och af de båda andra kontraktsadjunkterna i Norrbottens läns landtränteri;

att domkapitlet skulle äga att af det för ändamålet anvisade anslag efter hvarje års slut tilldela kontraktsadjunkterna den resekostnadsersättning, som med afseende å omständigheterna kunde finnas lämplig, hvilken ersättning finge lyftas å samma ställe som aflöningen; samt

att, när kontraktsadjunkt antagits, domkapitlet borde därom äfvensom om tiden för hans inträde i tjänstgöring underrätta Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande.

Likaledes torde jag böra framhålla, att på grund af den genom förutberörda nådiga bref den 6 oktober 1905 fastställda nya kontraktsindelning inom Luleå stift vissa förändringar ägt rum i fråga om de kontrakt, inom hvilka ifrågavarande kontraktsadjunkter haft sin verksamhet. Genom nämnda nådiga bref förordnades nämligen bland annat, att lappmarksförsamlingarna inom förutvarande Västerbottens andra kontrakt, eller Arvidsjaur, Malå och Arjeplogs församlingar, tillika med Stensele, Tärna och Sorsele församlingar af förutvarande Södra lappmarkens kontrakt skulle bilda ett nytt kontrakt, benämndt Lappmarkens andra kontrakt, samt att lappmarksförsamlingarna inom förutvarande Västerbottens tredje kontrakt, eller Jockmocks med Kvickjock församling och Gällivare församling, tillsammans med Juckasjärvi och Karesuando lappmarksförsamlingar, hvilka tillhört förutvarande Västerbottens fjärde kontrakt, skulle utgöra det nya Lappmarkens tredje kontrakt.

Denna indelning, som allenast afsett en lämpligare uppdelning af församlingarna i kontrakt, har utan att åstadkomma någon förändring i kontraktsadjunkternas verksamhetsområden medfört, att kontraktsadjunkter numera äro anställda endast inom Lappmarkens andra och tredje kontrakt.

[147.] Till stöd för sin framställning angående förnyadt och förhöjdt anslag för ifrågavarande ändamål har domkapitlet i sin förevarande underdåniga skrifvelse hufvudsakligen anført följande:

De skäl, som efter framställning af domkapitlet i Härnösand år 1898 första gången föranledde beredande af sådant anslag, hvarom nu vore fråga, icke blott kvarstode i det väsentliga oförsvagade, utan hade under de åtta år, som sedan dess tilländalupit, fastmera vuxit i styrka.

Till sin hufvudsakliga del vore merbemälda kontraktsadjunkters tjänstgöring förlagd till Stensele, Sorsele, Arjeplogs, Jockmocks och Gällivare församlingar, hvilka, i medeltal hvar för sig omfattande ett område af omkring 130 kvadratmil med en allttjämt tillväxande folkmängd, omöjligen kunde på ett någorlunda nöjaktigt sätt betjänas af det fåtaliga ordinarie prästerskapet utan den betydande och värdefulla hjälp, som lämnades af de efter behof tjänstgöringsort bytande adjunkterna. Särskildt betydelsefull vore dessa biträdande prästers verksamhet såsom beredande själavård äfven åt de från kyrka långt aflägsna byarna, från hvilka befolkningen sällan kunde besöka den allmänna gudstjänsten i kyrkan, men hvilka byar kontraktsadjunkterna enligt den för dem fastställda, därutinnan gemensamma instruktion hade att företrädesvis besöka. Intill dess förhållandena kunde medföra genomförandet af en utaf den hastiga utvecklingen allt tydligare påkallad bestående och mera effektiv förbättring af själavården i dessa till storleken omåttliga lappmarksförsamlingar genom en omorganisation af den kyrkliga indelningen och inrättandet af flera ordinarie beställningar därstädes, hade fördenskull de ambulerande kontraktsadjunkterna en ytterst viktig, rent missionerande uppgift att fylla i de aflägsna bygdernas andliga och sedliga lif. Det redan förut af statsmakterna erkända behovet af anställande af extra ordinarie prästerliga krafter i dessa delar af lappmarken måste alltså befinnas icke vara i någon som helst mån förminskadt. I motsats härtill hade uti ett redan under år 1904 inför Kungl. Maj:t föredraget ärende giorts gällande krafvet på en förstärkning i antalet af dessa kontraktsadjunkter. Med afseende därå ville domkapitlet erinra om sin den 18 maj 1904 aflåtna underdåniga framställning, däruti, i samband med ansökning om beredande af statsanslag till bidrag för åstadkommande af en kapellbyggnad i Hvitträsk by inom Gällivare församling, domkapitlet anhållit om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen jämväl om beviljande af anslag ej mindre till aflöning af en vid nämnda kapell för utöfvande af själavård i omkringliggande trakter af Gällivare, Öfverkalix, Råneå, Edefors och Jockmocks församlingar af dåvarande Västerbottens tredje kontrakt anställd kontraktsadjunkt 6,000 kronor att med 2,000 kronor för hvarje år utgå under tre år från den tidpunkt, då

kapellet blifvit färdigbyggt och kontraktsadjunkten inträdt i tjänstgöring, [147.] än äfven till bestridande af kostnaden för den nye kontraktsadjunktens tjänsteresor 600 kronor att utgå för samma tre år med 200 kronor för hvarje. Sedan i anledning af denna framställning Kungl. Maj:t den 14 januari 1905 — med förklaring att med frågan om anslag till en kontraktsadjunkt för ifrågavarande trakt skulle anstå, till dess kapellbyggnaden framskridit så långt, att det kunde beräknas, när kapellet kunde upplåtas till begagnande, då samma fråga åter finge underställas nådig pröfning — beslutit föreslå Riksdagen att till berörda kapellbyggnad bevilja ett belopp af 13,400 kronor, hade dels af 1905 års lagtima Riksdag för detta ändamål anvisats ett bidrag af 9,000 kronor och dels af Gällivare församling och allmänningsdelägare sammanskjutits återstoden, 4,400 kronor, af nyss omförmälda för kapellets färdigbyggande erforderliga belopp, 13,400 kronor. Domkapitlet hade äfven inhämtat, att Gällivare församling, som fått åt sig uppdraget att ombesörja kapellets uppförande, redan under sommaren 1906 låtit lägga grunden till kapellet och i öfrigt påbörja byggnadsarbetet, samt att detsamma kunde blifva färdigt att upplåtas till begagnande vid början af år 1908. Då fördenskull tiden för återupptagande af frågan om anställande af en kontraktsadjunkt vid meranämnda kapell vore inne, finge domkapitlet i underdånighet förnya sin i sådant hänseende den 18 maj 1904 gjorda framställning. I dylikt syfte ville domkapitlet åberopa hvad domkapitlet i sagda framställning anförde i afseende å det verkliga trängande behovet af andlig omvårdnad för den ytterst isolerade trakt af stiftet, hvarest den föreslagne nye kontraktsadjunkten skulle få sin verksamhet förlagd, samt beträffande omöjligheten att bereda medel till dennes aflönande på annat sätt än genom anslag af statsmedel. Domkapitlet, som icke hade något att till samma motivering tillägga, och som genom att i en och samma framställning upptaga frågorna om såväl kapellet som den extra ordinarie prästmannen förut angifvit sin uppfattning af de båda frågornas inbördes beroende af hvarandra, ansåge sig allenast böra betona, att den af det allmänna redan gjorda uppoffringen för kapellet, därest den eljest skulle komma att medföra afsedt gagn, med nödvändighet påkallade en ytterligare uppoffring för att där få till stånd predikan och själavård.

Uti sin den 18 maj 1904 gjorda underdåniga framställning, till hvilken domkapitlet hänvisat, har domkapitlet beträffande förevarande ämne i hufvudsak anförde följande:

Under de fyra år, som förflutit sedan närmare uppmärksamhet fastades vid den i flera afseenden vanlottade ställning, hvaruti befolkningen befunne sig i den afskilda ort, hvarom nu vore fråga — sydligaste delen

[147.] af Gällivare församling — hade enligt domkapitlets åsikt genom skriftväxlingen i ärendet förebragts bindande bevisning om nödvändigheten af kraftiga åtgärder från det allmännas sida till upphjälpande af denna ställning. Det gäfves utan gensaga inom det vidsträckta, glest befolkade stiftet med dess merendels oformligt stora församlingar många aflägsna, väglösa bygder, som ännu endast i mycket ringa mån kommit i åtnjutande af den andliga omvårdnad, hvartill man i andra delar af riket ansåge sig hafva en själffallen rättighet. Folket i dessa bygder förde likväl en förhållandevis förnöjsam tillvaro, och i religiöst hänseende fasthölle de vid sin luterska tro. Detta torde få tillskrifvas vederbörande prästerskaps oförtrutna nit att uppsöka dessa undångömda trakter för att genom predikande och personligt umgänge skänka uppbyggelse och andlig lyftning.

Hvad nu särskildt anginge den sydligaste delen af Gällivare församling, måste den anses vara mer än de flesta dylika orter lämnad åt sig själf. Det vore naturligt, att de två vid kyrkan bosatta prästmän, kyrkoherden och komministern, hvilka, med biträde af en kontraktsadjunkt under de tider af året, då husförhørsresor företoges och skriftskola hölles, hade om hand själavården uti den 169 kvadratmil stora och — äfven oberäknadt Malmberget, som hade särskild präst — numera synnerligen folkrika församlingen, icke kunde annat än mycket sällan — under senare tid en gång om året — företaga den 10 till 15 mil långa färden på till stor del obanade stigar till ifrågavarande byar, likasom att befolkningen där endast någon enstaka gång kunde taga sig fram till kyrkan. Barn, åldringar och sjuklingar kunde gifvetvis aldrig komma till Guds hus. Kommunion, vigslar och barndop i vederbörlig ordning förekomme endast vid de sällsynta besöken af prästen, och med de dödas förande till vigd jord vore oerhörda svårigheter förenade. Synnerligen svårt hade det äfven visat sig att erhålla dugliga och lämpliga skollärare till den isolerade trakten, och de lärare, man lyckades där anställa, finge arbeta utan både kontroll och uppmuntran af förman. Härtill komme den språkförbistring af finska, lapska och svenska språken, som skilde de olika byarna åt och vållade stora olägenheter icke minst vid skolundervisningen.

Det låte lätt tänka sig, hvilken omgestaltning till det bättre af dessa beklagensvärda förhållanden, som uppförandet i nejden af ett kapell och anställandet af en prästman därstädes skulle åstadkomma. Vål kunde det anmärkas, att befolkningen, numera omkring 400 människor, vore väl fåtalig för en dylik kostsam anordning, men häremot åter kunde invändas, ej mindre att utomordentliga förhållanden kräfde utomordentliga åtgärder, än äfven att, enligt hvad utredt blifvit, jämväl kringliggande delar af angränsande församlingar under antagligen rätt lång tid komme att draga

nytta af nämnda kapell och prästman, hvilka därigenom, såsom domkapitlet inhämtat, skulle komma att betjäna omkring 700 till 800 personer, eller en församlingsgrupp, som, oafsedt den stora skillnaden i areal, mer än motsvarade många sydsvenska församlingar med i öfrigt vida gynnsammare betingelser i alla afseenden än det ifrågavarande området. [147.]

I förutnämnda genom nådiga brefvet den 10 juni 1904 gifna bestämmelser angående kontraktsadjunkternas tjänstgöring och verksamhetsområden föreslår domkapitlet i sin nu föreliggande framställning ingen annan förändring än den, som påkallas af anställande i enlighet med domkapitlets hemställan af en fjärde kontraktsadjunkt, hvilken med stationering vid det blifvande kapellet i Hvitträsk skulle till hufvudsakligt verksamhetsfält hafva södra delen af Gällivare församling samt angränsande trakter af Jockmocks församling inom lappmarkens tredje kontrakt, hvarigenom den kontraktsadjunkt, som nu tjänstgjorde inom Jockmocks, Kveckjocks och Gällivare lappmarksförsamlingar skulle erhålla motsvarande minskning i sitt verksamhetsområde.

Att de tre kontraktsadjunkter, som för närvarande äro anställda inom Luleå stifts lapsktalande församlingar, fortfarande äro behöfliga, synes mig tydligt framgå af hvad domkapitlet i ärendet anført. Domkapitlet har emellertid nu hemställt om anställande af en fjärde kontraktsadjunkt. Frågan härom har, såsom domkapitlet erinrat, redan förut varit underställd Kungl. Maj:ts pröfning i sammanhang med frågan om anslag för uppförandet af den i ärendet omförmälda kapellbyggnaden i Hvitträsk. Då detta ärende den 14 januari 1905 anmälades inför Kungl. Maj:t, förklarade, såsom inhämtas af det vid 1905 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, dåvarande departementschefen, att han fann behovet af den ifrågasatta kapellbyggnaden och af en särskild prästman därstädes vara till fullo styrkt, men han ansåg emellertid frågan om anslag till en kontraktsadjunkt för den ifrågavarande trakten lämpligen kunna anstå, till dess kapellbyggnaden fortskridit så långt, att det kunde beräknas, när kapellet kunde upplåtas till begagnande. Med bifall till departementschefens i enlighet härmed gjorda hemställan begärde Kungl. Maj:t då hos Riksdagen allenast anslag för själfva kapellbyggnaden; och Riksdagen beviljade ock anslag för ändamålet, ehuru till något lägre belopp än i propositionen begärts. Då nu, enligt hvad domkapitlet upplyst, kapellet i början af år 1908 torde kunna upplåtas till begagnande, är det nödvändigt tillse, att det af

domkapitlet nu ytterligare påvisade behovet af en prästmans anställande därstädes varder tillgodosedt; och då jag lika med domkapitlet finner, att för sådant ändamål en fjärde kontraktsadjunkt bör anställas, tillstyrker jag, att framställning om anslag härför göres hos Riksdagen. Mot de af domkapitlet föreslagna beloppen har jag icke något att erinra.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att bevilja till anställande af fyra kontraktsadjunkter inom lappmarken 24,000 kronor och till resekostnadsersättning åt dessa kontraktsadjunkter 3,900 kronor samt att på extra stat för år 1908 anvisa af anslaget till kontraktsadjunkterna 8,000 kronor och af anslaget till resekostnadsersättning åt dessa 1,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare bestämmelser rörande anslagens användande.

[148.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade Åtgärder för 1905 års lagtima Riksdag dels till anställande af *två kontraktsadjunkter* inom dåvarande Västerbottens fjärde kontrakt 12,000 kronor dels till *resekostnadsersättning* åt dessa kontraktsadjunkter 1,500 kronor dels ock till *två stipendier* för utbildande vid universitet af präster, förtrogna med finska språket, 4,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande anslagens användande; och har Riksdagen för hvartera af åren 1906 och 1907 anvisat af anslaget till anställande af dylika kontraktsadjunkter 4,000 kronor, af anslaget till resekostnadsersättning åt dessa kontraktsadjunkter 500 kronor och af anslaget till två stipendier 1,500 kronor.

Med erinran härom samt att Kungl. Maj:t den 16 juni 1906 förordnat, att i afseende å de för år 1907 anvisade medel skulle gälla de af Kungl. Maj:t den 9 juni 1905 meddelade bestämmelser angående användandet af ifrågavarande anslag, hvilka bestämmelser finnas omförmälda i det vid 1906 års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1906, punkt 134, hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa återstoden af de beviljade beloppen, nämligen af anslaget till kontraktsadjunkterna 4,000 kronor, af anslaget till resekostnadsersättning åt dessa 500 kronor samt af anslaget till stipendier 1,500 kronor.

[149.] På därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar har Riksdagen för *Resestipendier* hvartera af åren 1901—1907 på extra stat anvisat 5,000 kronor till *resestipendier åt prästmän* under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde

finna godt föreskrifva; och har Kungl. Maj:t uti nådiga cirkulär till de [149.] ecklesiastika konsistorierna, senast den 16 juni 1906, för erhållande af ifrågavarande resestipendier fastställt vissa villkor och bestämmelser, innehållande bland annat att till erhållande af stipendier utaf berörda medel för utrikes resor kunde anmäla sig prästmän, företrädesvis yngre sådana, som efter väl vitsordad akademisk kurs inträddt i svenska kyrkans tjänst.

Vid fördelningen af detta anslag hafva årligen 9 eller 10 prästmän kommit i åtnjutande af resestipendier till belopp växlande mellan 750 kronor och 250 kronor, beroende på resans omfattning och mål. Tilloppet af sökande har hela tiden varit mycket större, så t. ex. 31 år 1904, 36 år 1905 och 24 år 1906.

Sammanlagda beloppen af de stipendier, som sålunda begärts, hafva utgjort: år 1904 17,600 kronor, år 1905 18,616 kronor och år 1906 13,500 kronor.

Af de planerade resorna har flertalet gällt Tyskland, åtskilliga Danmark, några Norge samt en eller annan något annat land. Resorna hafva vanligen omfattat en tid af en å två månader. Syftemålen med resorna hafva hufvudsakligen varit att i utlandet närmare studera åtgärder och anstalter för den konfirmerade ungdomens kristligt-kyrkliga fostran inom större städer eller på landsbygden, särskildt inom fabriks- och grufdistrikt, religionsvården vid sjukhus, fattigvårdsinrättningar och fängelser, inre missionen och diakonväsendet, kyrkan och den sociala frågan samt religionsundervisningen i folkskolor.

Då framställning till Riksdagen om anslag till resestipendier för prästmän första gången af Kungl. Maj:t beslöts, skedde detta, sedan dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 13 januari 1900 yttrat, bland annat, följande:

»Den sak, som här är ifrågasatt, synes mig vara särdeles behjärtansvärd. Stora kraf ställas i våra tider på prästerskapets utbildning i såväl teoretiskt som praktiskt hänseende; och otvifvelaktigt är, att sådan utbildning, som icke vinnes allenast genom studier vid universiteten och arbete inom den verksamhetskrets, till hvilken prästen efter afslutade universitetsstudier vanligen är hänvisad, i icke ringa mån skulle befrämjas genom utrikes resor. Särskildt torde rörande de nyare riktningar, som flerstädes i utlandet framträdt såväl inom teologiens mera teoretiska delar i afseende på församlings- och själavård, noggrannare och för det yngre prästerskapet välbehöflig kännedom om dessa riktningars både förtjänster och fel icke kunna erhållas utan studier å ort och ställe för deras framträdande och utveckling. Men till anträdande af utrikes resor äga högst få af prästerna, åtminstone af de yngre bland dem, hvilka frågan nu egent-

ligen afser, tillfällen; oftast äro de utan enskild förmögenhet, och de löner, de efter erhållna befattningar uppbära, lämna sällan medel därtill. Vid sådant förhållande är det rimligt, att staten i detta, liksom den gjort i flera andra dylika fall, träder hjälpande emellan».

De skäl, som sålunda anförts för beviljande af anslag till resestipendier för prästmän, tala i våra dagar ännu kraftigare för beviljande af dylikt anslag.

De sociala frågorna och i synnerhet frågan om den mognare ungdomens fostran till goda samhällsmedlemmar påkalla allvarlig uppmärksamhet icke minst af kyrkans män. Det synes mig därför vara angeläget, att åtminstone några af dem kunna på ort och ställe studera förhållandena i de länder, där de sociala svårigheterna tillspetsat sig ännu mera än hos oss.

Det hittills beviljade anslaget är enligt min åsikt allt för knappt tillmätt för att göra den nytta, som med detsamma är afsedt, och anser jag mig därför böra förorda, att anslaget för framtiden bestämmes till högre belopp. Af hänsyn till de många andra anslagsbehof, som göra sig gällande, vill jag dock ej ifrågasätta, att för år 1908 anslaget ökas till mera än 8,000 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till resestipendier åt prästmän, under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna godt föreskrifva, på extra stat för år 1908 anvisa 8,000 kronor.

[150.] Sedan Riksdagen år 1901 anhållit, det Kungl. Maj:t tacktes låta verkställa en fullständig *utredning angående de ecklesiastika boställen, som blifvit af kronan till prästerskapets eller församlings understöd anslagna*, och de bidrag, som staten utbetalt till församling för anskaffande af boställe för dess prästerskap, äfvensom framställa förslag till de förändringar i 1894 års skogsförordning, som genom denna utredning och i öfrigt kunde anses vara erforderliga, har, på sätt i protokollen öfver ecklesiastikärenden för den 12 januari 1903, punkten 100, den 12 januari 1904, punkten 98, den 14 januari 1905, punkten 108, och den 13 januari 1906, punkten 136, omförmåles, kammarrådet G. Thulin, enligt nådigt förordnande, företagit den ifrågasatta utredningen.

För sitt under tiden efter den 29 november 1905 för berörda utredning verkställda arbete har Thulin i en till ecklesiastikdepartementet ingifven, den 28 november 1906 dagtecknad skrifvelse lämnat följande redogörelse.

Under berörda tid hade tryckningen af redogörelsen för de ecklesiastika

Utredning
rörande
ecklesiastika
boställen.

boställena i Västernorrlands län med därtill hörande inledning och tabellbilaga afslutats, och hade sagda redogörelse m. m. med underdånig skrifvelse den 12 september 1906 öfverlämnats till Kungl. Maj:t.

Jämsides med tryckningen af redogörelsen för boställena i Västernorrlands län hade utarbetandet af de speciella redogörelserna för Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län pågått och så fortskridit, att tryckningen af berörda redogörelser inom kort kunde sättas i verket, med början lämpligast för Jämtlands län, och i hufvudsak torde kunna väntas blifva afslutad under loppet af år 1907. Därjämte hade, sedan efter förslag af Thulin föreskrift den 11 september 1906 af mig meddelats om arbetets utsträckning jämväl till Kopparbergs och Värmlands län, de allmänna förarbetena för dessa län påbörjats och så planlagts, att de beräknats kunna vara afslutade för Kopparbergs län vid midten af år 1907 och för Värmlands län vid slutet af nämnda år.

De i vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien förvarade afskrifter af äldre pärme- och pappersbref rörande kyrkor och prästebord hade under året genomgått, och hade Thulin personligen gjort undersökningar såväl i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Västernorrlands län och domkapitlets i Härnösand arkiv som i åtskilliga kyrkoarkiv i sistnämnda län.

För bestridande af de med ifrågavarande uppdrag förenade kostnaderna har Riksdagen för hvartera af åren 1903—1907 på extra stat anvisat ett förslagsanslag å 10,000 kronor.

Å 1906 års anslag har genom särskilda nådiga bref den 10 augusti och den 21 december 1906 för ändamålet anvisats tillhopa 11,148 kronor 20 öre.

Då för fortsättande af omförmälda utredning anslag är behöfligt jämväl för år 1908 och detta anslag icke bör sättas till lägre belopp än det för år 1907 afsedda, eller 10,000 kronor, hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnaderna för ifrågavarande utredning rörande ecklesiastika boställen på extra stat för år 1908 anvisa ett förslagsanslag å 10,000 kronor.

Såsom bidrag till uppförande af ny *kapellbyggnad i Tärna kapell-* [151.] församling af Stensele lappmarks pastorat har 1896 års Riksdag på extra stat för år 1897 anvisat ett belopp af 18,500 kronor.

Rörande samma kapellbyggnad föreligger nu en underdånig framställning från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län i dess

Fullbordande
af kapellbygg-
nad inom
Tärna kapell-
församling.

[151.] skrifvelse af den 30 april 1906; och torde jag beträffande detta ärende få erinra om följande:

Sedan genom vederbörlig laga syn den 20 september 1893 utrönt, att den gamla kapellbyggnaden i Tärna ej vidare kunde genom reparation försättas i brukbart skick, anhöll domkapitlet i Härnösand i underdånig skrifvelse den 12 september 1894, att Kungl. Maj:t täcktes bereda erforderliga medel för uppförande af ny kapellbyggnad i enlighet med af öfverintendentsämbetet upprättade ritningar och kostnadsförslag, hvilket senare, under förutsättning att församlingen erhöle nådigt tillstånd att efter utsyning af vederbörande jägmästare fritt på närliggande kronoskog taga för kyrkobyggnaden erforderligt virke, slutade å en summa af 20,000 kronor.

I infordradt yttrande framhöll kapellförsamlingen sina ytterst svaga ekonomiska villkor och de betydliga utgifter, som förestode församlingen, samt meddelade, att församlingen beslutit anslå 1,500 kronor, såsom det högsta bidrag, församlingen för ifrågavarande ändamål vågade ikläda sig, hvilket belopp torde hafva beräknats motsvara arbetet och kostnaden för timrets huggning, beredning och framforsling till byggnadsplatsen.

Sedan samtliga i ärendet hörda myndigheter förordat bifall till domkapitlets i Härnösand underdåniga framställning, aflät Kungl. Maj:t till 1896 års Riksdag proposition i ämnet samt föreslog Riksdagen att, under förutsättning att Tärna församling finge efter af vederbörande jägmästare verkställd kostnadsfri utsyning hämta för ny kapellbyggnad inom församlingen erforderligt virke från vissa angifna områden, på extra stat för år 1897 bevilja 18,500 kronor såsom bidrag till uppförande af den nya kapellbyggnaden i enlighet med af öfverintendentsämbetet uppgjorda, i ärendet företedda ritningar.

Riksdagen biföll hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, hvarefter Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga bref dels den 29 maj 1896 förklarade hinder icke möta för den nya kapellbyggnadens uppförande å annan, af församlingen föreslagen plats, under villkor, bland annat, att kapellförsamlingen iklädde sig den ytterligare kostnad utöfver det redan uppgjorda förslaget för byggnadens uppförande, som möjligen kunde af flyttningen föranledas, dels ock den 14 maj 1897 fastställde de för kapellbyggnaden uppgjorda ritningar. Genom sistnämnda nådiga bref uppdrog Kungl. Maj:t, på sätt Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, tillika åt församlingen att mot utbekommande af det anvisade statsanslaget och under de för detsamma bestämda villkor utföra kyrkobyggnadsarbetet, för hvars fullbordande tiden fastställdes till den 1 juli 1901, hvarjämte Kungl. Maj:ts befallningshafvande bemyndigades att bestämma angående planen

för arbetets utförande och angående utbetalande af statsanslaget, i mån af arbetets fortskridande, samt att antaga sakkunnig byggnadskontrollant; tillika förordnade Kungl. Maj:t, att af anslaget till Lappmarks ecklesiastikverk skulle utbetalas 1,000 kronor till arfvode åt omförmälda kontrollant och högst 300 kronor till bestridande af kostnader för nödiga detaljritningars uppgörande. I skrifvelse den 13 oktober 1897 till Tärna församlings kyrkoråd fastställde Kungl. Maj:ts befallningshafvande arbetsplan och tider, då, i mån af föreskrifna arbetens utförande, utbetalningar af statsanslaget skulle ske. [151.]

I underdånig skrifvelse den 17 juni 1905 har Kungl. Maj:ts befallningshafvande beträffande ifrågavarande byggnadsföretag meddelat följande:

Den 15 juli 1901 hade hela statsbidraget utbetalts med undantag af ännu innestående 3,000 kronor, som skulle hafva förfallit till utbetalning redan den 1 juli 1901, därest fullständig inredning, inre målning och yttre affärgning då, såsom förut beräknats, varit verkställdt. Redan under år 1900 syntes emellertid byggnadsarbetet blifvit fördröjdt till följd af brist på arbetskraft och emedan Tärna församling saknat egna medel att betala utfördt arbete. Det byggnadsarbete, som skulle hafva varit verkställdt den 1 oktober 1899, hade styrkts vara fullgjordt först den 13 december 1900, och det arbete, som enligt planen skulle hafva varit utfördt den 1 augusti 1900, hade styrkts vara fullgjordt först den 15 juli 1901. Efter sistnämnda tid torde intet arbete å kapellbyggnaden hafva blifvit utfördt. Visserligen hade under sommaren 1902 virke till inredning försågats och upplagts vid såg till torkning för att på vårvintern 1903 med häst fraktas till byggnadsplatsen, men då den af församlingen utsedda byggnadsdirektionen funnit, att medel saknades till kyrkans färdigbyggande, hade virket fått kvarligga till 1903 års sommar, då det flottats till byggnadsplatsen, och virket hade därunder dragit i sig fukt, så att det erfordrades lång tid för dess torkning.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande efter skriftväxling med Tärna församlings kyrkoråd utrönt, dels att arbetet med kyrkans färdigbyggande nedlagts i brist på medel, och dels att Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej från kyrkorådet kunde erhålla noggrann upplysning om det dittills utförda arbetet eller kostnaden därför samt om hvad som i arbete återstode jämte tillförlitlig beräkning å kostnaden för detta arbetes fullbordande, hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande uppdragit åt schaktmästaren O. Sander att i egenskap af sakkunnig person uppresas till Tärna för att, efter tagen kännedom om det arbete, som å kyrkobyggnaden utförts, samt om fastställda ritningar, kostnadsförslag och räkenskaper för byggnaden samt i orten rådande förhållanden, uppgöra och till Kungl. Maj:ts befall-

[151.] ningshafvande inkomma med detaljerad beskrifning å det dittills fullgjorda byggnadsarbetet jämte utredning om kostnaden därför och orsaken till att kostnadsförslaget öfverskridits samt noggrann uppgift å det arbete, som återstode, jämte detaljerad tillförlitlig beräkning å kostnaden för hela arbetets fullbordande, äfvensom förslag till det sätt, på hvilket arbetet borde lämpligen ordnas för att inom så kort tid som möjligt kunna fullbordas.

På grund af detta uppdrag hade Sander besökt platsen och den 9 april 1904 till Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkommit med utredning i saken, innefattad i ett af bilagor åtföljdt yttrande.

I nämnda yttrande, som jämte bilagor är fogadt vid Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förutberörda skrifvelse den 17 juni 1905, upplyser Sander, att byggnadsarbetet, hvilket påbörjats hösten 1897, under ledning af en utaf Tärna socken utsedd kommitté, som i sin ordning anskaffat en snickare till arbetsledare, fortgått så, att de hittills utförda arbetena varit i hufvudsak verkställda före 1901 års slut. För detta hade Kungl. Maj:ts befallningshafvande af statsanslaget utbetalt sammanlagdt kronor 15,500: — socknen hade utbetalt

» 9,006: 87

och stode dessutom i skuld för redskap och materialier,

hvaraf en del ej vore förbrukad, till belopp af » 1,841: 02

så att kostnaden för dittills enligt planen utförda arbeten med befintlig redskap och materialier belöpte sig till

kronor 26,347: 89

Att kostnaden för detta arbetes utförande så väsentligt öfverskridit det upprättade förslaget berodde — yttrar Sander — nog till stor del därpå, att det ursprungligen upprättade kostnadsförslaget varit både ofullständigt och knappt beräknadt, att en del redskap och materialier ej anskaffats på lämplig tid utan först å sådana tider, att omkostnaderna för frakter mer än fördubblats, att den af kommittén anställde arbetsledaren icke förut ledt något större byggnadsarbete och ej heller alltid förstått arbetsritningarna, att arbetena än pågått med för litet manskap, så att arbetsledaren varit utan sysselsättning, och än med allt för öfverdrifvet stort antal, så att han omöjligt kunnat hålla alla arbetare i full sysselsättning, att största delen af just dessa arbetare varit mycket ovana i sådant byggnadsarbete och en del alldeles olämpliga samt att ackordsarbete allt för litet tillämpats. Vid Sanders berörda yttrande voro fogade dels följande af Sander upprättade handlingar, nämligen:

1:o uppgift å utfördt arbete å den nya kyrkan;

2:o) förteckning å utbetalningar för utförda arbeten å kyrkan enligt hos direktionen befintliga verifikationer;

- 3:o) kostnadsförslag för återstående arbeten å kyrkan;
 4:o) virkesberäkning för återstående arbeten å kyrkan; och
 5:o) tablå öfver kostnaden för kyrkan;

[151.]

dels ock afskrift af en förteckning å de verktyg och materialier, som finnas för kyrkobyggnaden.

Enligt omförmälda kostnadsförslag utgöras de återstående arbetena å kyrkan hufvudsakligen af jord- och stenarbeten till värde af 765 kronor 60 öre, träarbeten, afseende till största delen inredning af kyrkan, värderade med materialier till 5,087 kronor 35 öre, diverse smide och varmugn, uppskattade till 1,447 kronor 5 öre, målning af kyrkan, upptagen till 1,300 kronor, samt arbetsledning, upptagen med resekostnadsersättning till 2,000 kronor, hvadan således dessa återstående arbeten skulle betinga en kostnad af sammanlagdt 10,600 kronor.

Förut omförmälda, af Sander upprättade tablå öfver kostnaden för kapellbyggnadsarbetet var af följande innehåll:

	Förvaltning		Glas, färger, verktyg etc.		Trä- och smidesarbeten		Jord- och stenarbeten	
	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre	kr.	öre
Kostnad för intill den 23 mars 1904 utfördt arbete enligt verifikationer	2,207	52	2,471	97	16,419	91	3,407	47
Kyrkobyggnadens skuld till L. A. Meyer för levererad glas, färger etc., på hvilken socknen lämnat revers.....			1,416	02	400	—	25	—
Beräknad kostnad för återstående arbete.....	2,000	—	1,300	—	6,534	40	765	60
Summa kronor	4,207	52	5,187	99	23,354	31	4,198	07
Ursprungligen beräknad kostnad ...	3,089	95	1,706	—	12,604	05	2,604	—

Sammandrag af kyrkobyggnadens verkliga kostnad:

kostnad intill den 23 mars 1904, enligt verifikationer... kronor 24,506: 87
 skuld till L. A. Meyer för varor » 1,841: 02
 beräknad kostnad för återstående arbete » 10,600: —

summa kostnad kronor 36,947: 89

Sedan Tärna församlings kyrkoråd lämnats tillfälle att yttra sig i anledning af den af Sander lämnade utredning, har kyrkorådet i en till

[151.] Kungl. Maj:ts befallningshafvande aflåten, af åtskilliga bilagor åtföljd skrifvelse till sitt och församlingens urskuldande anført: att, då ritningar och kostnadsförslag på sin tid företeddes församlingen till godkännande, de förra endast utgjorts af hufvudritning, och att församlingen då icke ägt erfarenhet af annat än det allra enklaste i byggnadsväg och icke kunde vara mera kompetent att bedöma den blifvande kostnaden än den med ortsförhållandena uppenbarligen obekante upprättaren af förslaget; att efter den erfarenhet, som gjorts vid byggnadsföretag i det inre och öfre Norrland, det i allmänhet icke torde vara så sällsynt, att uppgjorda kostnadsförslag måst öferskridas, och att, bedömdt efter denna erfarenhet, kostnadsförslaget för Tärna nya kyrka, såsom ock framhållits af schaktmästaren Sander, varit för lågt tilltaget; att, äfven om Tärna församling utfinge hvad som af förra anslaget ännu icke till densamma utbetalts och därtill erhöles hvad som af Sander och Tärna kyrkoråd beräknats vidare krävas till arbetets fullbordande, eller enligt den förres beräkning 10,600 kronor och enligt kyrkorådets 10,957 kronor 90 öre, den nya kyrkan likväl skulle blifva jämförelsevis billig, om man därmed jämförde hvad som beräknats för Gargnäs tillämnade, mindre och för materialiers anskaffande lyckligare belägna kyrkobygge; att den antagne byggmästaren eller arbetsförmannen, som ägt goda rekommendationer, visserligen befunnits mindre duglig, synnerligen att leda oöfvadt manskap, men att detta först för sent kunnat upptäckas; att byggmästarens och arbetarnas ankomst till byggnadsorten ej alltid skett samtidigt, att betingadt arbetsfolk stundom efter deras husbehofs kraf själfvalt tiden och att nödvändiga verktyg m. m. ej anskaffats i rätt tid, men att allt detta svårigen torde hafva kunnat undvikas, då arbetsdirektionen saknat möjlighet att genom snabba meddelanden efter växlande tillgång och behof bestämma tid för såväl byggmästare som arbetsfolk, och då ett oväntadt väderleksskifte lätt tillintetgjort direktionens planer om varutransport öfver väglösa fjälltrakter.

Hvad som däremot — anförde kyrkorådet vidare — vid ifrågavarande byggnadsföretags planläggande varit i det närmaste rätt bedömdt hade varit församlingens förmåga att själf bidra till kostnaden för dess nya kyrka. Trots kyrkostämmans allvarliga åläggande hade arbetsdirektionen ej förmått så behärska arbetets gång, att det utan stor skada kunnat afslutas, då de anslagna medlen förbrukats, utan för att ej ådraga sig större ansvar hade direktionen sökt, med döljande af ställningen, genom skuldsättning åstadkomma, att arbetet fortskrede till en lämplig afslutning. När detta skett och redovisning verkställets, hade församlingen befunnits hafva ådragit sig en skuld af 10,256 kronor 82 öre, och funne kyrkorådet det icke möjligt, att församlingen nu kunde, förrän den åstundade hjälpen

af allmänna medel beviljats, verkställa andra arbeten för den nya kyrkan [151.] än dem, som vore oundgängligen nödvändiga för konservering af det redan befintliga. Församlingen häftade nämligen samtidigt såsom skoldistrikt i en skuld af 1,508 kronor 15 öre, och hade som kommun en skuld af 993 kronor 85 öre; dess fyrktal utgjorde 2,014, och detta fyrktal hade att bära väldiga utgifter till belopp af 5,839 kronor 49 öre; de senaste åren hade varit mer eller mindre nödår.

Sanders uppgifter om kostnaderna för de redan verkställda arbetena vitsordade kyrkorådet såsom riktiga, allenast att skulden till Meyer uppginge till 2,000 kronor. I afseende å värdet af återstående arbeten på kyrkobygget beräknade kyrkorådet detta till 10,957 kronor 90 öre, eller alltså till 357 kronor 90 öre mer än Sander beräknat. I öfrigt hade kyrkorådet funnit Sanders kostnadsberäkning fullt tillfredsställande.

Jämte detta yttrande hade kyrkorådet till Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfverlämnat en till Kungl. Maj:t ställd ansökning, däri församlingen, under åberopande, att densamma lede af stort ekonomiskt betryck och nu därtill opåräknadt råkat i ansenlig skuld, anhållit att församlingen måtte dels utbekomma ännu innestående 3,000 kronor af det redan beviljade anslaget till kyrkobyggnaden, ehuru villkoren för dess lyftande ej uppfyllts, dels ock af allmänna medel erhålla ytterligare 10,957 kronor 90 öre till kyrkobyggets fullbordande.

Uti förut omförmälda underdåniga skrifvelse den 17 juni 1905, hvarmed Kungl. Maj:ts befallningshafvande till Kungl. Maj:t insändt församlingens förutberörda underdåniga ansökning äfvensom öfriga handlingar i ärendet, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande af anförda skäl förklarat sig anse det vara uppenbart, att församlingen själf ej mäktade med egna medel bringa kapellbyggnaden till fullbordan, utan att den återstående kostnaden måste helt och hållet bestridas af statsverket, därest kapellbyggnaden skulle kunna fullbordas. Då emellertid mellan de af Sander och kyrkorådet uppgjorda beräkningar å återstående arbeten och kostnader för dem förefunnes vissa skiljaktigheter samt uppenbart vore, att kyrkorådet saknade tillräckliga kunskaper för att bedöma, huru de brister, som redan uppstått å det utförda arbetet, borde botas, huru det återstående arbetet lämpligast borde utföras, och hvilka kostnader därtill erfordrades, ansåge sig Kungl. Maj:ts befallningshafvande för det dåvarande bära allenast hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt öfverintendentsämbetet att genom sakkunnig arkitekt utan kostnad för Tärna församling under sommaren 1905 uppgöra ett fullständigt kostnadsförslag å det arbete, som borde utföras för Tärna kapellbyggnads tillfredsställande full-

- [151.] bordan och inredning, med angifvande genom detaljritningar och beskrifning af det sätt, hvarpå arbetet lämpligast borde verkställas, samt huru nödig ledning och kontroll öfver detta arbetes utförande borde ordnas.

Med anledning häraf infordrades genom nådig remiss underdånigt utlåtande från öfverintendentsämbetet, som förordnade extra ordinarie arkitekten hos ämbetet greve S. Cronstedt dels att för besiktning afresa till orten dels ock att i första hand anskaffa de upplysningar och afgifva de förslag, hvilka af Kungl. Maj:ts befallningshafvande begärts. Sedan bemälde arkitekt till ämbetet inkommit med behörigt tjänstememorial jämte åtföljande tio ritningsblad — däraf tre blad detaljritningar — samt kostnadsförslag och arbetsbeskrifning öfver de arbeten å kapellbyggnaden, som ännu återstode att utföra, har ämbetet den 3 januari 1906 afgifvit underdånigt utlåtande och därvid öfverlämnat berörda af Cronstedt upprättade ritningar och handlingar.

Öfverintendentsämbetet har i sitt nämnda utlåtande anfört följande: Genom den utaf öfverintendentsämbetet föranstaltade besiktningen hade upplysning vunnits, att arbetet å kyrkan så långt framskridit, att densamma till det yttre vore fullbordad och äfven målad, med undantag af att panel saknades å tornet ofvan längskeppet, och att svalens yttertak och port icke målats, hvarförutom åtskilliga tätnings- och putsningsarbeten kring fönster och dörrar återstode. Invändigt vore taket måladt, väggarna grundade och spacklade samt fönstren insatta, hvaremot där ännu vore att utföra efterföljande arbeten, nämligen fyllning i och läggning af en del utaf golvet — hvartill virket emellertid funnes dels hyfladt dels ofärdigt upplagdt i kyrkan — förfärdigande af en del och uppsättande af samtliga pilastrar kring fönstren, vissa mindre ytors panelning, åtskilliga snickeriarbeten såsom listverk, läktargolf och läktarskrank, altare med ring, predikstol och bänkar, uppsättande af orgel och tornklocka samt kyrkans målning.

Hvad anginge skälen till att det ursprungliga kostnadsförslaget i så betydande mån öfverskridits, så syntes dessa få sökas däri, att vid förslagens uppgörande allt för ringa hänsyn tagits till de oerhördt svåra transportförhållandena på platsen, att församlingsborna, ehuru i allmänhet ganska händiga och vana att hjälpa sig själfva med såväl byggen som slöjd, ej i förevarande, ovanligt betydande fall ägt erforderlig skicklighet att efter ritning utföra de olika arbetena, hvarför yrkeskunnigt folk mest med dryga omkostnader anskaffas från aflägsna orter, men också däri, att församlingen icke fått den hjälp, den hade bort kunna påräkna af den särskildt anställda byggmästaren, och att arbetarna därför i många fall, om de också varit

nog skickliga i yrket, likväl ej fullgjort, såsom de kunnat, sina arbetsplikter [151.] och därigenom blifvit för församlingen allt för dyra.

Öfverintendentsämbetet har vidare erinrat: att i det af grefve Cronstedt uppgjorda kostnadsförslaget, hvars summa slutade å 12,000 kronor och som vore uppställt i enlighet med det af Sander utarbetade förslaget, hade icke upptagits någon post för jordfyllning och planering samt trappa från vägen till planet framför sakristian på grund af föreskriften i nämnda brefvet den 29 maj 1896, att församlingen skulle ikläda sig den ytterligare kostnad utöfver det uppgjorda förslaget för byggnadens uppförande, som kunde förmedlas af dess förläggande på nuvarande plats, och då af församlingens skattskyldiga syntes kunna anslås nödiga dagsverken för byggnadsplatsens afröjande och anläggande af ny väg i den gamla vägens dosering; att, ehuru bland de af den utsedde kontrollanten utförda detaljritningarna förekomme sådana för ännu ej verkställda arbeten, ämbetet dock låtit uppgöra nya dylika, affattade med hänsyn till den yrkesskicklighet, hvaraf traktens befolkning kunde anses vara i besittning, och till de materialier, som funnes å orten, på det att arbetena måtte kunna utföras på platsen; att af enahanda anledningar de fastställda altar- och predikstolsritningarna omarbetats; att för kyrkans tillfredsställande uppvärmning föreslagits inmurande under korgolfvet af en ugn med en trumma under kyrkgolfvet för luftcirkulationen och en plåtskorsten i vinkeln mellan koret och kyrkans gafvelvägg; samt att därjämte föreslagits, att, då klockorna i den gamla kyrkan vore odugliga, en ny klocka skulle anskaffas liksom ock en mindre orgel.

Vidkommande därefter ledningen af och kontrollen öfver de återstående arbetena har öfverintendentsämbetet såsom sin åsikt uttalat, att någon särskild byggmästare icke vidare behöfde antagas, i ty att församlingsborna själfva torde kunna utföra de resterande arbetena med tillhjälp af någon skicklig, drifvande snickarförman, som vore van att vara »bas» vid byggnadsföretag, där olikartade arbeten förekomme, men dock själf ginge med i arbetet, en åsikt som ämbetet stödde därpå, att numera funnes tillgängliga fullständiga arbets- och detaljritningar med tillfyllest upplysande beskrifning; anseende ämbetet likväl målningsarbetet helst böra anförtros åt någon yrkesman, som kunde med nit och omsorg utföra sitt arbete utan att fordra orimligt hög godtgörelse. I afseende å den kontroll, som ytterligare tariffades, vore det ämbetets mening, att densamma kunde, i betraktande af de felande arbetenas relativt ringa omfattning och beskaffenhet, utan olägenhet inskränkas därtill att, efter det hos ämbetet anmälan gjorts, att arbetet vore fullständigt afslutadt, afsyning genom någon af ämbetets tjänstemän verkställdes, för hvilken förrättnings hållande ersättning borde

[151.] utgå af allmänna medel till belopp af högst 500 kr., som borde ställas till ämbetets disposition.

Slutligen har ämbetet i underdånighet hemställt, att, då, enligt hvad för ämbetet uppgifvits, det enligt nådiga brefvet den 14 maj 1897 anvisade belopp af 300 kr. för detaljritningar redan blifvit utbetaldt, ehuru, på sätt af det förut sagda framginge, åtskilliga arbetsritningar ännu måst upprättas eller omarbetas, ersättning för dessa sistnämnda ritningar måtte af Kungl. Maj:t förklaras skola från för Kungl. Maj:t tillgängliga medel utgå till den extra ordinarie arkitekt hos ämbetet, som uppgjort dem, med ett af ämbetet såsom skäligt ansedt belopp af 300 kronor.

Efter erhållen nådig befallning att ånyo i ärendet sig yttra har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånigt utlåtande den 30 april 1906 an-
fört, bland annat, följande:

Församlingen hade för byggnadskostnadernas bestridande redan åsamkat sig en skuld, som vid 1903 års utgång uppgått till 10,256 kronor 82 öre, hvarå enligt af vederbörande kyrkoherde den 19 februari 1906 lämnad uppgift vid 1905 års slut återstode oguldn 9,621 kronor 21 öre. Vid sistnämnda tidpunkt hade församlingens folkmängd utgjort 1,341 personer, däraf 1,236 bofasta, 37 utan stadigt hemvist samt 68 nomad- och fiskarlappar, alla fördelade på 310 matlag. Bevillningen inom Tärna socken hade för år 1905 belöpt sig till 75 kronor 6 öre för jordbruksfastighet, 50 öre för annan fastighet och 96 kronor 72 öre för inkomst af kapital och arbete. Då därtill komme, att Tärna socken under åren 1902 och 1903, i likhet med åtskilliga andra lappmarkssocknar inom länet hemsökts af svår missväxt, som vållat, att särskilda nödhjälpsarbeten allt sedan dess årligen och jämväl för år 1906 måst där anordnas till beredande af lifsuppehälle åt befolkningen, samt församlingen därjämte, utom förutnämnda skuld för kyrkobygget å 9,621 kronor 21 öre, vid 1905 års utgång häftade i skuld för andra kommunala ändamål med 3,178 kronor 25 öre, syntes det Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara uppenbart, att det ej finnes någon möjlighet för församlingen, som för visso vore en af de fattigaste församlingar i riket, att själf bekosta sin kyrkas färdigbyggande och inredande eller ens lämna annat bidrag därtill än att anslå nödiga dagsverken af de skattskyldiga för jordfyllning och planering omkring kyrkan samt byggnadsplatsen afrojande, för hvilka arbetens utförande kostnaden ej heller upptagits i det från öfverintendentsämbetet föreliggande kostnadsförslaget. Om således ifrågavarande kapellbyggnad skulle blifva fullbordad, måste kostnaden därför bestridas af statsverket.

De af kyrkorådet uppgifna omständigheter, under hvilka församlingens skuld för kyrkobygget tillkommit, eller att arbetsdirektionen sökt genom

skuldsättning bereda medel för arbetets fortskridande till en lämplig afslutning, tillika med den omständigheten att därigenom arbetet kunnat föras så långt, att icke det utförda tagit afsevärd skada genom det nödvungna afstannandet af bygget, äfvensom den svårighet infriandet af hela skuldbeloppet säkerligen skulle vålla den fattiga församlingen syntes enligt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening tillika tala för billigheten af att för det utförda arbetet låta församlingen utfå, hvad som af det redan beviljade statsanslaget inestode, eller 3,000 kronor. [115.]

Beträffande af schaktmästaren Sander betingad ersättning af 315 kronor för hans resa till Tärna och därefter verkställda utredning, mot hvilken ersättning öfverintendentsämbetet icke haft något att erinra, har Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddelat, att af det, jämlikt nådiga brefvet den 14 maj 1897, bestämda kontrollantsarfvodet, 1,000 kronor, redan utbetalts för kontrollering af kapellbyggnaden sammanlagdt 816 kronor 65 öre, och att således utöfver återstoden 183 kronor 35 öre erfordrades 131 kronor 65 öre till betalande af nyssberörda ersättning.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har på grund af det anförda hemställt dels om bemyndigande att till församlingen för redan fullgjordt arbete utbetala inestående 3,000 kronor, dels ock att Kungl. Maj:t tacktes i nåder bereda Tärna församling ett ytterligare statsbidrag af 12,000 kronor att utbetalas, i den mån kyrkobyggnadsarbetet genom församlingens försorg utfördes, mot skyldighet för församlingen ej mindre att i noggrann öfverensstämmelse med de genom öfverintendentsämbetets försorg uppgjorda i ärendet företedda kostnadsförslag, arbetsbeskrifning och ritningar fullborda och fullständigt inreda kyrkobyggnaden än äfven verkställa erforderlig jordfyllning, röjning och planering af byggnadsplatsen.

Härjämte har Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånighet tillstyrkt, att af allmänna medel högst 500 kronor måtte ställas till öfverintendentsämbetets förfogande, för att efter anmälan om kyrkobyggnadsarbetets fullständiga afslutande nämnda ämbete måtte kunna genom någon dess tjänsteman verkställa afsyning af detsamma, dels ock anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes medgifva att, utöfver hvad återstode af det jämlikt nådiga brefvet den 14 maj 1897 bestämda kontrollantsarfvodet, eller 183 kronor 35 öre, ett ytterligare belopp af 131 kronor 65 öre måtte af statskontoret från anslaget till Lappmarks ecklesiastikverk få utbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande för gäldande af förutberörda af Sander betingade ersättning.

Slutligen har statskontoret den 26 juli 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet. Statskontoret har i likhet med Kungl. Maj:ts

- [151.] befallningshafvande funnit det vara uppenbart, att om kyrkan skulle kunna färdigbyggas, utgifterna härför måste bestridas af statsverket, och att af den utfattiga församlingen icke större bidrag kunde ifrågasättas, än öfverintendentsämbetet förutsatt. Och ehuru statskontoret icke ansåge sig äga tillräcklig sakkännedom för att fullt kunna bedöma tillförlitligheten af de framlagda kostnadsförslagen för kyrkans färdigbyggande, syntes dock statskontoret grundad förhoppning förefinnas, att om det genom öfverintendentsämbetets försorg upprättade kostnadsförslaget för fullbordande af kyrkobyggnaden vunne nådig stadfästelse samt Kungl. Maj:ts befallningshafvande erhöile nådigt uppdrag att fastställa plan och meddela nödiga föreskrifter för arbetets utförande, ett upprepande af förut inträffade missförhållanden skulle kunna förebyggas. Beträffande det af Kungl. Maj:ts befallningshafvande begärda anslaget å 131 kronor 65 öre för utfyllande af den utaf Sander fordrade ersättningen samt de af öfverintendentsämbetet äskade anslag af dels 300 kronor för uppgjorda ritningar och dels 500 kronor för arbetets afsyning, hvilka samtliga ersättningsbelopp ökade den af öfverintendentsämbetet beräknade kostnadssumman 12,000 kronor med 931 kronor 65 öre, eller till 12,931 kronor 65 öre, förklarar sig statskontoret ingenting hafva att erinra. Statskontoret anser sig således böra tillstyrka bifall ej mindre till Kungl. Maj:ts befallningshafvandes anhållan om bemyndigande att till Tärna församling utbetala ännu återstående 3,000 kronor af 1897 års extra ordinarie anslag till uppförande af ny kapellbyggnad i Tärna församling än äfven till begäran om det nya byggnadsanslaget på de villkor, Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit. Och då så stora belopp desto mindre torde böra anvisas att utgå af förslagsanslaget till Lappmarks ecklesiastikverk, som i detta anslag under en följd af år icke obetydlig brist pläгат uppstå, hemställer statskontoret, det Kungl. Maj:t tacktes till Riksdagen aflåta nådig proposition om beviljande af ett anslag å 12,931 kronor 65 öre på extra stat till fullbordande af Tärna kyrka.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande och statskontoret anse det vara uppenbart, att, om Tärna församlings nya kyrka skall kunna färdigbyggas, utgifterna härför måste bestridas af statsverket, äfvensom att af den utfattiga församlingen icke kan ifrågasättas större bidrag, än öfverintendentsämbetet förutsatt. Jag instämmer i dessa uttalanden. För visso är församlingens förmåga att nu bidraga till kyrkobyggnaden icke större än år 1896, då framställning till Riksdagen gjordes om anslag för samma byggnad. Sedan dess har församlingen, särskildt genom ifrågavarande

byggnadsföretag, åsamkat sig en tryckande skuldbörda och under flera år varit utsatt för missväxt. Jag tillåter mig att i detta sammanhang erinra därom, att 1906 års Riksdag på framställning af Kungl. Maj:t beviljat understöd åt Tärna församling afvensom en del andra fattiga lappmarksförsamlingar för att bereda möjlighet till skolgång för fattiga, på längre afstånd från skolorna boende skolpliktiga barn. Att den ursprungliga kostnadsberäkningen kommit att i så betydande grad öfverskridas, beror på åtskilliga omständigheter, som i öfverintendentsämbetets utlåtande afvensom i det af schaktmästaren Sander afgifna yttrandet närmare angifvits. Häraf synes mig framgå, att skulden till öfverskridandet icke ligger ensamt hos församlingen.

Med hänsyn till den stora skuld, församlingen genom byggnadsföretaget ådragit sig, anser jag lika med myndigheterna billigheten fordra, att församlingen får för det utförda arbetet utbekomma återstående beloppet af det redan beviljade statsanslaget, men det nådiga medgifvandet härtill torde böra lämnas, först sedan frågan om beredande af ytterligare medel till kyrkans färdigbyggande blifvit afgjord.

Liksom statskontoret finner jag det lämpligast, att hos Riksdagen äskas icke blott det för själfva byggnadsarbetet erforderliga belopp, 12,000 kronor, utan afven de till bestridande af öfriga med fullbordandet af byggnadsarbetet förbundna kostnader erforderliga medel, 931 kronor 65 öre, eller tillsammans i jämnadt tal 12,932 kronor.

Jag hemställer fördensull, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att till fullbordande af den nya kapellbyggnaden i Tärna församling i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af öfverintendentsämbetet upprättade ritningar på extra stat för år 1908 anvisa 12,932 kronor.

Vid bifall härtill torde hinder icke möta för Kungl. Maj:t att under år 1907 af tillgängliga medel förskjuta hvad för byggnadsarbetet ifråga må erfordras redan under nämnda år.

I underdånig skrifvelse den 25 februari 1903 har domkapitlet i Härnösand gjort framställning om beredande af anslag till uppförande af en *kapellbyggnad i Gargnäs by* inom Sorsele församling. [152.]

Kapellbygg-
nad i Garg-
näs by.

Kyrkoherden i nämnda församling E. Svensson anhöll i skrifvelse till domkapitlet den 9 oktober 1900, att domkapitlet ville vidtaga åtgärder, för att ett kapell i Gargnäs by måtte varda uppfördt med allmänna medel samt för anskaffande af ritningar och kostnadsförslag till kapellet, som borde innehålla sittplatser för 150 à 200 personer. Till stöd för denna anhållan anförde Svensson i nämnda skrifvelse samt i en den 3 januari

[152.] 1901 till domkapitlet aflåten ytterligare skrivelse i ämnet, att behovet af ett kapell i Gargnäs by, om hvars uppförande fråga redan förut varit å bane, därunder blifvit allt mer trängande. Byn vore själf af jämförelsevis betydlig storlek och låge på ett afstånd af omkring fem mil från Sorsele kyrka. Folkmängden i Gargnäs jämte åtskilliga kringliggande byar, hvilka skulle hafva afsevärd fördel af ett kapell med begravningsplats i förstnämnda by, uppginge till omkring 1,000 personer. Gargnäs by vore belägen i den jämförelsevis tätast befolkade östligaste delen af Sorsele församling. Denna vore icke i den ekonomiska ställning, att den af egna medel förmådde uppbygga kapellet i fråga. Inom församlingen funnes nämligen inga industriella anläggningar, utan befolkningen utgjordes med få undantag af hemmansägare, krononybyggare, jordbruksarbetare och lappar. Befolkningen måste till största delen förtjäna sitt uppehälle genom skogsarbete i de bolags tjänst, till hvilka hemmansägarna för en ringa köpeskilling afhändt sig sin skog. Något afyttrande af jordbruksalster förekomme i allmänhet icke. Äfven om något funnes att afyttra, omöjliggjordes detta genom den långa transporten till någon förmånlig försäljningsort. Denna omständighet ledde äfven därtill, att de nödvändighetsvaror, som måste från annan plats inköpas, ställde sig mycket högt i pris. Kommunalutskylderna utgjorde omkring 1 krona 22 öre för jordbruksfyck och 61 öre för inkomstfyck, hvartill komme växande utgifter för skolväsendet såsom skolhus m. m. samt reparationer i hufvudkyrkan.

Vid Svenssons senare skrivelse den 3 jan. 1901 voro fogade dels förbindelse af Gargnäs byamän att till företaget i fråga lämna följande bidrag, nämligen: fri tomt för kapellet och jordområde till begravningsplats, kostnadsfritt virke till kapellet, uttaget ur byamännens skog i den mån de bolag, hvilka å skogen ägde afverkningsrätt, därtill lämnade sitt tillstånd, framförande af virket efter billigaste gängse pris samt nödig försågning af virket vid byamännens vattensåg efter den för delägarna i sågen gällande billigare taxan,

dels skriftligt förklarande af Obbola ångsågsaktiebolag och Holmsunds aktiebolag att bolagen, i hvad på dem ankomme, lämnade sitt tillstånd till berörda virkesuttagning,

dels ock utdrag af protokoll vid kyrkostämma med församlingen den 2 december 1900, utvisande att stämman beslutit att såsom bidrag till anskaffande af ritningar och kostnadsförslag för kapellet anslå ett belopp af 100 kronor samt tillika uttalat önskvärdheten af, att kapellet komme att rymma sittplatser för 400 personer.

Uti af domkapitlet infordrade yttranden vitsordade kontraktsprosten J. Arbman och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län

såväl behovet af ifrågavarande kapell och begravningsplats som församlingens oförmåga att bestrida kostnaderna för desamma. Arbman upplyste därjämte, att Svensson på därom framställd förfrågan förklarar, att han endast af hänsyn till den mindre kostnaden föreslagit, att kapellet skulle innehålla sittplatser för allenast 150 å 200 personer, men att han tillfullo instämde i församlingens uttalade önskan om ett utrymme för 400 personer. [152.]

Sedan Kungl. Maj:t den 4 oktober 1901 på därom af domkapitlet gjord framställning såsom bidrag till upprättande af ritningar och kostnadsförslag till ifrågavarande kapell, under förutsättning att församlingen till samma ändamål anvisade minst 100 kronor, af allmänna medel anvisat ett belopp af 100 kronor, uppgjordes af sekreteraren i länets hushållningssällskap E. O. Mångberg dylika ritningar och kostnadsförslag, som af församlingen godkändes å kyrkostämma den 31 mars 1902. Enligt detta kostnadsförslag skulle för uppförandet af kapellet, oberäknadt värdet på rot af det virke, som för byggnaden tillsläpptes af Gargnäs byamän, erfordras ett belopp af 36,465 kronor.

I afgifvet yttrande förklarade Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att detta kostnadsförslag icke föranledde någon särskild erinran, och framhöll Kungl. Maj:ts befallningshafvande i sammanhang härmed, att kapellet, för att kunna under en längre framtid till fullo motsvara sitt ändamål, borde innehålla sittplatser för 400 personer.

I sin omförmälda underdåniga skrifvelse har domkapitlet — med öfverlämnande af berörda ritningar och kostnadsförslag äfvensom öfriga handlingar i ärendet — i likhet med kyrkoherden Svensson och på de af honom anförda skäl vitsordat ej mindre nödvändigheten af, att en kapellbyggnad med begravningsplats i Gargnäs by komme till stånd, än äfven Sorsele församlings oförmåga att i vidsträcktare mån, än hvad Gargnäs byamäns förut omförmälda erbjudande innebure, bidraga till företaget, samt såsom ett ytterligare skäl för beviljande af statsanslag till detsamma erinrat om de afsevärda inkomster, som årligen i statskassan inflöte från lappmarksskogarna.

På grund af nådig remiss afgaf öfverintendentsämbetet den 29 september 1903 underdånigt utlåtande i ärendet, däri anfördes, bland annat, att vid företagen granskning af de uppgjorda ritningarna ämbetet funnit, att dessa såväl ur rent konstruktiv och praktisk synpunkt som med hänsyn till den arkitektoniska utstyrseln ingalunda vore tillfredsställande. I detta afseende ville ämbetet särskildt framhålla, att, ehuru formbildningen företedde en profan karaktär med knapphändig och torftig behandling af

[152.] kapellets förnämligare delar, koret och altaret, likväl slösats med både material och utrymme. Med anledning häraf och då ämbetet ansett äfven det företedda kostnadsförslaget lämna ruin för anmärkningar, enär åtskilliga poster, exempelvis för anskaffande af orgel, däri saknades, och andra syntes väl lågt upptagna, hade ämbetet låtit uppgöra nya ritningar till den afsedda kapellbyggnaden. Enligt dessa hade ämbetet sökt å ena sidan aflägsna de olägenheter och brister, af hvilka de underställda ritningarna efter ämbetets åsikt lede, och å den andra förläna en fullt värdig utstyrsel och praktisk anordning åt det tillämnade kapellet, utan att den jämlikt det insända kostnadsförslaget beräknade arbetskostnaden skulle behöfva öfverskridas. Sedan ämbetet delgifvit församlingen och domkapitlet de nya ritningarna, hade ämbetet med skrifvelse från domkapitlet fått mottaga utdrag af protokoll vid kyrkostämma med församlingen den 28 juni 1903, af hvilka handlingar framginge, att församlingen enhälligt förklarar sig gilla ämbetets ritningsförslag med uttalande därvid af önskvärdheten, att i kostnadsberäkningarna måtte jämväl intagas post för anordnande af orgel, samt att domkapitlet, jämte framhållande af nödvändigheten däraf, att för kapellet en orgel eller åtminstone ett orgelharmonium komme att anskaffas, förmält sig icke hafva något mot de hos ämbetet utarbetade ritningarna att anmärka. Härefter hade ämbetet låtit till sina ritningar upprätta ej blott arbetsbeskrifning utan äfven fullständigt kostnadsförslag, upptagande jämväl poster för orgelanordningar och slutande, efter vederbörligt afdrag af uppgifvet värde utaf det virke, som komme att kostnadsfritt tillsläppas, å 36,465 kronor, eller, om allenast en kammарorgel inköptes, å 35,065 kronor. Med bifogande af sagda beskrifning och förslag, öfverlämnade ämbetet till Kungl. Maj:t för nådigt godkännande de hos ämbetet sålunda uppgjorda ritningar.

Sedan kammarkollegium och statskontoret fått sig anbefalldt att, efter vederbörandes hörande, afgifva underdånigt utlåtande i ärendet, infortrade dessa ämbetsverk förnyade yttranden af församlingen, kyrkoherden Svensson, domkapitlet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilka icke haft något att erinra mot öfverintendentsämbetets förslag, men uttalat önskvärdheten däraf, att kapellet måtte förses med kyrkorgel.

För egen del anförde kammarkollegium och statskontoret i gemensamt utlåtande den 25 november 1904, att genom hvad till stöd för ansökningen blifvit åberopadt behovet af kapellet och begravningsplatsen i fråga syntes vara till fullo styrkt. Beträffande frågan, i hvad mån Sorsele församlings ekonomiska ställning tillåte församlingen att bidraga till kapellets uppförande, hade ämbetsverken inhämtat, att år 1902, det senaste

för hvilket fullständiga uppgifter härutinnan kunnat erhållas, det inom [152.] församlingen, som vid nämnda års slut hade 3,073 invånare, påförda fyrktal utgjorde för i mantal satt jord 3,666, för annan fastighet 61 och för öfriga beskattningsbara föremål 3,136 med en utdebitering per fyrk för fastighet af 1 krona 31 öre, eller den högsta i länet, samt för öfriga beskattningsföremål af 66 öre. Af 1902 års taxeringslängder hade vidare inhämtats, att det till bevillnings erläggande uppskattade taxeringsvärdet å fast egendom uppgått till 613,000 kronor, däraf för jordbruksfastighet 600,800 kronor och för annan fastighet 12,200 kronor, samt den beskattningsbara inkomsten till 28,807 kronor. Relativa beloppet af landskommunernas inom Västerbottens län tillgångar hade utgjort vid 1902 års slut per invånare 9 kronor 70 öre men inom Sorsele kommun endast 3 kronor 21 öre. Ehuru väl motsvarande belopp af kommunernas skulder vid samma tid inom länet uppgått till 2 kronor 14 öre men inom Sorsele kommun till endast 1 krona 18 öre, så utvisade dock en jämförelse mellan tillgångar och skulder per invånare en behållning för länet af 7 kronor 56 öre men för Sorsele församling af allenast 2 kronor 3 öre. Af hvad sålunda förekommit samt de i ärendet hörda myndigheter anført och vitsordat, syntes det ämbetsverken framgå, att Sorsele församlings ekonomiska bärkraft icke vore sådan, att församlingen kunde anses mäktat bestrida nu ifrågakarande utgift. På grund häraf och då, såsom nyss anförts, behovet af kapellet i fråga syntes vara till fullo ådagalagdt, ansåge ämbetsverken för sin del, att staten i detta fall borde träda hjälpande emellan. Då emellertid några allmänna medel af beskaffenhet att kunna användas för nu ifrågakarande ändamål icke torde finnas tillgängliga, återstode icke annan utväg än att hos Riksdagen söka utverka medel till företaget.

Sedan häruppå domkapitlet i Luleå anbefallts att inkomma med underdånigt utlåtande i ärendet och därvid tillika angifva, huruledes gudstjänsterna i det ifrågasatta kapellet vore afsedda att ordnas, afgaf domkapitlet den 22 februari 1905 sådant utlåtande, därvid domkapitlet jämväl öfverlämnade infortrade yttranden af församlingen och kontraktsprosten Arbman.

I församlingens yttrande anfördes följande: Redan den 13 januari 1902 hade församlingen tillstyrkt, att en komministerstjänst så snart som möjligt måtte inrättas för sydöstra delen af församlingen med bostad för komministern i Gargnäs by. Då det emellertid vore att förvänta, att det ifrågasatta kapellet i Gargnäs blefve uppfördt, innan nyssnämnda anordning kunde komma till stånd, ansåge församlingen, att, sedan kapellet i Gargnäs blifvit uppfördt, gudstjänster därstädes skulle hållas sex gånger

[152.] årligen på de tider af året, som sedermera komme att bestämmas. Då församlingens nuvarande kyrkoherde förklarar sig villig att så ofta som möjligt förrätta gudstjänst äfven i kapellet samt en kontraktsadjunkt redan nu under vissa tider på året tjänstgjorde inom församlingen, skulle de föreslagna gudstjänsterna i kapellet tills vidare kunna upprätthållas med de förefintliga prästerliga krafterna. Gargnäs byamän hade förklarar sig villiga att under den tid, gudstjänsterna i Gargnäs kapell komme att upprätthållas med nuvarande prästerliga krafter inom församlingen, i förening med kapellaget bekosta skjuts fram och åter för prästmannuens resor i och för omförmälda gudstjänster samt att tillhandahålla honom nödiga husrum under denna hans tjänstgöring i Gargnäs.

Kontraktsprosten Arbman har förklarar, att den af församlingen föreslagna anordningen af gudstjänsterna i det tillämnade kapellet syntes honom, särskildt med hänsyn till de prästerliga krafter, som för närvarande funnes att tillgå inom stiftet, lämplig och väl afpassad.

Domkapitlet yttrade i sitt utlåtande, att domkapitlet under för handen varande förhållanden och intill dess en allt mer behöflig förstärkning af de prästerliga krafterna i Sorsele kunde ernås funne församlingens berörda förslag böra godkännas. Att i Gargnäs redan nu anordna regelbundna gudstjänster mera ofta än enligt detta förslag, torde icke skäligen kunna ifrågasättas särskildt med hänsyn till de tidsödande och mestadels ansträngande resor, som kyrkoherden och den honom under vissa tider behjälplige kontraktsadjunkten hade att för själavården företaga till öfriga delar af det synnerligen stora och långsträckta pastoratet, omfattande 75 kvadratmil. Äfven borde anmärkas, att den nuvarande kyrkoherden icke vore genom sin fullmakt förbunden att underkasta sig någon förändring i tjänstgöring på grund af det nya kapellets tillkomst, samt att förty någon förpliktelse, utöfver hvad han i sådant hänseende med erkännansvärd beredvillighet åtagit sig, lika litet kunde som borde åläggas honom. Domkapitlet ville härförutom framhålla, att, äfven om uti kapellet i Gargnäs tills vidare icke kunde anordnas flera gudstjänster än sex gånger årligen, den fördel, som i allt fall skulle beredas den isolerade befolkningen i denna aflägsna trakt genom kapellets uppförande och anläggande därstädes af en begravningsplats, för visso skulle befinnas mer än uppväga de uppoffringar, som för ändamålet kräfdes, samt att tillkomsten af kapellet tvifvelsutan skulle i väsentlig mån underlätta lösningen af frågan om inrättandet af ytterligare en prästerlig befattning inom pastoratet.

Slutligen har domkapitlet med skrifvelse den 28 mars 1906 till ecklesiastikdepartementet öfverlämnat en till domkapitlet ställd skrift, däri åtskilliga byamän inom Gargnäs by anhållit om domkapitlets medverkan

därtill, att den föreslagna kapellbyggnaden måtte så snart som möjligt komma till stånd.

Lika med de i ärendet hörda myndigheterna anser äfven jag det vara ådagalagdt, såväl att den ifrågasatta kapellbyggnaden är af behovet påkallad, som att församlingen saknar förmåga att till densamma lämna ytterligare bidrag utöfver hvad som redan utfästs. Framställning om beviljande af erforderliga medel för kapellets uppförande torde fördenskull, liksom förut i flera liknande fall skett, böra göras hos Riksdagen. Mot öfverintendentsämbetets ritningsförslag samt den af ämbetet gjorda beräkning af kostnaderna för kapellets uppförande torde ej finnas anledning till erinran; och synes mig lämpligast, att kapellet förses med kyrkorgel och icke en kammarorgel där uppställas. Jag hemställer därför i underdånighet, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för uppförande i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de hos öfverintendentsämbetet upprättade ritningarna af en kapellbyggnad i Gargnäs by af Sorsele församling bevilja ett belopp af 36,465 kronor och därpå på extra stat för år 1908 anvisa 10,000 kronor.

Med bifall till en af Kungl. Maj:t gjord framställning beviljade 1905 års lagtima Riksdag såsom bidrag till *invändig restaurering af Strängnäs domkyrka*, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med för ändamålet upprättade, i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1905 omförmälda ritningar och med iakttagande af vissa i domkapitlets i Strängnäs utlåtande den 30 juli 1903 ifrågakända inskränkningar i restaureringsplanen, ett anslag af 49,200 kronor. Af detta anslag har Riksdagen på extra stat anvisat för år 1906 ett belopp af 19,200 kronor och för år 1907 ett belopp af 15,000 kronor.

[153.]
Restaurering
af Strängnäs
domkyrka.

I enlighet med därom af öfverintendentsämbetet i underdånig skrifvelse den 16 oktober 1906 gjord anhållan hemställer jag nu, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att af omförmälda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa återstoden, 15,000 kronor.

I likhet med hvad under många år skett och af samma skäl, som då förekommit, torde Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen

att jämväl för år 1908 på extra stat anvisa ett belopp af 2,000 kronor till *svenska fornskriftsällskapet*.

[154.]
Svenska
fornskriftsäll-
skapet.

[155.] I anledning af en utaf Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning anvisade 1906 års Riksdag till understöd åt *Samfundet för utgifvande af handskrifver rörande Skandinaviens historia* på extra stat för år 1907 ett belopp af 1,000 kronor att utgå under villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva.

Enligt nådigt bref den 26 oktober 1906 ställde Kungl. Maj:t nämnda af Riksdagen anvisade belopp till samfundets förfogande för därmed afsedt ändamål, dock under villkor att samfundet till ecklesiastikdepartementet öfverlämnade 50 exemplar af den för anslagsåret afsedda publikationen, grefve Carl Pipers dagbok under fångenskapen i Ryssland 1709—1714, hvilken komme att utgöra del 21: 1 af »Historiska handlingar».

Med uttalande af sin tacksamhet för den uppmuntran samfundet sålunda fått röna och med återopande af hvad i den utaf samfundet den 18 september 1905 aflåtna underdåniga skrifvelse, som legat till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1906 års Riksdag om anslag till samfundet för år 1907, anförts, har nu samfundet i underdånig skrifvelse den 20 september 1906 framhållit sitt behof af ett liknande anslag för år 1908 och därvid anført följande: Tack vare det understöd, samfundet dels under år 1906 erhållit för inlösen till statsverket af delarna 17—20 af »Historiska handlingar», nu utgifna utom 19: 2, dels komme att få år 1907, hade man under år 1906 kunnat sätta i gång två större arbeten, nämligen Handlingar rörande konung August den starkes politik under början af det stora nordiska kriget (del 19: 2) samt grefve Carl Pipers dagbok under fångenskapen i Ryssland 1709—1714. Under förutsättning att samfundet fortfarande kunde påräkna att komma i åtnjutande af statsanslag, torde andra för länge sedan till tryckning anmälda handlingar kunna utan allt för långt dröjsmål offentliggöras. Samfundet anhölle fördenskull i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes till 1907 års Riksdag göra framställning om ett anslag på extra stat för år 1908 å 1,000 kronor till understöd åt samfundet att utgå under villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt föreskrifva.

På grund af nådig remiss har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien den 6 november 1906 afgifvit underdånigt utlåtande öfver denna framställning och därvid varmt tillstyrkt nådigt bifall till den af samfundet gjorda anhållan.

Med anledning af hvad sålunda förekommit hemställer jag, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att till understöd åt samfundet för utgifvande af handskrifver rörande

Skandinaviens historia på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 1,000 kronor, under villkor att samfundet till ecklesiastikdepartementet aflämnar 50 exemplar af den för anslagsåret afsedda publikationen.

Sedan Riksdagen för hvart och ett af åren 1901—1907 anvisat ett extra anslag af 50,000 kronor till *nordiska museet*, har museets nämnd, som utgör dess styrelse, anhallit, att till Riksdagen måtte aflåtas framställning om beviljande jämväl för år 1908 af enahanda anslag; och har nämnden till ecklesiastikdepartementet ingifvit dels berättelse öfver verkställd granskning af museets räkenskaper för år 1904 dels utdrag af museets räkenskaper för år 1905 dels ock museets stat för år 1906.

[156.]
Nordiska
museet.

Enär, såsom nämnden framhållit, anslag till samma belopp som det nu utgående fortfarande är för museets ändamål behöfligt, får jag hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att, i likhet med hvad som skett för år 1907, på extra stat för år 1908 till nordiska museet anvisa ett belopp af 50,000 kronor, att, under villkor att utaf ledamöterna i museets nämnd en är af Kungl. Maj:t förordnad, äfvensom på de öfriga villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, ställas till nämndens förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.

I 1902 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att på extra stat för år 1903 anvisa till *kulturhistoriska museet i Lund* ett belopp af 5,000 kronor, att ställas till styrelsens för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål. Denna framställning bifölls af Riksdagen, som därvid uttalade, att, med afseende å hvad i statsrådsprotokollet blifvit upplyst såväl angående beskaflenheten och omfattningen af museets samlingar och den därmed sammanhängande verksamheten som beträffande museets ekonomiska ställning, och då detsammias vidmakthållande och vidare utveckling syntes vara af betydelse ej allenast för södra Sverige utan för hela vårt land, Riksdagen ansett giltiga skäl föreligga för beviljande af statsanslag till museets främjande. På Kungl. Maj:ts framställningar har Riksdagen för samma ändamål för hvardera af åren 1904—1907 på extra stat anvisat ett belopp af 5,000 kronor.

[157.]
Kulturhisto-
risk museum
i Lund.

Nämnda styrelse har nu i underdänig skrifvelse den 16 oktober 1906, hvarvid fogats en tryckt redogörelse för kulturhistoriska föreningens för södra Sverige verksamhet åren 1904—1905, under åberopande därpå att museet fortfarande vore i behof af offentligt understöd, hemställt, att till

[157.] Riksdagen måtte aflåtas nådig proposition om ett ytterligare anslag af 5,000 kronor till museet för år 1908.

Uti häröfver infordradt underdånigt utlåtande den 6 november 1906 har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, under åberopande af sina uttalanden i anledning af kulturhistoriska föreningens tidigare framställningar om statsanslag, hemställt om bifall till föreningens förevarande anhållan.

Vid akademiens utlåtande har emellertid fogats en af riksantikvarien uppsatt och till akademien aflämnad promemoria i ärendet, hvilken innefattar riksantikvariens från akademiens tillstyrkande hemställan afvikande mening i ärendet. I denna promemoria har riksantikvarien anført, hurusom det syntes honom, att kulturhistoriska föreningen i Lund och dess museum, ehuru om båda mycket godt kunde sägas, likväl icke gjort eller gjorde sig förtjänta af statsunderstöd. Till grund för detta sitt omdöme har riksantikvarien anført följande:

Sedan kulturhistoriska föreningen år 1891 anhållit, att den och dess samlingar måtte ställas under akademiens inseende, samt att af denna anledning vissa delar af föreningens stadgar måtte vinna Kungl. Maj:ts stadfästelse, hade akademien i den 30 december 1891 afgifvet utlåtande framhållit, bland annat, att då det i Lund af gammalt funnits en universitetet tillhörande ganska betydande offentlig arkeologisk historisk samling, i hvilken funnes föremål från såväl den förhistoriska tiden som äfven medeltiden, och då det ej gärna kunde anses lämpligt, att vetenskapligt material splittrades inom staden Lund på två konkurrerande samlingar, det vore önskvärdt, att en sådan gräns fastställdes mellan den officiella och den privata samlingen, att kulturhistoriska museet icke komme att innefatta föremål äldre än reformationstidehvarfvet, äfvensom att, därest den kulturhistoriska föreningen med dess samlingar komme i åtnjutande af den begärda förmånen af en anslutning till akademien, såsom ersättning för denna förmån måtte bestämmas, att, om i det kulturhistoriska museet funnes något enstaka föremål, som vore af särskild betydelse för statens historiska museum, därigenom att det kunde fylla en lucka i dettas serier, sådant föremål skulle till sistnämnda museum öfverlämnas mot ersättning för de kostnader, kulturhistoriska föreningen fått vidkännas för föremålets förvärfvande; och förklarade akademien, att, därest dessa hufvudsynpunkter och äfven några andra bestämmelser intoges i föreningens stadgar, akademien kunde tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Föreningen, som hördes öfver akademiens utlåtande, hade med afseende på den senare punkten sökt anföra hvarjehanda svepskäl, för att ingen

ändring i stadgarna vore behöflig. Med afseende på den förra punkten [157.] hade föreningen gjort en framställning, som uppenbarligen varit vilseledande. Samlingens uppgift vore att vara ett konstindustriellt museum. Därför måste medeltidsföremål tillhöra museet, under det att förhistoriska föremål skulle samlas i den officiella samlingen. Den fornnordiska ornamentiken hade emellertid under 1890-talet spelat en vida större roll än medeltidsornamentiken. Idkarna af konstslöjd för förhistoriska motiv skulle hänvisas till universitetsmuseet, men medeltidsföremålen borde finnas i föreningens museum. Den, som för de förhistoriska motiven hänvisades till universitetssamlingen, kunde ju lika väl för studerande af medeltidsmotiv hänvisas till samma samling. Detta skäl för upptagande af medeltidsföremål i föreningens museum var således fullkomligt ogiltigt.

Dessutom hade anförts, att föreningens museum innehölle tusentals föremål från medeltiden. Medeltidsföremålen i detta museum hade emellertid varit få och föga betydande, innan man vid gräfningar för kloakledningar inom staden hittat tusentals föremål, hvilka införlifvats med föreningens museum. Men det vore väl att märka, att dessa föremål visserligen varit af kulturhistoriskt intresse, men i ytterst ringa — om ens i någon grad — kunde anses vara af vikt för konstslöjdens utveckling i vårt land.

Med anledning af föreningens gensaga mot akademiens underdåniga hemställan hade hela denna fråga, enligt nädigt bref af den 5 augusti 1892, fått förfalla.

År 1901 hade Hildebrand hos föreningens styrelse hemställt, att en del för föreningens samlingar onödiga dupletter af föremål, hittade vid gräfningarna för kloakledningarna, måtte öfverlämnas till statens historiska museum, men denna framställning hade blifvit fullständigt afslagen. Alltså hade hos föreningens styrelse icke funnits ringaste benägenhet att tillgodose statssamlingens intresse.

År 1901 hade föreningen begärt ett statsanslag af 5,000 kronor och akademien hade den 5 november 1901 tillstyrkt beviljande af detta anslag. Hildebrand hade af ämbetsresa varit hindrad att deltaga i detta sammanträde. Hade han varit närvarande, skulle han hafva yrkat afslag på den gjorda framställningen. När akademien, som sålunda varit i okunnighet om förhållandena, denna gång tillstyrkt bifall till föreningens framställning, hade Hildebrand vid följande tillfällen, då enahanda fråga förekommit till behandling inom akademien, icke gjort någon invändning.

Men år 1906 hade förhållanden inträdt, hvilka gjorde det till en för Hildebrand oafvislig plikt att afstyrka beviljandet af det för år 1908 askade anslaget. Då lämningar af en kyrka och en grafplats blifvit funna

[157.] i Lund och Hildebrand af sjukdom varit hindrad att resa dit och företaga nödiga undersökningar, hade han lämnat föreståndaren för universitetets historiska museum filosofie doktorn O. Rydbeck uppdrag att företaga de senare och taga vara på fynd. Enligt meddelande från Rydbeck hade föreståndaren för det kulturhistoriska museet i Lund G. Karlin beredt honom hvarjehanda svårigheter, företagit gräfningar trots förbud o. s. v., hvadan till sist Rydbeck måst vända sig till polismyndigheterna för att kunna freda sig för Karlins otillståndiga ingripande.

När föreningens styrelse, eventuellt dess museiföreståndare, icke visade sig tillmötesgående mot statsmyndigheterna utan till och med trotsade deras anordningar, syntes föreningen icke vara förtjänt af statsunderstöd.

Nationalmusei nämnd, hvars utlåtande i ärendet jämväl blifvit infor-dradt, har i underdånig skrifvelse den 7 december 1906, under åberopande af sina tidigare gjorda uttalanden i fråga om offentligt understöd åt kulturhistoriska museet, anført, att nämnden, som tagit del såväl af vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens tillstyrkande utlåtande som af riksantikvariens uttalade afvikande mening, i betraktande af museets betydelse såsom bildningsanstalt i den fosterländska kulturens tjänst, ville hemställa om nådigt bifall till den gjorda framställningen.

Sedan härefter styrelsen för kulturhistoriska föreningen genom nådig remiss anbefallts att inkomma med underdånigt yttrande med anledning af hvad riksantikvariens i ärendet anført, har styrelsen uti underdånig skrifvelse den 21 december 1906, anført hufvudsakligen följande:

Riksantikvariens hade påstått, att styrelsen i sitt den 18 mars 1892 afgifna yttrande i den för fjorton år sedan afgjorda stadgefrågan sagt, att samlingens uppgift vore att vara »ett konstindustrimuseum». Styrelsen hade emellertid sagt, att »museet i väsentlig mån tagit karaktären af ett konstindustrimuseum», hvartill naturligtvis äfven andra lika viktiga ändamål slöte sig. Riksantikvariens hade vidare sagt, att grundgräfningsfynden (öfvervägande medeltidsfynd) endast i mycket »ringa — om ens någon — grad kunna anses vara af vikt för konstslöjdens utveckling i vårt land». Styrelsen ville dock framhålla, att det visat sig, att dessa fynd i ganska stor utsträckning verkligen gifvit konstindustriella uppslag. I sitt yttrande hade styrelsen anført, att om en inskränkning i museets samlingsrätt gjordes, skulle hon se sig nödsakad att från museet afskilja tusentals föremål. Det vore visserligen mycket sant, att hufvudmassan af dessa föremål utgjordes af lokalfynd, men museet hade därjämte redan då ägt

en ganska betydlig samling andra medeltidssaker, och icke, såsom riksantikvarien, som litet känt och kände det kulturhistoriska museet, sagt, få och föga betydande. Hvad för öfrigt denna punkt anginge, hade ju stadgarna varit beräknade för framtiden. Hvad museet icke ägt hade det kunnat komma att få, såsom det också visat sig; och styrelsen trodde sig med ganska stor säkerhet kunna häfda det påståendet, att det mesta af hvad museet nu inneslöte af medeltidsföremål, om den fordrade inskränkingen gjorts, icke heller skulle funnits i något annat svenskt museum, hvilket hade betydt ett försämrande af den kunskapskälla, de svenska museerna vore. Hvad anginge riksantikvariens påstående, att han år 1901 gjort en hemställan till styrelsen om öfverlämnande till statens historiska museum af en del dupletter ur kloakgräfningsfynden, ville styrelsen förklara, att den fullkomligt saknade kännedom om en sådan skrifvelse, att hvarken dess diaries eller protokoll därom innehölle någon som helst anteckning, och att under sådana förhållanden riksantikvariens påstående om ett af styrelsen gifvet afslag ej kunde föranleda till något styrelsens vidare yttrande.

När riksantikvarien, som, därför att han icke första gången varit i tillfälle att afstyrka föreningens anhållan om statsunderstöd, sedermera låtit saken bero, oaktadt han funnit sig böra yrka afslag, nu på grund af särskilda nyinträdande förhållanden fullgjorde hvad han kallade sin oafvisliga plikt, ville styrelsen bestämdt häfda, att den såsom sådan ej tagit del i gräfningarna under år 1906, och att hvad som därunder kunnat inträffa vore en sak, som enligt styrelsens mening vore för nu föreliggande ärende fullständigt främmande. Då riksantikvarien i sitt yttrande lagt intentionen Karlin till last, att han skulle störande ingripit i de af riksantikvarien å ämbetets vägnar för nyssnämnda gräfningar vidtagna anordningar, ville styrelsen uttala sin tillförsikt, att styrelsens och kulturhistoriska museets intressen måtte hållas utanför denna sak, och att riksantikvarien, därest han förmenade sig hafva skäl att anse, att Karlin uppträdt på något otillbörligt sätt, måtte för laga forum framlägga saken. Styrelsen ville dock ej underlåta att som sin bestämda mening framhålla, att därest ej Karlin på så kraftfullt sätt som skett och sin uppgift likmäktigt ingripit vid de af riksantikvarien omnämnda, under sommaren 1906 företagna gräfningarna, hade, alldenstund riksantikvariens ombud först vid ett framskridet skede af gräfningarna uppträdt på platsen, efter all sannolikhet så godt som allt hvad som nu blifvit räddadt vid gräfningarna ohjälpligt tillspillogifvits och litet eller intet material för vår kunskap om S:t Michaels kyrka och begrafningsskicket i Skåne under medeltiden bevarats. Likaledes ville styrelsen i anledning af riksantikvariens uppgift om anlitande

af polismyndighet gent emot intendenten Karlin erinra, att styrelsens ledamot borgmästaren C. Brink, som vore högste polischef i Lund, hade förklarat sig icke hafva kännedom om, att polismyndighet i förevarande fall anlåtats i annan mätto, än att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län i skrifvelse till magistraten i Lund den 19 juli 1906 anmodat nämnda myndighet att delgifva vederbörande ägare förbud att rubba något af de lämningar af kyrka och grafvar, som påträffades vid gräfningar i fastigheten n:o 7 Lilla Kungsgatan.

Vid styrelsens för kulturhistoriska föreningen skrifvelse den 21 december 1906 äro fogade dels afskrift af styrelsens förutberörda yttrande den 18 mars 1892 dels bestyrkt transsumt af ett från Karlin till Hildebrand den 19 juli 1906 aflåtet bref dels afskrift af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes omförmälda skrifvelse den 19 juli 1906.

I fråga om de skäl, som föranledt Kungl. Maj:t att hos 1902 års Riksdag, som första gången beviljade anslag till kulturhistoriska museet i Lund, göra framställning om sådant anslag, tillåter jag mig hänvisa till innehållet i det vid nämnda års statsverksproposition fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 11 januari 1902, punkt 110.

Då jag icke anser, att de af riksantikvariern i nu förevarande ärende framställda anmärkningar böra föranleda därtill, att museet för år 1908 går i mistning af sådant statsanslag, hvaraf det under flera föregående år kommit i åtnjutande, hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 till kulturhistoriska museet i Lund anvisa ett belopp af 5,000 kronor, att ställas till styrelsens för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål.

[158.] Sedan Riksdagen, med bifall till därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar, beviljat på extra stat för hvart och ett af åren 1896—1905 ett anslag af 3,000 kronor samt för hvart och ett af åren 1906 och 1907 ett belopp af 5,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften *Nordiskt medicinskt arkiv*, har i underdånig ansökning, till hvilken kanslern för rikets universitet efter lärarkollegiets vid karolinska institutet hörande i infordradt underdånigt utlåtande tillstyrkt bifall, den för fortsatt utgifvande af omförmälda tidskrift bildade föreningen, med förmålan att de omständigheter, som föranledt anslaget höjande från 3,000 till 5,000 kronor, fortfarande föreläge i fullaste mått, anhållit, att sistnämnda

belopp måtte beviljas jämväl för år 1908. Jag hemställer på grund häraf, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 5,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften Nordiskt medicinskt arkiv.

Hos Kungl. Maj:t har utgifvaren af tidskriften *Acta mathematica*, professorn G. Mittag-Leffler, i underdånighet anhållit om beredande af statsunderstöd för tidskriftens fortsatta utgifvande, i hvilket afseende begärts för år 1908 ett anslag af 3,000 kronor, eller enahanda belopp, som för sådant ändamål blifvit af Riksdagen beviljad för hvart och ett af åren 1896—1907. Sökanden har därvid erinrat, att af nämnda tidskrift numera utkommit de tre första häften af bandet 30 samt att sista häftet af sagda band vore i det närmaste afslutadt. Äfven en del af bandet 31 vore redan uppsatt.

[159.]
Tidskriften
Acta mathematica.

Efter nådig remiss har vetenskapsakademien med underdånig skrifvelse den 14 november 1906 öfverlämnat ett af dess ledamöter professorerna P. G. Rosén och K. B. Hasselberg på akademiens anmodan i ämnet afgifvet yttrande, däri de, under framhållande däraf att ifrågavarande tidskrift alltjämt besutte den stora vetenskapliga betydelse, som densamma haft under en lång följd af år, hemställt, att akademien måtte med sitt förord på det lifligaste beledsaga den gjorda ansökningen. Med stöd af detta yttrande har akademien förordat bifall till ansökningen.

I anledning häraf hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften *Acta mathematica* på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 3,000 kronor.

Sedan Riksdagen på extra stat för hvart och ett af åren 1903—1906 anvisat ett belopp af 1,200 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften *Sphinx* med villkor, att dess utgifvare till universitetsbiblioteket i Uppsala öfverlämnade 40 exemplar af tidskriften för att användas för bibliotekets bytesverksamhet med utlandet, beviljade Riksdagen på extra stat för år 1907 för nämnda ändamål likaledes 1,200 kronor att utgå under nyssberörda villkor samt på det villkor i fråga om öfverlämnande af lämpligt antal exemplar af tidskriften till universitetsbiblioteket i Lund för att användas för detta biblioteks bytesverksamhet med utlandet, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

[160.]
Tidskriften
Sphinx.

Enligt nådigt bref den 26 oktober 1906 ställde Kungl. Maj:t sistnämnda af Riksdagen beviljade belopp till förfogande af tidskriftens utgifvare, docenten vid universitetet i Uppsala Ernst Teodor Andersson

[160.] för därmed afsedt ändamål, dock under villkor att han öfverlämnade till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 exemplar och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar af tidskriften för att användas för dessa biblioteks bytesverksamhet med utlandet.

I underdånig ansökning har nu Andersson anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes till 1907 års Riksdag aflåta nådig proposition därom, att för fortsatt utgifvande af nämnda tidskrift måtte beviljas ett anslag å 1,200 kronor att utgå för år 1908 under samma villkor, som af Riksdagen fastställts för åtnjutande af det för år 1907 beviljade statsanslaget. Till stöd för den underdåniga framställningen har Andersson dels åberopat den utredning, som intagits i bilagor till 1905 och 1906 års statsverkspropositioner rörande detta ämne, dels ock — med hänvisning i öfrigt till den underdåniga framställningen i bestyrkta afskrifter bilagda uttalanden af bibliotekarien vid universitetet i Uppsala L. Bygdén och åtskilliga utländska fackmän — för egen del anført, bland annat, att Sfinx i sin egenskap af enda kritiska tidskrift vore snart sagdt oundgänglig för den internationella egyptologien, och att just denna dess ställning borde göra tidskriftens fortsättande till en hederssak för vårt land, samt att tidskriften för Sverige torde haft och fortfarande hafva ett särskildt intresse genom den lifliga byte-verksamhet, som med densamma såsom materiell utöfvats af universitetsbiblioteket i Uppsala, och hvarom upplystes i Bygdéns förenämnda utlåtande.

Bygdén anför i sitt utlåtande bland annat, att universitetsbiblioteket i Uppsala genom de medelst tidskriften Sfinx ingångna bytesförbindelserna utan ringaste ekonomiska utgift förvärfvat sig ett stort antal värdefulla publikationer på det orientaliska språkområdet, samt att det skulle vara för biblioteket en stor afsaknad, om tidskriften i brist på offentligt understöd skulle upphöra, enär biblioteket ej såge sig i stånd att med sitt in-skränkta årsanslag förskaffa sig fortsättningar af alla dessa för de orientaliska språkstudierna vid universitetet så viktiga tidskriftspublikationer. Bygdén hade därför all anledning att lifligt förorda, att Andersson medelst offentligt understöd sattes i tillfälle att utan eljest gifven ekonomisk förlust fortsätta utgifvandet af tidskriften, som vore den enda i sitt slag i Skandinavien, och som vore ägnad att kraftigt verka för upprätthållande af de vetenskapliga traditionerna i vårt land på ifrågavarande viktiga kulturområde.

Anderssons nu gjorda ansökning har förordats såväl af den filosofiska fakultetens i Uppsala humanistiska sektion som af kanslern för rikets universitet, hvilken sistnämnde ansett såsom villkor för understödets åtnjutande böra föreskrifvas, att tidskriftens utgifvare skulle af tidskriften öfver-

lämna till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar.

På grund af hvad sålunda förekommit får jag hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 1,200 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften *Sfinx*, med villkor att dess utgifvare öfverlämnar till universitetsbiblioteket i Uppsala 40 exemplar och till universitetsbiblioteket i Lund 20 exemplar af tidskriften för att användas för dessa biblioteks bytesverksamhet med utlandet.

För år 1885 ställde Riksdagen till Kungl. Maj:ts förfogande under [161.] vissa villkor ett extra anslag af 15,000 kronor att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordnade *föreläsningskurser för arbetsklassen*. År efter år hafva sedermera anslag för nämnda ändamål af Kungl. Maj:t äskats och af Riksdagen beviljats. För hvar och ett af åren 1895 och 1896 har anslagsbeloppet bestämts till 25,000 kronor, för år 1897 till 30,000 kronor, för år 1898 till 35,000 kronor för år 1899 till 45,000 kronor, för år 1900 till 55,000 kronor, för hvar och ett af åren 1901 och 1902 till 65,000 kronor, för hvar och ett af åren 1903 och 1904 till 100,000 kronor samt för år 1905 till 125,000 kronor. Sedermera beviljades för år 1906 ett extra anslag af 155,000 kronor och för år 1907 ett extra anslag af 180,000 kronor. Beträffande hvar och ett af dessa två sistnämnda anslag stadgades, att där af högst 4,000 kronor skulle kunna, på de villkor Kungl. Maj:t bestämde, användas till understöd åt sådana centrala anstalter, som förmedlade föreläsningar af ifrågavarande slag, och som åt lokala anstalter för sådana föreläsningar tillhandahölle passande åskådningsmateriell. För understöden åt de lokala anstalterna eller föreningarna bestämdes följande villkor:

att understödsbelopp, som utgäfves till hvarje anstalt eller förening, endast finge afse föreläsningskurser af nämnda slag och icke finge öfverstiga 3,000 kronor, för år räknadt;

att kommuner eller en-kilda för anordnande af sådana föreläsningskurser tillsköte minst lika mycket som staten;

att anstaltens angelägenheter vårdades af en styrelse, som antog föreståndare och lärare;

att föreläsningarna ordnades regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser, dock att, hvad beträffade anstalt, som hade sin verksamhet å land-bygden, eller dels i stad dels å landet, Kungl. Maj:t ägde att härutinnan göra de eftergifter, som omständigheterna kunde påkalla;

att anstalten förfogade öfver kunniga och dugliga, för denna undervisning lämpliga lärarkrafter samt tillräcklig och passande undervisningsmateriell;

att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid föreläsningarna eller undervisningen blefve förbjudna; samt

att anstalten eller föreningen skulle vara skyldig att underkasta sig de villkor och kontroller, som i öfrigt af Kungl. Maj:t pröfvades nödiga och lämpliga.

Ansökningar om understöd från berörda för år 1907 anvisade anslag å 180.000 kronor hafva inkommit från 444 lokala anstalter eller föreningar, däribland 78, hvilka icke förut åtnjutit understöd för ifrågavarande ändamål. De af alla dessa anstalter och föreningar begärda understödsbeloppen uppgingo till sammanlagdt 218,475 kronor 55 öre, hvadan många af de begärda beloppen icke kunnat i sin helhet eller ens till någon del beviljas. Enär det sålunda visat sig, att intresset för anordnande af sådana föreläsningskurser, hvarom här är fråga, så ökats, att ej heller det till 180.000 kronor förhöjda anslaget varit för det afsedda ändamålet tillräckligt, och då anledning icke förekommer till antagande, att detta intresse skall under den närmaste framtiden minskas, synes ett ökad anslag för år 1908 vara af behovet påkalladt. Ökningen torde lämpligen kunna bestämmas till 20,000 kronor. Hvad angår de villkor, som böra stadgas för erhållande af understöd från det sålunda ökade anslaget, synas enahanda bestämmelser lämpligen kunna meddelas, som beslutits, då anslag för nämnda ändamål senast beviljades.

På grund af hvad jag nu anfört hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till understöd under förut angifna villkor åt sådana anstalter och föreningar, som anordna föreläsningskurser för arbetsklassen, på extra stat för år 1908 bevilja ett anslag af 200,000 kronor, af hvilket anslag dock högst 4.000 kronor må kunna, på de villkor Kungl. Maj:t bestämmer, användas till understöd åt sådana centrala anstalter, som förmedla föreläsningar af ifrågavarande slag, och som åt lokala anstalter för sådana föreläsningar tillhandahålla passande åskådningsmateriell.

[162.] På Kungl. Maj:ts proposition beviljade 1906 års Riksdag på extra stat för år 1907, i hufvudsaklig enlighet med hvad för hvart och ett af åren 1903—1906 ägt rum, såsom bidrag till betäckande af kostnaderna för de *föreläsningskurser*, som från universiteten i Uppsala och Lund blefve på begäran vare sig af institution, som ej åtnjöte särskildt till föreläsningskurser för arbetsklassen beviljadt statsunderstöd, eller af viss kom-

Från universiteten anordnade föreläsningar utom universitetsstäderna.

mun eller enskild person anordnade att under år 1907 eller senare hållas *utom universitetsstäderna*, ett belopp af 6,000 kronor, däraf 3,000 kronor till hvartdera universitetet, att utgå under villkor att den, som föreläsning begärt, för betäckande af föreläsarens resekostnad och arfvode tillsköte minst lika mycket som staten.

Anslaget har ställts till förfogande af rektorerna vid universiteten i Uppsala och Lund mot redovisning till kammarrätten och med skyldighet att före den 1 april 1908 till ecklesiastikdepartementet insända kortfattade redogörelser för användningen af de för de olika universiteten anvisade beloppen.

Särskilda underdåniga framställningar hafva nu från de båda universiteten inkommit om beredande af enahanda anslagsbelopp för år 1908.

I fråga om universitetet i Uppsala har extra ordinarie professorn J. A. Lundell, å styrelsens för föreläsningsbyrån vid universitetet vägnar, i underdånig skrifvelse anført bland annat: Under år 1906 hade föreläsningsbyrån anordnat populärvetenskapliga feriekurser dels under januari i Växjö dels ock under sommarens lopp i Boden, Molkom och Norrköping. Kurserna i Molkom hade räckt 12 dagar, å öfriga orter en vecka. För att i öfverensstämmelse med inom Riksdagen uttalade önskningsar uppehålla kursernas vetenskapliga karaktär och gifva verkligen fruktbringande undervisning hade byråns styrelse vid anordnandet af dessa kurser alltjämt låtit leda sig af den tidigare uppställda grundsatsen, att för en veckas kurser borde medverka minst fyra akademiska eller med dem i vetenskapliga kvalifikationer likställda föreläsare med serier af minst fyra föreläsningar. Utom de sammanhängande kurserna hade byrån förmedlat ett femtiotal spridda föreläsningar, af hvilka dock blott ett fåtal erhållit understöd af de till styrelsens disposition ställda statsmedlen, enär de flesta beställts af föreningar, som åtnjöte understöd af anslaget till föreläsningar för arbetsklassen. Att byrån under året 1906 varit i stånd att, i enlighet med gällande bestämmelser om statsbidrag, anordna fyra feriekurser, berodde därpå, att från år 1905, då blott en kurs anordnats, kunnat öfverföras en betydlig behållning. Å andra sidan hade byråns styrelse under året nödgats nekande besvara en anhållan att anordna feriekurser äfven i Gamleby, enär det syntes styrelsen ovisst, om under året tillgängliga medel skulle räcka till äfven för en femte kurs. Då behovet emellertid under olika år växlade och hittills utgående statsanslag i allmänhet visat sig tillräckligt, saknade styrelsen anledning att nu i beloppet föreslå någon ändring.

Beträffande universitetet i Lund har underdånig framställning i ämnet blifvit gjord af professorerna S. Ribbing, A. G. H. Stille och J. C. V. Thyrén, docenten P. A. S. Herrlin samt folkskolläraren N. Lundahl, i egen-
skap af medlemmar af centralbyrån i Lund för populära vetenskapliga föreläsningar.

Kanslern för rikets universitet, hvilkens utlåtanden genom särskilda remisser iufordrats öfver ifrågavarande framställningar, har tillstyrkt bifall till desamma.

På grund af hvad sålunda förekommit torde anslag för ifrågavarande ändamål böra äskas jämväl för år 1908, och hemställer jag fördenskull, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till täckande af kostnaderna för de föreläsningskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund varda på begäran vare sig af institution, som ej åtnjuter särskildt till föreläsningskurser för arbetsklassen beviljadt statsunderstöd, eller af viss kommun eller enskild person anordnade att under år 1908 eller senare hållas utom universitetsstäderna, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 6,000 kronor, hvaraf 3,000 kronor till hvarterdera universitetet, att utgå under villkor att den, som föreläsning begärt, för täckande af föreläsarens resekostnad och arfvode tillskjuter minst lika mycket som staten.

[163.] För att låta äfven personer, som icke äro i tillfälle att begagna sig
Sommarkurser af den regelbundna akademiska undervisningen, i någon mån blifva del-
aktiga af den vetenskapliga bildning, som universiteten hafva att meddela,
hafva år 1893 vid universitetet i Uppsala samt åren 1895—1906, alterne-
rande hvartannat år, vid universiteten i Uppsala och Lund under som-
rarna anordnats föreläsningskurser under ledning af universitetslärare.

Till bestridande af kostnaden för tryck och undervisningsmaterieell för dessa så kallade *sommarkurser* äfvensom till ersättning åt föreläsare vid kurserna har Kungl. Maj:t under flera år af tillgängliga medel anvisat anslag, som för sommarkurserna i Uppsala år 1901 och i Lund år 1902 vid hvarterdera universitetet utgått med ett belopp af 1,000 kronor.

Med anledning af en vid 1902 års Riksdag väckt motion om anvisande af anslag till främjande af universitetens för allmänheten afsedda föreläsningskurser anförde Riksdagen i skrifvelse den 15 maj 1902 angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, punkten 121, bland annat: Riksdagen hölle före, att de så kallade sommarkurserna vore af sådan betydelse för spridande af nyttiga kunskaper, att desamma

vore förtjänta att från statens sida uppmuntras med penninganslag. Därigenom att universitetslärarna åtog sig ledningen af ifrågakvarande gren utaf folkbildningsarbetet, syntes det Riksdagen kunna påräknas, att detta arbete komme att utveckla sig i sund och fosterländsk riktning. Riksdagen hade fördenskull, till främjande af de för allmänheten afsedda föreläsningskurserna vid universitetet, på extra stat anvisat till de föreläsningskurser, som vore afsedda att under år 1903 vid Uppsala universitet för allmänheten anordnas, ett belopp af 4,000 kronor.

Sedermera har, med anledning af särskilda utaf Kungl. Maj:t gjorda framställningar, Riksdagen såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för dylika föreläsningskurser, afsedda att anordnas under sommaren 1904 vid universitetet i Lund, under sommaren 1905 vid universitetet i Uppsala, under sommaren 1906 vid universitetet i Lund och under sommaren 1907 vid universitetet i Uppsala, beviljat anslag af respektive 3,000, 5,000, 4,000 och 4,000 kronor.

Nu hafva professorn S. Ribbing och folkskolläraren N. Lundahl i uppgifven egenskap af organisationskommittéer för sommarkurser vid universitetet i Lund, med bifogande af program och timplan för sommarkurserna därstädes år 1906 samt redogörelse för samma sommarkurser, i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes hos nästinstundande Riksdag begära ett anslag af 4,000 kronor såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för föreläsararfvoden, trycksaker och undervisningsmateriell vid de sommarkurser, som vore afsedda att hållas vid universitetet i Lund under 14 dagar af augusti 1908.

På grund af nådig remiss har kanslern för rikets universitet den 1 november 1906 afgifvit underdånigt utlåtande öfver den sålunda gjorda framställningen och därvid tillstyrkt bifall till densamma.

Mot den nu gjorda framställningen har jag intet att erinra och får alltså tillstyrka, det tacktes Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för de föreläsningskurser, som äro afsedda att under sommaren 1908 vid universitetet i Lund för allmänheten anordnas, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

På grund af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade [164.] 1904 års Riksdag för bearbetning och utgifning af de viktigaste vetenskap-^{Utgifvande af}liga resultaten af *docenten Otto Nordenskjölds expedition till Södra Ishafvet*^{ett arbete om docenten O. Nordenskjölds expedition till Södra Ishafvet.} under åren 1902 och 1903 ett anslag af 55,000 kronor, att fördelas på åren 1905, 1906, 1907, 1908 och 1909 med 15,000 kronor för det första

året och 10,000 kronor för hvar och ett af de följande samt att utgå under vissa i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 8 april 1904 angifna villkor och förbehåll. Af det sålunda beviljade anslaget har Riksdagen på extra stat anvisat för år 1905 15,000 kronor samt för hvardera af åren 1906 och 1907 10,000 kronor.

Jag hemställer nu, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att af omförmälda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 10,000 kronor.

[165.] Med bifall till en af Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1905 års lagtima Riksdag att för bearbetning och utgifning af de viktigaste vetenskapliga resultaten af *docenten Axel Hamburgs och hans medarbetares undersökningar rörande högfjällsområdet mellan Kvickjock och Stora Sjöfallet i Lule lappmark* bevilja ett anslag af 19,500 kronor, att fördelas på åren 1906, 1907 och 1908 med 6,500 kronor hvarje år samt att utgå under vissa i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1905 angifna villkor och förbehåll, och har af omförmälda anslag på extra stat för åren 1906 och 1907 anvisats sammanlagdt 13,000 kronor.

Under erinran härom hemställer jag nu, det Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att af ifrågavarande, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 uppföra återstoden, 6,500 kronor.

[166.] Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet beviljade 1906 års Riksdag, under förutsättning att det blefve bestämdt, att den *elfte internationella geologiska kongressen* skulle hållas i Stockholm år 1910, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för kongressens hållande därstädes ett anslag af 20,000 kronor samt anvisade däraf å extra stat för år 1907 ett belopp af 5,000 kronor.

Vid ärendets föredragning den 16 juni 1906 förklarade Kungl. Maj:t Sig vilja framdeles besluta i ärendet, sedan beslut fattats om, att berörda kongress skulle hållas i Stockholm, samt anmälan därom hos Kungl. Maj:t gjorts af kommitterade, utsedda af geologiska föreningen i Stockholm för att förbereda frågan om att till Sverige inbjuda den elfte internationella geologiska kongressen.

I underdånig skrifvelse den 30 november 1906 hafva nu professorerna A. E. Törnbohm och J. G. Andersson å bemålde kommitterades vägnar — med förmålan att kommitterades ombud vid den internationella geologkongressens tionde session i Mexico, professorn H. Sjögren, under septem-

ber 1906 till kongressen framfört inbjudning till hållande af dess elfte session i Stockholm år 1910, samt att denna inbjudning antagits med uttryck af synnerlig tillfredsställelse, hvadan sammanträdet af den internationella geologkongressen i Stockholm år 1910 torde få betraktas som afgjort — anhålir, att Kungl. Maj:t tacktes af Riksdagen utverka anvisande å det beviljade anslaget af ett belopp af 5,000 kronor för år 1908.

På grund häraf får jag hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att af omförmälda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa ytterligare 5,000 kronor.

Med återopande af ett tryckt meddelande angående andra internationella kongressen för skolhygien, hvilken kommer att hållas i *London* under tiden 5—10 augusti 1907, hafva läroverksrådet B. J:son Bergqvist, professorn E. Almqvist, folkskoleinspektören J. Bager-Sjögren, folkskolläraren G. Bergh, öfverintendenten C. Möller, professorn U. Quensel, rektorn C. K. S. Sprinchorn och professorn L. M. Törngren, såsom kongressens utsedda kommitterade för Sverige, i underdånig skrifvelse den 29 oktober 1906 dels meddelat, att i samband med nämnda kongress en *skolhygienisk utställning* komme att anordnas, dels ock hemställt, att, för beredande af möjlighet för vårt land, som tyvärr saknats vid den första internationella kongressen i Nürnberg, att på ett värdigt sätt deltaga i nämnda utställning, till hvilken de flesta andra länder med ett mera utveckladt skolväsen torde komme att sända utställningsföremål, Kungl. Maj:t tacktes i nåder vidtaga åtgärder, för att till kommitténs disposition måtte för sagda ändamål mot redovisningsskyldighet beviljas ett belopp af 4,000 kronor.

Vid kommitterades skrifvelse har fogats en kostnadsberäkning upptagande följande poster:

Fotografier, skioptikonbilder m. m., belysande skolhygieniska anordningar och gymnastik, apparater för skolhygieniska undersökningar m. m.	kronor 1,000: —
Grafiska framställningar, byggnadsritningar m. m.	» 500: —
Öfversättningar af föredrag, tryck och porto m. m.	» 500: —
Hyra för och iordningställande af utställningsplats m. m.	» 1,000: —
Transport och andra dylika omkostnader	» 500: —
Oförutsedda utgifter	» 500: —

Summa kronor 4,000: —

Öfver kommitterades ifrågavarande framställning har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 16 november 1906 afgifvit inforordadt

[167.]
Sveriges deltagande i en skolhygienisk utställning i London.

underdånigt utlåtande, däri öfverstyrelsen, enär enligt dess förmenande ett deltagande från Sveriges sida uti ifrågavarande utställning dels skulle bidra till att i vårt land framkalla större intresse för skolhygieniska förhållanden dels ock i utlandet fästa en för oss fördelaktig uppmärksamhet på hvad Sverige uti ifrågavarande afseende redan hade att visa, tillstyrkt nådigt bifall till kommitterades ansökning.

Då jag i likhet med öfverstyrelsen anser det vara önskvärdt, att Sverige kommer att representeras på omförmälda utställning, hemställer jag, som icke funnit något att anmärka mot den af kommitterade uppgjorda kostnadsberäkningen, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att såsom bidrag till Sveriges deltagande i den skolhygieniska utställning, som kommer att anordnas i samband med andra internationella kongressen för skolhygien i London år 1907, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

Vid bifall härtill läser hinder ej förefinnas för Kungl. Maj:t att redan under år 1907 af tillgängliga medel förskottera ifrågavarande belopp.

[168.] Med erinran att, sedan en i enskilda motioner vid 1903 års Riksdag väckt fråga att för Sveriges räkning uppföra en egen *byggnad vid världsutställningen i S:t Louis år 1904* icke vunnit bifall, här i Sverige öppnats en nationalsubskription för insamlande af medel till uppförandet af ett Sveriges hus vid utställningen, anförde den för nämnda nationalsubskription tillsatta kommittén i underdånig skrifvelse den 29 mars 1905, bland annat, att utgifterna för ifrågavarande byggnad belöpt sig till 87,923 kronor 36 öre, men att för bestridande häraf funnits för kommittén att tillgå allena 59,807 kronor 89 öre, och anhöll kommittén, att Kungl. Maj:t tacktes, till gäldande af den sålunda förefintliga bristen å det af kommittén ledda företaget, utgörande ett belopp af 28,115 kronor 47 öre, antingen af Riksdagen äska sistberörda belopp eller från tillgängliga fonder anvisa detsamma.

Sedan kommerskollegium erhållit befallning att afgifva underdånigt utlåtande öfver berörda framställning, öfverlämnade kommerskollegium med underdånig skrifvelse den 10 maj 1905 ett af kommissarien för Sverige vid omförmälda världsutställning, läroverksrådet N. G. W. Lagerstedt, i ärendet afgifvet yttrande, däri meddelats följande: Då det s. k. Sveriges hus haft ett synnerligen fördelaktigt läge å utställningsområdet och enligt allmän uppfattning såväl dess yttre varit mycket tilltalande som dess inre

Anslag till
kommittén
för national-
subskriptionen
till Sveriges
hus vid världs-
utställningen
i S:t Louis
år 1904.

anordning och dekorerings varit ändamålsenliga och smakfulla, hade det ådragit sig mycken uppmärksamhet under utställningstiden och varit föremål för talrika besök af personer, som besökt världsutställningen. Det hade i hög grad bidragit till att på ett för vårt land fördelaktigt sätt fästa uppmärksamhet vid Sverige och dess deltagande i utställningen. Då hartill komme, att Sveriges hus utgjort en sammanhållningspunkt för utställningsbesökande svenskar såväl som svensk-amerikaner genom att för dem bereda en särdeles lämplig mötes- och samlingsplats, och att svenska kommissariatet mot ett moderat hyresbelopp därstädes erhållit en för ändamålet synnerligen lämplig lokal, ansåge Lagerstedt, att den ifrågavarande svenska byggnaden varit af stor betydelse och till stort gagn för de svenska intressena vid utställningen. [168.]

I sin förutnämnda underdåniga skrifvelse anförde kommerskollegium för egen del, att kollegium i betraktande af de i ärendet förekomna omständigheter funne sig icke hafva något att erinra mot, att den gjorda ansökningen så till vida vunne nådigt afseende, att från handels- och sjöfartsfonden, därest densamma kunde anses lämna tillgång till täckande af ifrågavarande brist i dess helhet eller delvis, medel därtill anvisades att utgå till kommittén för nationalsubskriptionen.

Vid ärendets föredragning den 22 december 1905 fann emellertid Kungl. Maj:t ej skal bifalla den då föreliggande framställningen.

Uti en den 3 mars 1906 dagtecknad, till chefen för finansdepartementet ingifven skrifvelse har härefter kommittén för nationalsubskriptionen för Sveriges hus i S:t Louis — med förmålan att byggnaden uteslutande varit till för ett nationellt ändamål och bland annat tjänstgjort såsom lokal för det svenska kommissariatet i S:t Louis samt varit Sveriges förnämsta utställningsföremål, hvarförutan de med statsmedel understödda svenska utställningarna för konst och undervisning icke skulle gifvit något nämnvärdt, mot kostnaderna svarande resultat — anhållit om utverkande därpå att, för den händelse ett öfverskott skulle uppstå å det statsanslag, som anvisats till Sveriges officiella deltagande i S:t Louis-utställningen, byggnadsfonden måtte komma i åtnjutande af sagda öfverskott. Därjämte har kommittén uti en den 3 oktober 1906 till Kungl. Maj:t af-låten skrifvelse, under framhållande att, därest Kungl. Maj:t icke trädde emellan, de enskilda personer, hvilka af patriotiska skäl och till fosterlandets ära och heder gjort de största offer af arbete och tid för den i vidaste mening nationella saken, äfven skulle därpå blifva i hög grad ekonomiskt lidande, anhållit, att då det visat sig, att af statsanslaget för Sveriges deltagande i utställningen ett belopp af ej mindre än omkring

- [168.] 18,300 kronor kunnat lämnas oanvänt, samt detta i främsta rummet syntes bero just därpå, att staten besparats afsevärda kostnader genom att det svenska kommissariatet och dess expedition under hela utställningstiden disponerat värdiga lokaler i »Sveriges hus», för hvilka staten eljest fått vidkännas betydande utgifter, Kungl. Maj:t tacktes antingen af Riksdagen äska det belopp af 28,115 kronor 47 öre, som erfordrades för täckande af den brist, som uppstått vid bekostandet af Sveriges hus i S:t Louis, eller ock från tillgängliga medel anvisa detsamma att utgå till kommittén för Sveriges hus i S:t Louis.

Statskontoret, som genom särskilda nådiga remisser anbefallts att yttra sig öfver sist omnämnda båda framställningar, har i underdånigt utlåtande den 9 oktober 1906 anført hufvudsakligen följande: Det anslag å 120,000 kronor, som af 1903 års Riksdag beviljats å extra stat under åttonde hufvudtiteln för Sveriges deltagande inom konst- och undervisningsafdelningarna af 1904 års världsutställning i S:t Louis, hade i sin helhet i statskontoret lyftats af kommittén för Sveriges deltagande i nämnda utställning, utan att vid tiden för utlåtandets afgifvande någon del däraf till statskontoret återlevererats. I de föreliggande ansökningshandlingarna uppgåfves emellertid, att anslaget torde komma att lämna ett öfverskott af 17,000—18,000 kronor.

Med afseende härå och å hvad i ärendet för öfrigt förekommit funne statskontoret sig böra förorda bifall till den gjorda framställningen, såvidt den anginge öfverskottet å förenämnda extra anslag, hvaremot tillräcklig anledning icke syntes föreligga att af Riksdagen för ifrågavarande utställning äska anslag utöfver hvad som i sådant afseende redan beviljats. Då emellertid Riksdagens medgifvande syntes erfordras, äfven om frågan komme att gälla blott nyssnämnda öfverskott, hemställde statskontoret i underdånighet, det Kungl. Maj:t tacktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att det öfverskott, som kunde uppkomma å 1904 års extra anslag för Sveriges deltagande inom konst- och undervisningsafdelningarna af 1904 års världsutställning i S:t Louis, finge användas såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för Sveriges hus vid berörda världsutställning.

Den af Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för Sveriges deltagande i världsutställningen i S:t Louis år 1904 har härefter, jämte öfverlämnande af en redogörelse för kommitténs verksamhet, däri intagit ett sammandrag af kommitténs inkomster och utgifter, utvisande att kommitténs inkomster, utöfver det af kommittén uppburna statsanslaget af 120,000 kronor,

utgjort 3,634 kronor 54 öre, eller således tillhopa 123,634 kronor 54 öre, [168.] samt att utgifterna uppgått till 105,409 kronor 45 öre, uti skrifvelse den 29 oktober 1906 meddelat, att den besparing, 18,225 kronor 9 öre, som uppstått å de medel, kommittén för sin verksamhet omhänderhaft, af kommittén öfverlämnats till statskontoret.

I sin nyssnämnda arbetsredogörelse har kommittén, med erinran om att det så kallade Sveriges hus i hög grad bidragit att vid utställningen fästa uppmärksamhet vid Sverige och dess deltagande i utställningen, beträffande ifrågavarande byggnad vidare anført bland annat följande: Enär offentliga medel icke blifvit anslagna att vid S:t Louis-utställningen åt Sverige uppföra en egen byggnad, i likhet med hvad förut vid större världsutställningar de flesta af de i desamma till större omfattning deltagande länder plägat hafva och vid S:t Louis-utställningen haft samt Sverige vid nästföregående utställningar af detta slag haft, hade på enskildt initiativ medel insamlats för att å utställningsområdet i S:t Louis för Sveriges räkning uppföra en byggnad af sådant slag. Byggnaden hade erhållit ett synnerligen fördelaktigt läge. Dess yttre hade varit mycket tilltalande, i nationell svensk stil, inre anordning och dekorerings ändamålsenliga och smakfulla. Byggnaden hade utgjorts af en större hufvudbyggnad och två mindre med densamma sammanhängande flyglar. Hufvudbyggnadens inre, oberäknadt ett par garderober eller mindre förvaringsrum, hade bestått af ett enda rum, i hvilket, utom nödig möblering, planschverk, fotografier, målningar och andra bilder, kartor med mera, allt tjänande till att belysa svenska förhållanden eller påminna om Sverige, varit anbragta. Vanliga utställningsföremål hade däremot icke funnits därstädes. Hufvudbyggnaden hade under utställningstiden hållits öppen för den utställningsbesökande allmänheten under större delen af dagen. Flyglarna hade hvardera innehållit ett större och ett mindre rum. De båda rummen i den ena hade möblerade förhyrts af svenska utställningskommisariatet till lokal för det samma. Rummen i den andra flygeln hade användts, det ena till skriflokal för besökande pressmän med mera, det andra för tillfälliga ändamål. Den svenska byggnaden hade varit mycket lifligt besökt, naturligen icke minst af svensk-amerikaner och svenkar. Genom att fästa allmänhetens uppmärksamhet på vårt land och ingifva densamma goda tankar om detta, genom att utgöra en samlings- och mötesplats för svenskar och svensk-amerikaner samt genom att bereda en för ändamålet synnerligen lämplig lokal åt svenska kommisariatet måste den svenska byggnaden anses hafva varit af stor betydelse och till stort gagn för de svenska intressena vid utställningen. Efter utställningens slut hade byggnaden af kommittén för nationalsubskriptionen för Sveriges hus i S:t Louis försålts till Förenta

- [168.] staternas dåvarande minister i Stockholm W. W. Thomas j:r för en summa af 2,000 kronor och af honom öfverlämnats som gåfva till den svensk-amerikanska läroanstalten Bethany College i Lindsborg, Kansas, för att där användas för läroanstaltens behof och på samma gång tjäna såsom ett minne af Sverige och Sveriges deltagande i världsutställningen i S:t Louis.

Då det numera visat sig, att det af 1903 års Riksdag på extra stat för år 1904 anvisade anslag af 120,000 kronor för Sveriges deltagande i konst- och undervisnings-afdelningarna af 1904 års världsutställning i S:t Louis icke i sin helhet därtill åtgått, och då den på enskildt initiativ å utställningsområdet uppförda byggnaden Sveriges hus, utom det att däri för ringa kostnad beredts lokal åt svenska utställningskommisariatet, enligt hvad i ärendet blifvit upplyst, varit af stor betydelse och till stort gagn för de svenska intressena vid utställningen, finner jag de af kommittén för nationalsubskriptionen för nämnda byggnad nu gjorda framställningarna om anslag till tackande af den uppkomna bristen vid detta byggnadsföretag icke böra lämnas utan hvarje afseende. Att emellertid för nämnda ändamål af Riksdagen äska anslag utöfver det, som år 1903 beviljats för Sveriges deltagande i konst- och undervisnings-afdelningarna å 1904 års världsutställning i S:t Louis, finner jag desto mindre böra ifrågasättas, som en vid 1904 års Riksdag väckt motion om anvisande af högre anslag för nämnda deltagande, afseende bland annat åstadkommande af en svensk utställningspaviljong vid utställningen, icke vann Riksdagens bifall. För att emellertid, så vidt sig göra låter, minska den ekonomiska förlust, som, därest det allmänna ej träder emellan, skulle drabba dem, som af fosterländskt intresse satt sig i spetsen för nationalsubskriptionen till Sveriges hus vid utställningen, anser jag, att såsom bidrag till tackande af omförmälda brist bör få användas den besparing, som uppstått å det af 1903 års Riksdag beviljade anslag af 120,000 kronor för Sveriges deltagande i 1904 års världsutställning i S:t Louis.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, tillstyrka, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva,

att den besparing af 18,225 kronor 9 öre, som uppstått å det på extra stat för år 1904 anvisade anslag af 120,000 kronor för Sveriges deltagande i konst- och undervisnings-afdelningarna af 1904 års världsutställning i S:t Louis, må ställas till förfogande af kommittén för nationalsubskriptionen till Sveriges hus vid nämnda utställning såsom bi-

drag till täckande af uppkommen brist vid det af sagda kommitté ledda företaget med uppförande af ifrågavarande byggnad.

På grund af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1906 [169.] års Riksdag till utgifvande i tryck af *en samling af Carl von Linnés bref* ett anslag af 33,848 kronor och anvisade däraf på extra stat för år 1907 ett belopp af 17,000 kronor. I enlighet med därom af vederbörande gjord framställning hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att af omförmälda, redan beviljade anslag på extra stat för år 1908 anvisa återstoden, 16,848 kronor.

Utgifvande i tryck af en samling af Carl von Linnés bref.

För hvart och ett af åren 1895—1903 har Riksdagen på extra stat beviljat ett anslag af 4,000 kronor för utgifning och spridning af nykterhetsskrifter. Dessa anslag hafva ställts till förfogande af svenska nykterhetssällskapet eller, såsom detsamma, sedan Kungl. Maj:t den 7 februari 1902 för sällskapet fastställt nya stadgar, benämnas, *svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet*. [170.] Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhets-sällskapet.

Med anledning af Kungl. Maj:ts framställningar har Riksdagen för hvartdera af åren 1904, 1905, 1906 och 1907 på extra stat anvisat enahanda belopp för befrämjande af den verksamhet, som enligt fastställda stadgar ålaga nämnda sällskap.

I skrifvelsen den 23 maj 1906 angående reglering af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel har emellertid Riksdagen, med anledning af Kungl. Maj:ts proposition i ämnet dels erinrat, att enligt 25 § af nådiga förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905 viss del af brännvinsförsäljningsmedlen skulle afsättas för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, dels ock anført, att, då berörda förordning först under senare delen af år 1907 trädde i kraft och enligt densamma influtna försäljningsmedel följaktligen icke kunde under samma år blifva för nämnda ändamål tillgängliga, anslag å riksstaten till understöd åt ifrågavarande sällskap syntes böra för år 1907 beviljas.

Under återopande af en tryckt redogörelse för sällskapets arbete under tiden maj 1905—maj 1906 samt hvad sällskapet vid flera föregående tillfällen uttalat i fråga om behöfligheten af det understöd, som från statens sida kunde lämnas dess verksamhet, har nu sällskapets styrelse i underdånig skrifvelse den 22 september 1906 hemställt om proposition till Riksdagen med framställning om beviljande för år 1908 af 4,000 kronor att användas för den verksamhet, som enligt fastställda stadgar åligger sällskapet.

[170.] Sedan härefter sällskapet genom särskilda nådiga remisser anbefallts att afgifva underdånigt utlåtande öfver framställningar om anslag till olika ändamål utaf de medel, som enligt 25 § i förutnämnda nådiga förordning skola afsättas för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, har sällskapets styrelse uti underdånigt utlåtande den 30 oktober 1906 erinrat om de tidsbestämmelser, som i nyssberörda nådiga förordnings öfvergångsstadganden gäfves rörande omförmälda medel; och har styrelsen vidare anført bland annat följande: Efter meddelande af att förordningen trädde i kraft i fråga om stad den 1 oktober 1907 samt beträffande landsbygden den 1 november 1907, fastsloges, att bolags nettovinst för det försäljningsår, som började i stad den 1 oktober 1906 och å landsbygden den 1 november samma år skulle fördelas enligt föreskrifterna i nådiga förordningen den 24 maj 1895 angående försäljning af brännvin, hvarjämte bestämdes, att det försäljningsår, som började i stad den 1 oktober 1907 samt å landet den 1 november samma år skulle anses sluta med den 31 december 1908. Häraf torde enligt styrelsens åsikt följa, att ifrågavarande medel för nykterhetens främjande och motarbetande af dryckenskapens följder icke syntes kunna af statskontoret hafva till vederbörlig fördelning afsatts redan vid 1907 års utgång, utan att detta låte sig göra, först sedan sig visat, huru stort belopp, som till fördelning under »försäljningsåret» influtit; att, då enligt 18 § af 1905 års nämnda förordning »kalenderår utgjorde försäljningsår», det därför icke blefve förrän för tiden den 1 oktober, respektive den 1 november 1907, till och med utgången af år 1908, som ifrågavarande nykterhetsmedel första gången komme att till sitt belopp kunna bestämmas och sedermera fördelas, samt att det ej heller torde kunna förutsättas, att Kungl. Maj:t före denna statskontorets åtgärd skulle finna skäligt att till Riksdagen ingå med förslag om fördelande af ett belopp, som, särskildt med hänsyn till det första försäljningsårets ojämna längd, knappast låte sig tillförlitligen på förhand beräknas.

Statskontoret, som med anledning af svenska nykterhetssällskapets berörda utlåtande anbefallts att afgifva yttrande såvidt anginge frågan om disposition af de i 25 § i nådiga förordningen om försäljning af brännvin den 9 juni 1905 omnämnda medel, har i underdånigt utlåtande den 29 november 1906 anført följande: Fördelning af de afgifter, som enligt nyss åberopade nådiga förordning inflöte för rättigheterna till detaljhandel med brännvin, afvensom den nettovinst af rörelsen, som bolag enligt 21 § af samma förordning skulle afstå, skulle jämlikt 25 §, jämförd med öfvergångsstadgandena, första gången äga rum år 1909 och då afse medel,

tillhörande försäljningsåret den 1 oktober, respektive den 1 november 1907, till och med den 31 december 1908. Med afseende å stadgandet i 21 §, att bolag inom mars månads utgång efter försäljningsårets slut skulle hafva till vederbörande aflämnat ej mindre afgiften för öfverlätna försäljningsrättigheter än afven nettovinsten, torde statskontoret först i april eller maj 1909 blifva i tillfälle att företaga i 25 § anbefalld afsättning af den kvot »af samtliga afgifter och vinstmedel för riket», som skulle användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, afvensom sedermera fördela återstoden mellan vederbörande i enlighet med de i 25 § meddelade bestämmelser. Af det anförda framginge, att statskontoret delade svenska nykterhetssällskapets mening därom, att summan af de på försäljningsåret den 1 oktober, respektive den 1 november 1907, till och med den 31 december 1908 belöpande, för nykterhetsändamål afsedda medel först syntes böra vara till siffran känd, innan förslag till fördelning af dessa medel lämpligen kunde för Riksdagen framläggas.

Då, såsom svenska nykterhetssällskapet och statskontoret framhållit, den del af de i 25 § af nämnda förordningen om försäljning af brännvin den 9 juni 1905 omförmälda medel, som skall afsättas för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, icke varder för sådant ändamål tillgänglig under år 1908, torde framställning till Riksdagen böra göras om anslag jämväl för år 1908 till befrämjande af svenska nykterhetssällskapets verksamhet. Jag hemställer fördenskull, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för befrämjande af den verksamhet, som enligt fastställda stadgar åligger svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet, på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 4,000 kronor.

Sedan Riksdagen för hvarterdera af åren 1905 och 1906 till främjande af *centralförbundets för nykterhetsundervisning* verksamhet på extra stat beviljat ett belopp af 4,000 kronor att af förbundet användas under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skälighet föreskrifva, gjordes uti en den 30 september 1905 till ecklesiastikdepartementet ingifven underdånig ansökan, å centralförbundets vägnar, framställning därom, att Kungl. Maj:t måtte hos 1906 års Riksdag äska anslag dels till centralförbundets dittillsvarande arbete med ett belopp af 4,000 kronor dels ock för anordnande af en särskild utbildningskurs med ett belopp af 6,000 kronor.

[171.]
Centralförbundet för
nykterhetsundervisning.

[171.] Vid ärendets föredragning erinrade dåvarande departementschefen om 1905 års Riksdags beslut, att viss del af samtliga brännvinsförsäljningsmedel för hela riket skulle årligen afsättas för att användas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, samt förklarar sig anse ansökningen om anslag till en särskild utbildningskurs ej böra föranleda vidare åtgärd. I enlighet med departementschefens hemställan beslöt därefter Kungl. Maj:t att hos Riksdagen för år 1907 åska anslag för främjande af centralförbundets verksamhet med enahanda belopp som under föregående år, eller 4,000 kronor; och blef denna framställning af Riksdagen bifallen.

Enligt nådigt beslut den 16 juni 1906 ställdes det för år 1907 beviljade beloppet till disposition af förbundets verkställande utskott, under villkor att förbundet från nykterhetskorporationer, kommuner eller enskilda erhöile tillskott, som tillsammans för år 1907 uppginge till minst lika mycket som statsanslaget, att alla politiska och religiösa strider eller förhandlingar vid förbundets föreläsningar eller undervisningsarbete förbjödes, att förbundet till ecklesiastikdepartementet före den 1 mars 1908 afgäfve redogörelse för sin verksamhet under år 1907, samt att förbundet före den 1 april 1908 till kammarrätten ingäfve för granskning den del af sina räkenskaper, som innefattade redogörelse för statsanslagets användning.

Uti en den 29 september 1906 till ecklesiastikdepartementet inkommen, af åtskilliga handlingar åtföljd underdånig ansökning har nu centralförbundets styrelse anhållit, det Kungl. Maj:t tacktes hos 1907 års Riksdag begära anslag till centralförbundet för år 1908 med ett belopp af 10,000 kronor.

Uti ansökningen har styrelsen redogjort för omfattningen af den utaf centralförbundet under år 1906 utöfvade verksamheten och därvid särskildt lämnat meddelanden rörande förbundets elfte, tolfte och trettonde föreläsnings- och instruktionskurser äfvensom om åtskilliga af förbundet för år 1907 planerade kurser m. m.

Efter det svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet, genom nådig remiss anbefallts att i ärendet afgifva underdånigt yttrande, har sällskapets styrelse uti sitt af mig under nästföregående punkt omförmälda underdåniga utlåtande den 30 oktober 1906 yttrat sig jämväl öfver centralförbundets ifrågasvarande framställning; och har styrelsen därvid, efter att, såsom jag i nämnda punkt omnämnt, uttalat sig rörande tiden, då den för nykterhetsverksamheten afsedda del af brännvinsförsäljningsmedlen blir för detta ändamål tillgänglig, dels framhållit, att då Riksdagen för hvarterdera af åren 1905—1907 beviljat förbundet ett belopp af 4,000 kronor, därmed den gagnande

arten af dess redan väl kända verksamhet vunnit ett tydligt erkännande, dels ock vidare yttrat, att då det af centralförbundets framställning otvetydigt framginge, att ansökningsen afsäga, att från det på grund af stadgandet i 25 § af 1905 års brännvinsförsäljningsförordning afsatta belopp tillvinna sig den önskade anslagsförhöjningen, men sagda belopp ännu ej kunde anses vara för ändamålet tillgängligt, sällskapet funne sig hänvisadt att i underdånighet tillstyrka, det Kungl. Maj:t tacktes för understödande af den gagnande verksamhet, centralförbundet i vidgad grad för spridandet af nykterhetsundervisning alltjämt utöfvade, hos 1907 års Riksdag utverka ett anslag af 4,000 kronor eller det högre belopp, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt.

Härefter har statskontoret den 29 november 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet, såvidt anginge frågan om disposition af de i 25 § i nämnda förordningen om försäljning af brännvin den 9 juni 1905 omnämnda medel. I fråga om detta utlåtandes innehåll hänvisar jag till hvad jag i nästföregående punkt anført.

Med anledning af hvad sålunda förekommit och då hos Riksdagen icke torde för år 1908 böra äskas högre anslag till centralförbundet för nykterhetsundervisning än som beviljats för år 1907, hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 4,000 kronor att af förbundet användas under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljade 1906 års Riksdag till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften *Mimer* på extra stat för år 1907 ett anslag af 1,500 kronor. [172.]

Tidskriften
Mimer.

Nu har filosofie doktorn Johan Bergman, i egenskap af utgifvare af omförmälda tidskrift, med tillkännagifvande att tidskriftens utgifvande skedde under medverkan af professorerna C. G. Santesson och C. Wallis, medicine licentiaten A. E. Lidström, direktören Ernst Beckman, borgmästaren Jacob Pettersson och friherre Joseph Hermelin, i underdånighet hemställt, att samma anslag, som för år 1907 tilldelats tidskriften af statsmedel, måtte beviljas densamma äfven för år 1908.

Efter erhållen remiss har styrelsen för svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet,

uti underdånigt utlåtande den 2 november 1906 anført, att då ifrågasvarande tidskrift fortfarande syntes väl fylla sin särskilda uppgift inom nykterhetsarbetet, sällskapet funne sig böra till den föreliggande ansökningen tillstyrka nådigt bifall.

På grund häraf och under hänvisning till hvad jag i punkt 170 anført tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften Mimer på extra stat för år 1908 anvisa ett anslag af 1,500 kronor.

[173.] Med anledning af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har Riksdagen på extra stat för åren 1900—1907 beviljat anslag till det af Stockholms lärarsällskap grundade *pedagogiska biblioteket i Stockholm*. För innevarande år utgår detta anslag med 4,500 kronor.

Pedagogiska
biblioteket i
Stockholm.

Uti underdånig skrifvelse den 29 september 1906 har nu bibliotekets styrelse anhållit om anvisande af enahanda belopp på extra stat för år 1908 och till stöd härför åberopat samma skäl, som legat till grund för föregående ansökningar om understöd för biblioteket. Styrelsen har dessutom omförmålt följande:

Att biblioteket fortfarande utvecklades och verkade till gagn torde framgå af följande sakförhållanden. År 1904 hade antalet besök utgjort 2,820 samt antalet boklån 3,233, år 1905 hade dessa siffror vuxit till respektive 3,300 och 3,580, och under år 1906 hade ökningen fortgått. Från den 1 januari till och med den 21 september hade nämligen antalet besök och boklån uppgått till respektive 2,390 och 2,889, medan de för motsvarande tid år 1905 utgjort 2,114 och 2,441. Anlitandet af biblioteket hade sålunda nått en stor omfattning. Under de senare åren hade biblioteket hållits tillgängligt i större utsträckning än tidigare, nämligen alla helgfria dagar under tiden från och med den 1 september till och med den 15 juni, en timme på förmiddagarna och två timmar på eftermiddagarna.

De ekonomiska medel, hvilka under den närmaste framtiden med större säkerhet kunde påräknas vid sidan af statsanslaget, vore däremot föga betydande. De utgjordes nämligen af dels ett anslag å 500 kronor, hvilket antagligen, i likhet med hvad hittills skett, torde komma att af Stockholms stad årligen beviljas, dels ock årsavgifter från medlemmarna i sällskapet »Pedagogiska bibliotekets vänner», hvilka avgifter under åren 1903, 1904 och 1905 uppgått till respektive 165, 165 och 160 kronor. Under förutsättning att nu angifna bidrag kunde påräknas vid sidan af statsanslaget, skulle bibliotekets inkomster för år 1907 uppgå till omkring 5,150 kronor. Med ledning af bibliotekets utgifter under närmast före-

gående år hade styrelsen uppgjort följande plan för användningen af [173.] nämnda belopp.

Inköp af böcker och tidskrifter	kronor	700: —
Bokbindararbete	»	300: —
Arfvoden åt bibliotekarien med biträden	»	1,316: —
Arfvode åt vaktmästaren	»	250: —
Hyra af lokal	»	2,125: —
Uppvärmning, belysning, diverse utgifter	»	459: —
Summa kronor		5,150: —

Af denna plan framginge, att de belopp, som för närvarande kunde anslås till inköp och inbindning af böcker, vore vida mindre, än man kunde önska. Styrelsen ville dock icke ifrågasätta, att bibliotekets statsunderstöd skulle för år 1908 bestämmas till högre belopp än för år 1907.

Vid den underdåniga skrifvelsen äro fogade åtskilliga bilagor, däribland revisionsberättelse för år 1905 i afskrift, som utvisar, att bibliotekets ekonomiska ställning under nämnda år varit denna:

Ingående balans:

skuld till räkenskapsföraren kronor 49: 52

Inkomster:

anslag af Riksdagen kronor 4,000: —

» » Stockholms

stad » 500: — kronor 4,500: —

årsafgifter, hyror, räntor m. m. » 1,052: 07 » 5,552: 07

Rest kronor 5,502: 55

Utgifter:

böcker, tidskrifter, bindning m. m. kronor 938: 05

arfvoden » 1,566: —

hyra » 2,800: —

uppvärmning, belysning, städning m. m. » 408: 80 » 5,712: 85

Utgående balans:

skulder » 210: 30

Rest kronor 5,502: 55

På grund af nådig remiss har öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 18 oktober 1906 afgifvit utlåtande i ämnet och därvid, med förmålan att öfverstyrelsen funne det ådagalagdt, att biblioteket vore i behof af understöd till det af dess styrelse begärda beloppet, allrahelst anlitaandet af biblioteket, såsom af styrelsens utredning framginge, fortfarande befunne sig i stark tillväxt, hemställt, att till Riksdagen måtte aflåtas proposition om anslag för år 1908 till det af styrelsen begärda beloppet.

Då äfven jag finner det vara styrkt, att pedagogiska biblioteket i Stockholm fortfarande är i behof af statsunderstöd till nu utgående belopp, får jag tillstyrka, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till pedagogiska biblioteket i Stockholm på extra stat för år 1908 bevilja ett anslag af 4,500 kronor.

[174.] Hos Kungl. Maj:t har utgifvaren af tidskriften *Svenska landsmål och Tidskrift för svenskt folklif*, extra ordinarie professorn J. A. Lundell, i underdånighet landsmål m. m. anhållit, att ett statsunderstöd af 3,650 kronor måtte beredas honom för tidskriftens fortsatta utgifvande, och har kanslern för rikets universitet uti infordradt utlåtande förordadt bifall härtill. Med anledning häraf hemställer jag, det Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att, i likhet med hvad för hvart och ett af åren 1898—1907 ägt rum, till understöd, på de villkor Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, för fortsatt utgifvande af nämnda tidskrift på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 3,650 kronor.

[175.] I underdånig skrifvelse den 2 oktober 1906 har den af Kungl. Maj:t Undersök- den 2 maj 1902 tillsatta kommittén för *undersökning af svenska ortnamn*, ningar rörande bestående af riksantikvariern H. O. H. Hildebrand, kammarrådet G. Thulin ortnamn inom och professorn vid universitetet i Uppsala A. G. Noreen, ifrågasatt anslag Örebro län. för utsträckande af kommitténs arbeten till att omfatta Örebro län.

När den 14 januari 1905 dåvarande departementschefen hos Kungl. Maj:t tillstyrkte aflåtande till 1905 års Riksdag af nådig proposition om anvisande af anslag till fullbordande enligt den af bemälda kommitté uppgjorda plan af påbörjad utredning angående ortnamn i Älfsborgs län, anförde departementschefen till statsrådsprotokollet, att enligt hans åsikt detta arbete borde föreligga tryckt, innan beslut fattades om utförande af liknande arbete rörande något annat län.

I skrifvelse den 11 mars 1905 yttrade Riksdagen, vid anmälan att

Kungl. Maj:ts berörda proposition blifvit af Riksdagen bifallen, att Riksdagen ansage det ändamål, för hvars uppnående omförmälda kommitté blifvit tillsatt, vara förtjänt af intresse; att det emellertid icke undgått Riksdagens uppmärksamhet, att under fortgången af kommitténs arbete planen för detsamma alltmera utvidgats och kostnaderna långt öfverskridit hvad härför från början torde hafva beräknats; att Riksdagen med hänsyn till de synnerligen stora kostnader, som skulle blifva en följd af, att den af kommittén föreslagna arbetsplanen följdes i fråga om landets samtliga län, ansåge sig icke kunna underlåta att uttala sina betänkligheter mot ett sådant fortsättande af det påbegynta kommittéarbetet; att efter de af kommittén gjorda förarbetena och gifna anvisningarna en fortsättning af den planlagda undersökningen också syntes kunna ske i lämpligare form än genom kommittéarbete; samt att då emellertid Kungl. Maj:t, oaktadt kommittén därom gjort framställning, ej ifrågasatt beviljande af anslag för arbetets fortsättning, Riksdagen ansåge sig icke böra göra något vidare uttalande därom, huruvida och i hvilken ordning ifrågavarande undersökningar borde fullföljas.

Öfver denna Riksdagens skrifvelse afgåfvos infordrade underdåniga utlåtanden af kommittén och kammarkollegium, hvilken sistnämnda myndighet tillika på grund af nådig befallning yttrade sig öfver ett af kommittén med underdånig skrifvelse den 9 september 1904 öfverlämnadt förslag till plan för kommitténs arbete i dess helhet, för hvilket förslag finnes redogjort i omförmälda statsrådsprotokoll för den 14 januari 1905; och har sedermera kommittén yttrat sig öfver hvad kammarkollegium i ärendet anfört.

Uti sitt förstnämnda utlåtande, som afgafs den 29 maj 1905, yttrade kommittén, bland annat, att det uppdrag, som af Kungl. Maj:t den 2 maj 1902 lämnats kommittén afsett allenast att uppgöra plan för ortnamnsarbetet och efter denna plan låta verkställa undersökning af ortnamnen i ett län. Plan för arbetet vore dänerna underställd Kungl. Maj:ts pröfning, och kommitténs uppdrag skulle sålunda vara fullgjort, sedan redogörelse till Kungl. Maj:t aflämnats för resultatet af undersökningarna för det län, kommittén efter nådigt uppdrag valt till sina försöksarbeten eller Älfsborgs län. Skulle, med hänsyn till hvad Riksdagen anmärkt i fråga om ortnamnsundersökningens bedrivande genom kommitté, Kungl. Maj:t finna sagda arbete vid dess utsträckning till andra län i stället böra efter de af kommittén gjorda förarbeten och gifna anvisningar uppdragas åt en eller flera enskilda personer, ville kommittén allenast framhålla, att, därest uppdraget lämnades åt en person och denne en språkforskare, en granskning från kameral synpunkt i allt fall med hänsyn till undersökningens

- [175.] betydelse för jordeboksarbetet syntes erforderlig, samt att, då fastställande af namnens officiella form i de fall, då detta enligt planen skolat ske genom kommittén, ej lämpligen torde kunna öfverlämnas allenast åt den språkforskare, som verkställt undersökningen, jämte den kameralist, som granskat arbetet från jordebokens synpunkt, dessa personer vid bestämmandet af namnens officiella form torde böra få sammanträda med den tredje person, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Kammarkollegium yttrade i sitt underdåniga utlåtande, som afgafs den 23 maj 1905, följande: Kollegium, som redan i underdånigt utlåtande den 4 april 1902 — omförmäldt i förutberörda statsrådsprotokoll — framhållit ortnamnsundersökningens betydelse för jordeboken, funne sig böra på grund af förekomna omständigheter tillstyrka, att en allmän revision af jordeboksnamnen måtte varda redan nu i samband med kommitténs arbete vidtagen. Väl torde för sådant ändamål åt kommittén med dess nuvarande sammansättning kunna, på sätt af kommittén föreslagits, inrymmas befogenhet att under angifven förutsättning med laga verkan till allmän efterrättelse fastställa dylika namn. Enär likväl af flera skäl kommittén torde, såvidt möjligt, böra befrias från bestyret med mål och ärenden, för hvilkas behandling särskild ordning vore föreskrifven, ville collegium hemställa, huruvida icke för åstadkommande af den likhet i uppslagsformer mellan jordeboken och kommitténs förevarande arbete, collegium jämväl för sin del funne vara högst nödvändig, sådant förfaringssätt lämpligen kunde iakttagas, att, i den mån undersökningsarbetet fortskrede, hos collegium i god tid före verkets tryckning skriftligen anmäldes, förutom förslag till jordeboksnamn, där sådana förut saknats, alla de rättelser, ändringar, tillägg eller utslutningar i afseende å förut fastställda namn, som enligt den verkställda undersökningen syntes böra komma till stånd, hvarefter collegium skulle äga att med den förenkling i sättet för vederbörandes hörande med mera, som af hänsyn till önskvärd skyndsamhet i expeditionen torde kunna införas, pröfva och afgöra namnfrågan, i den mån sådan pröfningsrätt tillkomme collegium jämlikt den för collegium gällande instruktion, men i annat fall underställa ärendet Kungl. Maj:ts nädiga pröfning. Hvarje nytt namn eller förändring i förut fastställt namn, som sålunda komme till stånd, skulle af collegium skyndsamligen bringas till vederbörandes kändedom. I intet fall, där namnförändringen påkallades allenast af förändrad stafning enligt ordlistans principer, borde enligt collegii mening namnfrågan göras till föremål för särskild behandling, utan torde alla dylika namnförändringar fastställas i sammanhang med ny jordeboks upprättande. Kollegium, som sålunda ej kunde biträda kommitténs förslag, såvidt an-

ginge ifrågasatt befogenhet för kommittén att i vissa fall fastställa jordeboksnamn, hade däremot intet att erinra mot bifall till hvad kommittén föreslagit, i syfte att beträffande naturnamnen den form, som af kommittén upptoges, måtte såsom officiellt namn anses och behandlas. Hvad vidare anginge kommitténs förevarande arbete, såvidt det kunde af bifogadt proftryck bedömas, ville kollegium, med hänsyn till arbetets antydda samband med jordeboken, föreslå, att senaste jordeboksnamnet, där sådant funnes, alltid måtte i den för namnformer enligt jordebokshandlingar från och med 1542 afsedda kolumn angifvas utan förändring i jordebokens stafningssätt, och upptagas sist i kolumnen, helst tryckt med särskild stil, hvarförutom kollegium ville ifrågasätta, huruvida ej, där särskildt bynamn förekomme såsom rubrik för flera med särskild nummerbeteckning försedda fastighetsnamn, framför dylika sekundära namn, närmast efter numret, borde till åtskillnad från sådana särskildt numrerade fastigheters namn, som tillika vore hufvudnamn, anbringas ett kort streck. Kollegium, som inhämtat, att vid exciperings af de hos kollegium förvarade handlingar åtskilliga förenklings vidtagits, hvarigenom, utan att undersökningens fullständighet därigenom torde äfventyras, afsevärd besparing torde vara att förvänta, hade i öfrigt ej funnit anledning till anmärkning mot den för kommitténs arbete i dess helhet uppgjorda planen, hvilken kollegium för sin del ansåge böra till efterrättelse fastställas utan annan inskränkning än nyss angifvits. Under förutsättning att hvad kollegium sålunda tillstyrkt beträffande sättet för behandlingen af framställda förslag till namnförändringar m. m. vunne afseende, funne sig kollegium äfven kunna för sin del biträda den af Riksdagen uttalade meningen, att för den planlagda ortnamnsundersökningens framtida bedrifvande borde kunna väljas någon annan och enklare form än kommittéarbete.

I sitt med anledning af kammarkollegii utlåtande afgifna yttrande, dagtecknad den 30 juli 1905, framhöll kommittén, att, på sätt äfven af kollegium antydts, en afsevärd minskning kunnat göras i det antal jordeböcker, som exciperades, samt anförde, att kommittén ej funnit något väsentligt att erinra vid de af kollegium framställda förslag till ändringar i och tillägg till det af kommittén uppgjorda förslag till plan för dess arbete; att kommittén i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad kammarkollegium sålunda föreslagit omarbetat den uppgjorda planen; samt att kommittén i underdånighet hemställde, att Kungl. Maj:t tacktes anbefalla kommittén att med iakttagande af de i den sålunda ändrade planen angifna grundsatser låta utarbета och till trycket befordra redogörelserna för ortnamnen i Älfsborgs län.

[175.] Vid ärendets föredragning den 20 oktober 1905 fann Kungl. Maj:t godt anbefalla kommittén att med iakttagande af de i den sålunda ändrade planen angifna grundsatser, dock att i fråga om så kallade ortnamn framställning ej behöfde göras hos kammarkollegium, utarbета och utan särskild kostnad för statsverket till trycket befordra redogörelserna för ortnamnen i Älfsborgs län.

I sin af mig först omnämnda skrifvelse har nu ortnamnskommittén anmält, att redogörelsen för Väne härad af nämnda län numera fullbordats och utan särskild kostnad för statsverket blifvit till trycket befordrad samt därvid tillika, med öfverlämnande af ett exemplar af samma redogörelse, anført, bland annat, följande:

Under loppet af år 1906 skulle kommitterade blifva i tillfälle att till trycket befordra redogörelserna för ortnamnen i Bjärke och Flundre härad af Älfsborgs län. På grund af tryckets invecklade beskaffenhet syntes emellertid redogörelsen för ortnamnen i Älfsborgs län med den därtill hörande inledningen näppeligen kunna i sin helhet föreligga i tryck förrän under år 1908. Det syntes därför kommitterade som om, med hänsyn jämväl till vikten däraf att ortnamnen i så stor utsträckning som möjligt måtte blifva granskade, innan de förändringar inträdde, som föranleddes af föreslaget uppläggande af jordregister med därå grundade nya fastighetsböcker, man ej borde, i afvaktan på att redogörelsen för ortnamnen i Älfsborgs län i dess helhet blefve till trycket befordrad, låta anstå med utsträckningen af ortnamnsundersökningen till ett nytt län. Kommitterade ansåge, att, därest en dylik utsträckning af ortnamnsundersökningarna skulle ifrågakomma, i hufvudsak samma plan borde läggas till grund, som af Kungl. Maj:t genom förutnämnda nämnda bref den 20 oktober 1905 fastställts för Älfsborgs län. Därest, såsom kommittén redan i sitt utlåtande den 23 maj 1905 ifrågasatt, alla undersökningar bestredes af statsmedel, men bearbetningen af det insamlade materialet, beräknad till visst belopp per jordeboksenhet, bekostades af landstingen, skulle ungefär $\frac{2}{3}$ af kostnaden för ortnamnsundersökningar i ett län bestridas af statsverket samt $\frac{1}{3}$ af landsting eller eventuellt af enskilda. Hvad anginge den ordningsföljd med afseende å länen, hvari ortnamnsundersökningarna skulle bedrivas, hade kommitterade uti underdånig skrifvelse den 9 september 1904 — omförmäld i statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 14 januari 1905 — framhållit, att med hänsyn till de stora likheter, som förekomme mellan Älfsborgs och Skaraborgs län, det syntes lämpligast, att sistnämnda län blefve behandladt efter Älfsborgs län. Då emellertid något erbjudande från Skaraborgs län om ekonomiskt understöd för

närvarande ej föreläge, under det att nödigt penningbidrag med säkerhet [175.] vore att påräkna från korporationer och enskilda inom Örebro län, funne sig kommitterade böra hemställa, huruvida icke Örebro län i första hand borde ifrågakomma vid en utsträckning af ortnamnsundersökningarna till ett nytt län. Hvad beträffade kostnaderna för en namnundersökning för Örebro län med dess 5,466 jordeboksenheter, syntes desamma med ledning af verkställda försöksarbeten och den erfarenhet, kommitterade vunnit under arbetet med Älfsborgs län, kunna uppskattas till 21,000 kronor, hvaraf efter den grund kommitterade angifvit 7,000 kronor skulle bestriidas af landsting och enskilda samt 14,000 kronor af statsmedel. För påbörjande af ortnamnsundersökningarna i Örebro län hade kommitterade redan af enskilda intresserade personer uppburit 500 kronor, hvarjämte länets landsting för hvart och ett af åren 1907—1912 beviljat 600 kronor att af kommitterade användas till ortnamnsundersökningar inom Örebro län, utförda i enlighet med den af Kungl. Maj:t för kommittén fastställda arbetsplan, dock med villkor att, innan medlen utbetalades, kommitterade skulle visa sig för arbetet inom länet förfoga öfver statsanslag till dubbla det belopp, som från länet uppbures. Kommitterade hade erhållit löfte, att ytterligare 500 kronor för sagda ändamål skulle kommitterade tillhandahållas hvart och ett af nämnda år. Det bidrag, som från landsting och enskilda utlofvats, skulle sålunda komma att uppgå till 7,100 kronor, däraf 2,700 kronor skulle utgå under åren 1907—1908. Det belopp, statsverket under nämnda två år borde tillskjuta, skulle i så fall uppgå till 5,400 kronor. Då emellertid för Örebro län undersökningarna i orten och i Stockholm, hvilka kräde den största kostnaden, med tillgängliga arbetskrafter syntes kunna jämte större delen af den slutliga redigeringen afslutas på en tid af tre år, hvarefter endast skulle återstå den del af den slutliga redigeringen och tryckningen, som ej tidigare medhunnits, samt utarbetandet af inledningen, syntes det kommitterade som om, vid det förhållande att, innan det belopp, statsverket för ändamålet kunde komma att anvisa, skulle utgå, bindande erbjudande skulle föreligga, att jämväl nyssberörda belopp af 7,100 kronor för sagda ändamål vore att tillgå, ehuru en del däraf ej inflöte förr än under åren 1910—1912, det vore lämpligast, att det belopp, som för ortnamnsundersökningarna i Örebro län borde utgå af statsverket, finge disponeras under åren 1907—1909. Därigenom skulle äfven den möjlighet vinnas att, under det redogörelsen för ortnamnen i Örebro län jämte därtill hörande inledning slutligen redigerades och befordrades till trycket med användande af de utaf landsting och enskilda för åren 1910—1912 beviljade medel, ortnamnsundersökningarna kunde påbörjas för ett nytt län, i den mån intresset för dylika

[175.] undersökningar visat sig så starkt, att anslag till erforderligt belopp beviljats af landsting eller enskilda. Kommitterade ville därför i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att för undersökningarna af ortnamn i Örebro län anslå för år 1908 ett belopp af 10,000 kronor, däraf hälften skulle få utgå under år 1907, samt för år 1909 4,000 kronor, allt med villkor att kommitterade genom anslag från landstinget eller enskilda visade sig för ändamålet förfoga öfver ett belopp, motsvarande minst hälften af det belopp, som af statsverket erhöles.

Beträffande sättet för arbetets bedrivande hafva kommitterade slutligen, under erinran om innehållet i Riksdagens, af mig redan omnämnda skrifvelse den 11 mars 1905, framhållit, att, därest Kungl. Maj:t funne arbetet kunna på ett för statsverket mindre betungande sätt uppdragas åt en eller flera enskilda personer, det alltid måste tillses, att denne eller dessa blefve satta i tillfälle att anlita erforderlig sakkunnig hjälp i afseende å de delar af arbetet, som ej fölle inom området för deras hufvudsakliga kompetens.

Kammarkollegium har den 4 december 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande öfver denna framställning, därvid collegium tillika insänt af kommitterade till collegium öfverlämnadt utdrag af Örebro läns landstings protokoll den 18 september 1906, innefattande landstingets af kommitterade omförmälda beslut om beviljande af medel till ortnamnsundersökningarna inom länet.

I sitt berörda utlåtande har collegium — under meddelande att ortnamnsundersökningarna inom Älfsborgs län medfört en genomgripande förändring af de i jordeboken för vissa dittills genomgångna delar af länet införda fastighetsnamn, hvilka vid undersökningen befunnits i en nästan oväntadt stor omfattning vara oriktiga eller missvisande och sålunda föga ägnade att tillfredsställa krafven å en officiell benämning — vidare anført, att af alla omständigheter att döma ortnamnsundersökningarnas planmässiga bedrivande jämväl inom andra län torde blifva lika fruktbringande särskildt för jordeboken, hvadan collegium, som uteslutande ur denna synpunkt torde hafva att bedöma den föreliggande frågan, icke tvekade att, på sätt redan förut skett i underdånigt utlåtande af den 4 april 1902, på det kraftigaste tillstyrka arbetets utsträckning till nya län enligt kommitterades förslag. Då såväl landsting som enskilda inom Örebro län visat sitt intresse genom att för ändamålet anslå rätt betydliga belopp, ansåge collegium, i likhet med kommitterade, att ortnamnen inom detta län nu närmast borde blifva föremål för undersökning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hittills följd plan. Hvad härefter anginge sättet

[175.]

för arbetets fortsatta bedrifvande, ville kollegium, vidhållande hvad kollegium härutinnan anfört i sitt underdåniga utlåtande den 23 maj 1905, instämma i kommitterades yttrande att, därest för den planlagda ortnamnsundersökningens framtida bedrifvande någon annan och enklare form än kommittéarbete skulle väljas, den eller de personer, åt hvilka undersökningsarbetet anförtröddes, måtte blifva satta i tillfälle att anlita den sakkunniga hjälp, som i ett eller annat afseende kunde finnas erforderlig. Likaledes funne sig kollegium böra biträda hvad kommitterade föreslagit i syfte, att ortnamnsundersökningen måtte på lämpligaste sätt fortskyndas genom anslagens ändamålsenliga fördelning under ett visst antal år. På grund af hvad sålunda anförts ville kollegium, som ej hade något att erinra vid de af kommitterade nu verkställda kostnadsberäkningarna, i underdånighet hemställa, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att för undersökningar af ortnamn inom Örebro län anvisa på extra stat dels för år 1908 ett belopp af 10,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att utaf nämnda belopp låta förskottsvis under år 1907 af tillgängliga medel utanordna högst hälften eller 5,000 kronor, dels ock för år 1909 ett belopp af 4,000 kronor, allt under villkor att kommitterade genom anslag af landstinget eller tillskott af enskilda personer eller menigheter visade sig för ändamålet under åren 1907—1912 förfoga öfver ett belopp, motsvarande hälften af det anslag, som af statsmedel kunde erhållas.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien har den 10 december 1906 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anfört, att akademien, som tidigare framhållit den stora vikten af den vetenskapliga undersökningen af Sveriges ortnamn, ville instämma i kammarkollegii utlåtande såväl hvad beträffade det af kommittén begärda anslaget för undersökning af ortnamn inom Örebro län som med afseende å eventuella nya bestämmelser rörande arbetets utförande genom kommitté eller genom en person eller ett par personer, som ägde rätt att med sig för vissa frågor adjungera nödiga krafter.

Kommittén har vidare med särskilda underdåniga skrivelser den 12 december 1906 öfverlämnat dels utdrag af protokoll vid Örebro läns hushållningssällskaps allmänna ordinarie sammankomst den 1 december 1906, utvisande att hushållningssällskapet ställt ett årligt anslag af 100 kronor under hvart och ett af åren 1907—1912 till kommitténs förfogande såsom bidrag till kostnaderna för ortnamnsundersökningar inom Örebro län, under förutsättning dock att kommittén för ändamålet erhöle statsanslag till dubbla det belopp, som från länet bekommes, dels ock ett exemplar

[175.] af redogörelse för ortnamnen i Bjärke härad, som numera utkommit af trycket.

I det statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikären den 14 januari 1905, hvaraf utdrag finnes bilagdt statsverkspropositionen till 1905 års Riksdag, är redogjort för uppkomsten af frågan om undersökning af svenska ortnamn samt för myndigheteternas i ämnet afgifna yttranden. I dessa yttranden har framhållits den stora vikten af detta arbetes systematiska genomförande. I hvad i sådan riktning anförts vill jag till fullo instämma. Ortnamnsundersökningarnas stora betydelse särskildt för ett tillförlitligt jordeboksväsende bekräftas af kammarkollegii i dess förutberörda utlåtande den 4 december 1906 gjorda uttalande om de förändringar i jordeboken, som de redan verkställda undersökningarna inom Älfsborgs län medfört. De resultat af ortnamnskommitténs arbeten, som redan föreligga i tryck, torde motsvara alla rimliga anspråk på fullständighet och öfverskådlighet. Kommittén har också såväl i tidningspressen som annorledes erhållit det fullaste erkännande för arbetets beskaffenhet. Jag tillåter mig att i detta afseende återropa ett uttalande af en framstående auktoritet på området, nämligen utgifvaren af motsvarande norska samlingsverk »Norske Gaardnavne», bibliotekarien A. Kjær i Kristiania, som i skrifvelse till kommittén den 1 december 1906 yttrat bland annat: »Det maa være mig tilladt samtidig at udtrykke min Beundring for den i al ønskelig Detail gaaende Plan, der er lagt for Udarbejdelsen af »Sveriges Ortnamn», og for den, som det ialfald maa forekomme en fremmed, uovertræffelige Nöiagtighed, hvormed den lagte Plan er fulgt.

Jeg tilføier Ønsket om, at ingensomhelst Omstændighed maa træde hindrende i Veien for at Udgivelsen af dette Kjæmpeværk faar gaa sin sikre Gang.»

I fråga om arbetets utsträckande till annat län anförde till statsrådsprotokollet den 14 januari 1905 dåvarande departementschefen, att enligt hans åsikt kommitténs arbete rörande Älfsborgs län borde i sin helhet föreligga tryckt, innan beslut fattades om utförande af liknande arbete rörande något annat län. Med hänsyn till det redan föreliggande goda resultatet af ortnamnsundersökningarna i Älfsborgs län och de af kommittén anförda skäl för arbetets fortsättande inom annat län utan afbidan därpå att arbetet rörande Älfsborgs län föreläge färdigtryckt, anser jag dock andanålsenligt, att arbetet redan nu utsträcket till ett nytt län. Lika med kommittén anser jag, att för framtiden de med arbetet förenade kostnaderna böra till en del bestridas af landsting, korporationer eller enskilda, och att med tillämpning af denna åsikt statens bidrag bör be-

gränsas till två tredjedelar. Då nu utgifterna för ortnamnsundersökningarna inom Örebro län beräknats komma att belöpa sig till 21,000 kronor — en beräkning, mot hvilken jag anser mig icke hafva något att erinra — samt det med säkerhet torde vara att förvänta, att bidrag motsvarande en tredjedel af nämnda belopp komma att lämnas af korporationer eller enskilda inom länet, synes arbetet närmast böra utsträckas till detta län. [175.]

I fråga om eventuell begränsning af undersökningarnas omfattning vill jag erinra, att kommittén under senare delen af sitt arbete redan vidtagit en viss begränsning. Att föreskrifva ytterligare sådan kan jag med hänsyn till hvad kommittén härutinnan anfört icke förorda.

Med anledning af Riksdagens i dess skrifvelse den 11 mars 1905 beträffande sättet för undersökningarnas utförande gjorda uttalande, att desammas fortsättande syntes kunna ske i lämpligare form än genom kommittéarbete, tillåter jag mig framhålla, att kommittén bestått af allenast tre ledamöter, och att ersättningen till dessa utgjort endast en obetydlig del af omkostnaderna. På grund af Riksdagens berörda uttalande samt då såväl kommittén som de hörda myndigheterna ansett arbetet kunna fortsättas inom ett nytt län, utan att detsamma fortfarande är uppdraget åt en kommitté, skall jag emellertid icke underlåta att, sedan erforderliga medel blifvit för ändamålet beviljade, i detta hänseende hos Kungl. Maj:t föreslå förändring i antydd riktning. Det synes mig då lämpligast, att ledningen af arbetet anförtros åt en språkforskare, men då denne i vissa fall, särskildt på det kamerala området, icke torde äga nödig sakkunskap, måste, såsom myndigheterna framhållit, denne beredas tillfälle att vid behof anlita erforderlig sakkunnig hjälp.

Under återopande af hvad jag nu anfört och då det torde vara lämpligt, att det erforderliga statsanslaget, 14,000 kronor, i sin helhet nu äskas hos Riksdagen samt att däraf 10,000 kronor anvisas för år 1908, hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för utförande i enlighet med af Kungl. Maj:t fastställd plan af undersökningar rörande ortnamn inom Örebro län bevilja ett anslag af 14,000 kronor och däraf på extra stat för år 1908 anvisa ett belopp af 10,000 kronor, dock under villkor att af landsting, korporationer eller enskilda för samma undersökningar tillskjutes för åren 1907—1912 minst ett belopp af 7,000 kronor.

Vid bifall härtill lär ej förefinnas för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel redan under år 1907 utanordna det belopp, som kan blifva erforderligt under nämnda år.

[176.] Under en följd af år har Riksdagen efter därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar på extra stat beviljat anslag till understöd, under villkor Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, åt de vid Uppsala enskilda läroverk och Ateneum för flickor i Stockholm samt af Göteborgs allmänna folkskolestyrelse anordnade *undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi*. För år 1907 har för ändamålet anslagits ett belopp af 12,000 kronor, däraf åt styrelsen för Uppsala enskilda läroverk 7,000 kronor, åt styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm 2,500 kronor och åt Göteborgs allmänna folkskolestyrelse 2,500 kronor.

Underdåniga ansökningar om understöd till ifrågavarande ändamål för år 1908 hafva nu inkommit från styrelserna för förutnämnda undervisningsanstalter och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse. De begära i sådant afseende, styrelsen för Uppsala enskilda läroverk 10,500 kronor samt styrelsen för Ateneum för flickor i Stockholm och Göteborgs allmänna folkskolestyrelse hvardera 2,500 kronor.

Öfver ifrågavarande ansökningar hafva underdåniga utlåtanden afgifvits, beträffande ansökningen från styrelsen för Uppsala enskilda läroverk af domkapitlet i Uppsala den 10 oktober 1906, öfver ansökningen från styrelsen för Ateneum för flickor af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk den 8 oktober 1906 samt i fråga om ansökningen från Göteborgs allmänna folkskolestyrelse af domkapitlet i Göteborg den 28 november 1906. Samtliga ansökningarna hafva därvid af vederbörande förordats till bifall.

Enär i afseende å det till kursen vid Uppsala enskilda läroverk utgående anslag ifrågasatts en förhöjning af 3,500 kronor, torde en utförligare redogörelse för denna ansöknings innehåll här vara af nöden. Styrelsen anför nämligen följande:

De skäl, som legat till grund för beviljandet af anslag under föregående år till den vid läroverket anordnade undervisningskursen i huslig ekonomi, ägde fortfarande giltighet, och styrelsen kunde alltså hänvisa till den utredning i frågan, som senast till 1905 års lagtima Riksdag förebragts. Styrelsen ansåge sig emellertid böra påpeka, att, fastän lärarinnor i huslig ekonomi med understöd af statsmedel utbildades vid fyra olika anstalter i Stockholm, Göteborg och Uppsala, det rådde brist på lärarinnor i ämnet. Nya skolkök inrättades allt fortfarande vid högre flickskolor, folkhögskolor och folkskolor. Det hade under de senaste åren upprepade gånger inträffat, att enskilda personer och skolstyrelser eller skolråd vändt sig till skolan i Uppsala med begäran om lärarinnor för nyinrättade eller äldre fasta eller flyttande skolkök, utan att någon lärarinna stått till buds. Och

det vore att förutse att, sedan 1906 års Riksdag beviljat ett särskildt, [176.]
ej obetydligt anslag för understödjande af skolkök i förbindelse med folkskolorna, bristen på lärarinnor skulle göra sig än mera kännbar. Däremot finnes ingen brist på unga kvinnor, som önskade ägna sig åt denna art af lärarinneverksamhet. Fastmera anmälde sig årligen till genomgående af lärarinnekurs vid skolan vida flera, än skolan kunde till undervisning mottaga, så att antalet inträdessökande, som år 1899 varit 41, år 1905 stigit till 77, under det att antalet platser under tiden endast ökats från 15 till 28, och under de sista åren hade flertalet af de sökande, jämte det de uppfyllt andra, i fråga om föregående skolbildning, hälsotillstånd m. m. för tillträde till kurserna stadgade villkor, genom intyg styrkt, att de längre eller kortare tid sysslat med matlagning. Flertalet hade sålunda haft mycket goda förutsättningar för att blifva dugande lärarinnor. Skolan hade emellertid af ekonomiska skäl i regel ej kunnat mottaga ens hälften, ibland blott tredjedelen af de sökande.

Skolan hade för närvarande tre olika kurser för utbildning af lärarinnor i huslig ekonomi:

- 1) i matlagning blott för folkskola (2 terminer),
- 2) i matlagning för både högre flickskola och folkskola (3 terminer) och
- 3) i matlagning och handarbete för både högre flickskola och folkskola (4 terminer).

Af ekonomiska skäl måste i flertalet teoretiska ämnen och i praktiskt arbete två af dessa kurser, i vissa fall alla tre undervisas tillsammans. Därför måste antalet elever, som i hvarje kurs årligen antoges, begränsas till 8—10, i allt till 28 om året. Om åter hvarje kurs kunde undervisas för sig, skulle i en sådan kurs kunna mottagas 15 elever, i alla tre tillsammans sålunda årligen 45, och lika många lärarinnor skulle i regel årligen från skolan utexamineras. Detta innebure en ökning i elevantalet af omkring 50 procent. För en sådan ökning fordrades emellertid ökning i fråga om både lärarkrafter och utrymme. Den behöfliga tillökningen i skolans egna lärarinnekrafter skulle efter styrelsens beräkning kunna täckas genom terminsavgifter af ytterligare 17 elever. För beredande af ökad utrymme och bestridande af den ökning i öfriga driftkostnader, som en sådan tillökning i elevantalet skulle medföra, måste styrelsen anlita understöd af allmänna medel. Skolans tomt erbjöde godt utrymme för en tillbyggnad, och plan för en sådan vore med biträde af sakkunniga personer uppgjord. Kostnaderna beräknades uppgå till 32,000 kronor, eventuellt, om byggnaden uppfördes i tre våningar för att gifva plats äfven för mjölk-hushållning, bakning af spisbröd och vissa med slakt förenade arbeten, till 45,000 kronor. För bestridande af de med en dylik utvidgning förenade

[176.] kostnader — räntor och amortering jämte årliga driftkostnader — skulle utöfver nu utgående statsanslag fordras 3,500 kronor årligen. En sådan tillökning med 50 procent, från 7,000 till 10,500 kronor, svarade rätt väl mot den ifrågasatta tillökningen af ungefär 50 procent i elevantalet. På detta sätt skulle ett trängande behof kunna tillgodoses med mindre kostnad för statsverket, än om nödigt understöd skulle lämnas till ytterligare en lärarinnebildningsanstalt.

Kanske borde styrelsen i detta sammanhang påpeka, hvad som vid föregående ansökningar om statsanslag för kursen anförts, eller att den icke vore något enskildt affärsföretag utan en publik stiftelse, af hvilken hvarken dess styrelse eller medlemmarna af det sällskap, som utsåge styrelsen, ägde draga någon ekonomisk vinst. Med hänsyn till det stegrade behovet af lärarinnor för folkskolans kök kunde äfven erinras därom, att det egentligen blott vore kurserna i Uppsala och Göteborg, hvilka hade såsom sin speciella uppgift att utbilda skolkökslärarinnor för folkskolan.

Vid ansökningen är fogadt ett af skolans inspektor, f. d. professorn O. Hammarsten den 28 september 1906 utfärdadt intyg, utvisande att skolan under arbetsåret 1905—1906 liksom under de föregående år, Hammarsten varit inspektor för densamma, på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fyllt sin viktiga uppgift. Hammarsten framhåller därjämte det nit och den plikttrohet, hvarmed undervisningen bedrefves, och det ändamålsenliga sätt, på hvilket den vore ordnad, med beklagande, att skolans nuvarande, trånga lokaler ej tillåte denna att utveckla sin gagnarika verksamhet i den större utsträckning, som vore önskelig och under andra förhållanden möjlig.

Såsom af utredningen framgår, är den begärda ökningen af anslaget till kursen vid Uppsala enskilda läroverk föranledd af förslaget om kursens utvidgning för att bättre kunna tillgodose det alltmera växande behovet af skolkökslärarinnor, isynnerhet för folkskolorna. Då, på sätt i den underdåniga ansökningen antydts, 1906 års Riksdag för anordnande af undervisning i huslig ekonomi i folkskolor, högre folkskolor och folkhögskolor på ordinarie stat anvisat ett anslag å 60,000 kronor, samt det på grund häraf är att hoppas, att sådan undervisning varder i stor omfattning införd vid nämnda folkbildningsanstalter, är det af synnerlig vikt, att tillräcklig tillgång på lärarinnor i ämnet kommer att finnas. Med hänsyn härtill anser jag den ifrågasatta höjningen af anslaget till kursen vara väl befogad. I fråga om de begärda anslagen till de två andra kurserna tillåter jag mig åberopa de vid föregående tillfällen anförda skälen, hvilka fortfarande äga

giltighet, och hemställer jag förty i underdånighet, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att till understöd, under de villkor Kungl. Maj:t kan finna skälighet bestämma, för anordnande af undervisningskurser för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi på extra stat för år 1908 anvisa åt styrelsen för Uppsala enskilda läroverk 10,500 kronor, åt styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm 2,500 kronor och åt Göteborgs allmänna folkskolestyrelse 2,500 kronor, tillhopa 15,500 kronor.

Under återopande af hvad chefen för finansdepartementet till stats- [177.]
rådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag anført i fråga om be-
redande åt statens tjänstemän och betjante af ett dyrtidstillägg för år 1907, Dyrtidstillägg.
att uppföras i riksstaten för år 1908, hemställer jag, det Kungl. Maj:t
tacktes föreslå Riksdagen

att till beredande, i enlighet med de i nyssnämnda statsrådsprotokoll
angifna grunder, af dyrtidstillägg för år 1907 åt en del tjänstemän och
betjante i ecklesiastikdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli samt
till ecklesiastikdepartementet hörande ämbetsverk och kårer på extra stat
för år 1908 anvisa, såsom förslagsanslag, ett belopp af 60,000 kronor.

Under återopande af hvad chefen för finansdepartementet till stats- [178.]
rådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag anført i fråga om be-
redande åt vissa hos statens verk och myndigheter anställda betjante af
ett extra lönetillägg för år 1907, att uppföras i riksstaten för år 1908, Extra
hemställer jag, det Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen lönetillägg
åt vakt-
mästare.

att till beredande, i enlighet med de i nyssnämnda statsrådsprotokoll
angifna grunder, af ett extra lönetillägg för år 1907 åt en del vakt-
mästare och andra betjante i ecklesiastikdepartementets afdelning af Kungl.
Maj:ts kansli samt till ecklesiastikdepartementet hörande ämbetsverk och
kårer på extra stat för år 1908 anvisa, såsom förslagsanslag, ett belopp af
5,900 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 18 december 1902 anhöll fysiografiska [179.]
sällskapet i Lund, efter framställning af dess ledamot professor C. V. L. E
Charlier, det Kungl. Maj:t tacktes låta vidtaga de åtgärder, som kunde rättning för
vara behöfliga och ändamålsenliga till bevarande af de ännu återstående förskott.
kvarlevorna af Tycho Brahes observatorier på ön Hven, Uranienborg och
Stjärneborg.

I sin berörda framställning, dagtecknad den 10 december 1902, an-
förde professor Charlier, bland annat: Öfver ett år torde förflutit, sedan

[179.] man i Lund, Stockholm, Köpenhamn, Prag med flera ställen högtidligen firat 300-årsdagen af Tycho Brahes död. Vid den tiden hade Charlier haft tillfälle att för fysiografiska sällskapet afgifva en beskrifning af de betydelsefulla gräfningar, som på initiativ af riksantikvarien H. Hildebrand under loppet af år 1901 utförts på de ställen, som fordom upptagits af Tycho Brahes berömda observatorier. Charlier hade också då framhållit vikten af, att snarast möjligt anstalter vidtoges, för att dessa för vetenskapen så dyrbara minnen af den astronomiska observationskonstens grundläggare måtte åt eftervärlden bevaras. Sedan dess hade emellertid inga som helst åtgärder i denna riktning företagits, men väl hade man redan kunnat inse vådan af att en enda dag längre än nödigt vore uppskjuta tillvaratagandet af dessa lämningar. Redan på hösten 1901 hade visat sig den risk, man härmed utsatt sig för. Besökande på ön hade från Stjärneborg eller Uranienborg medtagit »minnen», bestående i, om ej annat, stycken af murbruket; höstregnen fyllde grottorna med vatten och hotade vid inträdande frost att sönderspränga de sparsamma resterna. För att åtminstone provisoriskt skydda Stjärneborg för detta öde, hade, på enskildt föranstaltande, Stjärneborgs kryptor fyllts med sand. Äfven på annat sätt visade sig vådan i det nuvarande tillståndet. Under loppet af 1902 års sommar hade nämligen en tysk astronom företagit gräfningar på Uranienborgs område, utan att någon person på Hven ägt befogenhet att förhindra detta. Det vore således uppenbart, att kraftiga åtgärder snarast möjligt borde vidtagas, i syfte att de uppgräfdna lämningarna af Tycho Brahes nämnda observatorier på ett värdigt sätt bevarades för eftervärlden.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, efter nådig remiss, med öfverlämnande af särskilda utaf kronofogden och länsmannen i orten afgifna yttranden, innefattande förslag till åtgärder för ifrågavarande fornlämningsars bevarande, den 31 januari 1903 för egen del utlåtits i ämnet, inkom vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien med inforordadt, den 3 mars 1903 afgifvet underdånigt yttrande. Detta yttrande var åtföljdt af en promemoria i ämnet af riksantikvarien, som däruti anförde och erinrade, bland annat, dels beträffande Uranienborg: att, sedan S:t Ibbs församling begärt att till grundläggning vid uppförandet af en ny kyrka använda en i flera afseenden olämplig stenmur, som blifvit uppsatt omkring en grop inom Uranienborgs område, hvilken uppkommit genom pastorsadjunkten N. J. Ekdahls gräfningar därstädes på 1820-talet, Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 29 april 1898 medgifvit, att församlingen finge för omförmälda ändamål använda ifrågavarande stenmur under vill-

kor, att församlingen i utkanten af Uranienborgs yttervallar planterade en stängselhäck och för framtiden underhölle densamma; att denna församlingens skyldighet inträdde, så snart akademien på platsen närmare bestämt läget för det nya stängslet; att uppsättande af stängsel emellertid ej kunde hafva annan verkan än att visa, att området vore föremål för omsorg, och att hindra plogen att göra intrång på yttervallen, hvilket senare emellertid nu vore mindre att befara än förr, sedan öns befolkning fått blick för betydelsen af ifrågavarande fornminnen; att en fullständig afstängning af hela området vore omöjlig, enär för flera år sedan på platsen mellan yttervallen och själfva slottsgrunden blifvit af församlingen egenmäktigt uppförda två byggnader för en folkskola; att vattenhämtning för skolans räkning från slottsbrunnen icke torde böra annat än i yttersta nödfall förbjudas, enär skolläraren ålåge att tillse, det vattenhämtningen försigginge ordentligt; att det dessutom vore kronobetjäningens skyldighet att inskrida mot brott mot gällande lag rörande fornminnens bevarande; samt att riksantikvarien hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande anmält, att kronobetjäningen försummat att hindra en tysk astronom att göra utgräfningar å området; dels ock angående Stjärneborg: att äfven vid denna ruin gränslinjen måste utstakas, hvarefter dränering måste företagas samt ett skyddstak och en fast inhägnad anordnas, hvilket allt kräfde pennningar; att, då medel ej funnits tillgängliga därtill hösten 1901, efter på platsen verkställda utgräfningar det hela blifvit provisoriskt öfvertäckt med sand; att genom denna öfvertäckning fornlämningarna nu vore skyddade, till dess arbetet med deras konserverande kunde ledas till slut; att den viktigaste delen af Stjärneborg vore omsluten af en stenmur, försedd med en grind, genom hvilken ingen behöfde inträda, så länge ej det inre vore utgräfdt; samt att sådan fara icke hotade Stjärneborgs under jorden dolda ruin, att giltig anledning funnes att för dess skull undanskjuta redan började eller planerade arbeten för bevarande åt eftervärlden af vissa ruiner i Sverige. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien förklarade i sitt berörda yttrande, att akademien för sin del ej hade något att erinra utöfver hvad som funnes i riksantikvariens promemoria anfördt.

Vidare inkom vetenskapsakademien med en underdånig skrifvelse af den 8 april 1903, däri med hänvisning till en utredning, som i ämnet meddelats af en utaf akademien tillsatt kommitté, hemställdes, det Kungl. Maj:t täcktes uppdraga åt riksantikvarien att gå i författning om, dels i afseende å Stjärneborg, att de åtgärder, som riksantikvarien inom nämnda kommitté föreslagit och i sin omförmälda promemoria såsom nödiga framhållit, ofördröjligen måtte vidtagas, dels ock, i afseende på Uranienborg, att ej mindre den stängselhäck, som enligt nådiga brefvet den 29 april

[179.] 1898 skulle af S:t Ibbs församling planteras och underhållas, måtte komma till utförande, än äfven att ett å platsen varande vanprydande uthus måtte därifrån borttagas; samt att Kungl. Maj:t tacktes anvisa härtill nödiga medel eller, därest detta ej vore möjligt, till Riksdagen aflåta proposition om desammas beviljande.

Öfver vetenskapsakademiens berörda framställning afgaf vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien den 7 juni 1904 infordradt underdånigt yttrande och öfverlämnade tillika en den 6 juni 1904 dagtecknad promemoria i ämnet af riksantikvariern. Denna promemoria innehöll, bland annat, att professor Charlier, som på riksantikvarierns begäran åtagit sig att låta noggrannt uppmäta Uranienborgs och Stjärneborgs ytterkonturer, den 11 maj 1904 till riksantikvariern inkommit med två promemorian bilagda uppmättningsritningar; att pastorsadjunkten Ekdahl genom de af honom utförda gräfningarna blottat en liten del af slottet; att omkring denna för statsmedel uppförts förenämnda stenmur, hvilket framkallat det olyckliga misstaget, att endast det, som låge inom stenmuren, vore det fornminne, som skulle bevaras, i följd hvaraf sedermera uppförts skolbyggnader inom det forna Uranienborg; att sedan nu omsider uppmättningsritning öfver Uranienborg erhållits, å hvilken ritning kunnat utmärkas den linje, efter hvilken den af Kungl. Maj:t genom nådiga brevet den 29 april 1898 bestämda stängselhäcken skulle sättas, riksantikvariern anmodat kyrkorådet i S:t Ibbs församling att ofördröjligen vidtaga åtgärder för anbringande af denna häck utefter den å en karteskiss med rött uppdragna gränslinjen till det gamla slottet; att riksantikvariern därjämte i skrifvelse hos skolrådet anhållit, att i öfvervägande måtte tagas, huruvida icke skolhusen kunde flyttas från fornlämningens område till en lämpligare plats och särskildt framhållit önskvärdheten däraf, att förberörda uthus snart flyttades till en mera undangömd plats utom fornlämningen; att för närvarande intet mera kunde göras med afseende på Uranienborg; att beträffande Stjärneborg den under nyare tid kring en del af borgen uppförda stenmuren måste aflägsnas och ersättas af ett enkelt järnstaket, genom hvilket man icke kunde krypa, och öfver hvilket man icke kunde klättra; att detta staket borde uppsättas i den ursprungliga konturlinjen, såsom en vid riksantikvarierns promemoria fogad bilaga närmare utvisade; att byggmästarfirman Frans Andersson & C:o i Malmö förklarar sig villig att uppföra detta staket efter jämväl bifogad ritning till ett pris af 3,134 kronor; att, om snö eller regnvatten samlats inom den utgräfd delen af Stjärneborg, detta borde bortledas, och att samma firma förklarar sig villig att utföra detta arbete för 100 kronor; att i ett af professor Charlier uppgjordt kostnadsförslag upptagits förutom staket och dränering två poster, som vore öfverflödiga, nämligen dels ex-

propriation af mark dels ock en öfverbyggnad, hvilken sistnämnda, om [179.] ett säkert stängsel funnes och vatten bortfördes genom dränering, icke vore behöflig och, därest den icke skulle göras mindre enkel, måste blifva i hög grad vanprydande; samt att de anslag, som sålunda erfordrades för konserverandet af Stjärneborg, vore, till dränering 100 kronor, till järnstaket 3,134 kronor och till oförutsedda utgifter 164 kronor 50 öre, hvartill komme kostnaden för den utförda landtmäteriförrättningen 201 kronor 50 öre, enligt af kommissionslandtmätaren N. R. Appelgren till vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien afgifven, vid riksantikvariens promemoria fogad räkning. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien förklarade i sitt sistberörda utlåtande, att akademien utöfver riksantikvariens promemoria icke hade något att i ärendet erinra, samt hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes för det i promemorian afsedda ändamål bevilja ett anslag af 3,600 kronor.

Vid underdånig föredragning af detta ärende den 7 oktober 1904 fann Kungl. Maj:t godt uppdraga åt vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien att, så snart lämpligen ske kunde och lagligt hinder därför ej mötte, gå i författning om utförande af de ännu ej verkställda arbeten, som enligt riksantikvariens promemoria af den 6 juni 1904 vore behöfliga för konserverandet af Stjärneborg, och fann Kungl. Maj:t tillika godt att till bestridande af kostnaderna härför äfvensom till gäldande af kommissionslandtmätaren Appelgrens räkning anvisa och ställa till akademiens förfogande mot redovisningsskyldighet ett belopp af högst 3,600 kronor, hvilket belopp statskontoret skulle äga att förskottsvis af under händer hafvande medel till akademien på rekvisition utbetala och framdeles hos Kungl. Maj:t till ersättande anmäla.

I underdånig skrifvelse den 5 december 1906 har nu statskontoret anhållit om ersättning för hvad statskontoret jämlikt nådiga brefvet den 7 oktober 1904 förskottsvis utbetalt eller kronor 3,600: —

Vidare har statskontoret i särskilda underdåniga skrivelser den 5 december 1906 till ersättande anmält följande af statskontoret förskjutna medel:

1:o) på grund af nådiga bref den 2 december 1905 och den 4 maj 1906 ersättning till förste revisorn K. Beckman, hvilken tjänstgjort i egenskap af sakkunnigt biträde vid beredande till föredragning af ej mindre frågan om nytt formulär för universitetets i Uppsala hufvudbok än äfven på Kungl. Maj:ts pröfning beroende

- [179.] *frågor rörande nya stater för universiteten i Uppsala och Lund, nämligen*
 arfvode för berörda biträde kronor 575: —
 ersättning för mistade tjänstgörings-
 penningar » 380: 65 kronor 955: 65.

2:o) jämlikt nådiga bref den 17 oktober 1902, den 9 september 1904, den 20 januari, den 10 mars, den 17 november och den 22 december 1905 äfvensom den 9 och den 16 mars samt den 20 och den 27 april 1906 till den af Kungl. Maj:t den 17 oktober 1902 tillsatta *kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet:*

resekostnads- och traktamentsersättning samt arfvoden till kommitténs ordförande och ledamöter	kronor 3,091: 70	
ersättning för mistade löneförmåner till professorn H. Larsson, lektorn P. E. Lindström och rektorn J. Juhlin	» 4,175: 44	
arfvode för upprätthållande af rektorsbefattningen vid högre allmänna läroverket i Skara under rektorn J. Juhlin beviljad tjänstledighet för deltagande i kommitténs arbeten...	» 156: 37	
arfvode åt kommitténs sekreterare ...	» 1,440: —	
till bestridande af löpande utgifter...	» 2,213: 19	
för tryckning af kommitténs förslag angående medicinska examina m. m. ...	» 1,637: 75	» 12,714: 45.

3:o) på grund af föreskrift i nådigt bref den 16 mars 1906 resekostnads- och traktamentsersättning samt arfvoden till de af chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande samma dag tillkallade sakkunniga för att biträda vid utarbetandet af förslag till stadga angående examina samt undervisnings- och studieväsendet inom universitetens medicinska fakulteter och vid karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m. ... » 1,025: 80.

4:o) jämlikt föreskrift i nådigt bref den 17 februari 1905 för bestridande af nödiga utgifter för de arbeten, som utförts af de utaf Kungl. Maj:t den 4 november 1904 förordnade sakkunnige för afgifvande af yttrande rörande utvidgning och omorganisation af tekniska högskolan

» 264: 10.

5:o) på grund af nådiga bref den 13 juli och den 21 september 1906 till den af Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 tillsatta kommittén för afgifvande af förslag huru den högre tekniska undervisningen i riket lämpligen bör ordnas:

reskostnadsersättning och traktement samt arvoden för deltagande i kommitténs arbeten

.....	kronor	520: —	
sekreterararvode	»	377: 42	
till löpande utgifter	»	1,000: —	» 1,897: 42.

6:o) enligt föreskrift i § 15 af nådiga kungörelsen angående öfverlämnande af arkivhandlingar till landsarkiven i Uppsala, Vadstena och Lund den 14 november 1902 ersättning till Kristianstads, Östergötlands, Blekinge, Västmanlands, Stockholms, Uppsala, Skaraborgs, Hallands, Älfsborgs och Malmöhus läns ränterier för därifrån förskjutna kostnader för transport af handlingar till landsarkiv

kronor 1,136: 61

samt på grund af nådigt bref den 24 maj 1901 och skrifvelse från civildepartementet den 23 februari 1906 ersättning till Kronobergs läns ränteri för därifrån förskjuten kostnad för nämnda ändamål

» 33: 30

» 1,169: 91.

7:o) på grund af nådiga bref den 22 maj 1903 och den 9 mars 1906 till bestridande af kostnader för ordnande och förtecknande af domkapitlens i Göteborg och Uppsala arkiv sammanlagdt

» 1,300: —

8:o) jämlikt nådigt bref den 9 mars 1906 till disposition af öfverintendentsämbetet såsom godtgörelse åt intendenten F. Eckert för biträde vid upprättande af

[179.]	<i>ritnings- och kostnadsförslag till en administrativ arkivdepå i Stockholm</i>	»	3,000: —
	9:o) på grund af nådiga bref den 13 juli och den 21 september 1906 till den af Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 tillsatta kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag angående organisationen och planen för folkskoleseminarierna m. m.: reskostnadsersättning och traktement samt arvoden till kommitténs ordförande och ledamöter kronor 3,692: — reskostnadsersättning och traktement samt arvoden till åtskilliga sakkunnige, sammanlagdt » 2,358: 40 till löpande utgifter » 2,000: —	»	8,050: 40.
	10:o) jämlikt nådiga bref den 16 juni och den 26 oktober 1906 till de af chefen för ecklesiastikdepartementet enligt nådigt bemyndigande den 16 juni 1906 tillkallade sakkunnige för att inom departementets statistiska afdelning biträda vid utarbetande af ny plan och nya tabellformulär för departementets statistik angående folkundervisningen: reskostnads- och traktamentsersättning samt arvoden kronor 1,014: 10 ersättning för vaktmästarbiträde » 40: —	»	1,054: 10.
	11:o) på grund af nådigt bref den 24 november 1905 till disposition af öfverintendentsämbetet för beredande af provisoriska lokaler åt folkskoleseminariet i Stockholm inom viss del af det gamla riksdagshuset å Riddarholmen	»	3,181: 87.
	12:o) jämlikt föreskrift i nådigt bref den 3 november 1905 till disposition af domkapitlet i Karlstad för täckande af mellangift vid utbyte af folkskoleseminariets i nämnda stad tre utslitna orglar mot tre nya...	»	600: —.
	13:o) jämlikt nådiga bref den 24 februari, den 5 maj och den 17 november 1905 dels till domkapitlet i Karlstad och Västerås för höjning för år 1906 af anslaget till materiell samt ved och ljus m. m. vid folk-		

skoleseminarierna i Karlstad och Falun dels ock till domkapitlet i Uppsala för höjning för år 1905 af samma anslag vid folkskoleseminariet i Uppsala, tillhopa..... » 2,200: —.

14:o) på grund af nådigt bref den 25 maj 1906 till disposition af kanslirådet I. A. Lyttkens för redigering och korrekturläsning m. m. af folkskoleinspektörernas berättelse m. m. för åren 1899—1904..... » 800: —.

15:o) jämlikt nådigt bref den 3 november 1899 till disposition af chefen för utrikesdepartementets kameralafdelning för gäldande af Sveriges bidrag för åren 1900—1906 till bestridande af kostnaderna för den internationella jordmätningen, tillhopa..... » 4,983: 60.

16:o) på grund af föreskrift i nådigt bref den 17 november 1905 till den af Kungl. Maj:t den 11 mars 1898 tillsatta kommittén för vidtagande af förberedande åtgärder för utförande af en svensk-rysk gradmätning på Spetsbergen m. m. i afräkning å sekreterarens arfvode, till bestridande af löpande utgifter för kommittén samt till resekostnads- och traktamentsersättningar » 3,000: —.

17:o) jämlikt nådigt bref den 14 oktober 1904 till akademien för de fria konsterna såsom bidrag till bestridande af kostnaden för Sveriges deltagande i en konstutställning i München år 1905, efter afdrag af förskjutna, men återlevererade 203 kronor 17 öre..... » 4,796: 83.

18:o) jämlikt föreskrift i nådiga bref den 20 april och den 20 juli 1906 till bibelkommissionen: arfvoden till kommissionens ledamöter kronor 4,750: — godtgörelse till domprosten J. W.

Personne för utbetald ersättning till vikarie » 187: 50

samt till lektorn O. V. Knös:

dels arfvode för biträde åt kommissionen » 750: —

dels ersättning för bestridda sekreterargöromål » 450: —

dels ock godtgörelse för mistade tjänstgöringspenningar » 1,406: 59 » 7,544: 09.

Med anledning af de till bibelkommissionen utanordnade medlen vill jag erinra, att utgifterna för bibelkommissionen hittills ersatts af allmänna besparingarna å anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel. Då jag emellertid anser, att nämnda besparingar, som för olika ändamål äro starkt anlitade, icke vidare böra komma till användande vid ersättande af så regelbundet återkommande utgifter som de ifrågavarande, torde de nu utanordnade medlen böra anmälas till ersättande hos Riksdagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t tacktes för återgåldande af de utaf mig nu omförmälda förskott — 3,600 kronor, 955 kronor 65 öre, 12,714 kronor 45 öre, 1,025 kronor 80 öre, 264 kronor 10 öre, 1,897 kronor 42 öre, 1,169 kronor 91 öre, 1,300 kronor, 3,000 kronor, 8,050 kronor 40 öre, 1,054 kronor 10 öre, 3,181 kronor 87 öre, 600 kronor, 2,200 kronor, 800 kronor, 4,983 kronor 60 öre, 3,000 kronor, 4,796 kronor 83 öre och 7,544 kronor 9 öre, eller sammanlagdt 62,138 kronor 22 öre — af Riksdagen äska ett extra anslag för år 1908, hvilket för afrundande af hufvudtiteln slutsumma torde böra bestämmas till 62,156 kronor.

Hvad föredragande departementschefen i ofvanberörda hänseenden hemställt och föreslagit behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder gilla, med befallning tillika att utdrag af detta protokoll skulle till finansdepartementet öfverlämnas till ledning vid författandet af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ex protocollo:

A. I. Lindhagen.

Register

öfver åttonde hufvudtiteln.

	Sid.
Abnormlärare, resestipendier	430.
Accessionskatalog, redigering af Sveriges offentliga biblioteks	212.
Acta mathematica.....	481.
Akademikamreraren O. G. Regnéll, lönetillägg	281—282.
Akademien för de fria konsterna.....	412—416.
Akademiska sjukhuset i Uppsala, underhåll af fattiga eller mindre bemedlade sjuka från ort utom Uppsala län	24—29.
Akademiska sjukhuset i Uppsala, assistent å röntgenafdelningen	253—254.
Allmänna läroverken	98—134; 314—315.
Amanuenser i ecklesiastikdepartementet; höjning af anslaget	5—8.
Amanuenser, extra ordinarie, vid universitetsbiblioteket i Uppsala	266—273.
Amanuens vid fysiska institutionen i Uppsala	260.
Amanuens vid gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus	287.
Amanuens vid kirurgiska polikliniken å serafimerlasarettet	287.
Amanuens vid medicinska polikliniken å serafimerlasarettet	286—287.
Amanuens vid oftalmiatriska polikliniken å serafimerlasarettet	287.
Amanuens vid syfilidologiska kliniken å sjukhuset S:t Göran	287—288.
Amanuens vid universitetets i Lund konstsamlingar	279.
Amanuens hos öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.....	315.
Andersson, A. R., preparator; personligt ålderstillägg	31—34.
Arjeplogs församling, upphjälpande af skolväsendet	368—372.
Assistent å det akademiska sjukhusets i Uppsala röntgenafdelning	253—254.
Assistent vid meteorologiska institutionen i Uppsala	258.
Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen	179—186; 408—409.
Barnmorskor, repetitionskurser	408—409.
Berlin, afföning till pastor vid svenska Victoriaförsamlingen.....	439—445.
Bibliotek, Uppsala universitets-; elektisk belysning.....	34—38.
eftermiddagsservis	39—42.
höjning af årsanslaget	42—71.
arfvoden åt e. o. amanuenser.....	266—273.
Lunds universitets-; ändrad inredning af gamla biblioteksbygg-	
byggnaden.....	84—94; 280.
arfvoden åt extra biträden	280—281.
Musikaliska akademiens-	416—425.
Biblioteket, Kungl.	212.
Blindinstitutet å Tomtebodas portvaktsbyggnad.....	427—430.

	Sid.
Blindlärare, reseunderstöd	430.
Blindlärarelever, understöd	430.
Blindskrifter, tryckning af	430.
Borås, tekniska elementarskolan	398—399.
Botaniska trädgården i Uppsala; höjning af anslaget till materiell	29—31.
Byråchef, extra, i ecklesiastikdepartementet	198.
Centralförbundet för nykterhetsundervisning	497—499.
Chalmers tekniska läroanstalt, ombildning af en lärartjänst	174—178.
Chalmers tekniska läroanstalt, tillfällig löneförbättring för vissa lärare	382—383.
<i>Diverse anslag</i>	431—524.
Docentstipendier vid universiteten i Uppsala och Lund	216—231.
<i>Domkapitlens expeditioner</i>	214—216.
Dyrtidstillägg	515.
<i>Ecklesiastikdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli</i>	2—8; 198.
Ecklesiastika boställen, utredning	454—455.
Eftermiddagsservis vid Uppsala universitetsbibliotek	39—42.
Elektrisk belysningsanordning m. m. inom vissa institutioner i Uppsala	34—38; 260—266.
Enskilda läroverk, höjning af anslaget till understöd	134—147.
Entomologi, undervisning vid universitetet i Lund	280.
Ersättning för förskott	515—524.
Estetik med litteratur- och konsthistoria, biträdande lärare i Uppsala och Lund	231—246.
<i>Extra anslag</i>	198—524.
Extra och vikarierande lärare vid allmänna läroverk, arvoden	314—315.
Extra ordinarie professorer m. fl. i Uppsala och Lund, tillfällig löneförbättring	283—285.
Extra ordinarie professorer m. fl. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, tillfällig löneförbättring	285—286.
Extra ordinarie professorer vid farmaceutiska institutet, tillfällig löneförbättring	404—406.
Extra utgifter vid universitetet i Lund; höjning af anslaget	84—94.
<i>Farmaceutiska institutet</i>	404—408.
Farmaceutiska institutet, uppehållande af institutets verksamhet	406—408.
Farmaceutiska institutet, tillfällig löneförbättring åt extra ordinarie professorer	404—406.
Farmakologiska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, nybyggnad	295—314.
Finsktalande församlingar inom Luleå stift, förbättrad religionsvård	452.
Folkhögskolor, understöd åt mindre bemedlade lärjungar	372.
Folkskoleinspektörer, arvoden och resekostnadsersättning	161—164.
Folkskollärare, extra ordinarie, förändrade bestämmelser angående aflöningen	169—174.
Folkskollärare, resestipendier	373.
Folkskollärare och folkskollärarinnor, repetitionskurser i gymnastik	366—367.

Folkskoleseminarier, resestipendier åt rektorer och öfriga lärare	372—373.
Folkskoleseminariet i Härnösand, undervisningsmateriell	328—330.
Folkskoleseminariet i Härnösand, ökad anslag till materiell, ved och ljus m. m.	160—161.
Folkskoleseminariet i Kalmar, skolträdgård och trädgårdsskötarbostad m. m.	360—363.
Folkskoleseminarierna i Kalmar, Landskrona, Strängnäs, Härnösand och Skara, undervisning uti folkskolans högre afdelning vid öfningsskolorna	364—366.
Folkskoleseminarium i Luleå	334—352.
Folkskoleseminariet i Skara, förändrad inredning af seminariebyggnaden.....	352—355.
Folkskoleseminariet i Stockholm: nybyggnad	330—331.
uppförande af rektorsbostad	331—333.
Folkskoleseminariet i Umeå, vissa ändringsarbeten m. m.	355—360.
Folkskoleseminariet i Växjö, nybyggnad	333—334.
<i>Folkundervisningen</i>	160—174; 328—373.
Fornkunskap, undervisning vid universitetet i Uppsala	254—255.
Fornskriftssällskapet, svenska	473.
Fysiska institutionen i Uppsala, nybyggnad.....	258—260.
Fysiska institutionen i Uppsala, amanuens	260.
Föreläsningskurser för arbetsskolan	483—484.
Föreläsningar, anordnade från universiteten utom universitetsstäderna	484—486.
Förskott, ersättning för.....	515—524.
Förslagsanslagen för universiteten.....	94—95.
Gargnäs by, kapellbyggnad.....	467—473.
Geologisk-mineralogiska institutionen i Lund; aflöning till en vaktmästare... ..	81—84.
Geologkongress i Stockholm	488—489.
<i>Gymnastiska centralinstitutet</i>	404.
Gymnastik- och idrottsinrättning i Uppsala.....	273—275.
Gymnastik, repetitionskurser för folkskollärare och folkskollärarinnor.....	366—367.
Gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus, amanuens.....	287.
Gällivare—Riksgränsen, anställande af en extra ordinarie prästman.....	445.
Göteborg, slöjdföreningens skola	403—404.
Hamberg, A., docent, utgifvande af ett arbete angående en högfjällstrakt i lappmarken.....	488.
Handskrifter rörande Skandinaviens historia	474—475.
Handtecknings- och gravyrssamlingen m. m. vid nationalmuseum	213.
Handverksskolan i Kristinehamn för blinda	430.
Historia; inrättande af en e. o. professur vid Lunds universitet.....	71—81.
Historiska handlingar, utgifvande af.....	199.
Historiska museet i Lund	279.
Huslig ekonomi, undervisningskurser för utbildande af lärarinnor.....	512—515.
Hygieniska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet.....	288.
Härnösand, höjning af materiellanslaget vid folkskoleseminariet.....	160—161.
Härnösand, undervisningsmateriell vid folkskoleseminariet	328—330.
Härnösand, undervisning uti folkskolans högre afdelning vid folkskolesemi- nariets öfningsskola	364—366.
Härnösand, tekniska elementarskolan	399—400.

	Sid.
Högre folkskolor, höjning af anslaget	168—169.
<i>Högre lärarinneseminariet</i>	147—154; 324—328.
Högre lärarinneseminariet: uppehållande af undervisningen	324—325.
fjärde årskurs och ökad utrymme	325—326.
undervisning i huslig ekonomi	326—328.
Högre läroverk för kvinnlig ungdom, resestipendier för lärarpersonalen	315—321.
<i>Högre skolor för kvinnlig ungdom</i>	315—324.
Intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum, resestipendier	193—197.
Internationella jordmätningen	409—410.
Internationell katalog öfver naturvetenskaplig litteratur	409.
Juridiska föreläsningar, utgifvande i tryck af anteckningar efter	275.
Kalmar, skolträdgård och trädgårdsskötarbostad m. m. vid folkskoleseminariet	360—363.
Kalmar, undervisning i folkskolans högre afdelning vid folkskoleseminariets öfningsskola	364—366.
Kanslisekreterare; anslag till ett arfvode åt en kanslisekreterare i ecklesiastikdepartementet användes till annat ändamål	2—4.
Karlskrona, lönetursrätt för rektor vid skeppsgosseskolan	122—134.
<i>Karolinska mediko-kirurgiska institutet</i>	95—98; 285—314.
Kemiska institutionen i Uppsala, uppehållande af öfningar	255—258.
Kirurgi, höjning af anslaget till förstärkande af lärarkrafterna i Uppsala ..	246—252.
Kirurgi, biträdande lärare vid universitetet i Lund	275.
Kirurgiska polikliniken å serafimerlasarettet, amanuens	287.
Kliniker för barnsjukdomar	288.
Konservator vid naturhistoriska riksmuseet	188—192.
Konstindustriella samlingar, statens	212.
Konstverk och märkligare konstslöjdföremål, forskningar om	213.
Konstsamlingar vid universitetet i Lund, arfvode åt en amanuens	279—280.
Kontraktsadjunkter inom lappmarken	445—452.
Kontraktsadjunkter inom Västerbottens fjärde kontrakt	452.
Kristinehamn, anslag till fyllande af en adjunktslön vid realskolan	104—110.
Kristinehamn, handtverksskolan för blindas	430.
Kronobergs slottsruin, konservering	411—412.
<i>Kungl. biblioteket</i>	212.
Kulturhistoriska museet i Lund	475—480.
Landsarkiven, arfvoden åt e. o. tjänstemän	199—201.
Landsarkivet i Uppsala; bostad åt vaktmästaren	8—11.
Landsarkiv i Östersund	201—211.
Landskrona, undervisning i folkskolans högre afdelning vid folkskoleseminariets öfningsskola	364—366.
Landsmål, tidskrift för	502.
Lauritzen, Dagmar, rätt till lönetursberäkning	147—154.
Lappmarken, utgifvande af ett vetenskapligt arbete angående en högfjälls- trakt	488.

	Sid.
Lapstkalande församlingar inom Luleå stift, förbättrad religionsvård	445—452.
<i>Lifrustkammaren</i>	213—214.
Lindhagen, Anna, rätt till lönetursberäkning	147—154.
Linné, Carl von, utgifvande i tryck af en samling bref	495.
London, skolhygienisk utställning	489—490.
Luleå, anordnande af ett nytt folkskoleseminarium	334—352.
Lund, amanuens vid landsarkivet m. m.	199—201.
Lund, kulturhistoriska museet	475—480.
Läraryrkesförfattningar, nya ordinarie vid de allmänna läroverken	98—110.
Lärarinneseminarier, privata, resestipendier för lärarpersonalen	315—321.
Löneförbättring, tillfällig, åt extra ordinarie professorer vid farmaceutiska institutet	404—406.
Löneförbättring, tillfällig, åt vissa lärare vid Chalmers tekniska läroanstalt	382—383.
Löneförbättring, tillfällig, åt lektorer vid tekniska högskolan	373—379.
Löneförbättring, tillfällig, åt extra ordinarie professorer m. fl. vid universitetet i Uppsala och Lund samt vid karolinska mediko-kirurgiska institutet	293—286.
Lönetillägg åt akademikammern O. G. Regnéll	281—282.
Lönetillägg, extra, åt vaktmästare	515.
Lönetursberäkning för tre lärarinnor vid högre lärarinneseminariet	147—154.
Lönetursrätt för lektorer vid tekniska elementarskolor	118—122.
Lönetursrätt för rektor vid skeppsgosseskolan i Karlskrona	122—134.
Malmö, tekniska elementarskolan	385—389.
Malå församling, upphjälpare af skolväsendet	368—372.
Materiell för botaniska trädgården i Uppsala	29—31.
Materiell, ved och ljus m. m. vid folkskoleseminariet i Härnösand	160—161.
Materiell, undervisnings-, för folkskolor, höjning af anslaget	164—168.
Materiell för oftalmiatrika kliniken vid karolinska mediko-kirurgiska institutet	288.
Materiell, undervisnings-, vid folkskoleseminariet i Härnösand	328—330.
Medicinska polikliniken å Serafimerlasarettet, amanuens	286—287.
<i>Meteorologiska centralanstalten</i>	425—427.
Meteorologiska centralanstalten, resestipendium åt föreståndaren	193—197.
Meteorologiska institutionen i Uppsala, aflöning åt en assistent samt anordnande af seismologiska undersökningar	258.
Meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning af Sveriges färskvatten	427.
Mimer, tidskrift	499—500.
<i>Musikaliska akademien</i>	416—425.
Musikkonservatorium, förbättrad undervisning	416—425.
<i>Nationalmuseum</i>	212—213.
<i>Naturhistoriska riksmuseum</i>	188—192, 425.
Nordenskjöld, O., utgifvande af ett arbete om expedition till Södra Ishafvet	487—488.
Nordiskt-medicinskt arkiv	480—481.
Nordiska museet	475.
Norrköping, tekniska elementarskolan	385.

	Sid.
Notarien vid teologiska fakulteten i Lund; höjning af arfvodet	71.
Nykterhet och folkuppfostran, svenska sällskapet för	495—497.
Nykterhetsundervisning	497—499.
Obstetriska och gynekologiska kliniker vid karolinska mediko-kirurgiska in- stitutet, undervisning och sjukvård	289.
Oftalmiatrik poliklinik å serafimerlasarettet, amanuens	287.
Oftalmiatriks kliniken vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, anslag till anskaffande och underhåll af materiell	288.
<i>Ordinarie anslag</i>	2—197.
Ortnamn inom Örebro län	502—511.
Pedagogik, inrättande af professurer i Uppsala och Lund	11—24.
<i>Pedagogier och folkskolor</i>	154—159.
Pedagogiska biblioteket i Stockholm	500—502.
Pediatrik klinik vid Kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn	288.
Poliklinik för barnsjukdomar i Stockholm	288.
Preparatorn A. R. Andersson, personligt ålderstillägg	31—34.
Prästmän, resestipendier	452—454.
Publikation af undersökningar rörande de högre luftlagren	426—427.
Regnéll, O. G., akademikamrerare, lönetillägg	281—282.
Religionsvård åt svenska sjömän m. fl. i utländska hamnar	431—439.
Religionsvård inom Luleå stifts lapsktalande församlingar	445—452.
Religionsvård inom Luleå stifts finsktalande församlingar	452.
Repetitionskurser i gymnastik för folkskollärare och folkskollärarinnor	366—367.
Repetitionskurser för barnmorskor	408—409.
<i>Resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande</i>	193—197.
Resestipendier åt abnormlärare	430.
Resestipendier åt folkskollärare	373.
Resestipendier åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter	401—403.
Resestipendier åt lärare i främmande lefvande språk	112—113.
Resestipendier åt ordinarie lärare med flere vid rikets universitet och karolin- ska mediko-kirurgiska institutet	282—283.
Resestipendier för lärarpersonalen vid högre läroverk för kvinnlig ungdom och enskilda samskolor samt privata lärarinneseminarier	315—321.
Resestipendier åt skolkökslärarinnor m. m.	321—324.
Resestipendier åt rektorer och öfriga lärare vid folkskoleseminarierna	372—373.
Resestipendier åt prästmän	452—454.
Resestipendier åt intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum och förestån- daren för meteorologiska centralanstalten m. m.	193—197.
Reseunderstöd åt blindlärare	430.
<i>Riks- och landsarkiven</i>	8—11; 198—211.
Riksarkivet, arfvoden åt e. o. tjänstemän	198—199.
Riksdagsakter, svenska, utgifvande af	199.
Risbäckes församling, upphjälpande af skolväsendet	368—372.
Röntgenafdelning vid akademiska sjukhuset i Uppsala, anslag till en assistent	253—254.
Röntgenarbeten vid Serafimerlasarettet	289—295.

	Sid.
Sabbatsbergs sjukhus, amanuens vid gynekologiska kliniken	287.
Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia	474—475.
Samskolor, enskilda, resestipendier för lärarpersonalen	315—321.
Seismologiska undersökningar vid meteorologiska institutionen i Uppsala	258.
Serafimerlasarettet, amanuens vid kirurgiska polikliniken	287.
dito vid medicinska polikliniken	286—287.
dito vid oftalmiatriiska polikliniken	287.
Serafimerlasarettet, röntgenarbeten	289—295.
Sfinx,	481—483.
Sjukhuset St Göran, amanuens vid syfilidologiska kliniken	287—288.
Skara, förändrad inredning af folkskoleseminariebyggnaden	352—355.
Skara, undervisning uti folkskolans högre afdelning vid folkskoleseminariets öfningsskola	364—366.
Skeppsgosseskolan i Karlskrona, lönetursrätt för rektor	122—134.
Skolhygienisk utställning i London	489—490.
Skolkökslärarinnor, resestipendier och understöd vid fortsatta studier	321—324.
Skolträdgård och trädgårdsskötarbostad vid folkskoleseminariet i Kalmar	360—363.
Skrifbiträden åt rektorerna vid vissa läroverk	110—112.
Skrifter och handlingar, som äro af vikt för fäderneslandets historia, utgifvande i tryck	199.
Slaviska språk, undervisning vid universitetet i Lund	276—279.
Slöjdföreningens i Göteborg skola	403—404.
Sommarkurser vid universitetet i Lund	486—487.
Sorsele församling, upphjälpande af skolväsendet	368—372.
Statistiska arbeten inom ecklesiastikdepartementet	198.
Stensele församling, upphjälpande af skolväsendet	368—372.
Stockholm, tekniska skolan, förstärkning af lärarkrafterna	384—385.
Stockholm, geologkongress	488—489.
Stockholm: nybyggnad för folkskoleseminariet	330—331.
uppförande af rektorsbostad för folkskoleseminariet	331—333.
Strängnäs domkyrka, restaurering	473.
Strängnäs, undervisning uti folkskolans högre afdelning vid folkskoleseminariets öfningsskola	364—366.
Svenska fornskriftssällskapet	473.
Svenska landsmål och svenskt folklif, tidskrift	502.
Svenska sjömän m. fl. i utländska hamnar, religionsvård	431—439.
Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran	495—497.
Sveriges hus vid världsutställningen i St Louis år 1904	490—495.
Syfilidologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus, amanuens	287—288.
Teckningar i vetenskapliga ändamål vid karolinska mediko-kirurgiska institutet	288.
Tekniska elementarskolor, lönetursrätt för lektorer	118—122.
Tekniska elementarskolan i Borås	398—399.
Tekniska elementarskolan i Norrköping	385.
Tekniska elementarskolan i Malmö	385—389.
Tekniska elementarskolan i Härnösand	399—400.

	Sid.
Tekniska elementarskolan i Örebro	389—398.
Tekniska högskolans maskinlaboratorium, undervisningsmateriell	379—382.
Tekniska högskolan, tillfällig löneförbättring åt lektorer m. m.	373—379.
Tekniska läroanstalter, lägre, resestipendier åt föreståndare och facklärare ..	401—403.
<i>Tekniska läroverken</i>	174—179; 373—404.
Tekniska skolan i Stockholm, förstärkning af lärarkrafterna m. m.	384—385.
Tekniska yrkesskolor, lägre	400—401.
Teologiska fakulteten i Lund, höjning af arfvodet åt notarien	71.
Tidskriften Acta mathematica	481.
Tidskriften Mimer	499—500.
Tidskriften Nordiskt medicinskt arkiv	480—481.
Tidskriften Sfinx	481—483.
Tidskriften Svenska landsmål och svenskt folklif	502.
Tomtebodas, portvaksbyggnad vid blindinstitutet	427—430.
Tryckning af blindskrifter m. m.	430.
Tryckningskostnader m. m. för vitterhets-, historie- och antikvitets- akademien	186—188; 410.
Tärna kapellförsamling, kapellbyggnad	455—467.
Tärna kapellförsamling, upphjälpande af skolväsendet	368—372.
Umeå, vissa ändringsarbeten m. m. vid folkskoleseminariet	355—360.
<i>Understöd åt enskilda läroverk</i>	134—147.
Undersökningar rörande de högre luftlagren, publikation af	426—427.
<i>Undervisningsanstalter för döfstumma och blinda</i>	427—430.
<i>Undervisningsanstalter för vanföra</i>	430—431.
Undervisningsmateriell vid folkskoleseminariet i Härnösand	328—330.
Undervisningsmateriell vid tekniska högskolans maskinlaboratorium	379—382.
<i>Universiteten</i>	11—95; 216—285.
Universitetslektorer i Lund	275—276.
Universitetslektorer i Uppsala	254.
Uppsala, amanuens vid landsarkivet	199—201.
Vadstena, arfvoden åt extra biträden vid landsarkivet	199—201.
Vaktmästare, extra lönetillägg	515.
Vaktmästare vid gamla bibliotekshuset i Lund	84—94.
Vaktmästare vid geologisk-mineralogiska institutionen i Lund	81—84.
Vanföra, understöd till undervisningsanstalter	430—431.
<i>Vetenskapsakademien</i>	409—410.
Victoriaförsamlingen i Berlin, aflöning åt pastor	439—445.
Widgren, Maria Matilda Aurora, rätt till lönetersberäkning	147—154.
Vikarierande lärare vid karolinska mediko-kirurgiska institutet; anslaget för- ändring till reservationsanslag	95—98.
Vilhelmina församling, upphjälpande af skolväsendet	368—372.
<i>Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien</i>	186—188; 410—412.
Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, arfvoden åt extra biträden m. m.	410.
Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien, ökad anslag till trycknings- kostnader m. m.	186—188.

	Sid.
Väderlekstjänsten vid meteorologiska centralanstalten m. m.....	425—426.
Världsutställningen i S:t Louis år 1904, anslag till kommittén för national-	
subskriptionen till Sveriges hus.....	490—495.
Växjö, nybyggnad för folkskoleseminariet.....	333—334.
Zoologiska institutionen i Lund	280.
Ålderstillägg åt preparatorn A. R. Andersson	31—34.
Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, amanuens.....	315.
Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk; höjning af anslaget för tillfällig	
adjunktion, hyra för lokal och expenser	114—118.
Örebro län, undersökningar rörande ortnamn.....	502—511.
Örebro, tekniska elementarskolan	389—398.
Östersund, nytt landsarkiv	201—211.

Nionde hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 12 januari 1907.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: TINGSTEN,
ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
DYRSEN,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
JUHLEN,
SWARTZ.

1:o.

Departementschefen, statsrådet Alfred Petersson anhöll i underdånighet att få underställa Kungl. Maj:ts nådiga pröfning frågan om reglerandet för år 1908 af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel samt yttrade härvid beträffande anslagstitlarna:

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 1 Afd.

Ordinarie anslag.

Undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar.

[1.]
Landtbruks-
och mejeri-
institutet vid
Alnarp.

Den nu gällande staten för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp har följande utseende:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	
<i>Aflöning.</i>				
1 rektor, arfvode	—	—	2,000	—
1 lektor	2,600	1,400	4,000	—
6 lektorer	15,600	8,400	24,000	—
Extra lärare, arfvoden	—	—	11,700	—
1 bibliotekarie	—	—	300	—
Aflöning summa kronor	—	—	42,000	—
Till betäckande af möjligen uppkommande förlust å mejerirörelsen	—	—	5,000	—
Till institutets öfriga utgifter	—	—	28,000	—
Summa kronor	—	—	75,000	—

Efter fem år kan aflöningen höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor, efter femton år med ytterligare 500 kronor och efter tjugu år med ytterligare 500 kronor.

Anm. 1. Så länge rektor och öfriga lektorer åtnjuta fri bostad, afdrages å lönen 500 kronor årligen.

Anm. 2. Af hvart och ett af lektorernas ålderstillägg räknas 350 kronor tillhöra lönen och 150 kronor tjänstgöringspenningarna.

Bland de vid institutet anställda extra lärare skola, jämlikt Kungl. Maj:ts den 3 juni 1904 fastställda stadgar för institutet, en undervisa i läran om jords torrläggning och bevattning, fältmätning och kartritning samt en i byggnadslära och ritning. En annan extra lärare undervisar i mejerilära och bakteriologi samt tjänstgör äfven såsom mejeriföreståndare och instruktör vid institutets mejeri. Fri bostad åtnjutes af denne sistnämnde, men icke af de bägge förstnämnda.

Uti underdånig skrifvelse den 10 september 1906 har styrelsen för institutet gjort framställning om inrättande af en lektorsbefattning i stället för de bägge förstnämnda extraläraryrkebefattningarna och därjämte hemställt om ökning af anslaget under titeln »till institutets öfriga utgifter» med ett belopp af 3,000 kronor för anskaffande af undervisningsmateriell samt om anslag till uppförande af bostäder åt den nye lektorn och åt mejeriinstruktören äfvensom till förändring af den sistnämndes nuvarande bostadslägenhet i institutets hufvudbyggnad till rum för elever. Såsom skäl för dessa yrkanden har styrelsen anfört följande.

Det låge i sakens natur, att vid omorganisation af en institution icke alla kraf genast kunde tillgodoses och att anordningar stundom vidtoges, som erfarenheten därefter visade vara mindre tillfredsställande, på grund hvaraf rättelse kunde vara af nöden, om institutionen skulle väl fungera. En af de sålunda beträffande institutet uppkomna bristerna vore en alltför utsträckt användning af extra lärare. Denna anordning, som medförde fördelen att i allmänhet vara något billigare, särskildt därigenom att för dessa lärare bostäder vanligen ej behöfde tillhandahållas vid institutet, hade visat sig väl kunna användas för vissa mindre ämnen, såsom skogshushållning, kameralistik m. m., men hade däremot funnits allt annat än lämplig för andra. Särskildt syntes detta vara fallet i fråga om ämnena jords torrläggning och bevattning, fältmätning m. m. samt byggnadslära och ritning, hvilka vore hvarandra så närstående, att de skulle kunna förenas under en enda fast lärostol. Oafsedt svårigheten att på dessa områden till extra lärare erhålla och bibehålla dugliga fackmän, hvilkas tid vanligen vore starkt upptagen och dyrbar — en svårighet, som redan spårats och snart ånyo kunde vara för handen — hade det äfven visat sig vara allt annat än lätt att för utom institutet boende lärare i dessa ämnen, med hvilka talrika öfningar vore förenade, ordna undervisningen på ett för både lärjungar och lärare tjänligt sätt. En på platsen boende lärare, som oberoende af annan sysselsättning kunde ägna olika tider på året och dagen åt undervisningen, vore däremot i tillfälle att gifva öfningarna en väl behöflig utsträckning och ordna dem på lämpligaste tider, och därför borde han kunna uträtta afsevärdt mer än två extra lärare och med mer intresse omfatta undervisningen, gifva den större enhet och kontinuitet samt därigenom blifva väl värd den obetydligt ökade kostnad, hans anställande skulle medföra. Ett annat missförhållande, som påkallade uppmärksamhet och snarast möjligt borde afhjälpas, vore undervisningsmateriaellens otillräcklighet. Ökade kunskapsfordringar och den moderna undervisningens

- [1.] natur kräfde allt rikligare undervisningsmateriell, och institutet, som från början varit ganska knapphändigt försedt därmed och äfvenledes först efter laboratoriets utflyttning ur hufvudbyggnaden fått något rymligare lokaler för en bättre materiell, behöfde ovillkorligen förbättra och betydligt öka densamma, om undervisningen skulle kunna rätt bedrivas. Då det emellertid visat sig, att det till institutet anvisade årsanslaget toges så starkt i anspråk för nödvändiga löpande utgifter, att endast ett obetydligt och alldeles otillräckligt belopp i staten kunnat anvisas till undervisningsmateriell, syntes för detta ändamål en tillökning af anslaget af minst 3,000 kronor vara behöflig, hvilket belopp, vid jämförelse med hvad uti staten för landbruksinstitutet vid Ultuna kunnat anvisas, vore ganska måttligt. Det hade vidare gång efter annan inträffat, att elever måst från institutet afvisas på grund af bristande bostadsutrymme. Då staten vid institutet hölle tillräckliga lärarkrafter och undervisningsmedel, syntes det likväl icke vara öfverensstämmande med god hushållning att låta denna brist på bostäder, som jämförelsevis lätt borde kunna afhjälpas, utgöra hinder för en större tillströmning af lärjungar. Enär det emellertid i alla afseenden syntes lämpligast att hafva eleverna samlade på ett ställe, syntes denna fråga tillsvidare bäst och billigast kunna lösas därigenom, att mejeriinstruktörens bostad i hufvudbyggnaden inreddes till elevrum, då 10 sådana skulle kunna vinnas, och i stället en särskild bostad uppfördes åt mejeriinstruktören. De kostnader, som dessa förändringar vid institutet skulle kunna komma att medföra, skulle sålunda utgöras af dels ökning i årsanslaget dels ock utgifter för en gång. Enligt en i skrifvelsen upptagen beräkning borde årsanslaget höjas för

dels en lektorslön å 4,000 kronor . kr. 4,000: —
dels ock undervisningsmateriell . . . „ 3,000: — kronor 7,000: —

hvarifrån dock borde afgå:

2 indragna extralärararfvoden . . . kr. 3,000: —
hyra för en lektorsbostad „ 500: — „ 3,500: —
så att den årliga ökningen i staten skulle utgöra „ 3,500: —

Enligt bifogade ritningar och kostnadsförslag skulle därjämte uppföras för nedannämnda kostnad en lektorsbostad för kronor 17,700: —
en bostad för mejeriinstruktören för „ 13,000: —
hvertill skulle komma kostnaden för mejeriinstruktörens förra bostads inredning till elevrum . . . „ 1,200: —
så att de kostnader, som skulle komma att för en gång utgå, tillhopa skulle utgöra kronor 31,900: —

Slutligen har styrelsen för institutet anfört, att, om enligt väckt förslag en fortsättningskurs vid detsamma komme att upprättas, behovet af berörda anordningar skulle göra sig än starkare gällande, ehuru dessa i alla händelser så fort som möjligt borde komma till stånd. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt har styrelsen i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till nästinstundande riksdag aflåta nådig proposition om anvisande för ofvan sagda ändamål af erforderliga medel i enlighet med styrelsens förslag.

Landbruksstyrelsen har uti underdånigt utlåtande den 7 december 1906 i detta ärende yttrat sig på följande sätt.

Frågan om inrättandet vid landbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp af en lektorsbefattning uti jords torrläggning och bevattning, fältmätning samt byggnadslära och ritning hade förut varit föremål för Kungl. Maj:ts och Riksdagens pröfning i sammanhang med behandlingen af det förslag om institutets omorganisation, som af Kungl. Maj:t förelades 1902 års riksdag, i det att enligt det vid Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till Riksdagen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 11 januari 1902 departementschefen, hvad anginge ämnena vattenafledning, fältmätning, kartritning, byggnadslära och ritning, anfört, att äfven dessa ämnen vore för den blifvande jordbrukaren och särskildt för landbruksingenjörer och länsagronomer, hvilka erhöles sin utbildning vid landbruksinstitutet, af så stor betydelse, att undervisningen i dem borde meddelas af en person, som däråt odeladt ägnade sin tid, hvarför departementschefen också förklarat sig anse, att en lektor med undervisningsskyldighet uti samtliga ifrågavarande ämnen borde anställas i stället för två extra lärare. Detta hade också af Kungl. Maj:t i sagda proposition föreslagits.

I sitt utlåtande öfver förslaget hade emellertid statsutskottet anfört, att i afseende å lärarna vid institutet utskottet, utan att vilja ingå i närmare pröfning af ämnesfördelningen mellan de olika lärarna, dock trott sig finna, att lektorernas antal borde kunna begränsas till 7, enär, om i stället för den af Kungl. Maj:t föreslagne åttonde lektorn två extra lärare anställdes, en tillfredsställande fördelning af de mångskiftande läroämnena lättare syntes kunna mellan institutets lärarkrafter åstadkommas. Detta förslag hade äfven antagits af Riksdagen, som i staten uppfört löner för endast 7 lektorer.

Den erfarenhet, som vunnits sedan institutet omorganiserats, hade emellertid, på sätt uti institutsstyrelsens nu föreliggande skrivelse framhållits, gifvit vid handen, att det vore förenadt med afsevärda svårigheter att kunna uti ifrågavarande, för undervisningen vid institutet högst

- [1.] viktiga ämnen till extra lärare erhålla och bibehålla dugliga fackmän, på samma gång undervisningen visat sig lida däraf, att lärarna ej varit bosatta vid institutet och kunnat odeladt ägna sig åt undervisningen.

De extra lärare, hvilka för närvarande upprätthölle ifrågavarande undervisning och mellan hvilka ämnena vore så fördelade, att den ene meddelade undervisning i läran om jords torrläggning och bevattning, fältmätning och kartritning och den andre i byggnadslära och ritning, åtnjöte i arfvoden hvardera 1,500 kronor. Den ökning i årlig kostnad för statsverket, som skulle uppstå genom upprättandet af ett lektorat i dessa ämnen, skulle, då lektor måste hafva sin bostad vid institutet men för bostaden afdrag å lönen skulle ske med 500 kronor, således, oberäknadt ålderstillägg, utgöra 500 kronor, hvartill dock skulle komma utgiften för en gång för uppförande af en lektorsbostad, 17,700 kronor. De fördelar, som skulle vinnas genom inrättandet af ett lektorat i stället för de båda extraläraryrkefattningarna, ansåge dock landtbruksstyrelsen vara så stora, att styrelsen, som icke hade något att erinra mot den uppgjorda ritningen och kostnadsförslaget till lektorsbostaden, icke tvekade att med afseende å vikten för undervisningen af de läroämnena, om hvilka här vore fråga, förorda bifall till förslaget i denna del.

Med anledning af det af styrelsen för institutet framhållna behovet af ökad anslag till undervisningsmateriell, hvartill medel hittills utgått från det i staten för institutet »till institutets öfriga utgifter» upptagna belopp, ville landtbruksstyrelsen erinra om följande. I den af Riksdagen den 15 maj 1902 godkända stat hade »till institutets öfriga utgifter» upptagits ett belopp af 25,000 kronor. Efter det styrelsen för institutet framhållit, att sagda belopp af 25,000 kronor icke vore tillräckligt att bestrida, jämte andra nödvändiga utgifter, kosthåll åt de 6 frielever, hvilka enligt stadgarna för institutet därstädes skulle finnas anställda, hade Kungl. Maj:t till beredande af kost åt nämnda frielever vid institutet under hvartera af åren 1903 och 1904 från nionde hufvudtitelns anslag till extra utgifter beviljat ett belopp af 3,000 kronor. Då äfven för år 1905 liknande anvisning syntes befinnas oundgänglig samt behovet af anslag för nämnda ändamål således vore konstant, hade Kungl. Maj:t föreslagit 1905 års Riksdag, att för tillgodoseende af nämnda behof staten för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp måtte i denna del så ändras, att däri »till institutets öfriga utgifter» upptoges 28,000 kronor i stället för 25,000 kronor. Detta förslag hade af Riksdagen bifallits.

Enligt uppgift från rektorn vid landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp hade utgifterna ensamt för undervisningsmateriell vid institutet uppgått till

[1.]

år 1903	kronor	409: 86
» 1904	»	383: 81
» 1905	»	1,033: 68.

Anledningen därtill, att vid institutet så jämförelsevis ringa belopp kunnat för detta ändamål användas, hade varit den, att anslaget »till institutets öfriga utgifter» måst anlitas för andra ännu angelägnare ändamål, hvilket äfven framginge däraf, att i de årligen af Kungl. Maj:t fastställda staterna för institutet vid Alnarp till undervisningsmateriell m. m. kunnat upptagas betydligt mindre belopp än för landtbruksinstitutet vid Ultuna, på sätt nedanstående tabell utvisade.

Utdrag ur staterna för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp samt landtbruksinstitutet vid Ultuna för åren 1903—1906, i hvad samma stater afse »undervisningsmateriell m. m.

År	Alnarp	Ultuna
1903	4,700	7,100
1904	4,700	7,100
1905	3,550	7,100
1906	3,650	7,100

Såsom institutets styrelse i förevarande skrifvelse framhållit, hade undervisningsmateriellen på senare tider fått en ökad betydelse vid all undervisning, och särskildt vore detta fallet beträffande de kunskaps-grenar, som utgjorde föremål för undervisning vid landtbruksinstitutet. Af sådant skäl måste det anses vara högst angeläget, att dessa undervisningsanstalter sattes i tillfälle att anskaffa tillräckligt af dylik materiell, hvarförutan de löpte fara att icke kunna anses fullt tidsenliga och i stånd att på verkligt tillfredsställande sätt fylla sin uppgift.

Då den föregående utredningen ådagalade, att de medel, som kunnat disponeras för landtbruks- och mejeriinstitutets vid Alnarp räkning, icke försloge att bereda institutet erforderlig undervisningsmateriell, och anledning icke funnes att antaga, att öfriga löpande utgifter vid institutet skulle kunna för framtiden minskas, hvarigenom större del än hittills af de tillgängliga medlen skulle kunna för nu ifrågavarande ändamål disponeras, ansåge landtbruksstyrelsen, som funne det i förevarande framställning till afhjälpan det af bristen å medel för anskaffande af undervisningsmateriell ifrågasatta belopp af 3,000 kronor icke vara för högt beräknadt, lämpligt, att det i institutets stat »till institutets

- [1.] öfriga utgifter» upptagna belopp blefve för ändamålet höjdt med 3,000 kronor eller till 31,000 kronor.

Hvad slutligen anginge det af institutsstyrelsen väckta förslaget, att till beredande af ökad utrymme för eleverna vid institutet mejeriinstruktörens nuvarande bostad i institutets hufvudbyggnad skulle inredas till 10 elevrum för en kostnad af 1,200 kronor samt att en ny bostad för mejeriinstruktören skulle uppföras enligt uppgjord ritning jämte kostnadsförslag, slutande å ett belopp af 13,000 kronor, så, då det, enligt hvad institutsstyrelsen upplyst, gång efter annan inträffat, att till följd af bristande bostadsutrymme sökande till elevplats icke kunnat vinna inträde vid institutet, samt det, på sätt äfven institutsstyrelsen framhållit, icke kunde vara öfverensstämmande med god hushållning, att befintliga lärarkrafter och institutioner ej tillgodogjordes för så många elever, som utan olägenhet därstädes kunde åtnjuta undervisning, funne landbruksstyrelsen, som icke hade något att erinra mot förslaget, i hvad det afsåge sättet för åvägbringande af denna förändring eller kostnaderna därför, goda skäl tala för bifall till institutsstyrelsens framställning äfven i denna del.

Departementschefens yttrande.

Såsom landbruksstyrelsen erinrat, ifrågasattes redan vid omorganisationen år 1902 af institutet vid Alnarp, att en lektorsbefattning skulle inrättas för undervisning i vattenafledning, fältmätning, kartritning, byggnadslära och ritning, men Riksdagen förklarade sig anse, att undervisningen i dessa läroämnen borde kunna meddelas af extra lärare. Utan att vilja ingå i pröfning af de skäl, som af institutets styrelse och landbruksstyrelsen nu anförts för att likväl en dylik lektorsbefattning borde inrättas vid institutet, anser jag ifrågavarande framställning icke böra vinna Kungl. Maj:ts bifall, enär i hvarje fall tidpunkten icke synes mig vara lämplig att företaga en sådan förändring i organisationen af institutets lärarkrafter. Såsom institutets styrelse antydtt, har nämligen fråga väckts om inrättande af en fortsättningskurs vid institutet, och, därest en dylik kurs varder inrättad, torde vissa ändringar i institutets stat med nödvändighet påkallas. Det synes mig vid sådant förhållande lämpligast, att nu förevarande fråga upptages till bedömande i samband med de organisationsfrågor, som då kunna uppkomma. Härmed förfaller för denna gång äfven frågan om anslag till uppförande af lektorsbostad.

Framställningen om ökade medel till anskaffande af undervisningsmateriell synes mig däremot böra förordas. Af hvad som anförts till stöd för denna framställning finner jag nämligen ådagalagdt, att ökade medel till ifrågavarande ändamål äro oundgängligen nödvändiga.

Då emellertid från anslagsposten »till institutets öfriga utgifter» skola bestridas utgifter af mångahanda slag, hvilkas storlek och trängande beskaffenhet är från år växla, synes mig en ökning af denna anslagspost knappast erbjuda tillräcklig trygghet för, att behovet af undervisningsmateriell kan beräknas blifva under alla förhållanden behörigen tillgodosedt. Under sådana förhållanden synes det mig lämpligare, att ett särskildt belopp uppföres i staten för dylikt ändamål. Detta belopp torde icke böra sättas lägre än 4,000 kronor. Om, såsom jag finner mig böra tillstyrka, 3,000 kronor häraf beräknas utgöra anslagsökning, skulle anslagsposten »till institutets öfriga utgifter» kunna i stället sänkas med 1,000 kronor till 27,000 kronor.

Det af institutets styrelse påvisade missförhållandet, att på grund af bristande tillgång på bostadslägenheter det icke varit möjligt att antaga så stort antal elever, som eljest kunnat vid institutet undervisas och som sökt inträde vid detsamma, synes mig böra med det snaraste undanröjas. Då staten med betydliga omkostnader underhåller detta institut, bör det uppenbarligen ligga i statens intresse, att, så vidt möjligt, icke af sådan anledning som den ifrågavarande hinder uppstår för, att den därstädes meddelade undervisningen kommer så många som möjligt till del af dem, som önska begagna sig af densamma. Förslaget, att till elevrum använda mejeriinstruktörens nuvarande bostadslägenhet i hufvudbyggnaden, finner jag välbetänkt och mot de beräknade kostnaderna för förändringsarbeten i sagda lägenhet samt för uppförande i stället af en bostadsbyggnad för bemälda instruktör, uppskattade tillhoppa till 14,200 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran. Då emellertid medel för ifrågavarande förändrings- och nybyggnadsarbeten synas böra beredas genom anslag å extra stat, torde det tillåtas mig att längre fram få återkomma härtill.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

dels att, med förklarande att den i staten för landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp upptagna anslagspost »till institutets öfriga utgifter» skall minskas med 1,000 kronor till 27,000 kronor, medgifva, att i samma stat må uppföras en anslagspost »till undervisningsmateriell» till belopp af 4,000 kronor;

dels och att, vid bifall härtill, höja det under anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» uppförda anslag till landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp från 75,000 kronor till 78,000 kronor eller med 3,000 kronor.

- [1.] Bifalles detta, kommer anslagstiteln »undervisningsanstalter för jordbruk och landtmannanäringar» att höjas från 320,100 kronor med 3,000 kronor till 323,100 kronor (däraf ett förslagsanslag å 50,000 kronor till understöd åt landtmannaskolor).

Veterinärundervisningen.

[2.]
Veterinär-
institutet i
Stockholm.

Den nu gällande staten för veterinärinstitutet i Stockholm fastställdes af Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1879 och slutade då på 43,100 kronor. Genom senare beslut om höjning af vissa anslagsposter i staten och år 1893 om inrättande af en ny professorsbefattning har statens slutsumma ökats, så att den numera uppgår till 57,100 kronor. Staten har numera följande utseende:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 professor	3,500	1,500	5,000	Efter fem år kan lö- nen höjas med 500 kronor.
4 professorer	14,000	6,000	20,000	
1 lektor	2,500	1,000	3,500	
1 adjunkt vid den stationära kliniken och polikliniken, arfvode	—	—	2,000	
1 instruktionssmed . . d:o	—	—	2,000	
1 kamrerare d:o	—	—	1,200	
1 sekreterare hos direktionen d:o	—	—	300	
1 bibliotekarie d:o	—	—	300	
För undervisning i ridkonst. .	—	—	800	
Till betjänings aflönande. . .	—	—	3,000	
Stipendier åt elever	—	—	4,000	
Byggnaders och stängsels underhåll	—	—	3,000	
Till anskaffande af undervisningsmaterieU för professuren i histologi, patologisk anatomi och bakteriologi	—	—	1,000	
Till diverse utgifter	—	—	11,000	
Summa kronor			57,100	

[2.]

Den af professorerna, som förordnas att vara institutets föreståndare, åtnjuter, utom den bestämda aflöningen, fri bostad. Fri bostad vid institutet åtnjutes för närvarande äfven af adjunkten, instruktionsmeden och vissa af betjäningen.

Under de senaste åren har Riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beviljat medel till fyllande af åtskilliga behof vid institutet, hvilkas tillgodoseende ej längre kunnat utan allvarsam olägenhet undanskjutas. Med hänsyn till väckt fråga om ny stadga och ny stat för institutet hafva dessa medel anvisats å extra stat.

För innevarande år äro sålunda anvisade till:

1 adjunkt vid den ambulatoriska kliniken	kronor 3,500
1 assistent vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen	» 2,500
1 laboratorietjänare vid samma afdelning	» 900
1 port- och telefonvakt	» 800
1 nattvakt	» 900
tillhopa	kronor 8,600.

Af den sålunda å extra stat upptagne adjunktens aflöning skola 2,500 kronor betraktas såsom lön och 1,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar.

Inalles utgår alltså för innevarande år till veterinärinstitutet i Stockholm af statsmedel ett belopp af 65,700 kronor.

Enär de i staten upptagna aflöningsbeloppen, hvilka bibehållits oförändrade alltsedan år 1879, syntes med hänsyn till senare inträdda förhållanden alltför låga och äfven andra förändringar i staten syntes önskvärda, gjorde direktionen för institutet, efter det förslag afgifvits af institutets lärarkollegium, redan uti skrifvelse den 6 december 1900, i samband med afgifvande af förslag till ny stadga för institutet, hos Kungl. Maj:t framställning om förbättrade aflöningsförhållanden för institutets personal samt öfverlämnade förslag till ny stat. Samtliga handlingar till dessa ärenden hafva varit öfverlämnade till löneregleringskommittén.

Veterinärinstitutets direktion har nu i underdånig skrifvelse den 27 september 1906 — under åberopande att under de nära sex år, som förflutit, sedan direktionens föregående framställning gjordes, lefnadskostnaderna, särskildt i hufvudstaden, högst väsentligt stegrats, samt att aflöningsmedel till den under sista tiden beviljade ökade lärar- och

*Veterinär-
institutets
direktion.*

[2.] tjänstepersonalen vid institutet anvisats å extra stat — framlagt förnyadt förslag till stat för institutet under hemställan om aflåtande af nådig proposition i ämnet till innevarande års Riksdag, och har direktionen därvid åberopat en från institutets lärarkollegium till direktionen inkommen skrivelse i ämnet.

Lärarkollegiet har i berörda skrivelse till en början anført, att institutets lärarkår ansåge sig hafva så mycket mer skäl att göra hemställan om löneförhöjning, som andra med lärarkåren vid institutet jämförliga kårer, såsom professorerna vid universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, tekniska högskolan, m. fl. högskolor, sedan länge åtnjöte högre löner, och vidare lärarna vid de högre allmänna läroverken m. fl. nyligen fått sina löneförmåner höjda, under det att den nuvarande lönestaten vid veterinärinstitutet fastställts för 27 år sedan. Då hade för öfrigt en ganska betydlig minskning skett i det af Kungl. Maj:t begärda anslaget, nämligen från 50,100 kronor till 43,100 kronor, så att t. ex. aflöningen åt professor, inberäknadt ålderstillägg, fastställts till 5,500 kronor mot af Kungl. Maj:t föreslaget belopp af 6,000 kronor. Det af institutets direktion år 1900 framlagda förslaget till ny stat för institutet hade visserligen grundat sig på en skrivelse från lärarkollegiet, som, hvad beträffade professors- och lektorstjänsterna, själfst föreslagit de af direktionen då upptagna lönebeloppen, eller för professor 5,500 kronor och för lektor 4,000 kronor jämte i bägge fallen två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda, men, som känt vore, hade just under de allra sista åren lefnadskostnaderna stigit i opropor-tionerligt hög grad. Till följd häraf hade också efter tidpunkten för sagda förslags framläggande löneförmånera blifvit betydligt förbättrade för lärarkårerna vid med veterinärinstitutet jämförliga läroanstalter, så att de för ordinarie professorer vid universiteten, karolinska institutet och tekniska högskolan nu uppginge, efter intjänande af ålderstilläggen, till 7,000 kronor. Därjämte hade den ekonomiska ställningen för det öfverväldigande flertal veterinärer, som icke ägnade sig åt lärarkallet, vare sig de vore anställda i statens eller annan tjänst, under de senare åren betydligt förbättrats — sålunda hade exempelvis militärveterinärkåren nyligen fått sin lönestat reglerad — så att de mera gifvande af dessa befattningar, hvilka i regeln besattes med de bästa förmågorna, vore, med inräknande af inkomst af privatpraktik, förenade med långt större inkomster, än en professur vid institutet. Det fölle af sig själf, att detta skulle vålla svårigheter för en tillfredsställande rekrytering af lärarkåren vid institutet med de nuvarande låga lönerna. Dessutom vore att märka, att veterinärvetenskapen under de sista tjugu åren gått

framåt med jättesteg och numera ställde ojämförligt större anspråk på ställföreträdare inom de särskilda grenarna af densamma vid den veterinära högskolan än för några tiotal år sedan. Lärarkollegiet ansåge det därför vara ett fullt berättigadt kraf, om vid omreglering af institutets stat ifrågasattes för *professorerna* ett lönetillskott af 1,000 kronor jämte ett andra ålderstillägg af 500 kronor.

Direktionen har förklarat sig finna det af lärarkollegiet sålunda föreslagna aflöningsbeloppet för professor, utgörande 7,000 kronor med inräknande af ålderstilläggen, vara med hänsyn till de i alla afseenden så betydligt ändrade lefnadsförhållandena sedan den tid, då staten för institutet fastställdes, fullt berättigadt, helst då i betraktande toges, att somliga af de dugligare praktiserande landsortsveterinärerna nu för tiden kunde uppnå sådan inkomst och ännu högre. Härtill komme ytterligare, att veterinärvetenskapen numera ställde så stora fordringar på innehafvarna af professorsbefattningarna vid institutet, att aflöningen måste sättas åtminstone till sistnämnda belopp, om framstående veterinärer skulle kunna finnas, som ville så pass ingående ägna sig åt de särskilda specialgrenar, hvilka vore företrädda vid institutet, att de kunde anses kompetenta att ifrågakomma vid eventuella ledigheter på dessa platser, samt underkasta sig de med nödig förberedelse därtill förenade uppoffringar. Det vore, enligt direktionens mening, i alla fall förbundet med svårigheter att inom den jämförelsevis lilla veterinärkåren i landet rekrytera dessa lärarbefattningar vid institutet med fullt lämpliga personer.

För den professor, hvilken förordnas att vara *föreståndare* för institutet, har lärarkollegiet föreslagit, utöfver professors allmänna löneförmåner, ett arfvode af 1,000 kronor samt fri bostad och lyse. Direktionen har erinrat, att enligt nu gällande stat föreståndaren hade samma aflöning som de öfriga professorerna och därutöfver endast förmånen af fri bostad, samt vidare anført följande. Jämte det föreståndaren vore ansvarig för institutets hela ekonomi, hade han vid en sådan läroanstalt som veterinärinstitutet med dess många olikartade institutioner, vetenskapliga afdelningar, stallar och smedjor en högst fordrande befattning. Trots detta ägde han endast obetydlig lindring i den honom eljest åliggande undervisningsskyldighet, enär vid institutet icke funnes några medel tillgängliga för sådant ändamål såsom vid andra läroanstalter. Härtill utginge exempelvis vid tekniska högskolan 2,000 kronor samt vid karolinska institutet 1,500 kronor, och vid dessa läroanstalter kunde därför rektor befrias från en rätt stor del af den honom åliggande undervisningsskyldighet. Det borde jämväl tagas i betrak-

[2.] tande, att veterinärinstitutets föreståndare icke kunde helt och hållet undgå den representationsskyldighet, som åtföljde chefskapet för en dylik högskola, med hänsyn såväl till dess egen personal som till främmande besökande. Honom ålåg därjämte att vara föredragande hos direktionen för institutet och ordförande i dess lärarkollegium samt att uppgöra årsberättelse om verksamheten vid institutet m. m. Vid alla dessa förhållanden ansåge direktionen det vara fullt riktigt, att föreståndaren finge åtnjuta, utöfver hvad öfriga professorer ägde uppbära, arfvode af 1,000 kronor jämte fri bostad vid institutet.

Vidkommande *lektorsbefattningen* har lärarkollegiet, under erinran att lektorernas vid de högre allmänna läroverken löner kunde gå upp till 6,000 kronor, förklarat sig anse det rättvist, att denna befattnings innehafvare åtminstone komme upp till en aflöning af 5,500 kronor, däraf 3,500 kronor lön, 1,000 kronor tjänstgöringspenningar och två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda. Direktionen har, med hänsyn till de i fråga om professorerna anförda förhållanden, funnit det billigt, att lektorsslönen uppginge till det af lärarkollegiet sålunda föreslagna belopp.

Hvad beträffar aflöningen för *adjunkt*, har lärarkollegiet föreslagit för den å ordinarie stat nu uppförde adjunkten lön å 3,000 kronor, tjänstgöringspenningar å 1,000 kronor samt ett ålderstillägg å 500 kronor, eller tillhopa 4,500 kronor, dock att, där fri bostad bereddes, afdrag skulle ske med 500 kronor. Han skulle då blifva något så när likställd med adjunkterna vid de högre allmänna läroverken, hvilkas löner med ålderstillägg uppginge till 5,000 kronor. För läraren i hofbeslag, hittills benämnd instruktionssmed, ansåge lärarkollegiet aflöningen böra något öfverstiga nämnde adjunkts, och därför ett andra ålderstillägg å 500 kronor medgifvas. Såsom skäl härtill har anförts, att hans befattning omfattade ett för veterinärutbildningen ganska viktigt ämne, att på senare åren till denna lärostol kommit betydligt ökad undervisningsskyldighet, och att det, för bibehållande af kundkretsen i hofbeslagssmedjan, vore af vikt, att det rädde kontinuitet i fråga om innehafvaren af denna plats. Äfven för den nu å extra stat upptagne adjunkten vid ambulatoriska kliniken borde aflöningen vara högre än den ordinarie adjunktens, enär han hade en mer omfattande tjänstgöring och föreläsningsskyldighet samt icke ägde rättighet att utöfva enskild sjukvård. Kollegiet ansåge sig böra föreslå 3,500 kronor i lön och 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar jämte ett ålderstillägg å 500 kronor. Afdrag för bostad skulle äga rum såväl för honom som för instruktionssmeden.

Direktionen har förklarat sig anse, att fyra adjunksbefattningar borde finnas, nämligen en vid den stationära kliniken och polikliniken samt en vid smedjorna (instruktionssmeden), nu upptagna å ordinarie stat, en vid den ambulatoriska kliniken, nu upptagen å extra stat, och slutligen en vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen, om hvilken sistnämnda befattning direktionen samtidigt afläte särskild underdånig framställning. För de tre förstnämnda adjunksbefattningarna borde begynnelseaflöningen vara 4,000 kronor, däraf 3,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar. Därtill borde komma ett ålderstillägg för adjunkten vid den stationära kliniken och polikliniken samt två dylika tillägg för de bägge adjunkterna vid smedjorna och vid den ambulatoriska kliniken. Beträffande de sistnämnda två befattningarna vore det nämligen önskligt, att deras innehafvare så länge som möjligt kvarstode i tjänst, under det att i fråga om *adjunkten vid den stationära kliniken och polikliniken* kontinuitet icke vore i fullt lika mån af nöden. Den sistnämnde toges hufvudsakligen i anspråk för dessa kliniker, och framförallt vore hans biträde af vikt på den kirurgiska afdelningen, där operationsmaterialet vore högst betydande. Erfarenheten hade nogsamt visat olägenheterna af den hittills varande låga aflöningen för denne adjunkt, i det att sedan 1901 ombyte af densamme ägt rum ej mindre än fem gånger. Sedan en adjunkt hunnit blifva så pass skolad, att han kunnat vara vederbörande professor till verklig hjälp, hade han funnit det mera fördelaktigt för sig att söka annan verksamhet. Denne adjunkt vore dessutom den ende reservlärare, som funnes vid institutet, och han borde därför vara i besittning af grundlig veterinärutbildning samt äga förutsättningar att kunna vid förfall för annan lärare sätta sig in i dennes ämne därhän, att han kunde för någon tid helt eller delvis bestrida hans tjänst. — *Adjunkten vid institutets smedjor* (instruktionssmeden) företrädde ett ämne, åt hvilket endast få veterinärer hade tillfälle att mera ingående ägna sig. Det vore därför af vikt, att en lärare på denna plats, som hunnit mera grundligt sätta sig in i ämnet, också kunde förmås att kvarstå på densamma en längre tid. Det vore att märka, att på grund af den i Stockholm rådande stora konkurrensen inom hofslageriyrket det vore ganska svårt att förse institutet med nödigt antal hästar för skoning i dess hofbeslagssmedja, och framförallt skulle detta vara för- enadt med svårigheter, om föreståndaren för samma smedja ofta blefve ombytt. Dessutom hade på senare år denne lärare fått ut- vidgad undervisnings- och föreläsningsskyldighet, i det att ämnena anspannslära och hofsjukdomar öfverlämnats åt honom. — *Adjunk-*

[2.] *ten vid den ambulatoriska kliniken* hade sig anförtrordt den viktiga praktiska utbildningen af eleverna i nötkreaturssjukdomarnas igenkännande och behandling. Härför kräddes en praktiskt duglig veterinär, som under flerårig och stor praktik hunnit förvärfva sig tillräcklig erfarenhet för att kunna stå som lärare och ledare vid denna gren af veterinärbildningen. En sådan veterinär hade vanligen betydligt större inkomster af privatpraktik, än som kunde erbjudas honom vid institutet, äfven om den nu ifrågasatta löneförhöjningen blefve beviljad. Äfven denne lärare hade på senaste tiden fått ökad undervisnings- och föreläsningsskyldighet, i det att ämnet obstetrik blifvit honom anförtrordt. Det vore i instruktionen denne lärare förbjudet att praktisera, och han kunde därför icke genom enskild praktik öka sina inkomster. Slutligen borde framhållas, att det vore i hög grad önskvärdt, att i fråga om denna plats, hvars innehafvare trädde i så liflig förbindelse med allmänheten, kontinuitet blefve rådande, enär täta ombyten skulle kunna verka i hög grad menligt på frekvensen vid den åt honom anförtrordta kliniken. — I fråga om afdrag för adjunkterna med 500 kronor för fri bostad har direktionen instämt med lärarkollegiet.

För *assistenten vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen* har direktionen i likhet med lärarkollegiet icke ifrågasatt någon förändring i arfvodesbeloppet.

Lärare i kött- och mjölkkontroll vore hittills icke upptagen å stat, men då undervisningen åt eleverna i dessa ämnen under senare åren ansetts ytterst viktig, hade direktionen med stöd af institutets reglemente måst härför antaga en extra lärare, hvilken för närvarande uppbure arfvode med 600 kronor för år, utgående af de i staten upptagna medel till diverse utgifter. Då emellertid ifrågavarande undervisning måste allt mera utsträckas, och fullgod lärare icke syntes kunna erhållas för lägre belopp, än lärarkollegiet i sådant afseende föreslagit, eller 1,500 kronor, hade direktionen sett sig nödsakad upptaga detta belopp, att utgå i form af arfvode.

Beträffande *kamreraren* samt *sekreteraren hos direktionen* har direktionen, med hänsyn till den för dessa tjänster under tiden från den nuvarande statens fastställande ökade arbetsbördan och de stegrade lefnadskostnaderna, i likhet med lärarkollegiet föreslagit, att deras arfvoden måtte höjas till 1,700 kronor för den förre och 500 kronor för den senare. Dessa belopp hade redan år 1900 föreslagits af direktionen.

I fråga om aflöningen för *bibliotekarietjänsten*, hvilken befattning innehades af en af institutets lärare, har lärarkollegiet framhållit, att den-

samma bibehållits oförändrad vid 300 kronor alltsedan år 1879. Under denna tid hade dock icke blott sammanlagda antalet volymer i biblioteket utan äfven de årliga inköpen afsevärdt ökats. Då därtill komme, att bibliotekariens arbete under de sista åren mer än fördubblats på grund af ökade bytesförbindelser och ett mera detaljeradt katalogiseringsarbete, syntes aflöningen böra höjas till 600 kronor. Detta förslag har direktionen biträdt.

[2.]

Sekreteraren hos lärarkollegiet har direktionen i likhet med nämnda kollegium föreslagit till uppförande i staten med ett arvode af 500 kronor. För närvarande utgår till honom ett belopp af 350 kronor från »diverse utgifter». Befattningen skötes af en af lärarna.

Lärarkollegiet har vidare, beträffande det för *undervisning i ridkonst* i nuvarande stat upptagna beloppet, 800 kronor, ansett detta vara tillräckligt, men framhållit, att medel äfven erfordrades för *undervisning i körkonst*. Såsom förut nämnts, inginge anspannslära bland undervisningsämnen vid institutet. För en veterinär vore det i hög grad önskvärdt att också kunna handhafva och bedöma hästen under sele, enär hans förmåga i detta hänseende ofta toges i anspråk vid besiktningar och vid undervisning. Lämpligast syntes vara, att ett belopp upptoges gemensamt till ridning och körning, och föresloge kollegium i sådant afseende en summa af 1,400 kronor. Jämväl direktionen har i sitt förslag till stat upptagit detta belopp för ifrågavarande ändamål.

Hvad därefter *betjante* vid institutet angår, är i den ordinarie staten för institutet till deras aflönande upptaget ett belopp af 3,000 kronor. Här af samt af 2,920 kronor från stallets inkomster hade, enligt hvad lärarkollegiet anført, aflönats två vaktmästare, hvardera med 900 kronor, en fodermarsk med 1,020 kronor och tre drängar, en hvar med 900 kronor, hvarförutom hyresersättning å 200 kronor utgått till de bägge vaktmästarna, hvilkas bostäder måst tagas i anspråk för andra betjante. Fodermarsken och de tre drängarna åtnjöte fri bostad. Dessutom hade åt dessa sex betjante måst beredas extra inkomster genom att lämna dem tillfälle till extra arbete på de olika afdelningarna vid institutet. Hade man icke kunnat bereda dem större inkomster än dem, hvartill statsanslaget lämnat medel, skulle det varit omöjligt att hålla så många platser besatta, hvilket i allt fall bjudit stora svårigheter. Dessa platser vore dock alla oundgängligen nödvändiga för uppehållandet af verksamheten vid institutet. Det syntes föröfrigt endast behövas en hänvisning till nu gällande allmänt högre arbetspriser, för att få behovet af ökade löneförmåner åt betjäningspersonalen att framstå i tydlig dager.

- [2.] Sålunda åtnjöte drängarna vid Stockholms stads renhållningsverk en aflöning af 1,140 kronor för år jämte fri bostad. Ej heller borde det kunna anses skäligt eller välbetänkt, att betjäningens löner vore så lågt satta, att institutets föreståndare ständigt skulle behöfva åt den samma bereda extra inkomster för att förmå den att stanna kvar i sin tjänst. De ordinarie sysslorna och göromålen kunde ej annat än blifva lidande därpå.

Hvad särskildt vaktmästaren vid den anatomiska afdelningen, hvilken äfven tjänstgjorde som konservator, beträffade, vore att märka, att denne måste hafva alldeles särskilda kvalifikationer. Han borde nämligen äga färdighet äfven för sistnämnda tjänstgöring och sålunda vara i besittning af en specialutbildning, som sökande till vaktmästarbefattningar i allmänhet ej innehade och som tydligtvis måste vara synnerligen sällsynt. Erfarenheten vid institutet hade visat, att lika svårt som det varit att anskaffa kompetent person för denna syssla, lika svårt hade det sedan visat sig att förmå honom att stanna kvar. Under sådana förhållanden måste löneförmånerna åt denne vaktmästare sättas högre än för en vanlig vaktmästare.

Lärarkollegiet har vidare föreslagit höjning i lönen för vaktmästaren vid kemiska institutionen m. m., hvilken äfven tjänstgjorde såsom inkasserare vid institutets smedja och stallar, för fodermarsken, hvilken vid en sådan institution som veterinärinstitutet med därvarande sjukstallar hade en ganska maktpåliggande befattning, samt för de tre drängarna.

Fodermarsken och drängarna skulle fortfarande åtnjuta fri bostad med bränsle och lyse. Dylik förmån kunde däremot icke beredas de bägge vaktmästarna förrän uti de nya byggnader för institutet, som vore beslutade till uppförande vid Kräftriket, och därför borde hyresersättning medgifvas dem.

Hvad anginge de nu å extra stat uppförda betjante, nämligen en laboratorietjänare vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen med nuvarande aflöning af 900 kronor, en port- och telefonvakt med 800 kronors aflöning och en nattvakt med aflöning af 900 kronor, har lärarkollegiet äfven för dem föreslagit höjda löner. Sedan numera äfven allmän telefon för allmänhetens bekvämlighet inleddts till institutet, hade telefongöromålen betydligt ökats, så att det vore omöjligt för en person att hinna både sköta telefonerna och bestrida de egentliga portvaktssysslorna, hvarför portvakten måste därtill anlita biträde. För laboratorietjänaren och nattvakten föresloges samma

löneförmåner som för drängarna. Åt dessa bägge betjante kunde bostadsförmån icke beredas förrän i de blifvande nya institutsbyggnaderna. [2.]

Hvad lärarkollegiet i afseende på betjante föreslagit har direktionen till alla delar biträdt. Hvad särskildt de bägge vaktmästarna angår, har direktionen framhållit, att då de först genom rätt långvarig öfning kunde inläras för sina sysslor, de borde aflönas så, att ej täta ombyten blefve behöfliga. Deras sysslor vore äfven af den art och omfattning, att de ej kunde, såsom flera af sina gelikar, skaffa sig inkomster genom middags- eller kvällstjänstgöring annorstädes. För öfriga betjante ansåge direktionen, att vid nu gängse aflöningsförhållanden de föreslagna aflöningsarna vore snarare för lågt än för högt beräknade.

Under framhållande att den på extra stat nu upptagna personalen allt framgent måste förefinnas vid institutet för fullföljande af verksamheten och arbetet därstädes, hafva såväl lärarkollegiet som direktionen hemställt, att denna personal måtte uppföras å ordinarie stat liksom äfven läraren i kött- och mjölkkontroll samt sekreteraren hos lärarkollegiet.

Beträffande återstående å institutets stat för närvarande upptagna poster, nämligen 4,000 kronor till *stipendier åt elever*, 3,000 kronor till *byggnaders och stängsels underhåll* samt 12,000 kronor till *diverse utgifter*, däri inräknadt det till anskaffande af undervisningsmaterieel för professuren i histologi m. m. uppförda belopp, har någon ändring icke ifrågasatts.

Direktionen har, på grund af hvad sålunda anförts, hemställt om aflåtande till innevarande års Riksdag af nådigt förslag om uppförande å ordinarie stat af lönemedel till förut angifna personal med ett belopp af tillhopa 66,000 kronor, förutom ålderstillägg, samt ytterligare 600 kronor, utgörande hyresersättning till de bägge vaktmästarna, så länge fri bostad med bränsle och lyse icke kunde beredas dem vid institutet.

Mot lärarkollegiets förslag har reservation afgifvits af professorn J. P. Lundgren, hvilken erinrat, hurusom hos Kungl. Maj:t hvilade förslag till nya stadgar och ny stat för institutet, afgifna af lärarkollegiet och af direktionen, hvilka förslag beträffande lärarkårens organisation i vissa delar afveke från hvarandra. Kungl. Maj:t hade också på framställning af direktionen medgifvit, att med den nu lediga lektorsbefattningens besättande med ordinarie innehafvare finge anstå, tills

- [2.] frågan om ordnandet af undervisningen i de till lektoratet hörande ämnen blifvit afgjord. Då denna fråga sålunda vore öppen, syntes det reservanten olämpligt att på ordinarie stat fastslå nya aflöningsförmåner för denna tjänst. Förhållandet vore detsamma dels med den ordinarie adjunkten, hvilken ifrågasatts skola ersättas med assistentbefattningar, samt dels med instruktionssmedens befattning. De för närvarande på extra stat uppförda lärartjänsterna ansåge reservanten icke böra uppföras å ordinarie stat, förrän nya stadgar för institutet definitivt antoges. Enligt reservantens åsikt borde därför blott den löneförbättring, som kunde komma att beviljas professorerna vid institutet, nu uppföras på ordinarie stat, men däremot löneförbättring för öfriga lärare tills vidare uppföras på extra stat, hvarjämte de hittills på extra stat utgående lärararfvoden borde tillsvidare kvarstå å extra stat.

I denna reservation har t. f. lektorn A. V. Sahlstedt instämt, utom hvad anginge den ordinarie adjunkten.

Från direktionens beslut i frågan har medicinalrådet G. Kjerrulf varit i så måtto skiljaktig, att han instämt i professor Lundgrens förberörda reservation.

Såsom i det föregående antydts, har direktionen i särskild underdånig skrifvelse den 27 september 1906 gjort framställning om anställande af ytterligare en *adjunkt* vid institutet, nämligen vid dess *anatomo-fysiologiska afdelning*. Denna framställning är föranledd af en skrifvelse i ämnet från lärarkollegiet, som därvid anfört följande.

Sedan professor Lundgren inför lärarkollegiet anmält, att, enligt hans mening, hvarken utrymmet eller de för närvarande tillgängliga lärarkrafterna vid den anatomiska afdelningen vore tillräckliga för att lämna en fullgod undervisning åt det stora antal elever, som för närvarande, efter antagande af 20 nya elever, förefunnes i de två lägre afdelningarna, hade kollegiet beslutat, att, för afhjälpande af de anförda svårigheterna ifråga om den anatomiska undervisningen, i hvad anginge bristen på tillgängliga lärarkrafter, anbålla om anställande af en prosector vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen.

Kollegiet hade upprepade gånger förut framhållit behovet af biträdande lärare för undervisningen inom de olika afdelningarna och påvisat, hurusom veterinärinstitutet med afseende på särskilda hjälplärare vore betydligt sämre lottadt än de flesta af utlandets veterinärskolor. De framställda önskemålen hade också behjärtats, och de mest trängande behofven så tillvida afhjälpts, att en adjunkt anstälts vid

[2.]

den ambulatoriska kliniken och en assistent vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska institutionen. Redan år 1899, då förslag till nya stadgar af kollegiet afgafs, hade emellertid föreslagits anställandet af en assistent eller prosektor äfven vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen, hvilket förslag dock af direktionen ändrats, så att i stället förordats tillsättande af en adjunkt för de anatomisk-fysiologiska och patologisk-anatomiska institutionerna. Sedan dess hade emellertid lärarkollegiet icke funnit sig befogadt att göra ytterligare hemställan om anställandet af biträdande lärare för den anatomiska undervisningen, men genom det stora antal elever, som kollegiet under de två senaste åren funnit sig nödsakadt att antaga för att i någon mån fylla den brist på veterinärer, som för närvarande vore rådande inom landet, hade lärarens i anatomi undervisningsarbete i så väsentlig grad ökats, att anställande af en hjälplärare äfven inom nämnda afdelning nu framställde sig som ett oeftergiftigt villkor, för att eleverna skulle kunna erhålla den handledning vid dissektionerna, som vore nödvändig, för att dessa skulle hinna afslutas i rätt tid och för att de för den anatomiska undervisningen så betydelsefulla demonstrationerna skulle kunna medhinnas. Att ett biträde vid undervisningen äfven inom denna afdelning redan förut varit behöfligt, framginge dock däraf, att en del af dessa demonstrationer icke af läraren kunnat medhinnas, utan sedan mer än 30 år tillbaka varit öfverlämnade åt amanuensen, en ännu ej utexaminerad elev, hvilket ju icke kunde anses öfverensstämma med fordringarna på fullgod undervisning.

För att närmare belysa den anatomiska undervisningens vid institutet omfattning bifogade kollegiet en af professor Lundgren uppställd detaljerad redogörelse för undervisningen i anatomi inom de olika elevklasserna.

I ämnet fysiologi hade undervisningen hittills ej heller kunnat bedrivas på ett tidsenligt sätt, visserligen till största delen på grund af bristande lokaler, men äfven till följd af saknaden af ett fackmässigt utbildadt biträde åt läraren i detta ämne. Att en utvidgning af den fysiologiska undervisningen vore af behovet påkallad, hade emellertid allmänt erkänts, och i förslaget till nybyggnad af institutet hade också på grund däraf en särskild fysiologisk institution upptagits. En fullt tidsenlig anordning af undervisningen i fysiologi syntes väl knappast kunna åstadkommas, förrän därtill behöfliga laboratorier och lokaler hunnit iordningställas, men genom anställande af ett biträde vid den anatomisk-fysiologiska institutionen skulle dock redan nu vissa föränd-

[2.] ringar till undervisningens fromma kunna vidtagas, såsom t. ex. anordnande af en, om ock mera primitiv, praktisk undervisning äfven i fysiologi.

Kollegiet hade äfven tänkt sig, att en prosector vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen skulle kunna, vid sidan af nyss angifna tjänstgöring, medhinna att biträda vid undervisningen i histologi, hvilket enligt kollegiets mening mycket väl borde låta sig göra, då den normala histologien och anatomen vore ämnen, som stode hvarandra synnerligen nära och vid utlandets såväl medicinska som veterinära läroverk i regeln vore förenade under en professur. De för hvarje år sig allt mer och mer hopande göromålen för läraren i histologi, patologisk anatomi och bakteriologi gjorde det också önskvärdt, att nämnde lärare om möjligt befriades från en del af sin undervisningsskyldighet i histologi, hvilket enligt kollegiets mening lämpligast kunde ske genom att ledningen af de praktiska öfningarna i detta ämne öfvertoges af prosectorn vid anatomiska afdelningen.

Slutligen ville kollegiet såsom stöd för denna sin hemställan framhålla önskvärdheten af att i en undervisningsgren af så speciell art som den här ifrågavarande äga tillgång till en reservlärare för undervisningens upprätthållande i händelse af förfall för den ordinarie läraren.

De ämnen, som den sålunda anställde läraren skulle komma att företräda, kräfde ovillkorligen en särskild utbildning utöfver den vanliga veterinära fackbildningen, och det med befattningen afsedda ändamålet kunde sålunda icke anses vara betjänt genom anställande för kort tid i sänder af assistenter med små löneanspråk, såsom möjligen för den bakteriologiska afdelningen kunde låta sig göra, utan kontinuitet inom tjänsten måste anses i högsta grad önskvärd, för att innehafvaren skulle kunna förskaffa sig den önskvärda fackmässiga utbildningen, hvilken knappast syntes kunna förvärfvas på den korta tid, hvarunder en lågt aflönad assistent vanligen kvarstode vid institutet. På grund häraf och då det äfven syntes blifva svårt att bland landets veterinärer finna någon villig att åtaga sig en befattning af så speciell natur och med så relativt ringa praktisk tillämpning af där förvärfvade kunskaper, så ansåge kollegiet det önskvärdt, att aflöningen för den omnämnda prosectorsbefattningen icke sattes lägre än 3,500 kronor.

Direktionen har förklarat sig anse behovet af den sålunda ifrågasatta befattningen vara genom lärarkollegiets skrifvelse fullt klart ådagalagdt, och då tillgången på veterinärer i landet år efter år alltmera vi-

sat sig otillräcklig, i följd hvaraf det ock måste anses vara en oefftergifflig plikt för veterinärinstitutet att genom antagande af ökadt antal elever vid hvarje läsårs början och sålunda äfven utexaminerande af ökadt antal veterinärer söka afhjälpa denna brist, hade direktionen sett sig nödsakad att underställa Kungl. Maj:ts pröfning äfven denna angelägenhet. Direktionen, som ansåge äfven den nu ifrågasatte läraren böra benämnas adjunkt, hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte till innevarande års Riksdag aflåta framställning, att ett belopp af 3,500 kronor, däraf 2,500 kronor såsom lön och 1,000 kronor såsom tjänstgöringspenningar, måtte anvisas till aflöning åt en adjunkt (prosektor) vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen vid institutet, samt att denna lärarbefattning jämte med densamma förenade löneförmåner måtte upptagas uti institutets ordinarie stat. Något ålderstillägg har icke af direktionen ifrågasatts för denne adjunkt. Därest fri bostad vid institutet bereddes honom, ansåge direktionen, att afdrag å lönen borde ske med allenast 300 kronor, enär den för honom afsedda bostaden vid det nya institutet bestode af endast två rum.

Enligt de förslag af veterinärinstitutets direktion, för hvilka jag nu redogjort, skulle institutets stat hafva följande utseende.

[2.]

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Arfvode	Summa	
1 professor och föreståndare	4,500	1,500	1,000	1) 7,000	
1 »	4,500	1,500	—	6,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
3 professorer	13,500	4,500	—	18,000	
1 lektor	3,500	1,000	—	4,500	
1 adjunkt vid smedjorna	3,000	1,000	—	2) 4,000	
1 » vid den ambulatoriska kliniken	3,000	1,000	—	2) 4,000	
1 » vid den stationära kliniken och polikliniken	3,000	1,000	—	2) 4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
1 » vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen	2,500	1,000	—	3) 3,500	
1 assistent vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen	—	—	2,500	2,500	
1 lärare i kött- och mjölkkontroll	—	—	1,500	1,500	
1 kamrerare	—	—	1,700	1,700	
1 sekreterare hos direktionen	—	—	500	500	
1 bibliotekarie	—	—	600	600	
1 sekreterare hos lärarkollegiet	—	—	500	500	
För undervisning i ridning och körning	—	—	—	1,400	
1 vaktmästare och konservator	1,000	300	—	4) 1,300	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 » på den kemiska afdelningen	1,000	100	—	4) 1,100	
1 fodermarsk	1,000	200	—	5) 1,200	
1 port- och telefonvakt	1,000	200	—	5) 1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 laboratorietjänare å den bakteriologiska afdelningen	—	—	1,000	6) 1,000	
1 dräng vid isoleringsstallet	—	—	1,000	5) 1,000	
2 drängar	—	—	2,000	5) 2,000	
1 nattvakt	—	—	1,000	6) 1,000	
Stipendier åt elever	—	—	—	4,000	
Byggnaders och stängsels underhåll	—	—	—	3,000	
Till diverse utgifter	—	—	—	12,000	
Summa kronor				88,500	

Anm. 1) Åtnjuter därjämte fri bostad.

» 2) Om fri bostad åtnjutes, afdragas å lönen 500 kronor.

» 3) Om fri bostad åtnjutes, afdragas å lönen 300 kronor.

» 4) Åtnjuter därjämte fri bostad med bränsle och lyse, eller, då sådan förmån ej utgår, hyresersättning med 300 kronor.

» 5) Åtnjuter därjämte fri bostad med bränsle och lyse.

» 6) Åtnjuter därjämte vid institutets nya byggnader fri bostad med bränsle och lyse.

Öfver direktionens ifrågavarande framställningar hafva, till följd af särskilda nådiga remisser, underdåniga utlåtanden afgifvits af medicinalstyrelsen den 17 oktober 1906. Nämnda ämbetsverk har därvid, rörande direktionens förstnämnda framställning, anfört, att styrelsen med anledning af de under de senare åren högst väsentligt stegrade lefnadskostnaderna i hufvudstaden icke hade något att erinra mot de af direktionen föreslagna förhöjda aflöningsbeloppen, men att, med fäst afseende därpå, att nytt reglemente för institutet vore under utarbetande och förslag väckts om ombildning af en del utaf lärarbefattningarna vid institutet, bland annat af lektoratet, styrelsen hölle före, att de tre adjunkturerna, assistentbefattningen vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen samt lärarbefattningen i kött- och mjölk-kontroll borde med de föreslagna aflöningsbeloppen uppföras å extra stat, samt att ett belopp af 1,000 kronor om året jämväl borde å extra stat uppföras såsom lönetillägg åt den, som uppehölle lektoratet. Därjämte hemställde styrelsen, att stadgande måtte meddelas därom, att, då de ordinarie professorerna enligt förslaget komme i ånjutande af ålderstillägg, 2,000 kronor utaf deras aflöning skulle utgöra tjänstgöringspenningar och återstoden anses såsom lön.

I fråga om direktionens framställning rörande den nya adjunktsbefattningen vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen har medicinalstyrelsen vitsordat behovet af denna lärarbefattning, men hemställt, att den föreslagna aflöningen måtte uppföras å extra stat.

De skiljaktigheter i åsikter, hvilka, såsom ofvan anförts, yppats angående vissa befattningars och anslags uppförande i den ordinarie staten för institutet eller på extra stat, synas i väsentlig mån vara föranledda däraf, att den hvilande frågan om nya stadgar för institutet ännu icke vunnit sin lösning. Jag anhåller därför att, innan jag utförligare yttrar mig i ämnet, få i korthet redogöra för sistnämnda fråga i de delar, som kunna hafva mera direkt inflytande på det nu föreliggande förslaget.

Gällande reglemente för veterinärinstitutet i Stockholm är utfärdadt den 24 maj 1867, och hafva ändringar i vissa delar däraf skett den 22 december 1892 samt den 8 december 1893. Med anledning af inkommet förslag till ytterligare detaljändringar förklarade Kungl. Maj:t den 10 juni 1898, att reglementet borde i dess helhet omarbetas, och anbefallde institutets direktion att efter lärarkollegiets hörande afgifva förslag till ny stadga för institutet. På grund häraf upprättade

[2.]
Medicinal-
styrelsen.

Ang. stadgar
för veterinär-
institutet i
Stockholm.

- [2.] lärarkollegiet år 1899 dylikt förslag och afgaf tillika förslag till ny stat för institutet, hvarefter direktionen med den underdåniga skrifvelse den 6 december 1900, som jag i början af redogörelsen för detta ärende omförmält, aflämnade förslag, som i vissa hänseenden afveko från lärarkollegiets. De afgifna förslagen remitterades till medicinalstyrelsen, som förordade vissa ändringar i desamma, hvaruppå direktionen, efter inhämtande af lärarkollegiets mening, ånyo afgaf yttrande i ämnet, hvilket yttrande föranledde förnyadt utlåtande af medicinalstyrelsen. Med anledning af Kungl. Maj:ts befallning den 25 oktober 1901 om verkställande af utredning, bland annat, huruvida genom förenklingar i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster, som genom förändrade anordningar kunde undvaras, återopade därefter i afgifna yttranden såväl direktionen som medicinalstyrelsen sina nyssberörda förslag till ny stadga och ny stat för institutet samt anförde, att några inskränkningar eller förenklingar i förvaltningen vid veterinärinstitutet eller indragning af tjänster därstädes icke kunde åvägabringas utan allvarligt men för institutet, enär detta fastmer hade behof af ökade krafter för denna verksamhets behöriga bedrifvande. I detta skick blef ärendet år 1902 öfverlämnadt till löneregleringskommittén, som emellertid på grund af andra arbeten icke kunnat företaga detsamma till behandling. Då det syntes önskligt, att denna löneregleringsfråga inom den närmaste framtiden måtte få sin lösning, och med föranledande af den förut omförmälda, nästlidna år ingifna, förnyade framställningen i ämnet från institutets direktion har Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 21 december nästlidna år återkallat det löneregleringskommittén gifna uppdraget att behandla ärendet.

De uti direktionens nu afgifna förslag till stat upptagna befattningar, hvilka medicinalstyrelsen, väsentligen i anslutning till de af professor Lundgren vid lärarkollegiets och medicinalrådet Kjerrulf vid direktionens förslag afgifna reservationer, ansett böra uppföras å extra stat, äro, såsom ofvan omnämnts, de fyra adjunktsbefattningarna, assistentbefattningen vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen samt lärarbefattningen i kött- och mjölkkontroll, hvarjämte förslagits, att lönetillskott åt lektorn skulle uppföras å extra stat, men hans nuvarande löneförmåner bibehållas å ordinarie stat. I dessa hänseenden innehålla handlingarna angående den nya stadgan m. m. följande.

Uti lärarkollegiets förslag år 1899 upptogs ingen adjunktsbefattning. Instruktionssmeden förekom dock där under benämningen »lärare i hofbeslag». Den i staten för institutet upptagne adjunkten föreslogs

skola utbytas mot fyra assistenter. Såsom skäl härför anfördes hufvudsakligen, att han, som hade strängt arbete vid klinikerna och därjämte skulle vara beredd att vid förfall för hvilken som helst af de öfriga lärarna öfvertaga dennes undervisningsskyldighet, icke kunde hafva hvarken tid eller kompetens härtill, att utom professorn i kirurgi, hvilken vid kliniken biträdde af adjunkten, ingen af lärarna hade biträde af någon vetenskapligt tillräckligt skolad person, utan blott af amanuenser bland eleverna, hvilka dock icke kunde för sådant ändamål försumma sina egna studier, att professorernas tid därför blefve så upptagen af undervisning med hvad därtill hörde, att de svårligen kunde hinna följa med sina vetenskapsgrenars utveckling, att äfven de praktiska öfningarna med eleverna ej kunde bedrivas tillräckligt i detalj, att särskildt den viktiga praktiska undervisningen i ladugårdshygien och nötkreaturens sjukdomar, hvilken måste ske genom den ambulatoriska kliniken, enär nötkreatur högst sällan fördes till institutet, icke kunde behörigen tillgodoses, då ju professorn i ämnet icke själf kunde samtidigt sköta sin teoretiska undervisning samt företaga alla sjukbesök och exkursioner, samt att, då alla institutets lärarbefattningar, med undantag af lektorns, måste rekryteras bland institutets egna lärjungar, men för lärarkompetens fordrades omfattande specialstudier samt praktiskt arbete vid vetenskapliga institutioner, och då institutet vore den enda anstalten i sitt slag i Sverige, det måste tillses, att tillfälle gäfves till utbildande därstädes i lämpliga tjänstebefattningar af nya lärarkrafter, som kunde ersätta de gamla. Af de fyra assistenterna skulle två tjänstgöra vid klinikerna, en biträda vid undervisningen i anatomi och fysiologi samt en tjänstgöra vid afdelningen för patologisk anatomi och bakteriologi. De borde aflönas medelst arfvoden.

Direktionen ställde sig i denna fråga på en annan ståndpunkt och anförde därvid hufvudsakligen följande. Lärarkollegiets förslag innebure gifvetvis en stor fördel därigenom, att professorerna uti de ifrågavarande ämnena skulle erhålla ett ständigt biträde vid kliniker och å laboratorier. Men å andra sidan syntes det vara uppenbart, att, då till assistenter icke skulle kunna erhållas andra än nyss utexaminerade veterinärer med ringa praktisk erfarenhet, och då på grund af den låga aflöningen ett ständigt ombyte af assistenter komme att äga rum, någon trygghet icke skulle kunna vinnas, att institutet ägde tillgång på personer, fullt kompetenta att vid förfall för ordinarie professorer uppehålla dessas undervisning och än mindre att förestå klinikerna, där ständigt de svåraste sjukdomsfall kunde förekomma, hvilka måste genast behandlas. Man

- [2.] skulle således genom den af lärarkollegiet föreslagna anordningen riskera, att undervisningen stundom blefve skött på ett otillfredsställande sätt och att den kliniska behandlingen af djur blefve vanvårdad till skada för djurägarna och för institutets anseende. För tillgång på personer, kompetenta att vid ledighet af professorsbeställning utnämnas till professorer, lämnade inrättandet af assistentbefattningar med ofta ombytta innehafvare långt mindre garanti, än om man erhöle lärare med sådan ställning, att de kunde påräknas under längre tid stanna vid institutet och därunder vinna fullständigare vetenskaplig och praktisk utbildning. På grund af dessa synpunkter kunde direktionen icke tillstyrka adjunktens borttagande, utan förordade till och med upprättandet af ytterligare en adjunktur samt förändring af intruktionssmeds-befattningen till adjunktur. Af de bägge förstnämnda af dessa tre adjunkter borde den ene hufvudsakligen ägna sig åt de ämnen, som tillhörde de anatomiska professurerna, och den andre biträda vid de kliniska institutionerna. Alla tre borde hafva ordinarie befattningar samt åtnjuta lön, tjänstgöringspenningar, ålderstillägg och pension. Häremot reserverade sig professor Lundgren, hvilken då var institutets föreståndare.

Medicinalstyrelsen delade i denna fråga direktionens åsikt, synnerligast på den grund, att mycket större sannolikhet funnes, att en jämförelsevis väl aflönad adjunkt skulle under flera år kvarstå vid institutet än en dåligt aflönad assistent, och att därför möjligheten att vid inträffadt förfall för professor eller vid professorstjänsts ledigblifvande på nöjaktigt sätt uppehålla befattningen blefve mycket större, om adjunktstjänster än om assistenttjänster inrättades. Man borde icke genom de nya stadgarna lägga hinder i vägen för, att adjunkterna förordnades att meddela själfständig undervisning i något biämne.

Uti sitt förnyade yttrande förklarade lärarkollegiet, att det i princip icke hade något att erinra mot, att väl aflönade adjunkter anställdes, men framhöll samtidigt, att antalet tre vore alltför ringa, enär hvarje adjunkts verksamhetsområde då blefve alltför omfattande.

Hvad den uti det nu föreliggande förslaget upptagna befattningen som assistent vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen angår, så ingick den bland de fyra assistentbefattningar, som lärarkollegiet år 1899 påyrkade, men uteslöts då af direktionen och medicinalstyrelsen, hvilka ville öfverflytta de åligganden, som skulle tillkomma ifrågavarande assistent, på en af adjunkterna. På grund af därefter inträdda förhållanden har emellertid denna befattning, såsom ofvan erinrats, redan inrättats på extra stat.

[2.]

En befattning såsom lärare i kött- och mjölkkontroll upptogs enligt alla förslagen uti staten för institutet med aflöning i form af arfvode.

I fråga om lektorsbefattningen utvisa dessa handlingar ingen annan skiljaktighet mellan dem, som därvid yttrat sig, än i fråga om lönebeloppet, kompetensvillkoren m. m. Någon ändring eller indragning af tjänsten har icke ifrågasatts.

Jag anser mig i detta sammanhang böra erinra, hurusom Riksdagen nästlidna år, i hufvudsakligöfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, beslöt veterinärinstitutets förflyttning till ett område vid Kräft-riket utanför Stockholm och uppförande därstädes af nya, betydligt större och mer tidsenliga lokaler för institutet än de nuvarande. Vid detta nya institut hafva beräknats bostadslägenheter dels åt föreståndaren, adjunkten å ordinarie stat samt instruktionssmeden, hvilka åtnjuta bostadsförmån redan i det nuvarande institutet, dels åt adjunkten vid den ambulatoriska kliniken och biträdet (assistenten) vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen, hvilka icke för närvarande åtnjuta dylik förmån, dels ock åt vaktmästare, stallpersonal och portvakt, hvilka för närvarande åtnjuta antingen bostad eller hyresbidrag. Bostadslägenhet kan där äfven beredas åt den ifrågasatte adjunkten vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen. Vidare tillåter jag mig erinra, att vid behandlingen af nämnda nybyggnadsfråga någon annan förändring beträffande afdelningarna vid institutet icke ifrågasattes, än att det ställdes i utsikt, att möjligen i framtiden dels ämnena anatomi och fysiologi, hvilka nu tillhöra samme professor, skulle skiljas åt, hvaremot den rena kemien borde kunna väsentligt inskränkas, dels ock en särskild ledare skulle anställas för kliniken för mindre husdjur.

*Nybyggnads-
frågan.*

De handlingar i ärendet, för hvilka jag sålunda redogjort, utvisa, att förbättring i aflöningsvillkoren för personalen vid veterinärinstitutet i Stockholm eller, såsom det i stället i enlighet med framställda önskningsar torde böra kallas, kungl. veterinärinstitutet samt ökning af lärarkrafterna därstädes länge varit ifrågasatta. Att ett verkligt behof af förändringar i dessa hänseenden förefinnes, torde framgå redan däraf, att den nu gällande lönestaten är fastställd för så lång tid sedan som år 1879, och detta behof har, enligt min mening, blifvit ytterligare ådagalagdt genom de i ärendet anförda förhållanden. Synnerlig vikt torde därvid böra tillmätas den omständigheten, att aflöningarna för vissa, ifrågavarande lärarpersonal närstående kategorier af statstjänare, såsom exempelvis universitets-

*Departement-
schefens
yttrande.*

- [2.] lärare, professorerna vid tekniska högskolan, intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum, elementarlärarna och lärarna vid landtbruksinstituten m. fl., blifvit under de senaste åren höjda, hvilket medfört, att numera aflöningarna vid veterinärinstitutet ännu mer än förr framstå såsom jämförelsevis låga. Detta visar sig äfven, då de jämföras med de inkomster, som dugliga veterinärer numera kunna erhålla genom privatpraktik, eller med de aflöningar, som tillkomma veterinärer, anställda vid slakthus eller eljest i större kommuners tjänst. Det lär icke kunna förnekas, att ett bibehållande af de nuvarande aflöningsvillkoren vid veterinärinstitutet kan innebära en allvarsam fara för, att till institutet icke skulle kunna vid eventuella ledigheter erhållas så framstående lärarkrafter, som erfordras för undervisningens behöriga skötsel. Veterinärvetenskapen har, såsom i handlingarna äfven framhålles, under de senaste årtiondena befunnit sig i en synnerligen kraftig utveckling, så att helt andra och vida större kraf än förr numera ställas på en i facket duglig lärare och äfven på den praktiserande veterinären. Härtill bidraga i sin mån husdjursskötselns starka uppsving och mera rationella drift. Det förefinnes också numera inom landet ett mycket större behof af veterinärer än förr. Allmänhetens benägenhet att i förekommande fall anlita veterinärhjälp har i hög grad ökats, hvilket visar sig, bland annat, däruti, att nya distriktsveterinärtjänster flerstädes upprättas. Inrättandet af slakthus medför också, att ett icke obetydligt antal nya veterinärbefattningar skapas. Det torde, såsom direktionen äfven framhållit, kunna sägas, att för närvarande råder en känubar brist på veterinärer. Dessa förhållanden hafva också af statsmakterna behjärtats, i det att, såsom nyss nämnts, Kungl. Maj:t och Riksdagen, för att i ett hänseende tillgodose krafvet på förbättrade anordningar vid veterinärutbildningen, nästlidna år beslutat, att nya, tidsenliga lokaler för veterinärinstitutet, lämnande tillfälle till utbildande af ett väsentligt ökad antal elever, skulle beredas genom anläggandet af ett nytt veterinärinstitut vid Kräftriket utanför Stockholm. På grund af alla dessa förhållanden synes det mig vara af stor vikt, att staten tillser, att institutet må kunna äga säker tillgång till fullt tillräcklig personal, såväl af lärare som af andra befattningshafvande, och att åt denna personal beredas sådana villkor, att den kan på ett fullt tillfredsställande sätt fullgöra sina uppgifter.

Med hänsyn till ofvan åberopade, nyligen skedda löneregleringar för vissa kårer af lärare och vetenskapsmän, synes det mig icke erforderligt att för inhämtande af yttrande från löneregleringskommittén längre undanskjuta frågan om ny stat för veterinärinstitutet. Nyss-

nämnda löneregleringar torde nämligen gifva fullt tillräckliga tillfällen till jämförelser vid bedömandet af nu föreliggande fråga.

[2.]

Det skulle emellertid i hvarje fall vara mindre lämpligt att nu upptaga denna fråga till afgörande, därest den framtida organisationen af institutets lärarpersonal och undervisning kunde anses vara i väsentligare hänseenden oviss och sväfvande. Det synes mig emellertid icke behöfva möta alltför stora svårigheter att inom den närmaste tiden företaga till afgörande den hvilande frågan om ny stadga för institutet, om än det år 1900 upprättade förslaget därtill kan behöfva omarbetas i vissa detaljer. De i nu ifrågavarande förslag till stat för institutet upptagna befattningar hafva samtliga blifvit af såväl lärarkollegiet som direktionen förklarade såsom under alla förhållanden oundgängligen erforderliga för institutets verksamhet, och reservanterna äfvensom medicinalstyrelsen hafva icke heller påstått, att några af dessa befattningar skulle vara obehöfliga, utan synas blott hafva velat lämna utväg öppen för att i vissa hänseenden på något afvikande sätt tillgodose de yppade behofven. Om man då anser sig kunna redan nu intaga ställning till de frågor, hvarom olika meningar sålunda yppats, finner jag ingen betänklighet att å ordinarie stat uppföra hela anslaget till veterinärinstitutet jämte samtliga de befattningar, som anses böra i staten upptagas. Och, på sätt jag härnedan får tillfälle att närmare utveckla vid behandlingen af de olika posterna i den föreslagna staten, anser jag, att det verkligen låter sig göra att nu afgöra de frågor i förevarande afseende, hvilka hittills varit föremål för olika åsikter. De gjorda framställningarna synas mig därför böra föranleda Kungl. Maj:t att till innevarande års Riksdag aflåta nådig framställning om ny, ordinarie stat för veterinärinstitutet.

I afseende å professurerna upptager förslaget samma antal dylika befattningar som den nuvarande staten. Skillnaden består i löneförhöjning. Begynnelseaflöningen, som nu är 5,000 kronor, föreslås till 6,000 kronor, hvarjämte ifrågasättas två ålderstillägg å 500 kronor hvarterda i stället för endast ett för närvarande. Slutaflöningen skulle alltså enligt förslaget blifva 7,000 kronor i stället för enligt nuvarande stat 5,500 kronor. De föreslagna aflöningsbeloppen äro desamma, som numera åtnjutas af universitetsprofessorer med flera professorer och intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum. Häruti torde emellertid icke föreligga någon oegentlighet. De elever, som undervisas vid veterinärinstitutet, måste liksom eleverna vid högskolorna hafva aflagt mogenhetsexamen. Vidare är kursen vid institutet ganska lång, nämligen fyraårig. Och slutligen gör veterinärvetenskapens utveckling under

[2.] senaste tid, att den vetenskapliga utbildning, som numera kräfves af en professor vid veterinärinstitutet, torde kunna ungefär jämnställas med öfriga professorers, synnerligast om de i det hvilande stadgeförslaget ifrågasatta skärpta kompetensvillkor för professur — afhandling, disputationssprof m. m. — vinna Kungl. Maj:ts gillande. En viss betydelse torde äfven böra tillmätas den omständigheten, att ifrågavarande professorer äro nödsakade att bo i hufvudstaden, hvarest lefnadskostnaderna äro jämförelsevis dyra. I öfverensstämmelse med hvad som bestämts rörande professorerna vid tekniska högskolan och intendenterna vid naturhistoriska riksmuseum, hvilka sistnämndas löner reglerades vid 1906 års riksdag, synes aflöningen böra så fördelas, att lönen sättes till 4,000 kronor och tjänstgöringspenningarna till 2,000 kronor, samt att bägge ålderstilläggen tilläggas lönen. Pensionen blifver då liksom för öfriga professorer 5,000 kronor. För närvarande åtnjuta icke professorerna vid institutet bostadsförmån, och dylik förmån är ej heller för dem afsedd uti de nya institutsbyggnaderna.

Af professorerna skall en förordnas till föreståndare. I förslaget till nya stadgar har hemställts, att denne skulle benämnas rektor, liksom fallet är vid öfriga högskolor, och anser jag mig böra biträda detta förslag. För närvarande åtnjuter föreståndaren ingen annan särskild förmån på grund af denna sin befattning än fri bostad. Äfven i det beslutade nya institutet är bostadslägenhet afsedd för honom. Förslaget till stat upptager nu därjämte ett arfvode af 1,000 kronor. Jag finner mig på de skäl, som till stöd härför anförts, visserligen böra tillstyrka, att ett dylikt arfvode beredes honom, men med villkor att, så länge förmånen af fri bostad åtnjutes, ett belopp af 500 kronor skall afdragas å lönen.

Hvad därefter lektoratet angår, är denna tjänst en af dem, om hvilka olika meningar uttalats, i det att reservanterna och medicinalstyrelsen ansett, att endast det nuvarande aflöningsbeloppet borde bibehållas på ordinarie stat, men behöfligt lönetillägg beviljas å extra stat. Såsom skäl härtill har angifvits, att förändrade anordningar rörande undervisningen i de till lektoratet hörande ämnen borde tagas under öfvervägande. Enligt hvad jag inhämtat, torde härmed afses den äfven vid behandlingen af institutets byggnadsfråga framkomna planen att skilja ämnet fysiologi från professors i anatomi undervisningsområde och öfverlämna det till lektorn, hvaremot denne möjligen skulle befrias från undervisningen i den rena kemien, hvilken undervisning i hvarje fall ansetts böra väsentligen inskränkas. Någon indragning af

lektorsbefattningen eller densamma utbytande mot en eller flera lägre aflönade befattningar torde med visshet icke hafva varit afsedd. Hela frågan synes inskränka sig till en möjlig förändring af lektorns läroämnen. Att af denna anledning uppskjuta att nu reglera aflöningen för denna befattning synes mig onödigt, om man blott iakttagar, att befattningen icke tillsättes med ordinarie innehafvare utan, liksom hittills, på förordnande, intill dess frågan om de befattningen tillhörande läroämnen blifvit slutligen afgjord. I afseende på aflönings- och pensionsförmåner anser jag, att lektorn bör fullständigt likställas med lektorerna vid de allmänna läroverken och alltså åtnjuta en begynnelseaflöning af 4,000 kronor jämte fyra ålderstillägg, hvar och ett å 500 kronor, med samma fördelning mellan lön och tjänstgöringspenningar som för läroverkslektorer. Slutaflöningen blifver då 6,000 kronor. Härigenom skulle han visserligen i början få mindre aflöning än direktionen föreslagit — dock 500 kronor mer än för närvarande — men slutaflöningen blifver i stället högre än hvad direktionen ifrågasatt. Pensionen blifver 4,000 kronor, hvilket är 500 kronor lägre än enligt direktionens förslag. Bostadsförmån ifrågakommer icke för lektorn.

Direktionen har vidare föreslagit, att fyra adjunksbefattningar skulle uppföras å staten, nämligen, förutom den nuvarande ordinarie adjunkten och den till adjunktur förändrade instruktionssmedsbefattningen, äfven den nu å extra stat uppförda adjunkten vid den ambulatoriska kliniken äfvensom en ny adjunksbefattning vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen. Äfven rörande dessa befattningar hafva rådt olika meningar, i det att medicinalstyrelsen, i öfverensstämmelse med den mening, som uttalats af reservanter inom lärarkollegiet och direktionen, hemställt, att de erforderliga aflöningsbeloppen måtte uppföras å extra stat.

Vid behandlingen af frågan om ny stadga för institutet ifrågasattes år 1899 af lärarkollegiet att utbyta den ordinarie adjunkten, d. v. s. befattningen som adjunkt vid den stationära kliniken och polikliniken, mot assistentbefattningar. Direktionen förordade dock i sin skrifvelse år 1900 icke blott bibehållandet af nämnda adjunktur utan äfven upprättandet af en ny dylik befattning samt fann för denna mening understöd af medicinalstyrelsen. Beträffande befattningen som adjunkt vid den ambulatoriska kliniken har något förslag till indragning eller förändring af densamma icke framställts i de handlingar, för hvilka jag förut redogjort. Ej heller har i fråga om instruktionssmedsbefattningen dess indragning föreslagits utan endast dess förändring till adjunktur eller till en befattning såsom »lärare i hofbeslag».

För närvarande antagas den å ordinarie staten upptagne adjunkten samt instruktionssmeden medelst förordnanden och aflönas med arfvoden.

- [2]. Den å extra stat upprättade adjunkten är beroende af årligen förnyade anslag. Direktionen har nu hemställt, att samtliga de föreslagna adjunkterna skulle få fast anställning med lön och tjänstgöringspenningar jämte ålderstillägg och alltså äfven erhålla pensionsrätt. För de bägge nuvarande adjunkterna och adjunkten vid smedjorna (instruktionssmeden) har föreslagits samma begynnelseaflöning, nämligen 4,000 kronor, men i afseende å ålderstilläggen har direktionen gjort åtskillnad mellan dem i så måtto, att adjunkten vid smedjorna och adjunkten vid den ambulatoriska kliniken skulle få två dylika tillägg, under det att adjunkten vid den stationära kliniken och polikliniken skulle få endast ett. För den nye adjunkten har föreslagits lägre aflöning än för de öfriga, nämligen 3,500 kronor, och för honom har ålderstillägg icke ifrågasatts. I dessa hänseenden innefattar medicinalstyrelsens förslag inga andra ändringar än som härflyta af, att aflöningarna enligt styrelsens mening skulle beviljas å extra stat.

Af hvad som anförts rörande dessa befattningar, finner jag framgå, att någon indragning af dem, som nu äro uppförda å ordinarie eller extra stat, icke bör ifrågakomma, enär de fylla ett för institutets verksamhet nödvändigt behof. Det synes mig äfven, på grund af hvad lärarkollegiet och direktionen anført, vara ådagalagdt, att jämväl på den anatomisk-fysiologiska afdelningen erfordras, att till professors biträde anställas en därtill lämplig, för tjänsten utbildad person. Då samtliga dessa behof måste anses vara för framtiden bestående, kan jag icke finna skälighet att icke nu tillgodose dem i den ordinarie staten. Det synes mig emellertid icke vara lämpligt att göra detta på det sätt, direktionen föreslagit. Enligt sagda förslag skulle nämligen finnas tre olika slag af adjunktsaflöningar och adjunktspensioner. För ingen adjunkt skulle dock förmånerna öfverensstämma med de för adjunkter vid de allmänna läroverken bestämda. I likhet med hvad jag redan i fråga om förberörda lektorsbefattning föreslagit synes mig emellertid äfven rörande dessa tjänster öfverensstämmelse med läroverkslärarnas aflöningsförhållanden böra, så vid möjligt, åvägabringas. Detta skulle visserligen kunna ske på sådant sätt, att för alla ifrågavarande befattningar bestämdes aflöning till likhet med för läroverksadjunkter. Men mot en sådan anordning vore att invända, bland annat, att därigenom den åtskillnad mellan tjänsterna inbördes, som direktionen framhållit, skulle försvinna, och att särskildt den föreslagne nye adjunkten skulle, efter intjänande af ålderstillägg, få vida högre aflöning och pension än direktionen ifrågasatt. Af dessa och andra skäl, för hvilka jag anhåller att strax få redogöra, finner jag nödvändigt och lämpligt, att ifrågavarande fyra tjänstbefattningar icke samtliga blifva adjunkturen utan anordnas på annat sätt.

Den ene af de adjunkter, för hvilka direktionen föreslagit högsta aflöningen, är adjunkten vid den ambulatoriska kliniken. Till dennes aflöning har Riksdagen under de sista åren i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beviljat å extra stat ett belopp af 3,500 kronor årligen. Därest aflöningen för denna befattning bestämdes lika med för läroverksadjunkt, eller i första lönegraden 3,000 kronor, samt därjämte skyldighet inträdde att vidkännas pensionsafdrag, skulle faktiskt aflöningen högst väsentligt nedsättas. Detta synes mig emellertid så mycket mindre böra äga rum, som enligt min mening denna befattning är en af de viktigare vid institutet och af särskildt stor betydelse för landets boskapsskötsel, enär det är under ledning af dess innehafvare, som veterinäreleverna besöka ladugårdar och svinstall samt därvid praktiskt undervisas i allt, som hör till afvel och sjukvård m. m. rörande där inrymda djur. Det är därför af mycket stor vikt, att innehafvaren af befattningen är en inom detta område framstående veterinärläkare och lärare. Han kan icke vara en ung veterinär, som endast helt nyligen lämnat institutet såsom utexaminerad elev, utan måste hafva stor praktisk erfarenhet och alltså hafva under en följd af år utöfvat en vidsträckt praktik. Denna praktik har då säkerligen också beredt honom ganska betydliga inkomster. Det måste emellertid vara innehafvaren af denna tjänst fullständigt förbjudet att utöfva egen praktik. Med hänsyn till alla dessa förhållanden är det oundgängligen nödvändigt, att aflöningen sättes till sådant belopp, att den kan locka fullt kompetenta sökande samt vid tjänsten kvarhålla en förtjänt innehafvare. Jag anser det därför ingalunda vara obilligt utan tvärtom af behovet påkalladt att förvandla denna adjunktur till lektorat och alltså medgifva en begynnelseaflöning af 4,000 kronor. Detta belopp är för öfrigt detsamma, som direktionen föreslagit såsom utgångsaflöning för denne adjunkt. Visserligen skulle genom de fyra ålderstillägg, som böra tillkomma lektor, aflöningen i de två högsta lönegraderna öfverstiga aflöningen enligt direktionens förslag, men synes mig detta icke böra väcka betänkligheter, helst som pensionen i allt fall ej blir högre än direktionens förslag skulle föranledt, eller 4,000 kronor. Den person, veterinären Harry Stålfors, som för närvarande uppehåller adjunktsbefattningen vid den ambulatoriska kliniken, torde böra berättigas att utan ansökan öfvergå till ifrågavarande lektorsbefattning.

Hvad instruktionssmedsbesättningen angår, synes den mig lämpligen böra förändras till adjunktur och i aflönings- och pensionshänseende fullständigt likställas med adjunktur vid de allmänna läroverken. Det för sådana adjunkter fastställda aflöningssystemet med fyra ålderstillägg synes på ett lämpligt sätt motsvara det uttryckta önskemålet att bereda kontinuitet vid innehafvandet af denna tjänst. För

[2.] bostad skulle göras samma afdrag som för öfriga ordinarie lärare eller 500 kronor. Slutaflöningen för denna tjänst blifver liksom efter direktionens förslag 5,000 kronor, men pensionen blott 3,400 konor i stället för 4,000 kronor. Denna aflöning synes emellertid böra blifva fullt tillräcklig. Veterinären Axel Robert Pålman, som för närvarande bestrider befattningen såsom instruktionssmed, torde i analogi med hvad som förut föreslagits beträffande veterinären Stålfors böra berättigas att utan ansökning öfvergå till den nya adjunktsbefattningen.

Vidkommande därefter den nuvarande befattningen såsom adjunkt vid den stationära kliniken och polikliniken samt den föreslagna nya adjunktsbefattningen vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen, hafva, såsom ofvan nämnts, för dessa tjänster af direktionen föreslagits något lägre aflöningsförmåner än för de bägge öfriga föreslagna adjunkterna. Såsom skäl härtill har beträffande den nuvarande ordinarie adjunkten anförts, att kontinuitet å platsen icke vore i lika mån som vid öfriga adjunkturen erforderlig. Det synes till och med kunna ifrågasättas, om det ens är önskvärdt, att samme person under någon särdeles lång tid kvarstannar på denna plats, om ock så täta ombyten, som hittills skett, måste anses ofördelaktiga. Äfven den föreslagna nya adjunktturen torde, med hänsyn till de för densamma ifrågasatta aflöningsvillkoren, vara att betrakta hufvudsakligen som en öfvergångsplats. Med hänsyn härtill anser jag, att bägge de nu ifrågavarande tjänsterna lämpligen böra blifva assistentbefattningar och att aflöningen bör utgå i form af arfvode. Beloppet häraf synes mig lämpligen kunna sättas lika för bägge och till 3,000 kronor. Detta är visserligen väsentligt mindre, än direktionen föreslagit, men dock 500 kronor mer än för den redan å extra stat uppförda assistentbefattningen. Att fullt likställa dessa bägge assistenter med den nuvarande synes mig icke böra ske, enär deras verksamhet vid klinikerna och i lärarbefattning torde få anses såsom mer maktpåliggande än dennes, och såsom redan framhållits det, särskildt i fråga om den nya tjänsten, hvars vetenskapsområde är mycket speciellt, stundom torde kunna blifva ganska svårt att få platsen besatt. Att en afsevärd skillnad föreligger mellan ifrågavarande bägge tjänster, å ena sidan, samt den nuvarande assistentbefattningen, å den andra, framgår äfven däraf, att direktionen föreslagit de förra till adjunkturen, men bibehållit den sistnämnda såsom assistenttjänst med oförändradt arfvode.

Hvad beträffar sistnämnde assistent eller det nuvarande, å extra stat uppförda biträdet vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen, anser jag honom böra, såsom allt framgent erforderlig, uppföras å ordinarie stat med oförändradt arfvode af 2,500 kronor.

För alla tre assistenterna synes böra stadgas, att, i händelse fri

bostad åtnjutes, afdrag å arfvodet skall ske med belopp, som torde lämpligen kunna sättas till 300 kronor.

[2.]

För en lärare i kött- och mjölkkontroll är i förslaget upptaget ett arvode af 1,500 kronor. För närvarande utgå till detta ändamål 600 kronor från posten till diverse utgifter. I betraktande af den alltmer ökade vikt, som på senare tid i samband med skärpta fordringar på kontroll å födoämnen och till följd af inrättandet af slakthus ställts på veterinärernas kännedom i dessa ämnen, anser jag, såväl att fortsatt undervisning i desamma är i hög grad af behovet påkallad och att detta behof bör tillgodoses, genom att arvode åt läraren i dessa ämnen uppföres å ordinarie stat, som ock att i följd af den ökade undervisningen äfven arvodets belopp bör höjas. Då tillgång på lämplig lärare i detta fack synes utan svårighet kunna vinnas genom aftal med någon veterinär, anställd hos Stockholms stad eller speciellt vid det blifvande offentliga slakthuset i hufvudstaden, behöfver någon särskild, fullt aflönad lärare icke anställas för detta ämne. Mot det föreslagna arvodesbeloppet har jag ingen erinran.

Direktionen har föreslagit höjda arvoden såväl för kamreraren som för sekreteraren hos direktionen, och det torde ej kunna förnekas, att de nuvarande beloppen äro för låga. Detta gäller, hvad kamrerarbefattningen angår, med så mycket större skäl, som det otvifvelaktigt vore särdeles förmånligt, om kamrerarens åligganden utvidgades sålunda, att han öfvertog de bestyr med räkningars utskrifvande samt uppbörd af afgifter för klinikerna, hvilka nu måst åläggas amanuenser. Det synes, som om arvodena för nämnda båda befattningar borde kunna lämpligen bestämmas till för kamreraren 1,500 kronor och för sekreteraren hos direktionen 500 kronor. Förhöjningen för kamreraren blefve visserligen därigenom icke alldeles så stor som den föreslagna, men den torde i hvarje fall få anses fullt tillräcklig.

Bibliotekariens arvode synes på grund af de anförda skälen visserligen böra höjas, men anser jag, att det lämpligen kan begränsas till 500 kronor.

Till sekreteraren hos lärarkollegiet utgår för närvarande ett mindre belopp från anslagsposten till diverse utgifter. Jag kan icke finna erforderligt, att någon ändring vidtages härutinnan, utan synes mig tvärtom detta sätt vara det riktiga, då denna sekreterarbefattning är af mera privat natur samt bestrides af en utaf lärarna.

På grund af de skäl, som anförts för anordnande åt eleverna äfven af undervisning i körning, anser jag visserligen en dylik undervisning vara för dem i åtskilliga hänseenden gäfnelig, men håller före, att för såväl ridning som körning ett belopp af sammanlagdt 1,200 kronor bör vara fullt tillräckligt.

Till betjäning är för närvarande i staten upptaget ett belopp af

[2.] 3,000 kronor samt å extra stat beviljade tillhoppa 2,600 kronor, hvarjämte af stalllets inkomster härtill användts 2,920 kronor, däri inräknade hyresbidrag å 400 kronor. För närvarande utgå alltså till betjäning årligen 8,520 kronor. Direktionen har nu föreslagit, att samtliga dessa betjante skulle uppföras i staten, en del med fast lön och tjänstgöringspenningar och de öfriga med arfvoden. De förra äro två vaktmästare, af hvilka den ene skulle hafva särskild syssla såsom konservator vid den anatomiska afdelningen, vidare en fodermarsk samt en port- och telefonvakt. I likhet med direktionen finner jag det befogadt, att dessa betjante erhålla en fastare anställning och aflönas på föreslaget sätt, hvarmed följer pensionsrätt, och har jag ej heller något väsentligt att erinra mot, att deras aflöningar höjas ungefär till de föreslagna beloppen. Dessa synas emellertid böra bringas till bättre öfverensstämmelse sins emellan än enligt förslaget. Jag anser sålunda, att de bägge vaktmästarna och fodermarsken lämpligen böra erhålla 900 kronor i lön och 600 kronor i tjänstgöringspenningar, tillhoppa 1,500 kronor, men icke något ålderstillägg, samt att portvakten, hvilken synes fortfarande böra, så långt portvaktsysslan det medgifver, äfven tjänstgöra som telefonvakt, bör få 700 kronor i lön och 500 kronor i tjänstgöringspenningar, tillhoppa 1,200 kronor, jämte ett ålderstillägg å 100 kronor efter fem år. På grund af de särskilda kvalifikationer, som fordras af den vaktmästare, som tillika är konservator, anser jag honom böra få åtnjuta ett särskildt arfvode af 200 kronor. För fri bostad bör för en hvar af betjante afdragas 250 kronor.

De betjante, för hvilka enligt förslaget särskilda arfvoden skulle uppföras i staten, äro dels laboratorietjänaren vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen samt nattvakten, till hvilka anslag hittills beviljats å extra stat, dels ock tre drängar, hvilka aflönats af stalllets inkomster. Det synes mig emellertid icke vara nödigt att detaljeradt uppföra dessa befattningar i staten, helst som de äro af den natur, att växlingar på arbetsmarknaden kunna understundom böra föranleda förändringar och jämkningar i de särskilda beloppen. Dylika jämkningar torde liksom hittills lämpligen kunna ske med anlitande af inkomster från stallet och äfven smedjan, där så erfordras. I betraktande af arbetslönernas stegring har jag dock intet att invända mot, att ett belopp, motsvarande summan af de till dessa betjante föreslagna arfvodena, eller 5,000 kronor, uppföres i staten för detta ändamål.

I de återstående anslagsposterna i staten har icke ifrågasatts någon förändring i annan mån, än att det år 1893 till undervisningsmaterieell vid professuren i histologi beviljade belopp af 1,000 kronor föreslagits skola sammanslås med anslagsposten till diverse utgifter. Mot berörda

sammanslagning har jag icke något att erinra. Icke heller finner jag mig böra föreslå någon förändring beträffande anslagsposterna till stipendier åt elever samt till byggnaders och stängsels underhåll. Det belopp, hvartill anslagsposten till diverse utgifter då skulle uppgå, eller 12,000 kronor, synes emellertid kunna något minskas. Såsom ofvan framhållits, har hittills från denna anslagspost utgått arfvode å 600 kronor till läraren i kött- och mjölkkontroll, och om nu arfvode till denne lärare, på sätt jag förordat, särskildt upptages i staten, minskas utgifterna från ifrågavarande anslagspost med nyssnämnda belopp. Därjämte har • hittills en del af betjäningens aflöning, nämligen ett belopp af 2,920 kronor, bestridits af de inkomster, som institutet uppburit af sina stallar. Då en del af betjäningen nu föreslagits att i staten uppföras med särskilda arfvoden och äfven det till betjäning i öfrigt föreslagna beloppet är högre än det hittills i staten upptagna beloppet till betjänings aflöande, lära berörda inkomster framdeles kunna användas till andra ändamål, hufvudsakligen desamma, för hvilkas bestridande anslagsposten till diverse utgifter är afsedd. Jag anser därför, att denna anslagspost bör utan olägenhet kunna sänkas med 2,000 kronor till 10,000 kronor. Att jag icke finner mig böra föreslå större nedsättning, beror dels därpå, att beloppet af nettoinkomsterna såväl af stallarna som ock af smedjan, hvarifrån öfverskott jämväl synes kunna erhållas, är synnerligen osäkert och i allt fall icke torde komma att stiga till någon mera betydande summa, samt, hvad smedjan beträffar, är i hög grad beroende på konkurrens och på personliga egenskaper hos dem, som tjänstgöra i smedjan, och dels därpå att institutet, som icke disponerar, utöfver berörda anslag till undervisningsmateriell i histologi, särskildt anslag till inköp af instrument, böcker eller annan undervisningsmateriell, väl kan behöfva dessa inkomster för dylikt ändamål. Jag tillåter mig i sammanhang härmed erinra, att samtliga inkomster upptagas i institutets räkenskaper, hvilka granskas i kammarrätten.

Enligt hvad som i allmänhet iakttagits vid de löneregleringar, hvilka under de senare åren ägt rum, skulle för rätt att tillgodogjuta ålderstillägg enligt den nya lönestaten få inräknas äfven tjänstgöring, som till tiden infallit innan staten träder i kraft. Emellertid torde i likhet med hvad äfven eljest merendels skett denna förmån icke böra tillkomma andra befattningshafvare än sådana, som äfven före den nya aflöningsstatens trädande i kraft varit ordinarie innehafvare af de befattningar, i hvilka ålderstillägg skola åtnjutas.

Skulle min uppfattning i denna del vinna gillande kommer, sådana förhållandena vid institutet gestaltat sig, den ifrågavarande förmånen

- [2.] faktiskt endast att åtnjutas af professorerna. Emellertid torde i ett fall ett personligt undantag böra göras. Den nuvarande innehafvaren af befattningen såsom instruktionssmed, förutnämnde veterinären Pålman, har allt sedan år 1899 förestått nämnda befattning. Instruktionssmedsbefattningen skulle nu, som nämndt, förvandlas till en ordinarie adjunktur, och jag har äfven föreslagit, att Pålman skulle berättigas att utan ansökan öfvergå till den nya adjunktsbefattningen. Hans begynnelseaflöning i denna skulle, därest han ej finge tillgodoräkna sig tjänstgöringen såsom instruktionssmed för rätt till ålderstillägg, komma att utgöra endast 3,000 kronor. Från detta belopp skulle emellertid komma att afgå dels pensionsavgift och dels, därest fri bostad äfven fortfarande kommer att åtnjutas, bostadsafdrag, hvilket föreslagits till samma belopp som för öfriga ordinarie lärare, eller 500 kronor. Hans kontanta aflöning skulle alltså komma att endast obetydligt öferskjuta det arfvode, 2,000 kronor, han nu uppbär, hvarförutom ej bör förbises, att han äfven nu åtnjuter förmånen af fri bostad. Hans ställning vid en öfvergång till den nya staten skulle alltså i betraktande jämväl af de strängare villkor med hänsyn till innehafvande af annan tjänst eller sysselsättning, som måste ställas på en ordinarie adjunkt än på en med arfvode aflönad person, knappast kunna anses hafva blifvit förbättrad. Med hänsyn till beskaffenheten af Pålman's föregående tjänstgöring och till de olägenheter, som alltid måste åtfölja ett personombyte på ifrågavarande plats, synes det emellertid önskligt, att Pålman kvarstannar i institutets tjänst. För att för honom underlätta ett sådant kvarstannande anser jag mig alltså böra föreslå, att Pålman berättigas att vid utnämning till den nya ordinarie adjunkturen för rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig sin föregående tjänstgöring såsom instruktionssmed. Han skulle därigenom genast komma in i andra lönegraden som adjunkt och inom kort blifva berättigad till ett andra ålderstillägg.

För närvarande åtnjuta bland personalen, som antydts, endast rektorn, adjunkten, instruktionssmeden, fodermarsken samt port- och telefonvakten fri bostad. Vid bifall till det af mig nu uppgjorda förslaget skulle under nuvarande förhållanden bostadsförmån kunna beredas rektorn, adjunkten, en assistent och två vaktmästare; och skulle i så fall summan af hyresafdrag uppgå till 1,800 kronor. Detta belopp synes nu böra afdragas från statens slutsumma och återstoden anvisas såsom statsanslag. När bostäder vid nya institutet kunna beredas, torde erforderlig jämkning i anslagsbeloppet böra ske. Förbehåll om afdragsskyldighet synes emellertid nu böra göras beträffande alla dem, för hvilka bostäder äro afsedda att beredas vid nya institutet.

På grund af hvad jag sålunda anför, tillåter jag mig framlägga följande:

Förslag till stat för veterinärinstitutet.

[2.]

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arfvode	Summa
1 rektor	—	—	1,000	1,000
1 professor	4,000	2,000	—	6,000
4 professorer	16,000	8,000	—	24,000
1 lektor	2,600	1,400	—	4,000
1 »	2,600	1,400	—	4,000
1 adjunkt	2,000	1,000	—	3,000
1 assistent vid den stationära kliniken och polikliniken .	—	—	3,000	3,000
1 assistent vid den anatomisk-fysiologiska afdelningen .	—	—	3,000	3,000
1 assistent vid den patologisk-anatomiska och bakteriologiska afdelningen	—	—	2,500	2,500
1 lärare i kött- och mjölkkontroll .	—	—	1,500	1,500
1 kamrerare	—	—	1,500	1,500
1 sekreterare hos direktionen .	—	—	500	500
1 bibliotekarie	—	—	500	500
För undervisning i ridning och körning	—	—	—	1,200
1 vaktmästare och konservator .	900	600	200	1,700
1 » på kemiska afdelningen .	900	600	—	1,500
1 fodermarsk	900	600	—	1,500
1 port- och telefonvakt	700	500	—	1,200
Betjäning i öfrigt	—	—	—	5,000
Stipendier åt elever	—	—	—	4,000
Byggnaders och stängsels underhåll	—	—	—	3,000
Till diverse utgifter	—	—	—	10,000
Summa kronor	—	—	—	83,600

Anm. ¹⁾ För professor kan lönen höjas efter 5 år med 500 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kronor.

» ²⁾ För lektor och adjunkt kan aflöningen höjas efter 5 år med 500 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kronor samt efter nya 5 år med ytterligare 500 kronor och efter än ytterligare 5 år ånyo med 500 kronor. Af hvarje sådant ålders-tillägg skola 350 kronor utgöra lön och 150 kronor tjänstgöringspenningar.

» ³⁾ För port- och telefonvakt kan lönen efter 5 år höjas med 100 kronor.

» ⁴⁾ Därest ordinarie lärare åtnjuter fri bostad, skola å lönen afdragas 500 kronor årligen.

» ⁵⁾ Därest assistent åtnjuter fri bostad, skola å arfvodet afdragas 300 kronor årligen.

» ⁶⁾ Därest vaktmästare, fodermarsk eller port- och telefonvakt åtnjuter fri bostad jämte bränsle, skola å lönen afdragas 250 kronor årligen.

[2.] För åtnjutande af de sålunda föreslagna aflöningsförmånerna för rektor, öfriga professorer, lektorer, adjunkt, vaktmästare, fodermarsk samt port- och telefonvakt vid veterinärinstitutet tillåter jag mig föreslå följande villkor och bestämmelser, nämligen:

att sådan tjänstinnehafvare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som kan varda honom i behörig ordning ålagd;

att med befattning af ifrågavarande slag icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med sådan befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår rektor och professor, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, direktionen uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt på tjänstgöringen vid institutet, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tjänstgöringspenningar eller arfvode få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester eller därmed jämförlig ledighet, men skola för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att, utöfver tjänstgöringspenningar och arfvode, där sådant åtnjutes, afstå så mycket af lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå för tid, hvarunder befattnings innehafvare afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattnings innehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej pröfvas skäligt låta honom uppbära något däraf;

att, där höjning af aflöningen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren mer än fyra år af denna tid med goda vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller därmed jämförlig ledighet, och för andra förhöjningen efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen efter nya fem år, äfvenledes på samma villkor, äfvensom för fjärde förhöjningen efter än ytterligare fem år, likaledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af dessa aflöningsförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förrän vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänståldern blifvit uppnådd;

att tjänstinnehafvare må äga att för rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig ordinarie tjänstgöring i samma befattning äfven före den nya aflöningsstatens trädande i kraft;

att tjänstinnehafvare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af aflöningsförhöjning redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen utgår till månadens slut;

att, den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

att en hvar, som efter den dag, kungörelse om de för de nya aflöningsförmånernas åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser varder utfärdad, tillträder befattning vid institutet, skall vara pliktig underkasta sig samma villkor och bestämmelser; samt

att till förutvarande innehafvare af professorsbefattning, hvilken icke före viss tidpunkt, som af Kungl. Maj:t bestämmes, förklarat sig villig att öfvergå till den nya aflöningsstaten samt att underkasta sig de för aflöningsens åtnjutande stadgade villkor och bestämmelser och som icke lagligen kan därtill förbindas, aflöningsförmåner skola utgå enligt hittills gällande grunder.

Dessutom torde för samtliga innehafvare af lärarbefattningar vid institutet böra stadgas förbud att utan direktionens medgifvande utöfva enskild praktik.

[2.] Frågorna om rätt till pension och om skyldighet att vid viss ålder från tjänst afgå lära i detta sammanhang ej böra behandlas, då dessa frågor afhandlas i det förslag till lag angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, som förelägges den nu sammanträdande Riksdagen. Här torde endast böra uttalas, att beträffande samtliga pensionsberättigade befattningsinnehafvare det skall gälla som villkor för rätten att komma i åtnjutande af de nu föreslagna löneförmånerna, att de skola vara underkastade de nya bestämmelser om pensionering, som kunna vara meddelade.

Den af mig sålunda föreslagna staten slutar på ett belopp af 83,600 kronor. På grund af bostadsafdrag kan, såsom ofvan nämnts, denna summa minskas med 1,800 kronor, hvadan det belopp, som bör såsom statsanslag anvisas, utgör 81,800 kronor. Ökningen i det ordinarie anslaget uppgår då till 24,700 kronor. Hela detta belopp innebär emellertid icke ökad statsutgift, enär i stället det anslag, som på senare år pläгат beviljas på extra stat, och hvars belopp för innevarande år uppgår till 8,600 kronor, skulle upphöra att utgå. Den verkliga ökningen, oberäknade utgifterna för ålderstillägg, blir därför endast 16,100 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels godkänna det af mig uppgjorda förslaget till stat för veterinärinstitutet äfvensom de villkor och förbehåll, som af mig föreslagits för åtnjutande af de i samma stat upptagna aflöningsförmåner,

dels medgifva, att nuvarande innehafvaren af instruktionssmedsbefattningen vid veterinärinstitutet Axel Robert Pålman må, vid utnämning till ordinarie adjunkt, äga att för rätt till ålderstillägg tillgodoräkna sig sin tjänstgöring såsom instruktionssmed vid institutet, samt

dels i riksstaten uppföra det under anslagstiteln »veterinärundervisningen» upptagna anslaget till veterinärinstitutet i Stockholm under förändrad benämning till »veterinärinstitutet» äfvensom höja ifrågasvarande anslag, nu 57,100 kronor, till 81,800 kronor eller med 24,700 kronor.

Under förutsättning af bifall härtill kommer anslaget till veterinärundervisningen, nu 58,500 kronor, att framdeles utgå med 83,200 kronor.

Landbruksingenjörer och deras biträden.

Under riksstatens nionde hufvudtitel finnes å ordinarie stat uppfördt ett anslag till landbruksingenjörer och deras biträden till belopp af 49,500 kronor. Till denna siffra bestämdes anslaget år 1892, efter det Riksdagen förut tid efter annan beviljat medel för anställande af ökad antal landbruksingenjörer och landbruksstipendiater. Från anslaget utgå nu aflöningar till 21 landbruksingenjörer och 6 landbruksstipendiater. Årliga aflöningen för landbruksingenjör är genom beslut år 1874 af Kungl. Maj:t och Riksdagen bestämd till 2,000 kronor, hvartill komma tre ålderstillägg, hvart å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring. Dessa ålderstillägg utgå numera från nionde hufvudtitelns anslag till ålderstillägg. Landbruksingenjörerna antagas medelst förordnande af landbruksstyrelsen samt äro jämlikt Riksdagens beslut år 1876 och nådiga brefvet den 2 juni samma år tillerkända pensionsrätt. Landbruksstipendiaterna åtnjuta årligt arfvode af 1,000 kronor samt antagas för ett år i sänder af landbruksstyrelsen. Rese- och traktamentsersättning tillkommer landbruksingenjörerna enligt fjärde och landbruksstipendiaterna enligt femte klassen i resereglementet.

Landbruksstyrelsen har nu i underdånig skrifvelse den 31 maj 1905 gjort framställning om viss ändring i denna organisation, hvad landbruksstipendiaterna vidkommer, och i sådant afseende anført följande.

Under den tid, som förflutit, sedan ifrågavarande organisation på ett afslutande sätt genomförts, hade så småningom den förändring inträdt, att landbruksstipendiaterna, från att samtliga vara elever eller biträden åt landbruksingenjörerna, i allt högre grad kommit att användas till själfständigt arbete.

Sålunda hade landbruksstyrelsen med den befogenhet, som styrelsen erhållit genom Riksdagens beslut enligt dess skrifvelse den 15 juni 1866 och Kungl. Maj:ts därpå grundade bref till landbruksakademien den 13 juli samma år, angående de vid 1865—1866 årens riksdag beviljade anslag till jordbruket m. m. förordnat landbruksstipendiat att, då han därtill funnits kompetent, utan något vidare tillskott eller arfvode än ersättning för resekostnad och dagtraktamente i likhet med hvad som tillkomme landbruksin-

[3.]
Höjning af
anslaget till
landbruks-
ingenjörer
och deras
biträden.

[3.] genjörerna, tjänstgöra såsom extra landtbruksingenjör vid de tillfällen, då antingen rekvisitionernas antal eller förfall för någon af de ordinarie ingenjörerna kunde påkalla särskildt förordnande för extra landtbruksingenjör. Vidare hade styrelsen vid tjänstledighet för ordinarie landtbruksingenjör eller då dylik befattning varit ledig, förordnat landtbruksstipendiat att uppehålla befattningen.

Till en början hade de förra slagen af förordnanden varit mindre vanliga, men under de senaste tio åren hade de allt oftare förekommit, så att under de senaste fem åren minst 3, oftast flere, af landtbruksstipendiaterna hela året uteslutande varit tjänstgörande såsom antingen extra eller tillförordnade landtbruksingenjörer.

Alltifrån landtbruksstipendiatinstitutionens inrättande hade landtbruksstipendiaterna förordnats endast för ett år i sänder, och hade de på grund häraf och oaktadt förhållandena, på sätt ofvan antydts, ändrats, kommit att bibehålla en ställning, som numera, åtminstone hvad anginge de äldre bland dem, ej längre kunde anses motsvara vikten af deras befattningar.

Då nämligen numera de äldre af landtbruksstipendiaterna hade ständigt förordnande såsom landtbruksingenjörer och staten ej kunde undvara biträde af dem i denna egenskap, syntes det icke med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att dylika personer vidare antoges för endast ett år i sänder eller ens tillsvidare, utan borde åt dem beredas en ordinarie ställning i statens tjänst. Detta ansåge landtbruksstyrelsen vara så mycket angelägnare, som det äfven från statens synpunkt vore af intresse att med säkerhet kunna för dylika förordnanden påräkna vederbörligen utbildade personer. Att för dessa förordnanden, då de numera kunde sägas ingå såsom ett moment i organisationen af landtbruksingenjörkåren, helt och hållet vara hänvisad till och nödgas lita på årligen eller tillsvidare antagna personer utan fast anställning skulle i längden vara förenadt med vanskligheter och, helst sedan inom de enskilda affärgrenarna behof af tekniskt bildade personer i allt högre grad numera gjorde sig gällande, lätt leda därhän, att staten såge sig beröfvad möjligheten att vid behof hafva tillgång till erforderligt antal dylika personer och allmänheten således beröfvades möjligheten att erhalla erforderligt biträde af fullt kompetenta förrättningsmän.

Landtbruksstyrelsen hade därför ansett önskvärdt, att 3 af landtbruksstipendiaterna kunde anställas såsom ordinarie tjänstemän i egenskap af extra ordinarie landtbruksingenjörer, hvilka utan egna di-

strikt skulle vara skyldiga att tjänstgöra såsom landtbruksingenjörer inom de distrikt, hvarest, och vid de tillfällen, då behof af extra eller tillförordnad landtbruksingenjör gjorde sig gällande. De skäl, som anförts mot anställande af ett större antal ordinarie landtbruksingenjörer, borde ej kunna åberopas emot en sådan anordning, hvilken syntes fullständiga organisationen af denna gren af förvaltningen och utgöra en lämplig och erforderlig fyllnad till minskande af de olägenheter, som, jämte de många fördelarna, förefunnes beträffande tilldelandet af särskilda tjänstgöringsdistrikt åt landtbruksingenjörerna.

Hvad lönerna för ifrågavarande tjänstemän anginge, så borde erinras, att bestämmandet af de jämförelsevis obetydliga löner, som landtbruksingenjörerna nu åtnjöte, hade haft sin grund i den omständigheten, att det ansetts önskvärdt, att dessa tjänstemäns inkomster gjordes beroende af det förtroende, de kunde vinna hos den jordbrukande allmänheten, hvarför också ersättningen för landtbruksingenjörernas arbeten ofta till största delen bestriddes af dem, som sökte och erhöle deras biträde, och bestämdes genom af Kungl. Maj:t i sådant afseende fastställda arfvodestaxor. Då det finge anses vara själfklart, att den ordinarie landtbruksingenjören, som hade sig anvisadt ett bestämdt tjänstgöringsdistrikt, inom hvilket han vore i tillfälle att göra sig känd och vinna förtroende, skulle i regel kunna erhålla säkrare och större inkomst än en extra landtbruksingenjör, hvilkens tjänstgöring vanligen komme att i nästan ständig växling falla inom skilda delar af landet, ansåge landtbruksstyrelsen det lämpligt, att lönen för den extra landtbruksingenjören bestämdes lika med den ordinarie ingenjörens begynnelselön och således komme att utgöra 2,000 kronor, med rätt för extra ordinarie landtbruksingenjör att i fråga om åtnjutande af ålderstillägg få, då han utnämndes till ordinarie landtbruksingenjör, räkna sig till godo den tid, han tjänstgjort såsom extra ordinarie landtbruksingenjör, äfvensom att arfvodestaxorna för de ordinarie landtbruksingenjörerna komme att, liksom för närvarande, gälla äfven för de extra ordinarie landtbruksingenjörerna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, har landtbruksstyrelsen i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta nådig proposition, att Riksdagen måtte, jämte höjande af anslaget till landtbruksingenjörer och deras biträden från 49,500 kronor med 3,000 kronor till 52,500 kronor, medgifva, att med anlitage af nämnda anslag finge anställas, förutom såsom hittills 21 landtbruksingenjörer, 3 extra ordinarie landtbruksingenjörer samt 3 landtbruksstipendiater, de

- [3.] förra med en aflöning af 2,000 kronor för en hvar af dem och de senare med ett arfvode till en hvar af 1,000 kronor, allt på sätt styrelsen nu föreslagit.

*Departement-
schefens
yttrande.*

De skäl, som landbruksstyrelsen sålunda framhållit, synas mig ådagalägga behovet af att möjlighet till en i någon mån förbättrad ställning beredes sådana landbruksstipendiater, som genom en längre tids väl vitsordad tjänstgöring gjort sig förtjänta däraf. Landbruksstyrelsen har såsom lämpliga åtgärder i sådant syfte ifrågasatt dels fastare anställning och dels ökad aflöning.

Hvad förstnämnda förslag angår, inser jag väl, att för personer vid den ålder, hvarom här är fråga, — medelåldern för dem, som efter år 1895 utnämnts till ordinarie landbruksingenjörer, har varit 40 år 10½ månad — och hvilka i regel hunnit bilda familj, en så löslig anställning som förordnande för allenast ett år i sänder icke är en lämplig anställningsform, och att staten därigenom, såsom ock landbruksstyrelsen framhållit, i längden måste komma i en ogynnsam ställning i konkurrensen om de dugligare arbetskrafterna. Jag kan dock icke finna erforderligt eller lämpligt att, såsom landbruksstyrelsen föreslagit, nu förvandla vissa af dessa befattningar till ordinarie tjänster. I sådant fall borde också enligt senare tidens uppfattning med befattningarna förenas rätt till ålderstillägg och till pension, men dylik rätt synes, såsom ock landbruksstyrelsen ansett, icke böra här ifrågakomma, då ju dessa befattningar till sin natur måste vara öfvergångsbefattningar till ordinarie landbruksingenjörstjänst. Den ökade stadgan i anställningen synes mig kunna på ett tillfyllestgörande sätt vinnas, om en uppdelning af de 6 landbruksstipendiatbefattningarna gjordes sålunda, att för framtiden i stället inrättades 3 extra landbruksingenjörsbefattningar och 3 stipendiatbefattningar, med den åtskillnad i anställningssättet, att de extra landbruksingenjörerna antoges på förordnande, icke för ett år i sänder, utan tillsvidare, liksom fallet nu är med exempelvis fiskeriingenjören med flere ämbets- och tjänstemän, hvilka tillsättas medelst så kallade konstitutorial, under det att stipendiaterna fortfarande anställdes i samma ordning som hittills.

Hvad åter den ifrågasatta aflöningsförbättringen angår, finner jag mig böra tillstyrka, att för de extra landbruksingenjörerna aflöningen, som synes böra formellt bibehålla karaktären af arfvode, höjes till den af landbruksstyrelsen föreslagna summan af 2,000 kronor och biträder jag äfven förslaget, att ifrågavarande tjänstemän må i afseende å rese-

kostnads- och traktamentsersättning samt arvode enligt arfvodestaxa likställas med ordinarie landtbruksingenjörer.

[3.]

Däremot anser jag i motsats mot landtbruksstyrelsen, att åt nämnda tjänstemän icke bör tillerkännas rätt att efter befordran till ordinarie landtbruksingenjörer i afseende å ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstetid uti nu ifrågavarande befattningar. En sådan anordning synes mig nämligen icke böra tillgripas annat än vid alldeles särskilda fall; och något sådant föreligger ju icke här.

I öfrigt lär det böra tillkomma Kungl. Maj:t att genom instruktion ordna nu ifrågavarande tjänstemäns ställning.

På grund af hvad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

dels att besluta, att i stället för nuvarande sex landtbruksstipendiater från och med år 1908 skola anställas tre extra landtbruksingenjörer och tre landtbruksstipendiater, samt att extra landtbruksingenjör skall äga uppbära ett årligt arvode af 2,000 kronor;

dels ock att, vid bifall härtill, höja anslaget till landtbruksingenjörer och deras biträden från 49,500 kronor till 52,500 kronor eller med 3,000 kronor.

Hästafvelns förbättrande.

Enligt den för närvarande för stuteriöfverstyrelsen gällande staten, hvilken grundas å beslut vid 1874 och 1902 årens riksdagar åtnjuter bland annat styrelsens sekreterare ett arvode af 2,500 kronor, hvarjämte för expenser och till aflöning af vaktmästare är anvisadt ett belopp af 150 kronor. Sekreteraren är ej tillförsäkrad någon rätt till semester.

[4.]

*Ändringar i
stuteriöfver-
styrelsens stat.*

I underdånig skrifvelse den 25 maj 1906 har nu stuteriöfverstyrelsen hemställt, dels att från och med nämnda år åt sekreteraren måtte beredas kostnadsfri semesterledighet under högst sex veckor årligen, dels ock att styrelsen måtte erhålla bemyndigande att för anlitage af ett extra biträde hos styrelsen disponera ett belopp af 50 kronor i månaden räknadt från och med den 1 januari samma år.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 1 Saml. 1 Afd.

[4.] Till stöd för denna hemställan har styrelsen åberopat, att sedan år 1902, då sekreteraren hos styrelsen tillerkändes de aflöningsförmåner, han nu innehar, det honom åliggande arbetet i hög grad ökats, beroende på att, särskildt under de senare åren, hästafveln och arbetet på densamma höjande i allmänhet omfattats med allt lifligare intresse, men i synnerhet på att premieringsväsendet allt sedan nu gällande premieringsreglementes införande nått en ständigt fortgående utveckling.

I sistnämnda hänseende har styrelsen såsom belysande påpekat, att antalet premierade hästar, som år 1902 uppgått till 5,186, år 1905 utgjorde 5,649.

Detta förhållande hade medfört, att sekreterarens arbete i afsevärd grad ökats. I fråga om premieringsväsendet ålåg det nämligen sekreteraren, förutom att han hade att uppsätta alla från styrelsen utgående, af föreskrifterna i gällande premieringsreglemente föranledda skrivelser, att utföra det långsamma och mycken uppmärksamhet kräfvande arbetet med granskning af samtliga premieringsrullor och anmälningssedlar, att öfvervaka dessa handlingars öfverensstämmelse såväl sinsemellan som med de öfver premieringarna afgifna protokoll och statistiska uppgifter, att uppgöra premieringslikviden med hvart och ett hushållningssällskap för sig, att ombesörja rekvisitionen af erforderliga premieringsförskott, skådepenningar och blanketter samt tillställa premieringsnämnderna desamma, och att, efter det nämnderna slutat sina resor, kontrollera riktigheten af de af dessas verksamhet föranledda redogörelser äfvensom de afgifna reseräkningarna samt jämväl i öfrigt öfvervaka, att premieringsreglementets föreskrifter blifvit följda.

Vidare har styrelsen framhållit, att öfverhufvud antalet af de från densamma utgående skrivelserna ökats, nämligen från 148 under år 1902 till 186 under år 1905, därvid borde beaktas, att under ett och samma nummer ofta innefattades ett flertal skrivelser, såsom t. ex. under år 1905 alla af premieringslikviden föranledda skrivelser. För öfrigt vore nästan hela angifna ökning att finna inom den grupp af skrivelser, till hvilken hörde de särskild omsorg kräfvande skrivelserna och utlåtandena till Kungl. Maj:t. Äfven antalet af de icke numrerade skrivelserna, det ville säga sådana, som sekreteraren afläte såsom svar på inkomna förfrågningar eller för utredning af förekommande ärenden, hade årligen ökats.

Slutligen har styrelsen meddelat, att antalet inkomna ärenden, som år 1902 utgjort 244, år 1905 uppgått till ett antal af 281.

Vid bedömandet af sålunda föreliggande förhållanden, anför styrelsen, måste emellertid först och främst tagas i betraktande, att, då sekreterare

i centrala ämbetsverk i allmänhet hade till åliggande att uteslutande uppsätta och justera skrivelser och därvid i allmänhet biträdtes af en eller flera af staten aflönade ordinarie eller extra tjänstemän, sekreteraren hos stuteriöfverstyrelsen vore, såsom styrelsens enda tjänsteman, hänvisad ej mindre att själf uppsätta samtliga de från styrelsen utgående skrivelser m. m., utan äfven att ombesörja registrerings- och expedieringsgöromålen därstädes. Såsom styrelsens redogörare hade han därjämte den ganska maktpåliggande skyldigheten att föra och i viss mån ansvara för styrelsens räkenskaper, hvarjämte han, vid det förhållande att styrelsens chef ej vore bosatt i Stockholm, måste, om än på chefens ansvar, tidtals omhänderhafva in- och utgående, understundom betydliga penningbelopp.

Sekreteraren hade jämväl det ansvarsfulla åliggandet att bereda och för styrelsens chef föredraga samtliga hos styrelsen förekommande ärenden, ett åliggande, hvilket fordrade så mycket mera tid, arbete och omtanke, som föredragningen på grund af chefens boningsort utom Stockholm i de flesta fall måste försiggå genom promemorior.

Därjämte hade sekreteraren att utöfva vården öfver styrelsens arkiv, hvilket åliggande under de senaste åren, på grund af nya föreskrifter om ordnande och förteckning af arkiv m. m., kräft och under framtiden säkerligen komme att kräfva såväl afsevärd tid som omtanke.

De sekreteraren sålunda åliggande mångfaldiga göromål, hvilka särskildt under månaderna september—maj påfordrade 5 à 6 timmars träget arbete för dag, och som under tiden för premieringsrullornas och anmälningssedlarnas granskning nödvändiggjorde anlitaandet af biträde, hvilket sekreteraren hittills själf måst aflöna, kunde utan öfverdrift sägas taga i anspråk i medeltal 5 timmar dagligen, sön- och helgdagar under den mest brådiskande tiden ej undantagna, en arbetstid, som ej torde understiga den, som i allmänhet användes af sekreterare inom andra centrala ämbetsverk. Dessa tjänstemän åtnjöte emellertid årlig aflöning af 4,500 kronor jämte ålderstillägg samt vore dessutom berättigade till semester äfvensom att vid sjukdom och i allmänhet vid ledighet af annan anledning fortfarande uppbära sin lön, under det att stuteriöfverstyrelsens sekreterare, för hvilken Kungl. Maj:t i den till 1902 års riksdag afgifna proposition föreslagit ett årligt arvode af 3,000 kronor, jämlikt nådiga brefvet den 6 juni nämnda år i arvode tillerkänts endast 2,500 kronor årligen, utan att därutöver åtnjuta någon af förenämnda, sekreterare i allmänhet tillkommande särskilda förmåner.

[4].

[4]. Beträffande det extra biträde, hvarom styrelsen hemställt, har styrelsen särskildt framhållit, att detta biträde borde utgöras af en juridiskt bildad person, åt hvilken, sedan han vunnit kännedom om styrelsens i flera afseenden ganska egenartade arbete, äfven kunde anförtras att uppehålla sekreterarbefattningen vid de tillfällen, då ordinarie innehafvaren af sjukdom eller annan anledning vore förhindrad att själf bestrida tjänsten. Biträdet borde bindas vid styrelsen på ett mera stadigvarande sätt och genom någon fast ersättning utöfver hvad honom kunde vid tillfälliga förordnanden tillkomma, och detta så mycket mera, som under de senare åren funnits en märkbar brist på extra ordinarie tjänstemän i statens ämbetsverk.

I fråga om de kostnader, som skulle föränledas af styrelsens hemställan, har styrelsen beräknat ersättningen till den vikarie, som skulle förordnas under sekreterarens semesterledighet, till 100 kronor i månaden och arfvodet till det ifrågasatta extra biträdet till 50 kronor i månaden.

I anledning af erhållen nådig remiss har statskontoret den 17 oktober nästlidna år afgifvit underdånigt utlåtande öfver stuteriöfverstyrelsens ifrågavarande framställning och därvid hufvudsakligen anført, att statskontoret med afseende å de upplysningar, styrelsen lämnat rörande omfattningen af de sekreteraren åliggande göromål, ansåge billigt, att denne finge åtnjuta någon tids ledighet årligen, utan att härför behöfva vidkännas afdrag å sitt arvode, att denna ledighet syntes, i öfverensstämmelse med hvad som gällde för tjänsteman af första graden vid de centrala ämbetsverken, böra bestämmas till en månad om året, samt att statskontoret ansåge det icke kunna skäligen ifrågasättas, att sekreteraren af sitt i förhållande till arbetets mängd ingalunda rikligt tillmätta arvode skulle afstå något för aflönande af ett för styrelsen nödigt extra biträde.

Stuteriöfverstyrelsens hemställan, att någon tids kostnadsfri semesterledighet måtte beredas styrelsens sekreterare, anser jag icke böra lämnas obeaktad. Hans tjänst har visat sig blifva allt mera kräfvande. Samtidigt hafva allt flera af de i statens tjänst anställda personer bereds tillfälle till någon semesterledighet. Såsom stuteriöfverstyrelsen framhållit, är sekreteraren äfven därutinnan sämre lottad än de flesta med honom i arbetets art och myckenhet likställda tjänstemän, att han ej ens kan utan förlust af hela sin aflöning på egen bekostnad förskaffa sig någon tids ledighet från arbetet. Jag anser mig således principiellt böra biträda stuteriöfverstyrelsens framställning i denna del, och jag

gör det så mycket hellre, som det synes mig vara att antaga, att arbetet inom styrelsen fortfarande kommer att ökas, såsom fallet varit under de senare åren.

[4.]

Hvad angår tiden för den semesterledighet, som sålunda skulle tillkomma sekreteraren hos stuteriöfverstyrelsen, anser jag i likhet med statskontoret densamma böra begränsas till en månad. Den kostnad, som härigenom skulle ådragas statsverket, skulle alltså enligt den af styrelsen angifna beräkningsgrunden inskränka sig till ett belopp af 100 kronor om året.

Beträffande därefter frågan om anställande af ett extra biträde hos stuteriöfverstyrelsen anser jag icke hvad styrelsen anfört kunna leda till anställande hos styrelsen, såsom den hemställt, af ännu en juridiskt bildad person utom sekreteraren. De göromål, som förekomma äro nämligen i allmänhet af föga juridisk natur. Ej heller finner jag det utredt, att göromålens mängd alla tider på året skulle vara så stor, att något ständigt biträde skulle erfordras. Däremot anser jag, att sekreterarens arbete vissa tider af året kan vara af den beskaffenhet, att han måste anlita hjälp af skrif- och läskunnig person; och synes mig erforderliga medel för bestridande af kostnaderna härför böra anvisas. Det belopp, som för sistnämnda ändamål skulle erfordras, torde skäligen kunna beräknas till 300 kronor om året.

Vid bifall till hvad jag sålunda föreslagit skulle styrelsens stat ökas med ett belopp af 400 kronor till extra biträde och semester-arfvode.

Beträffande tiden, då denna förändring i staten skulle träda i tillämpning har styrelsen, som nämndt, anhållit, att den skulle få räknas från och med nästlidna år. För min del finner jag emellertid ej anledning att föreslå, det ifrågavarande belopp uppföres i staten förrän från och med 1908 års början.

I sammanhang med det ärende, hvarför jag nyss redogjort, har jag att anmäla äfven en annan fråga af beskaffenhet, att den synes mig böra föranleda ändring i stuteriöfverstyrelsens stat.

Genom beslut den 31 december nästlidna år har Kungl. Maj:t medgifvit, att åt styrelsen må upplåtas en lägenhet om tre rum i bottenvåningen inom det s. k. Arffurstens palats.

I ett under handläggningen af detta ärende infordradt, den 22 november 1906 dagtecknadtt underdånigt yttrande har nu styrelsen bland annat framhållit, att dispositionen af egen lokal, komme att

[4.] påkalla vissa årligen återkommande utgifter. Sålunda har styrelsen först och främst ansett nämnda förhållande böra föranleda till anställandet af en särskild vaktmästare hos styrelsen. För dennes aflöning, i synnerhet om honom ålades, förutom vanliga vaktmästargöromål, jämväl rengörings- med flera bestyr, har styrelsen ansett böra beräknas ett belopp af 800 kronor. Vidare har styrelsen antagit, att för uppvärmning af ifrågavarande lokal, som styrelsen beräknat skola komma att bestå af, förutom kök, 5 med kakelugnar försedda rum, skulle komma att åtgå omkring 5 famnar ved för en årlig kostnad af 150 kronor. För elektrisk ström och underhåll af lampor till den elektriska belysningen i lägenheten har styrelsen antagit erfordras ett belopp af omkring 100 kronor. Slutligen har styrelsen bland kostnaderna beräknat årsafgiften för rikstelefon samt afgifter för interurbana samtal till sammanlagdt 150 kronor.

Utom förutnämnda i stuteriöfverstyrelsens stat upptagna belopp 150 kronor till expenser och aflöning af vaktmästare har stuteriöfverstyrelsen till sitt förfogande för täckande af behof sådana som de ifrågavarande allenast ett belopp af 150 kronor, som Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 5 november 1875 ställt till styrelsens förfogande från det till premieringar och däraf härflytande kostnader af Riksdagen anvisade reservationsanslag.

Styrelsen anser nu, att utöfver dessa belopp, tillhoppa 300 kronor, skulle till expenser och aflöning af vaktmästare erfordras ytterligare 1,200 kronor.

För min del har jag ansett mig icke kunna göra annan anmärkning mot nämnda beräkning, än att jag ansett det af styrelsen beräknade beloppet 800 kronor till aflöning åt vaktmästare kunna till största delen bortfalla. Styrelsens chef är icke bosatt i Stockholm, och styrelsens sammanträden i nämnda stad äro inskränkta till ett jämförelsevis ringa antal. De dagliga göromålen bestridas af sekreteraren. Vid dessa förhållanden anser jag anställandet af en särskild vaktmästare icke erforderligt, utan torde för förekommande vaktmästargöromåls bestridande mot lämplig mindre ersättning aftal kunna träffas med någon person, som har sina hufvudgöromål på annat håll.

Den förändring i stuteriöfverstyrelsens stat, som påkallas däraf, att åt styrelsen upplåtits egen lokal, skulle alltså, under förutsättning att nyssnämnda, från anslaget till premieringar och däraf härflytande

kostnader utgående 150 kronor fortfarande finge stå till styrelsens disposition, inskränka sig till en obetydlig höjning af anslaget till expenser och aflöning af vaktmästare. Jag anser, att, om nämnda anslag höjes med 450 kronor, eller till 600 kronor, sistnämnda belopp skulle kunna befinnas för ändamålet tillräckligt.

[4.]

Då Kungl. Maj:t i sammanhang med sitt ofvannämnda beslut den 31 december nästlidna år ställt till bestridande af nu ifrågavarande utgifter för innevarande år erforderliga medel till stuteriöfverstyrelsens förfogande, behöfver någon höjning i styrelsens stat icke sättas i fråga förrän för tiden från och med nästkommande år.

Den tillökning i stuteriöfverstyrelsens stat, som vid bifall till hvad jag härförut hemställt skulle erfordras, eller 400 kronor till extra biträde och semesterarfvode samt 450 kronor till expenser m. m., tillhopa 850 kronor, behöfver icke föranleda någon höjning i det under nionde hufvudtiteln till stuteriöfverstyrelsens disposition uppförda anslaget till hästafvelns förbättrande, då å nämnda anslag, enligt hvad som meddelats mig från statskontoret, betydliga besparingar förefinnas, utan torde allenast Riksdagens godkännande af de föreslagna förändringarna i staten böra inhämtas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att dels medgifva, att i stuteriöfverstyrelsens stat må från och med år 1908 uppföras ett anslag å 400 kronor till extra biträde och semesterarfvode, dels ock från och med samma år höja det i staten för styrelsen till expenser och vaktmästares aflöning anvisade anslaget, nu 150 kronor, med 450 kronor, eller till 600 kronor.

Det växande intresse, hvarmed hästafveln under 1890-talet omfattades af landets jordbrukare, och den allt lifligare anslutning till de med statsmedel understödda hästpremieringarna, som på grund häraf under nämnda tidsperiod ägde rum, föranledde Kungl. Maj:t att på framställning af en år 1896 af Kungl. Maj:t tillsatt kommitté, åt hvilken bland annat uppdragits att inkomma med förslag till erforderliga förändringar i gällande hästpremieringsreglemente, hos 1899 års Riksdag hemställa, att det under reservationsanslaget till »hästafvelns förbättrande» uppförda särskilda anslag till prisbelöningar för hästar måtte höjas från 50,000 kronor till 100,000 kronor. Denna Kungl. Maj:ts framställning blef ock af Riksdagen bifallen; och ifrågavarande anslag har sedermera från och med år 1900 utgått med sistnämnda belopp.

[5.]

*Höjning af
anslaget till
prisbelöningar
för hästar.*

[5.]

Den 23 november 1900 fastställde Kungl. Maj:t förnyadt reglemente för den med statsmedel understödda hästpremieringen, i hvilket reglemente närmare föreskrifter finnas meddelade angående fördelningen mellan staten och vederbörande underdistrikt af de med ifrågakvarande premiering förbundna kostnader.

Enligt dessa föreskrifter skall bekostas:

1) med uteslutande statsmedel: rese- och traktamentsersättning till ordföranden och den af Kungl. Maj:t förordnade ledamoten i premieringsnämnd, med undantag för det fall, som här nedan sägs, samt alla af premieringsväsendet i dess helhet föranledda utgifter för blanketter, expenser och dylikt;

2) med uteslutande inom underdistriktet tillskjutna medel: rese- och traktamentsersättning till den af hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedde ledamoten i premieringsnämnden samt den till nämndens biträde förordnade veterinären, alla af premieringen inom underdistriktet föranledda kostnader för offentliggörande af de tillkännagifvanden, som genom hushållningssällskaps försorg skola bringas till allmänhetens kännedom, öfriga expenser och dylikt samt rese- och traktamentsersättning till ordföranden och den af Kungl. Maj:t förordnade ledamoten för närvaro vid besiktningsmöten, som på hushållningssällskaps begäran för uppvisning af hingstar hållas på våren; samt

3) med statsmedel och inom underdistriktet tillskjutna medel gemenamt: de inom underdistriktet utgående penningpris och skådepenningar af silfver samt inlösen af frisedlar, därvid skall iakttagas, att af statsmedel ej må för sådana premier användas mera än för samma ändamål inom underdistriktet tillskjutits.

I sammanhang härmed tillåter jag mig äfvenledes erinra, hurusom Kungl. Maj:t dels genom nådiga bref den 7 februari 1902 och den 17 mars 1905 bifallit af stuteriöfverstyrelsen gjorda underdåniga framställningar, att en hvar af ordförandena i de olika distriktens hästpremieringsnämnder finge åtnjuta, utöfver stadgad resekostnads- och traktamentsersättning, jämväl arfvode af 300 kronor, samt att härför erforderliga medel finge utgå från anslaget till prisbelöningar för hästar, dels och genom nådigt bref den 26 februari 1904 förklaradt, att ofvannämnda premieringsreglemente från och med sistnämnda år i sin helhet skulle vinna tillämpning inom det af Västerbottens och Norrbottens läns underdistrikt bestående sjätte hästpremieringsdistriktet, inom hvilket premiering förut verkstälts i hvarterda länet af en utaf länets hushållnings-

sällskap utsedd nämnd, därvid bidrag af statsmedel utgått endast till premier i enlighet med ofvan angifna föreskrifter.

[5.]

Redan förenämnda kommitté framhöll i sin i det föregående omförmälda underdåniga framställning att, då hänsyn toges till den stadigt fortgående tillväxten utaf behovet, det begärda beloppet af 100,000 kronor, såsom grundadt på de förhållanden, hvilka då vore för handen, måste betraktas som det lägsta möjliga, och att äfven det komme att ganska snart visa sig otillräckligt. Erfarenheten har ock — kanske förr än kommittén beräknat — lagt i dagen det riktiga i denna kommitténs uppfattning; och då de olägenheter, som en ständigt tilltagande brist i de för premieringarna erforderliga medlen visat sig medföra, för hvarje år blifvit allt mera kännbara, har stuteriöfverstyrelsen i underdånig skrifvelse den 30 november 1906 inkommit med hemställan om ytterligare höjning af här ifrågakvarande anslag.

Stuteriöfverstyrelsen har i denna sin framställning anført, att det till 100,000 kronor förhöjda anslaget, då det första gången år 1900 disponerades för premieringarna, visade sig fullt motsvara behovet, i det att detsamma då medgaf anvisandet till ett hvart underdistrikt af statsbidrag till samma belopp, som af underdistriktet själf för ändamålet anslagits.

Enahanda förhållande hade emellertid sedermera icke något år inträffat. Sedan nämligen ofvannämnda af Kungl. Maj:t utfärdade förnyade nådiga reglementet för den med statsmedel understödda hästpremieringen med år 1901 trädte i kraft och i sammanhang därmed intresset för landets hästafvel och därmed i samband stående frågor i påtaglig grad ökats, hade vederbörande landsting och hushållningssällskap gifvit uttryck åt detta intresse genom att för hvarje år bevilja allt högre anslag till hästpremieringarna, under det att statens med oförändradt belopp utgående anslag redan år 1901 och därefter för hvarje år i allt högre grad visat sig otillräckligt. Då sålunda år 1901 af underdistrikten anvisades till premier sammanlagdt 108,400 kronor, kunde af statsmedel för sådant ändamål utgå allenast 96,210 kronor; och hade skillnaden mellan statens och underdistriktens bidrag till hästpremieringarna sedermera för hvarje år ökats i sådan grad, att år 1906 de för ändamålet af staten anslagna medel medgifvit ett bidrag till premier af allenast 89,652 kronor, under det att underdistrikten därtill anvisat 144,600 kronor. För sistnämnda år utgjorde alltså statens bidrag endast 62 procent af underdistriktens anslagsbelopp mot 100 procent år 1900.

Enär det kunde synas egendomligt, att statens bidrag till premier sålunda icke blott visat sig allt mera otillräckligt i förhållande till

[5.] underdistriktens bidrag, utan äfven årligen utgått med allt lägre belopp, syntes det stuteriöfverstyrelsen böra framhållas, att sistnämnda förhållande föranledts hufvudsakligen af den ökning i resekostnader för ordförandena och de af Kungl. Maj:t förordnade ledamöterna i premieringsnämnderna, som uppstått dels i och med tillämpningen från och med år 1904 af gällande hästpremieringsreglemente jämväl inom det vidsträckta sjätte premieringsdistriktet, hvarest resorna påkallade afsevärda kostnader, och dels af det årligen något ökade antalet uppvisningsställen, samt dessutom däraf att bemålde ordförande af Kungl. Maj:t tillerkänts årsarfvoden till belopp af för en hvar 300 kronor, hvarjämte slutligen anskaffningskostnaderna för rullor, anmälningssedlar, värdebokstäfver och dylikt, till följd af det ökade antalet uppvisade och premierade hästar, för hvarje år stigit.

I detta afseende förtjänade framhållas, att antalet uppvisade hästar, som år 1901 uppgick till 10,205, år 1906 utgjort 10,879, samt att antalet med gemensamma medel premierade hästar, som år 1901 belöpte sig till 4,732, år 1906 stigit till 5,733.

Denna ökning särskildt af antalet premierade hästar vore synnerligen glädjande och visade tydligt premieringarnas uppmuntrande och gagnande inflytande på hästafveln, men, för att det sålunda ökade intresset ej skulle slappas, erfordrades ovillkorligen, att anslagen till premieringarna vore tillräckliga, hvilket emellertid ej på flera år varit fallet. Allt sedan år 1901 hade årligen, för hvarje år i allt större antal, uppvisade hästar på grund af bristande tillgång på medel måst fränkännas penningpris, ehuru de enligt gällande premieringsreglemente gjort sig däraf förtjänta.

Sålunda utvisade de utaf vederbörande premieringsnämndsordförande afgifna statistiska uppgifter angående hästpremieringen, att redan år 1901 för ett antal af 791 utaf statens premieringsnämnder till erhållande af penningpris godkända betäckta ston eller fölston af förenämnda anledning icke kunnat utdelas sådant pris, samt att antalet sålunda från penningpris uteslutna hästar årligen ökats och under år 1906 uppgått till 1,120, af hvilka 164 varit af varmblodigt och 956 af kallblodigt slag.

Detta missförhållande, som, på grund af den i § 17 af gällande premieringsreglemente föreskrifna ordning för penningprisens utgående, berörde uteslutande betäckta ston och fölston, innebure emellertid en stor fara för landet hästafvel, i det att hästuppfödare, som gång efter annan såge sig besvikna på den välbehöfliga uppmuntran af penning-

pris, hvaraf de reglementsenligt gjort sig förtjänta för sina uppvisade ston, under sådana omständigheter lätt kunde finna anledning att afyttra dessa såsom remonter eller bruksdjur i stället för att bevara dem till afvel. Att så redan nu ofta skedde, framginge af vederbörande premieringsnämndsordförandes årsberättelser; och hade detta haft till följd, att ett afsevärdt antal ungston af ädelt slag af sådan anledning gått förloradt för afveln. Det vore fara värdt, att så komme att framdeles äga rum i ännu större utsträckning, därest icke rättelse i det påpekade missförhållandet med snaraste skedde. Den mindre jordbrukaren, på hvilken den ädla hästafveln numera kunde anses bero, tycktes nämligen hafva börjat besinna, att endast sådana grenar af husdjursafveln, som lämnade säker vinst, vore värda att bearbeta; och lång erfarenhet syntes stuteriöfverstyrelsen icke erfordras för, att han skulle finna, att hästafveln ställde sig i ekonomiskt hänseende ovissare än exempelvis nötboskapsafveln.

Om intresset för den ädla hästafveln minskades, komme detta först och främst att verka nedsättande på landets förmåga att fylla arméns behof af för vårt försvar erforderliga hästar, hvilken förmåga hittills städse förefunnits och hvars vidmakthållande och höjande från första början enligt stuteriöfverstyrelsens mening utgjort motivet för statens bidrag till hästpremieringarna.

Till förekommande af en sådan tillbakagång syntes från statens sida enda medlet för närvarande vara att söka i en ökning af anslaget till prisbelöningar för hästar; och syntes det stuteriöfverstyrelsen med fästadt afseende vid dels de från underdistriktens sida allt jämt ökade bidragen till premieringarna, dels det, såsom vore att hoppas, allt fortfarande stigande intresset bland hästuppfödarna och dels slutligen angelägenheten däraf, att sådana missförhållanden, som ofvan framhållits, blefve åtminstone för de närmaste åren förebyggda, att denna höjning i anslaget ifråga borde ske till så stort belopp, att detsamma komme att motsvara behofvet ej endast för närvarande utan äfven för ett antal år framåt.

På grund af hvad sålunda anförts, har stuteriöfverstyrelsen i underdånighet hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen, att det under reservationsanslaget till »hästafvelns förbättrande» uppförda särskilda anslag till prisbelöningar för hästar måtte höjas från 100,000 kronor till 200,000 kronor.

Till fullständigande af sina i föreliggande framställning meddelade jämförande uppgifter har stuteriöfverstyrelsen uppgjort och bilagt detsamma nedanstående sammandrag:

[5.]

År	Anslagna medel		Procent anvisade statsmedel i förhållande till underdistriktens bidrag	Antalet		Antalet betäckta ston och fölston, för hvilka på grund af brist på medel ej kunnat utdelas penningpris			Nämndernas resekostnader	
	af staten	af underdistrikt		uppvisade hästar	med gemensamma medel premierade hästar	Varmblodiga	Kallblodiga	Summa	Kronor	öre
	Kronor	Kronor		Stycken	Stycken	Stycken	Stycken	Stycken	Kronor	öre
1901	96,210	108,400	90	10,205	4,732	—	—	791	10,247	20
1902	98,616	117,400	84	11,525	5,149	141	750	891	10,555	29
1903	94,350	127,500	74	10,958	5,074	140	835	975	11,309	66
1904	91,801	135,002	68	10,631	5,370	121	816	937	12,844	73
1905	90,575	139,347	65	10,792	5,570	146	908	1,054	13,721	30
1906	89,652	144,600	62	10,879	5,733	164	956	1,120	14,726	32

Stuterikommissionen.

Stuterikommissionen, som i ärendet blifvit af stuteriöfverstyrelsen hörd, har enhälligt tillstyrkt aflåtandet af ofvan anförda underdåniga framställning.

Departementschefens yttrande.

Ett mera påtagligt vittnesbörd, att hästafveln fortfarande öfverallt i vårt land omfattas med allt lifligare intresse och att de åtgärder, som stat och hushållningssällskap gemensamt eller hvar för sig vidtagit till dess främjande, burit rik frukt, torde knappast kunna framläggas än den af stuteriöfverstyrelsen lämnade redogörelsen. Den visar emellertid också lika påtagligt otillräckligheten af det nu utgående, för några år sedan fördubblade statsbidraget till hästpremieringarna. Både det ena och det andra träder ännu tydligare i dagen, då hänsyn samtidigt tages till de år från år allt större fordringar, som vederbörande premieringsnämnder ställa på ett premievärdigt afvelsdjur. Trots detta har antalet godkända ston, som på grund af bristande tillgångar icke kunnat erhålla de penningpris, till hvilka de enligt bestämmelserna i gällande premieringsreglemente varit berättigade, med hvarje år blifvit allt större.

Stuteriöfverstyrelsen har i sin här föreliggande framställning om höjning af premieringsanslaget framhållit den fara för vår ädla hästafvels ytterligare utveckling, som ligger i, att nämnda anslag ej längre kan tillfredsställa de anspråk, som böra kunna ställas på detsamma. Den uppfattning, stuteriöfverstyrelsen här uttalat, delar jag till fullo och

finner redan i densamma tillräckligt talande skäl för en väsentlig höjning i anslaget. Ett ytterligare, icke mindre tungt vägande skäl synes mig ligga däruti att den för landets jordbruk och industri lika viktiga som nödvändiga kallblodiga afveln måst i ännu högre grad se sina berättigade intressen på ett otillfredsställande sätt tillgodosedda.

Det i stuteriöfverstyrelsens ofvan anförda sammandrag uppgifna antalet under de senast förflutna åren godkända kallblodiga ston, som på grund af otillräckliga medel icke kunnat erhålla dem tillerkända belöningar, visar nämligen, att det är den kallblodiga afvelns många idkare, som drabbats hårdast af otillräckligheten af de för den egentliga premieringen afsedda medlen, ett förhållande, som är så mycket betänkligare, som äfven idkarna af denna afvelsriktning hafva berättigade anspråk på att icke gå miste om den uppmuntran och det stöd, den med bidrag af statsmedel anordnade premieringen är afsedd att skänka, och premieringen dessutom är det enda ekonomiska stöd, staten hittills lämnat dem.

Att det tydligt märkbara uppsving, som under dessa sista år ägt rum i landets hästafvel, i mycket väsentlig grad är att tillskrifva premieringen, torde icke vara tvifvel underkastadt. Sålunda har den på ett synnerligen tillfredsställande sätt visat sig i stånd att lägga in mera målmedvetenhet i afvelsarbetet, något som, hvad den kallblodiga afveln beträffar, tydligt framgår af, att densamma mer och mer koncentrerats på endast ett par för våra förhållanden passande raser. Vidare har genom utdelningen af frisedlar med framgång verkats för, att den vid all hästafvel så viktiga sammanparningen af för hvarandra passande individer mer och mer kommit att ledas i rätt riktning. Och slutligen hafva vid premieringstillfällena af nämnden gifna råd och anvisningar angående uppfödningens tidsenliga och riktiga bedrifvande i allt vidare kretsar blifvit följda och, äfven de, lämnat märkbara spår efter sig.

Då premieringens inflytande på landets hästafvel sålunda visat sig i hög grad betydelsefullt och ingripande, har i denna omständighet synts mig ligga en ytterligare anledning för staten att noga se till, att detta goda inflytande, i den utsträckning premieringsreglementets bestämmelser det medgifva, blir i tillfälle att göra sig gällande; och då ett nödvändigt villkor härför är, att tillräckliga penningmedel för ändamålet finnas tillgängliga, har jag icke tvekat biträda stuteriöfverstyrelsens förslag i hvad det afser en förhöjning i nu utgående statsbidrag till här ifrågakvarande premiering.

[5].

Beträffande åter storleken af denna förhöjning hyser jag en från stuteriöfverstyrelsen något afvikande mening. Det synes mig nämligen mycket tvifvelaktigt, om underdistrikten vid de allt större kraf, som ställas särskildt på hushållningssällskapen, skola kunna inom den närmaste tiden väsentligen öka sina bidrag till själfva premierna, något som emellertid på grund af förut berörda bestämmelser om fördelningen af kostnaderna för desamma skulle erfordras, för att hela det af stuteriöfverstyrelsen föreslagna anslaget skulle komma till användning. Någon sänkning i det föreslagna beloppet torde alltså kunna göras. Å andra sidan torde staten icke böra undandraga sig att, såsom från början varit meningen, lika med underdistrikten deltaga i nu ifrågakvarande kostnader. Underdistriktens utgifter härför uppgingo för år 1906, såsom stuteriöfverstyrelsen frambållit, till 144,600 kronor, under det att statens bidrag stannade vid 89,652 kronor. Skillnaden mellan dessa båda belopp gör 54,948 kronor eller i rundt tal 55,000 kronor. Då det väl emellertid är att beräkna, att till år 1908 någon tillökning i underdistriktens bidrag skall hafva skett, torde äfven ökningen af statsbidraget böra beräknas något högre. Jag har tänkt mig densamma lämpligen kunna begränsas till 60,000 kronor.

Jag tillåter mig således hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen,

att det under reservationsanslaget till »hästafvelns förbättrande» uppförda särskilda anslag till prisbelöningar för hästar må höjas med 60,000 kronor eller från 100,000 kronor till 160,000 kronor;

kommande vid bifall härtill anslaget till hästafvelns förbättrande att i sin helhet höjas från 214,270 kronor till 274,270 kronor, däraf anvisning i kontant 273,200 kronor.

Skogsväsendet.

[6.]

Skogs-
väsendet.

För skogsväsendet äro å ordinarie stat för innevarande år uppförda

bestämdt anslag:

för skogsstaten	kronor 677,208: —		
» statens skogsläroverk	» 58,800: —	kronor	736,008: —
		Transport kronor	736,008: —

Transport kronor 736,008: — [6.]

förslagsanslag:

till ålderstillägg åt skogsstaten och skogsinstitutets lärarpersonal	»	100,000: —
--	---	------------

reservationsanslag:

till enskilda skogsundervisningen	kronor	5,600: —	
» kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet	»	1,824,792: —	1,830,392: —
Summa kronor			2,666,400: —

I underdånig skrifvelse den 9 oktober 1906 har domänstyrelsen nu gjort framställning om anslagsbehovet för skogsväsendet för år 1908.

Därvid har styrelsen beträffande först det bestämda anslaget för *skogsstaten* hänvisat till sin i särskild underdånig skrifvelse samma dag gjorda hemställan om anordnande af fyra nya jägmästartjänster, hvarigenom med tillämpning af nuvarande aflöningsförhållanden anslaget skulle höjas med 12,500 kronor, så att — för den händelse icke efter afslutande af nu pågående arbete med uppgörande af förslag till ny lönereglering för skogsstaten Eders Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt att redan för innevarande års Riksdag framlägga nådig proposition i sistnämnda afseende — anslagets hela belopp skulle komma att utgöra 689,708 kronor.

*Anslaget för
skogsstaten.*

I afseende å behovet af denna anslagshöjning har domänstyrelsen i sistberörda underdåniga skrifvelse anført följande.

Sedan på grund af lagen angående skyddsskogar den 24 juli 1903 Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län genom kungörelse den 14 januari 1905 utfärdat interimistiskt förordnande, jämlikt 1 § 2 mom. i nämnda lag, angående skyddsskogarnas omfattning i sagda län, hade, enär inom dessa skogar annan afverkning än till husbehof finge äga rum endast efter utsyning, som på statens bekostnad skulle verkställas af skogsstatens tjänstemän, för verkställande af skogsutsyning inom skyddsskogarna under åren 1905 och 1906 anstälts ett antal extra ordinarie skogstjänstemän, nämligen dels under hela året 4 skogs-

[6.] assistenter, dels ock under sommarmånaderna ytterligare 6 till 8 assistenter. Den redan tillförene inom här ifrågavarande delar af Jämtlands län anställda skogspersonalen hade endast i mycket ringa grad kunnat handlägga utsyningsförrättningar åt enskilde inom skyddsskogsområdet eller utöfva i samband därmed nödig kontroll öfver afverkningen, enär deras tid tagits i anspråk för förrättningar å de allmänna skogarna, häri inbegripet jämväl renbetesfjällen.

Erfarenheten hade sålunda otvetydigt visat, att genom skyddsskogars afsättande i Jämtlands län göromål tillkommit i sådan myckenhet, att en stadigvarande ökning af skogspersonalen inom länet vore absolut nödig, äfven om minskning af skyddsskogarnas omfattning skulle inträda, när Kungl. Maj:t definitivt fastställde skyddsskogsgården. Då det därjämte tillika visat sig, att ett anställande uteslutande af extra ordinarie skogstjänstemän, åt hvilka utsyningsförrättningarna åt enskilde inom skyddsskogsområdet anförtröddes, måste vara förenadt med bristande lokalkännedom och ojämnhet i arbetets utförande, i det att personalen komme att till stor del växla år från år, hvarigenom berättigadt missnöje med lagens tillämpning vore att motse, hade styrelsen ansett sig icke vara försvarad med att uppskjuta frågan om en omreglering af skogstjänstemännens tjänstgöringsområden i Jämtlands län, hvarför styrelsen i underdånighet föreslagit inrättandet af tre nya revir därstädes. Vid denna reglering hade styrelsen ansett sig böra, så vidt ske kunnat, sträfvat mot det mål, att skyddsskogarna skulle komma att till hufvudsakliga delar tillhöra särskilda revir, på det att skogstjänstemännens göromål med vården af statens skogar skulle i minsta möjliga mån föranleda bristande intresse för de enskilde skogsägarnas skogshushållning.

Medan Jämtlands län för närvarande vore uppdeladt i fyra revir, nämligen Norra Jämtlands, Östra Jämtlands, Västra Jämtlands och Härjedalens, skulle revirens antal framdeles komma att utgöra sju, så fördelade, som en vid styrelsens skrifvelse fogad karta närmare angåfve. Beträffande revirens namn och omfattning hänvisade styrelsen till en jämväl bifogad tablå rörande förslag till revirindelning i Jämtlands län, hvaraf framginge,

att *Frostvikens* revir skulle omfatta 14,794,03 hektar kronoparker, ecklesiastika boställskogar med flera allmänna skogar, 96,405 hektar renbetesfjäll med tillhörande skogar och 284,085 hektar enskildes inom skyddsskogsområdet belägna marker;

att *Östersunds* revir, hvilket skulle tillföras flertalet allmänna

skogar inom nuvarande Norra Jämtlands revir, skulle komma att omfatta 31,416,23 hektar kronoparker, ecklesiastika boställsskogar med flera allmänna skogar, 16,000 hektar renbetesfjäll med tillhörande skogar och 59,000 hektar enskildes inom skyddsskogsområdet belägna marker;

att *Åre* revir skulle komma att omfatta 15,533,45 hektar kronoparker, ecklesiastika boställsskogar med flera allmänna skogar, 28,785 hektar renbetesfjäll med tillhörande skogar och 164,950 hektar enskildes inom skyddsskogsområdet belägna marker;

att *Hallens* revir skulle komma att omfatta 51,157,66 hektar kronoparker, ecklesiastika boställsskogar med flera allmänna skogar, 51,990 hektar renbetesfjäll med tillhörande skogar och 80,825 hektar enskildes inom skyddsskogsområdet belägna marker;

att *Bräcke* revir, som med en ringa ändring motsvarade förutvarande Östra Jämtlands revir, skulle komma att omfatta 33,497,55 hektar kronoparker, ecklesiastika boställen med flera allmänna skogar;

att *Rätans* revir skulle komma att omfatta 23,777,54 hektar kronoparker, ecklesiastika boställsskogar med flera allmänna skogar och 139,600 hektar enskildes inom skyddsskogsområdet belägna marker;

att *Hede* revir skulle komma att omfatta 26,128 hektar kronoparker, ecklesiastika boställen med flera allmänna skogar, 84,200 hektar renbetesfjäll med tillhörande skogar och 145,250 hektar enskildes inom skyddsskogsområdet belägna marker.

Jämväl inom Skaraborgs län påkallade förhållandena en revirdelning, i det att nuvarande Vadsbo revir behöfde, för att skogarnas vård skulle kunna rätt bedrivas, uppdelas i två revir. Inom detta revir hade nämligen kronoparkernas areal efter hand ökats, så att den uppginge till 17,162,59 hektar, hvartill komme 1,483,62 hektar från arrende undantagna domänskogar och 775,32 hektar häradsallmänning, tillsammans 19,421,53 hektar skogar under skogsstatens vård och förvaltning, hvarförutom under skogsstatens kontroll stående domänskogar, ecklesiastika boställsskogar med flera utgjorde sammanlagdt 5,839,42 hektar. Å den vida öfvervägande delen af kronoparkerna upphögges virket genom skogsstatens försorg och en del af timret från en af dem till och med försågades före försäljningen. De på sådant sätt mycket ökade göromålen hade icke kunnat utföras af allenast en jägmästare, utan reviret hade på grund af nådigt medgifvande den 20 januari 1893 från och med sagda år varit provisionellt deladt, hvarvid ena delen på eget ansvar förvaltats af en biträdande jägmästare. Ett sådant provisorium vore för skogarnas skötsel olämpligt, emedan den biträdande jägmästaren

[6.] vore angelägen om att snarast erhålla ordinarie tjänst, hvarför personombyten inträdt med relativt korta mellantider.

Kungl. Maj:t hade ock i nådig proposition till Riksdagen år 1900 täckts uttala sig för en delning af Vadsbo revir. Sedan statsutskottet i sitt utlåtande i anledning häraf anført, att behovet af en sådan delning icke kunde anses vara till fullo ådagalagdt, biföll Riksdagen icke revirdelningen, ehuru ortens riksdagsmän i både Första och Andra kammaren på grund af sin lokalkännedom framhöllo behovet af en itudelning af Vadsbo revir. Skogshushållningens utveckling hade därefter gjort detta behof allt mera trängande, hvarför ett vidare uppskof med delningen icke syntes böra äga rum.

På grund af hvad sålunda anförts har domänstyrelsen hemställt, att nuvarande Vadsbo revir finge uppdelas i två revir under benämning Tivedens och Granviks revir, det förra omfattande de allmänna skogarna i Norra Vadsbo domsaga och fögderi, det senare motsvarande skogar i Södra Vadsbo domsaga och fögderi, på sätt en vid styrelsens skrivelse fogad tablå angående förslag till uppdelning af Vadsbo revir närmare angåfve. Af denna tablå framginge,

att *Tivedens* revir skulle komma att omfatta 52 allmänna skogar, innehållande sammanlagdt 12,221,82 hektar, hvaraf 9,041,83 hektar kronoparker, 685,33 hektar från arrende undantagna domänskogar och 2,494,66 hektar under skogsstatens kontroll stående skogar, samt

att *Granviks* revir skulle komma att omfatta 65 allmänna skogar, innehållande sammanlagdt 13,039,13 hektar, hvaraf en kronopark om 8,120,76 hektar, från arrende undantagna domänskogar 798,29 hektar, en häradsallmänning om 775,32 hektar och 3,344,76 hektar under skogsstatens kontroll stående skogar.

I fråga om de kostnader, som skulle blifva förenade med en förändrad revirindelning dels i Jämtlands län och dels i Skaraborgs län på nu angifvet sätt, har domänstyrelsen föreslagit, dels att enligt nuvarande lönestat utgående löneförmåner till jägmästarna i Norra Jämtlands, Östra Jämtlands, Västra Jämtlands och Härjedalens revir skulle blifva förenade med jägmästarebefattningarna i respektive Östersunds, Bräcke, Hallens och Rätans revir samt att de med jägmästartjänsten i Vadsbo revir förenade löneförmåner skulle tillkomma jägmästaren i Granviks revir, dels ock att, intill dess skogsstatens lönevillkor kunde blifva reglerade, följande lönestat finge blifva gällande för

	Lön kronor.	Tjänst- görings- penningar kronor.	Res- penningar kronor.	Summa kronor.
jägmästaren i Frostvikens revir	1,500	1,200	500	3,200
» » Åre »	1,500	1,200	500	3,200
» » Hede »	1,500	1,200	500	3,200
» » Tivedens »	1,500	1,000	400	2,900

med rätt för hvar och en af dem att åtnjuta ålderstillägg på sätt och under villkor, som för öfriga revirförvaltare vore bestämdt.

De nu föreslagna aflöningarna vore för jägmästarna i Jämtlandsreviren lika med löneförmånerna enligt nu gällande stat för jägmästarna i Västra Jämtlands och Härjedalens revir, och för jägmästaren i Tivedens revir lika med löneförmånerna enligt nu gällande stat för jägmästarna i Slättbygds, Dalslands med flera revir i Västra distriktet.

Hvad först angår domänstyrelsens framställning i fråga om ökning af den ordinarie skogspersonalen i Jämtlands län vill jag erinra, huru-
som styrelsen i underdånig skrifvelse den 16 oktober 1905 angående skogsväsendets anslagsbehof för innevarande år framhöll, att den lag angående skyddsskogar, som Kungl. Maj:t utfärdat den 24 juli 1903 och som trädt i kraft med 1905 års ingång, helt naturligt kräde en afsevärd förstärkning af skogspersonalen i Jämtlands län, där lagen vunnit tillämpning, och att en ökning af jägmästarnas och kronojägarnas antal därstädes framdeles syntes blifva en nödvändighet. Då emellertid de områden, hvilka skulle behandlas som skyddsskogar, ännu icke blifvit af Kungl. Maj:t definitivt bestämda, utan endast provisoriskt beslut i enlighet med lagens 1 § 2 mom. af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet meddelats den 14 januari 1905, ansåge styrelsen sig icke då böra framlägga förslag till inrättande af fasta nya jägmästar- och kronojägartjänster, utan ville för det dåvarande inskränka sig till att föreslå det ökade arbetets utförande genom extra tjänstemän och betjante, hvarigenom ock skulle vinnas större erfarenhet i fråga om det verkliga behovet.

I fråga om användandet af extra krafter för ifrågavarande ändamål anförde styrelsen vidare, bland annat, att, sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län genom kungörelse den 14

[6.] januari 1905 utfärdat interimsförordnande angående skyddsskogar i nämnda län, styrelsen måst, efter därom af Kungl. Maj:t den 27 januari, den 3 februari och den 9 juni 1905 erhållna nådiga bemyndiganden, under samma år anställa nödigt antal extra skogstjänstemän för verkställande af utsyningar åt enskilde inom skyddsskogsområdet. Under månaderna februari—april 1905 hade för ändamålet varit fullt sysselsatta 14 extra jägmästare, och under tiden från och med juli månad samma år 12 dylika, hvilkas arbeten ej syntes kunna medhinnas ens före november månads utgång. Dessutom hade, enligt nådigt medgifvande den 9 juni 1905, 3 inom länet förut tjänstgörande biträdande jägmästare förordnats att utöfva kontroll öfver afverkningarna inom skyddsskogsområdet. Emellertid borde härvid beaktas, att utsyningarna under vintern 1904—1905 afsett virke, som bort utsynas redan år 1904, därest skyddsskogslagen då varit gällande, hvarför endast det återstående arbetet rätteligen vore att hänföra till 1905 års utsyning. Med ledning dels af sistnämnda arbete, dels ock af erfarenhet om likartade göromål inom Norrbottens och Västerbottens län kunde beräknas, att — under förutsättning att de tre nuvarande biträdande jägmästarna, som vore anställda hufvudsakligen för göromål inom lappskattefjällen, tillika finge mot förutvarande villkor, nämligen ersättning efter resereglementets fjärde klass, utöfva kontroll öfver afverkningar inom skyddsskogsområdet — härutöver skulle erfordras inom Jämtlands län med anledning af skyddsskogslagen 6 till 7 extra tjänstemän eller assistenter.

På grund af hvad sålunda anförts hemställde domänstyrelsen, att för anställande af extra skogstjänstemän inom ifrågavarande län ett belopp af 25,000 kronor finge användas af reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet, hvilket anslag sålunda skulle höjas med samma belopp.

Vid underdånig föredragning den 13 januari 1906 af denna domänstyrelsens framställning yttrade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet — efter erinran, hurasom i 1 § af lagen angående skyddsskogar den 24 juli 1903 stadgades, att för bibehållande af skogar, hvilkas bestånd erfordrades till skydd mot flygsandsfält och fjällgränsens nedgående, efter föregången syn och undersökning Konungen ägde förordna, att annan afverkning än till husbehof finge äga rum endast efter utsyning, som på statens bekostnad af skogsstatens tjänstemän verkställdes — att dittills något sådant förordnande icke af Kungl. Maj:t meddelats, men att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län i anledning af väckt fråga om skyddsskogar inom detta län, med

stöd af i sistnämnda paragraf intagen bestämmelse att dylikt förordnande äfven finge meddelas af Konungens befallningshafvande att gälla, intill dess Konungen i ärendet beslutat, den 14 januari 1905 utfärdat sådana interimbestämmelser för en stor del af länet. Då de därinom vid denna tid anställda skogstjänstemännens antal vore beräknadt efter därförut vanliga förrättningar, hade extra arbetskrafter i stor utsträckning måst användas för att icke skogsägarna skulle ytterligare inskränkas i sin förfoganderätt till skogen därigenom, att utsynning, hvartill de kände vara berättigade, genom brist på utsyningsförrättare försenades. Huruvida behovet af ökade arbetskrafter skulle fortfara, berodde tydligvis på den lösning, frågan om skyddsskogar inom länet erhöle. Intill dess denna sistnämnda fråga vunnit en slutlig lösning, syntes därför lämpligen extra arbetskrafter böra anlitas. För att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att allt framgent anvisa medel till detta, vid reservationsanslagets bestämmande till sitt nuvarande belopp icke förutsedda, ändamål, vore det nödvändigt, att detta anslag vunno en därefter lämpad förhöjning, och, då domänstyrelsens beräkning i denna del icke syntes gifva anledning till erinran, fann departementschefen sig böra tillstyrka äskande af en ytterligare förhöjning af 25,000 kronor. I öfverensstämmelse härmed gjorde Kungl. Maj:t hos Riksdagen framställning om reservationsanslagets höjning med nyssnämnda belopp, hvilken framställning jämväl af Riksdagen bifölls.

Då domänstyrelsen aflät sin nyssberörda framställning i fråga om behovet af ökade arbetskrafter på grund af tillämpning af lagen angående skyddsskogar, ansågs sannolikt, att frågan om skyddsskogsgränsens bestämmande inom Jämtlands län skulle hinna definitivt lösas redan under år 1906. Så har emellertid ej blifvit fallet. Till Kungl. Maj:t inkom under år 1905 ett flertal framställningar om anstånd med bestämmandet af skyddsskogsområdets omfattning, på det att tillfälle måtte beredas ägare af jord och skog inom det ifrågasatta området att å ort och ställe granska det uppgjorda förslaget till skyddsskogsområde. Efter det domänstyrelsen yttrat sig öfver dessa framställningar, behagade Kungl. Maj:t den 29 juni 1906 uppdraga åt nämnda styrelse att med hänsyn till föreskrifterna i lagen angående skyddsskogar i fråga om hållande af syn och undersökning låta genom två af styrelsen utsedda lämpliga personer jämte vederbörande jägmästare verkställa dylik syneförrättning, beträffande hvilken dessutom meddelades åtskilliga föreskrifter. Denna syn har under år 1906 verkställts inom Lillherrdals socken, där laga skirte för

[6.] närvarande pågår; och har Kungl. Maj:t, på domänstyrelsens framställning, den 21 december 1906 meddelat sådant förordnande, som i 1 § af skyddsskogslagen sägs, beträffande de skogar, hvilka inom denna socken skola betraktas såsom skyddsskogar. Då emellertid syn för bestämmande af skyddsskogsgränsens sträckning inom länet i öfrigt först framdeles, i den mån så medhinnes, kan förrättas, måste med skyddsskogsgränsens definitiva bestämmande inom den ojämförligt största delen af länet någon tid anstå. Vid sådant förhållande anser jag, till fullo erkännande behovet af en omreglering af skogstjänstemännens tjänstgöringsområden uti ifrågavarande län och af en ökning i antalet af den ordinarie skogspersonalen inom länet, att det af domänstyrelsen nu framlagda förslaget i berörda afseenden icke lämpligen bör för närvarande företagas till slutligt afgörande. Först sedan skyddsskogsgränsen inom länet i dess helhet blifvit af Kungl. Maj:t definitivt bestämd, blir det möjligt att närmare pröfva det nu föreliggande omregleringsförslaget och afgöra, huruvida de föreslagna områdena för de nya reviren kunna anses vara de lämpligaste och bäst afpassade, särskildt med hänsyn till det blifvande skyddsskogsområdets omfattning.

Utan att underkänna betydelsen af de utaf domänstyrelsen framhållna många och stora olägenheter, som äro förknippade med det nuvarande systemet att anlita extra ordinarie skogspersonal för utsyningar och andra på den ordinarie skogspersonalen eljest ankommande förrättningar, anser jag således, i likhet med hvad vid framläggandet af anslagskrafven för skogsväsendet för år 1907 af dåvarande departementschefen i ämnet anfördes, att det slutliga afgörandet af frågan om omreglering af de nuvarande reviren inom Jämtlands län bör uppskjutas, till dess skyddsskogsgränsen inom länet i dess helhet blifvit definitivt fastställd; och finner jag mig alltså icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:t att redan hos innevarande års Riksdag äska medel för anordnande af nya ordinarie jägmästartjänster inom ifrågavarande län.

Därest någon framställning i sådant syfte icke kommer att af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåtas, lär det icke kunna undgås att jämväl under år 1908 inom länet anställas extra personal för utförande af under samma år nödiga skogsförrättningar, hvilka ej kunna af den ordinarie personalen medhinnas; och torde jag vid behandlingen af frågan om anslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet få härtill återkomma.

Vidkommande därefter domänstyrelsens förslag om delning af Vadsbo revir i Skaraborgs län har, såsom domänstyrelsen erinrat, denna

fråga redan förut varit föremål för statsmakternas pröfning; och torde det tillåtas mig att nu i korthet få något närmare redogöra för hvad vid frågans föregående behandling förekommit. Redan i underdånig skrifvelse den 25 november 1899 angående anslagsbehovet för skogsstaten för år 1901 framhöll domänstyrelsen, att förhållandena inom ifrågavarande revir påkallade en revirdelning.

Vederbörande revirförvaltaren hade nämligen erinrat, att inom detta revir de allmänna skogarnas areal, som år 1889 uppgick till 14,606 hektar 59 ar, under de senare åren genom inköp och afsättande af mark till kronopark alltjämt ökats, så att densamma år 1899 utgjorde å 11 under skogsstatens vård och förvaltning

ställda skogar	16,867 hektar 85 ar, och
å öfriga 115 allmänna skogar	9,551 „ 96 „

eller tillsammans å 126 egendomar 26,419 hektar 81 ar.

Med dessa skogars intensivare skötsel genom skogsodling, vägbyggnad och dikning samt med virkets förädlande genom försågning å kronans sågverk eller kolning följde arbeten till den omfattning, att revirets förvaltningsutgifter stigit från 6,946 kronor år 1889 till 45,512 kronor år 1899, påkallande en vidlyftig bokföring, bland annat, med ett sjuttital arrendatorer af torp och lägenheter å kronoparkerna. Från år 1893 hade revirförvaltaren haft till sin hjälp en biträdande jägmästare, hvilkens aflöning under år 1898 utgått med 1,500 kronor, men af styrelsen för år 1900 föreslagits till 2,000 kronor, till hvilket belopp arfvodet jämväl blifvit af Kungl. Maj:t bestämdt vid fastställande af generalförslaget öfver utgifter från reservationsanslaget för skogsväsendet år 1900.

Öfverjägmästaren i distriktet ansåge att, då revirgöromålen genom de stora markförvärfven högst betydligt ökats, det ur skogshushållningens synpunkt vore nödigt, att Vadsbo revir delades i två revir.

Domänstyrelsen delade den af öfverjägmästaren uttryckta mening och hölle före, att genom en sådan delning stora fördelar vid skogarnas förvaltning skulle vinnas. Det nya reviret, som borde benämnas Tivedens revir, skulle omfatta de allmänna skogarna inom Finnerödja socken af Norra Vadsbo härad samt inom Udenäs och Tiveds socknar af Södra Vadsbo härad, tillhoppa 11 skogar med en sammanlagd areal af 15,306 hektar 45 ar. Till det andra reviret, som fortfarande borde benämnas Vadsbo revir, skulle hänföras öfriga delar af det nuvarande reviret med tillsammans mer än ett hundratal särskilda skogar om tillsammans 11,113 hektar 36 ar.

Denna domänstyrelsens framställning anmäldes inför Kungl. Maj:t

[6.] den 15 januari 1900 af dåvarande departementschefen, som därvid förordade densamma.

I enlighet härmed framlade också Kungl. Maj:t för Riksdagen förslag om revirets delning och anställande af ytterligare en jägmästare i reviret. I skrifvelse den 9 maj 1900 yttrade emellertid Riksdagen beträffande förslaget om Vadsbo revirs delande i två revir, att enligt Riksdagens uppfattning behovet häraf ej syntes vara till fullo ådagalagdt, hvarför Riksdagen ej ansåg sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Då delning af ifrågavarande revir förra gången var ifrågasatt, uppgick, enligt hvad nyss nämnts, den sammanlagda arealen af de under skogsstatens vård och förvaltning ställda skogarna inom reviret till 16,867 hektar 85 ar, under det att arealen af dylika skogar inom reviret numera utgör 19,421 hektar 53 ar och alltså utvisar en ökning med ej mindre än 2,553 hektar 68 ar. Den sålunda alltjämt fortgående ökningen af statsskogarnas areal och utvecklingen af skogsväsendet inom detta revir har, såsom domänstyrelsen framhållit, under den tid, som förflutit, efter det Kungl. Maj:t hos Riksdagen gjorde framställning om delning af reviret, gjort behovet af detsammas definitiva delning och anställande af ytterligare en ordinarie jägmästare därstädes allt mera trängande. Den tillfälliga anordning, som måst vidtagas med anledning af de ökade göromålen inom reviret, eller detsammas provisionella delande och förordnande af en biträdande jägmästare såsom förvaltare på eget ansvar af den ena delen, kan naturligen ej i längden vara tillfredsställande eller anses lämplig, helst någon minskning af göromålen inom reviret icke kan vara att förvänta, men däremot en fortfarande ökning af desamma med all sannolikhet är att emotse. I likhet med domänstyrelsen anser jag därför, att den ifrågasatta definitiva delningen af detta revir ej längre lämpligen bör uppskjutas. På grund häraf finner jag mig böra tillstyrka, att frågan om revirets delning och om inrättande för sådant ändamål af en ny jägmästarebefattning måtte ånyo föreläggas Riksdagen; och har jag ej något att erinra mot domänstyrelsens förslag vare sig i afseende å delningens verkställande eller i fråga om aflöningsförmånerna vid den nya jägmästartjänsten.

*Anslaget för
statens skogs-
läroverk.*

Då i fråga om ny reglering af statens skogsläroverk pågående utredningsarbeten ännu icke avslutats, har domänstyrelsen för det närvarande upptagit det bestämda anslaget för *statens skogsläroverk* till oförändradt belopp, 58,800 kronor.

I fråga om förslagsanslaget till *ålderstillägg åt skogsstatens och skogsinstitutets lärarpersonal* har domänstyrelsen ansett detta anslag fortfarande vara fullt tillräckligt för sitt ändamål och därför föreslagit det samma till oförändradt belopp, 100,000 kronor.

[6.]
Anslaget till
ålderstillägg
m. m.

Reservationsanslaget till *enskilda skogsundervisningen* är för år 1907 uppfördt med 5,600 kronor. Af detta belopp utgå 1,000 kronor till Gottlands folkhögskolas landbrukskurs för en lärare i skogshushållning och återstoden, 4,600 kronor, till Skogshalls enskilda skogsskola i Södermanlands län, för hvilken skola länets hushållningssällskap upplåter lokal. I afseende å denna skola tillåter jag mig erinra, hurusom domänstyrelsen redan i skrifvelse den 16 oktober 1905 med förslag till stat för skogsväsendet för år 1907 anmält, att nämnda hushållningssällskaps förvaltningsutskott hos styrelsen gjort framställning om vidtagande af åtgärder i syfte att hushållningssällskapet befriades från skyldigheten att upplåta lokal för skolan senast från och med den 1 oktober 1907. Med anledning häraf hade styrelsen, som ansett det böra utredas, huruvida icke i anseende till behovet af skogsskolor i riket i stället för Skogshalls skogsskola borde å lämplig plats inrättas en statens läroanstalt och för en sådan utredning vidtagit förberedande åtgärder, i sin berörda skrifvelse hemställt, att ifrågavarande anslag måtte oförändradt utgå jämväl för år 1907, dock under medgifvande att den del af anslaget till Skogshall, som icke komme att utgå till denna skola, finge eventuellt användas till den statens skogsskola, som i stället kunde efter behörigt medgifvande blifva inrättad.

Anslaget till
enskilda skogs-
undervis-
ningen.

Vid anmälan den 13 januari 1906 af domänstyrelsens omförmälda skrifvelse anförde dåvarande departementschefen att, därest en ny statens skogsskola funnes erforderlig, anslag till densamma borde äskas under bestämda anslaget för statens skogsläroverk. Då utredning om behovet af en sådan skola icke ännu föreläge, kunde ej ett sådant äskande framställas beträffande 1907 års stat. Då emellertid, enligt hvad domänstyrelsen meddelat, den vid Skogshall med understöd af statsmedel bedrifna skogsundervisningen skulle komma att upphöra den 1 oktober 1907, skulle, därest med anledning däraf en ny statens skogsskola funnes erforderlig, anslag till densamma behöfvas redan från sistnämnda dag, om icke ett afbrott i utbildningsarbetet skulle äga rum. Riksdagens medgifvande till att det till Skogshalls skogsskola utgående understöd finge användas för en ny statens skogsskola skulle således afse tiden från den 1 oktober 1907 till dess anslag för

[6.]

skolan blefve tillgängligt under anslagstiteln »statens skogsläroverk». Då emellertid den utredning rörande behovet af en ny statens skogsskola, som af domänstyrelsen igångsatts, borde kunna föreligga afslutad i så god tid, att nödiga anslagsäskanden kunde föreläggas 1907 års Riksdag, ansåg departementschefen någon framställning till 1906 års Riksdag i förevarande afseende icke erfordras; och fann Kungl. Maj:t ej heller skäl att då till Riksdagen framställa något förslag i ämnet.

Sedermera har domänstyrelsen i skrifvelse den 30 april 1906, med öfverlämnande af ritningar och kostnadsförslag för uppförande af en ny statens skogsskola å Karlsby kronopark i Östergötland, framhållit önskvärdheten af, att en sådan skola komme att i stället för Skogshalls skogsskola anordnas antingen å nämnda kronopark eller vid Omberg. Denna styrelsens skrifvelse har öfverlämnats till de enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 i samma månad tillkallade sakkunnige för biträdande inom jordbruksdepartementet vid behandling af fråga om ändamålsenligt ordnande af skogsundervisningen m. m.

Då anordnandet af en ny statens skogsskola i stället för skogsskolan vid Skogshall på grund häraf kunde komma att uppskjutas under några år, har domänstyrelsen i skrifvelse den 9 oktober 1906 uttalat den mening, att det vore synnerligen önskvärdt, att verksamheten vid Skogshalls skogsskola kunde tills vidare fortgå efter den 1 oktober 1907, samt vidare anført, att den nu till skolan upplåtna lokalen kunde, enligt hvad skolans föreståndare upplyst, för ett belopp af 500 kronor om året förhyras under en tid af tre år, räknadt från nämnda dag, samt att enligt styrelsen lämnad uppgift till hyresbeloppets gäldande funnes tillgängliga besparingar af enskilda medel, som hittills stått till skolföreståndarens disposition för att användas till inköp af inventarier vid skolan, extra arfvodesförhöjning till skogsrättaren m. m., i följd hvaraf för skolans fortsatta verksamhet under tre år från och med den 1 oktober 1907 skulle af statsmedel erfordras allenast samma belopp, som tillförene af sådana medel därtill utgått; och har styrelsen på grund häraf hemställt, att den för skolan hittills använda lokalen finge för skolans fortsatta verksamhet af tillgängliga enskilda medel förhyras under tre år från och med nyssnämnda dag samt att skolans verksamhet finge tills vidare under denna tid på sätt hittills skett fortgå.

Vid föredragning den 16 november 1906 af domänstyrelsens sistberörda skrifvelse har Kungl. Maj:t förklarat, att hinder från Kungl. Maj:ts sida icke mötte att, för uppehållande tills vidare under en tid af tre år från och med den 1 oktober 1907 af verksamheten vid Skogs-

halls skogsskola, af tillgängliga enskilda medel förhyra den åt skolan för närvarande upplåtna lokalen.

[6.]

Den i det föregående omförmälda utredningen rörande behovet af en ny statens skogsskola, hvilken skulle träda i stället för den enskilda skogsskolan vid Skogshall, har sålunda, till följd däraf att denna utredning ansetts böra fortgå i samband med behandlingen af frågan om ett ändamålsenligt ordnande af skogsundervisningen, ännu icke kunnat afslutas. Det synes emellertid, enligt hvad jämväl af domänstyrelsen framhållits, vara synnerligen önskvärdt, att verksamheten vid Skogshalls skogsskola fortfarande kan uppehållas, till dess nämnda utredning verkställes och ett tillfredsställande ordnande af skogsundervisningen blifvit genomfördt. Då den lokal, som af Södermanlands läns hushållningssällskap upplåtits för skolan till den 1 oktober 1907, efter nämnda tidpunkt kan af tillgängliga enskilda medel förhyras, samt Kungl. Maj:t, såsom förut erinrats, förklarar hinder från Kungl. Maj:ts sida icke möta mot en sådan anordning, har sålunda möjlighgjorts, att skolan kan kvarblifva å sin nuvarande plats. För ett fortsatt uppehållande af undervisningen vid skolan är emellertid af nöden, att det till skolan hittills utgående statsbidraget fortfarande finnes tillgängligt; och anser jag mig med hänsyn härtill nu sakna anledning att ifrågasätta någon förändring uti ifrågavarande anslag.

I reservationsanslaget till *kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet* har domänstyrelsen uti sin förberörda skrifvelse den 9 oktober 1906 föreslagit en afsevärd höjning.

Styrelsen har i afseende å detta anslag anfört hufvudsakligen följande.

Anslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet.

Anslaget, som för år 1906 utgått med 1,599,792 kronor, hade för år 1907 höjts med 225,000 kronor till 1,824,792 kronor. Beloppet af de medel, som för sistnämnda år vore behöfliga för bestridande af de från anslaget utgående utgifterna, syntes emellertid, enligt hvad efter vid tiden för aflåtandet af domänstyrelsens berörda skrifvelse erhållna provisoriska uppgifter från landsorten kunde approximativt bedömas, komma att belöpa sig till omkring 2,260,000 kronor eller till omkring 435,200 kronor mer än anslagsbeloppet, till hvilken ökning i utgifter mot förr väsentligt bidroge förhöjning af vägskatt för kronans skogar på grund af de då i tillämpning trädande lagarna af den 20 juni 1905 och den 31 maj 1906. Att utgifterna, ehuru under en följd af år öfverstigande därför beviljade årsanslag, dittills ändock kunnat bestridas, härledde sig däraf, att därför tillräckliga reservationer å an-

[6.] slaget funnits. Med 1907 års utgång syntes emellertid, för så vidt nu kunde förutses, dessa reservationer vara i det närmaste förbrukade, hvarför styrelsen, som med hänsyn till statens produktiva skogsväsendes fortgående utveckling och till de alltjämt sig ökande offer, som från statens sida kräfdes för upprätthållande af de för vissa delar af landet gällande lagar angående skogshushållningen å enskildes skogar, ingalunda ansåge sig kunna föreslå inskränkning i utgifterna, anhållit, att för år 1908 anslaget måtte, för att ställas i ungefärlig jämnhöjd med antagligt årsbehof, ökas med 440,000 kronor till 2,264,792 kronor.

Den höjning af förevarande anslag, hvilken, såsom af domänstyrelsen erinrats, för år 1907 ägde rum, betingades af två nytillkomna lagar, nämligen lagen angående skyddsskogar den 24 juli 1903 och lagen den 20 juni 1905 om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, hvilken träder i tillämpning den 1 januari 1907.

Domänstyrelsens nu gjorda framställning om ytterligare höjning af anslaget för år 1908 har icke sin grund i tillkomsten af nya slag af utgifter, hvilka borde af medel från anslaget bestridas, utan äro anledningarna till den ifrågasatta förhöjningen att söka i andra förhållanden, för hvilka jag nu anhåller att få något närmare redogöra.

De från ifrågavarande anslag utgående utgifterna förete i allmänhet en alltjämt fortgående stegring. Denna stegring är en naturlig följd af den betydande utveckling, hvari vårt skogsväsende under närvarande tid befinner sig. Genom inköp för statens räkning förvärfvas årligen betydliga skogsområden, hvilkas vård och skötsel kräfva ökade kostnader; men framför allt stå de stegrade utgifterna i samband med den allmänna sträfvan att åstadkomma en förbättrad skogsvård inom landet, som under de senare åren gjort och alltjämt gör sig mer och mer gällande. En minskning för framtiden i dessa utgifter är således icke att emotse. Detta förhållande torde emellertid, under förutsättning att utvecklingen alltjämt fortgår och att således de använda medlen motsvaras af ett alltjämt ökad värde hos statens skogstillgångar, icke böra gifva anledning till farhågor.

För att visa de olika utgiftsposternas belopp vid jämförelse mellan åren 1906 och 1907, har jag låtit sammanställa följande

**Tabell öfver utgifterna från reservationsanslaget till krono-
skogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet
i allmänhet enligt af Kungl. Maj:t fastställda general-
förslag för åren 1906 och 1907.**

	Utgifter under år 1906	Utgifter under år 1907	Ökning	Minsk- ning
A. Till domänstyrelsens disposition.				
Till enskilda skogsundervisningen ...	5,600	5,600	—	—
„ skogsindelning	69,200	79,200	10,000	—
„ åtgärder mot skogseld i Norr- bottens och Västerbottens län	5,000	5,000	—	—
„ flottleder	2,000	3,000	1,000	—
„ uppskattning, utsyning m. m. å hemmans och nybyggens sko- gar samt kronoparker i Norr- bottens, Västerbottens, Jämt- lands och Kopparbergs län ...	102,000	102,000	—	—
„ upprättande af planer för och tillsyn öfver torrläggning af vattensjuk mark utom de norr- ländska länen och Koppar- bergs län	15,000	15,000	—	—
„ kostnader vid inköp af mark ...	12,000	12,000	—	—
„ rese- och traktamentskostnader	34,000	34,000	—	—
„ vikariatsersättningar	10,000	10,000	—	—
„ statens skogsförsöksanstalt	24,000	24,000	—	—
„ skogstidskrifter	5,300	5,300	—	—
„ stipendier	3,500	3,500	—	—
„ statens skogsingenjör	3,300	3,300	—	—
„ „ skogsskolor	24,750	24,750	—	—

[6.]

	Utgifter under år 1906	Utgifter under år 1907	Ökning	Minsk- ning
Till nybyggnader och reparationer med mera.....	45,348	18,832	—	26,516
„ skötsel af nyförvärfvade krono- parker	50,000	50,000	—	—
„ vägskatt.....	—	180,000	180,000	—
„ oförutsedda och diverse utgifter	99,984	100,006	22	—
Summa kronor	510,982	675,488	191,022	26,516
B. Till länsstyrelsernas disposition.				—
Till 14 län anvisade	35,700	38,300	2,600	—
C. Till öfverjägmästarnes disposition.				
Till 10 öfverjägmästare anvisade.....	22,090	25,025	2,935	—
D. Till revirförvaltarnes disposition.				
Till handtlangning vid skogsindel- ning och uppskattning.....	54,645	47,660	—	6,985
„ afverkning, kolning, sågning och transport af skogseffekter.....	372,642	403,661	31,019	—
„ skogsodling och markberedning	201,809	219,513	17,704	—
„ vägar	68,731	73,455	4,724	—
„ rågångsrensning och hägnad ...	31,341	32,770	1,429	—
„ dikning.....	60,128	70,954	10,826	—
„ byggnadsarbeten	72,350	85,586	13,236	—
„ inventarier	14,788	13,879	—	909
„ skatter och onera	262,181	298,313	36,132	—
„ extra skogsbevakning.....	111,247	134,548	23,301	—
„ dagarfvoden åt kronojägare	34,649	37,391	2,742	—
„ oförutsedda och diverse utgifter, hvaruti ingår visst belopp till underhåll och trafik å järnvägen Kloten—Bånghammar	84,717	101,524	16,807	—
Summa kronor	1,369,228	1,519,254	157,920	7,894

Måste man sålunda för framtiden räkna med en fortgående höjning af utgifterna från anslaget, är därjämte att märka, att redan föregående års anslagsbelopp i och för sig varit otillräckliga. Detta missförhållande har, såsom af domänstyrelsen erinrats, hittills kunnat afhjälpas genom befintligheten af å anslaget tidigare uppkomna reservationer. Då emellertid dessa reservationer vid 1907 års utgång beräknas vara förbrukade, lär annan utväg nu icke stå till buds än att, i enlighet med hvad domänstyrelsen föreslagit, hos Riksdagen äska en efter omständigheterna afpassad höjning af anslaget.

Till belysande af åtgången af å anslaget tidigare uppkomna reservationer tillåter jag mig meddela följande öfversikt:

reservationer vid 1906 års början, enligt 1905 års bokslut, i jämna kronor	849,371: —
1906 års reservationsanslag	1,605,392: —
1907 " "	1,830,392: —
Summa kronor	4,285,155: —

härifrån afgå

dels vid 1905 års slut disponerade, men då ännu ej utbetalade

kronor 51,639: —

dels vid fastställande den 15 december 1905 af domänstyrelsens generalförslag för år 1906 anvisade

„ 1,938,000: —

dels vid fastställande den 7 december 1906 af domänstyrelsens generalförslag för år 1907 anvisade

„ 2,258,067: —

dels medel, som anvisats genom särskilda nådiga bref

„ 26,319: — kronor 4,274,025: —

hvarför såsom reservation vid 1907 års slut återstå allenast

„ 11,130: —

Summa kronor 4,285,155: —

I denna beräkning ingå ej eventuella besparingar å anslagen under åren 1906 och 1907.

Vid beräkandet af beloppet af den förhöjning af anslaget, som för år 1908 är erforderlig, har domänstyrelsen utgått från de siffror, som legat till grund för styrelsens utgiftsförslag för år 1907. Visser-

- [6.] ligen synas dessa siffror, med hänsyn till den fortgående stegringen af utgifterna från anslaget i fråga, i allmänhet vara väl knappt tilltagna, men då å andra sidan med tämligen stor visshet torde kunna förutses, att å de för åren 1906 och 1907 beviljade anslag skola uppkomma besparingar, hvilkas belopp emellertid ej nu kan beräknas, anser jag mig ej böra hemställa om förhöjning af anslaget utöfver den af domänstyrelsen föreslagna summan, 440,000 kronor.

Slutligen anhåller jag få erinra att, under förutsättning att någon framställning i fråga om inrättande af nya ordinarie jägmästartjänster inom Jämtlands län nu icke kommer att af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåtas, behovet af extra personal för utförande af skogsför rättningar inom det provisoriskt bestämda skyddsskogsområdet i nämnda län kvarstår jämväl för år 1908, hvadan ungefärligen enahanda kostnader, som under år 1907 för detta ändamål beräknats från reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet, kunna antagas komma att utgå från anslaget äfven under år 1908.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

dels att i den för skogsstaten gällande stat uppföra ytterligare en jägmästare med de af domänstyrelsen för honom föreslagna aflöningsförmåner;

dels ock att höja reservationsanslaget till kronoskogarnas förvaltning och befrämjande af skogsväsendet i allmänhet från dess nuvarande belopp, 1,824,792 kronor, med 440,000 kronor till 2,264,792 kronor, så att anslaget till skogsväsendet skulle erhålla följande uppställning:

bestämdt anslag:

för skogsstaten	kronor	680,108: —	
„ statens skogsläroverk	„	58,800: —	kronor 738,908: —

förslagsanslag:

till ålderstillägg åt skogsstaten och skogsinstitutets lärarpersonal	„	100,000: —
Transport	kronor	838,908: —

transport kronor 838,908: —

[6.]

reservationsanslag:

till enskilda skogsundervis-	
ningen	kronor 5,600: —
„ kronoskogarnas förvalt-	
ning och befrämjande af	
skogsväsendet i allmänhet	„ 2,264,792: — kronor 2,270,392: —
	Summa kronor 3,109,300: —

hvarigenom det nuvarande anslaget till skogsväsendet i dess helhet skulle ökas med 442,900 kronor.

Skiften och afvittringar.

Uti underdånig skrifvelse den 14 november 1906 har landtmäteristyrelsen anmält, att kostnaderna för afvittringen under år 1908 af Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande beräknats för Västerbottens län till 31,905 kronor och för Norrbottens län till belopp ej understigande 40,000 kronor; och har landtmäteristyrelsen för egen del förklarat sig anse, att kostnaderna för afvittringsverkets fortsättande under år 1908 borde beräknas till i rundt tal 72,000 kronor. Därjämte har styrelsen upplyst, att den vid 1907 års slut påräkneliga behållningen å anslaget till skiften och afvittringar jämte 1908 års ordinarie anslag för samma ändamål är fullt tillräcklig att betäcka dessa kostnader, i följd hvaraf något extra anslag för afvittringsarbetenas fullföljande under år 1908 icke vore erforderligt.

[7.]

*Godtgörelse
åt afvittrings-
landtmätare.*

Jag inskränker mig därför till att, i enlighet med hvad landtmäteristyrelsen i ofvanberörda skrifvelse hemställt, tillstyrka, att, på det att afvittringslandtmätarna i Västerbottens och Norrbottens län må för år 1908 komma i åtnjutande af samma aflöningsförmåner, som för innevarande år äro dem beviljade, Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att medgifva, att de belopp, hvarmed inkomsterna af tjänsten under år 1908 för afvittringslandtmätarna i Västerbottens och Norrbottens län kunna komma att understiga 3,000 kronor för dem, som tillhöra första lönegraden, och 3,500 kronor för dem, som på grund af ålder i tjänsten åtnjuta arfvodesförhöjning, må dessa tjänstemän godtgöras af anslagen till storskifte- och afvittringsverken.

Rikets allmänna kartverk.

[8.]
Rikets
allmänna
kartverk.

Till rikets allmänna kartverk har från och med år 1895 varit uppfördt ett ordinarie anslag, hvilket till och med år 1905 utgick med 178,600 kronor. Vid 1905 års riksdag höjdes detta anslag till 198,800 kronor och tillika medgafs, att detsamma finge upptagas såsom reservationsanslag. Därjämte beviljades på extra stat för år 1906 ett anslag af 17,200 kronor för anställande af ökad civil personal vid kartverket m. m.

Angående de förhållanden, som af dåvarande chefen för jordbruksdepartementet åberopades såsom skäl för ökning i det ordinarie anslaget samt för beviljande af nyssnämnda anslag å extra stat, och hvilka äro utförligt omnämnda i det vid statsverkspropositionen till 1905 års riksdag fogade statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 14 januari samma år, anser jag mig nu endast böra erinra om följande.

Efter det särskildt tillkallade personer verkställt utredning angående förändradt utgifningssätt för generalstabens topografiska karta öfver Norrland, samt kommissionen för de allmänna kartarbetena i ärendet afgifvit yttranden den 8 december 1903 och den 8 september 1904, af hvilka det sistnämnda jämväl upptog vissa förslag till förändring i kartverkets organisation, förelade dåvarande departementschefen Kungl. Maj:t förslag till nämnda frågors lösning. Detta förslag förutsatte först och främst, att ökad arbete skulle kunna uttagas från kartverkets topografiska afdelning för utgifts- och byråarbeten. Enligt kommissionens beräkningar erfordrades, därest ej utgifvandet af norrlandskartorna skulle oskäligt fördröjas, en ökning af ritare- och gravörpersonalen. Då emellertid inlärd ritare och gravörer ej funnos att tillgå, måste man tillsvidare nöja sig med att antaga ett erforderligt antal elever och att i öfrigt genom öfvertidsarbete söka så vidt möjligt påskynda utgiftsarbetet. Redan härför kräfdes emellertid förhöjning i det ordinarie anslaget till kartverket. Ytterligare förhöjning i detsamma kräfdes af de utaf kommissionen föreslagna förändringarna i kartverkets organisation. Visserligen upptog icke dåvarande departementschefen detta förslag i hela dess vidd, men äfven såvidt detsamma af honom gillades kunde en ökning i vissa utgiftsposter icke undgås. De förhållanden i sistnämnda hänseende, som ansågos vara af beskaffenhet att kräfvat höjning af det ordinarie anslaget, angäfvos af departements-

chefen hufvudsakligen vara, att kartografer och geodeter borde tillerkännas ökade arvoden, att ett belopp erfordrades för bekostande af en ritkurs m. m., hufvudsakligen för nyantagna fältmätare, att en del utgiftsposter under titeln utgifnings- och byråarbeten för den topografiska afdelningen erfordrade förhöjning, samt att de i staten för kartverket beräknade utgifterna under senare år öfverstigit årsanslaget, hvarvid skillnaden måst betäckas genom förefintliga besparingar från tidigare år. Med gillande af de utaf departementschefen sålunda anförda skäl föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att öka det ordinarie anslaget till kartverket med 20,200 kronor eller från 178,600 kronor till 198,800 kronor, hvilken framställning, såsom af det förut anförda framgår, af Riksdagen bifölls.

Beträffande det extra anslagets tillkomst anholder jag att få erinra om följande omständigheter. Efter det förutnämnda särskildt tillkallade personer framhållit såsom önskemål, bland annat, att kartverkspersonalen måtte erhålla en mer stadigvarande karaktär, än som läte förena sig med det vid generalstaben rådande passagesystemet samt den för truppbefälet ökade öfningstiden, förordade kommissionen för de allmänna kartarbetena i underdånigt utlåtande den 8 september 1904, att den dåvarande organisationen af generalstabens topografiska afdelning skulle bibehållas, med iakttagande likväl att viss tillökning af personalen skedde och att garanti lämnades för densammas erhållande och kvarblifvande. Emellertid framställdes af dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet i anslutning till vissa militära myndigheters yttranden betänkligheter mot lämnandet af den sålunda afsedda garantien för den militära personalens fulltalighet. Dels på grund häraf och dels i syfte att möjligheten af att anställa civila topografer måtte undersökas, föreslog dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att den brist i antalet topografer, som uppstått i följd af organisationens ofullkomlighet, tillsvidare skulle fyllas af civila topografer. Enligt en af chefen för kartverket verkställd utredning beräknades den för kartverket i sådan händelse uppkommande ökade kostnaden för tiden från den 1 maj 1905 till samma års slut och för år 1906 till sammanlagdt omkring 20,200 kronor. Då en dylik anordning tillsvidare blott skulle få karaktären af ett försök samt beräkningen endast vore approximativ, ansåg föredragande departementschefen, att medel för ändamålet borde äskas på extra stat.

Enär det visat sig önskligt, att de namn, som skulle upptagas å kartblad, blefve dessförinnan af sakkunniga personer granskade, föreslog departementschefen, att medel skulle beredas jämväl till bestridande af

[8.] kostnaderna för dylika namnundersökningar, samt att ett belopp af 1,000 kronor skulle afses för detta ändamål, att utgå å extra stat.

I anslutning till hvad departementschefen sålunda hemställt, föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att för kartverket å extra stat för år 1906 bevilja ett anslag å tillhoppa 21,200 kronor, däraf 7,000 kronor skulle få förskottsvis utanordnas under år 1905.

Med anledning af denna framställning beviljade Riksdagen, som ansåg en i beräkningen upptagen utgiftspost å 2,000 kronor för hvardera af åren 1905 och 1906 till två kontrollofficerare kunna uteslutas, för ändamålet ofvan angifna belopp, 17,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis under år 1905 däraf låta utanordna 5,000 kronor.

Sistnämnda belopp blef den 16 juni 1905 ställdt till chefens för rikets allmänna kartverk förfogande för därmed afsedt ändamål och återstoden, 12,200 kronor, upptogs i kartverkets stat för år 1906.

Uti underdånig skrifvelse den 9 november 1905 framlade därefter chefen för rikets allmänna kartverk beräkning öfver kartverkets inkomster och utgifter för år 1907 samt däraf framgående anslagsbehof, och hemställde därvid såväl om ytterligare förhöjning af det ordinarie anslaget till 225,300 kronor som äfven om äskande af anslag å extra stat med ett till 39,000 kronor höjdt belopp. Kommissionen för de allmänna kartarbetena tillstyrkte bifall till dessa förslag.

De viktigaste omständigheter, som enligt kartverkschefens beräkning då skulle betinga ökning af det ordinarie anslaget, voro följande. Å den geodetiska afdelningen förefunnes ett tillfälligt behof af ökade arbetskrafter, hvarjämte de pågående geodetiska arbetena i Skåne och Blekinge på grund af terrängens beskaffenhet medförde ovanligt stora omkostnader. Sex af ritär- och gravöreleverna beräknades kunna år 1907 anställas såsom ritare och gravörer med ett arvode af 1,200 kronor och i stället borde tre nya elever anställas. Därjämte hade aflöningarna till ritare och gravörer beräknats i någon mån höjda och likaså utgifterna för topografiska afdelningens utgifts- och byråarbeten, hvarjämte mindre öknningar borde ske äfven af åtskilliga andra utgiftsposter i kartverkets stat.

Hvad det extra anslaget beträffar, meddelade kartverkschefen, att han våren 1905, omedelbart efter det Riksdagen för sin del fattat beslut i ämnet, fogat anstalter för att anskaffa de tio civila topografaspiranter, som beräknats skola anställas. Resultatet hade blifvit anställandet under 1905 års fältarbeten af endast en civil topografaspirant. Kartverks-

chefen ansåg det dock vara för tidigt att af detta resultat draga några slutsatser angående möjligheten att på åsyftadt sätt fylla behofvet af fältmätare äfvensom angående dessa civila fältmätares lämplighet. Därför borde enligt hans mening möjlighet beredas, genom anslags beviljande, att äfven under år 1907 pröfva den nya anordningen. Det härtill behöfliga anslagets belopp ansåg han böra beräknas högre än det för samma ändamål för år 1906 afsedda, bland annat, för att därifrån måtte kunna utgå icke blott arfvoden och dagaflöning utan äfven reseersättning och kvadratmilspenningar till ifrågavarande civila personal äfvensom handtlångningskostnader. Därjämte borde af det extra anslaget bestridas de omkostnader för ökad betjäning, städning af ökad antal tjänsterum m. m., som föranleddes af personalens ökning. Slutligen åberopade kartverkschefen behofvet af ökade medel till namngranskning samt beräknade såsom härtill årligen erforderliga belopp 2,000 kronor för det topografiska och 1,000 kronor för det ekonomiska kartverket.

När detta ärende den 13 januari 1906 i underdånighet anmälades af dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, anförde denne i hufvudsak följande.

Hvad beträffade den af kartverkschefen ifrågasatta höjningen af det ordinarie anslaget till kartverket, ansåge departementschefen, vid det förhållande att detta anslag så nyligen som vid näst föregående års Riksdag erhållit en betydlig förhöjning, sig icke kunna tillstyrka, att en ytterligare höjning redan då af Riksdagen äskades. Åtskilliga af de utaf kartverkschefen till stöd för en förhöjning åberopade skäl grundade sig på omständigheter af tillfällig natur. Då utgifterna å några poster i kartverkets stat till följd af arbetenas natur måst för något år ökas, hade medel härtill dittills plägat beredas genom jämkning af utgifterna å andra poster. Äfven för år 1907 syntes enahanda förfaringsätt böra användas för utgifternas begränsande. En ytterligare anledning att framskjuta frågan om den vidare utvidgningen af kartverket föreläge i den utredning, som påginge i anledning af från åtskilliga hushållningssällskap gjorda framställningar om vidtagande af åtgärder för att påskynda och fullborda den ekonomiska uppmätningen af riket.

I likhet med kartverkschefen ansåge departementschefen det vara önskvärdt, att äfven under år 1907 försök gjordes med anställandet af civila topografer och topografaspiranter, hvartill medel borde beredas på extra stat. Men då så stora svårigheter mött för anställandet af dylika

[8.] aspiranter under år 1905, syntes det departementschefen vara tillräckligt, om det för år 1906 för ändamålet tillgängliga belopp, 12,200 kronor, gjordes tillgängligt äfven för år 1907. Äfvenledes syntes medel böra afses för namngranskning under år 1907. Att härför afse ett visst bestämdt belopp syntes dock icke lämpligt, då dels det vore ovisst, huru stor del af anslaget, som behöfde tagas i anspråk för den civila topografpersonalen, och dels äfven kostnaderna för namngranskningen då ännu ej kunnat genom vunnen erfarenhet tillförlitligen beräknas. Den af kartverkschefen förslagsvis beräknade summan, 3,000 kronor, syntes dock icke vara för högt upptagen. Af det extra anslaget borde jämväl i mån af tillgång bestridas sådana kostnader, som vore en följd af anställandet af ökad personal, såsom ökad uppässning, städning m. m. Hvad det extra anslagets belopp beträffade, föreslogs, att det samma måtte bestämmas till 15,200 kronor.

I enlighet härmed gjorde Kungl. Maj:t, utan att ifrågasätta ändring i det ordinarie anslaget till kartverket, framställning till 1906 års Riksdag om ett anslag å extra stat för innevarande år till belopp af 15,200 kronor för anställande af ökad civil personal vid kartverket m. m., och blef denna framställning af Riksdagen bifallen.

*Kartverks-
chefens fram-
ställning.*

Nu har chefen för rikets allmänna kartverk i underdånig skrifvelse den 14 november 1906 gjort framställning angående kartverkets anslagsbehof för år 1908 och därvid hemställt om höjning af det ordinarie anslaget till 223,130 kronor samt om beviljande af ett extra anslag å 18,400 kronor, hvarjämte han ånyo upptagit frågan om sättet för anställning af militär personal vid den topografiska afdelningen.

Förhållandet mellan den beräkning, som låg till grund för Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut år 1905 i fråga om det ordinarie anslaget till rikets allmänna kartverk, och kartverkschefens i denna skrifvelse framlagda beräkning för år 1908 framgår af följande tablå.

<i>Förslagsvis.</i>	Beräkningen år 1905	Af kartverkschefen för år 1908 beräknad	
		ökning	minskning
För geodetiska och topografiska arbeten.			
A. Till de geodetiska arbetena.			
a) <i>Arfvoden:</i>			
till 3 geodeter	kr. 6,000		
» ålderstillägg	» 4,000		
» förmansarfvode	» 500		
» extra arbetskrafter	» 1,000		
	11,500		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
arfvode till 1 geodet	kr. 2,000		
ålderstillägg	» 500		
		2,500	
b) <i>Fältarbeten:</i>			
till rese- och traktamentsersättning, kvadratmilspennin-			
gar, dagsverkskostnad m. m.	kr. 12,000		
» inspektion	» 500		
	12,500		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
till rese- och traktamentsersättning m. m.			
		8,000	
B. Till arbetena vid generalstabens topografiska afdelning.			
a) <i>Arfvoden:</i>			
till 3 civila ritare	kr. 6,900		
» 2 gravörer	» 4,400		
» 1 civilt biträde (chefens adjutant)	» 1,000		
» elever och ökad betingsarbete	» 3,200		
	15,500		
Transport	39,500	10,500	

[8.]

	Beräkningen år 1905	Af kartverkschefen för år 1908 beräknad	
		ökning	minskning
Transport	39,500	10,500	—
<i>Föreslagen ökning:</i>			
arfvoden till 5 civila ritare à 1,200 kr. kr. 6,000			
» » 1 gravör » 1,200			
ålderstillägg för ritare » 1,100			
» » gravörer » 600		8,900	
<i>Föreslagen minskning:</i>			
till elever m. m.			2,400
b) <i>Fältarbeten:</i>			
till inspektion kr. 1,000			
» fältmättnings- och öfningsafdelningarna » 25,000			
» höjdmätning » 5,000			
» revidering » 1,500	32,500		
c) <i>Utgifnings- och byråarbeten:</i>			
till dagafflöning kr. 6,000			
» gravyrarbete » 6,000			
» färgläggning » 2,000			
» fotografi, galvanoplastik och karttryck » 5,500			
» heliogravyrritning » 5,000			
» rit- och skrifmaterialier » 950			
» instrument och inventarier » 1,750			
» diverse utgifter » 2,200	29,400		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
till fotografi, galvanoplastik och karttryck kr. 5,000			
» heliogravyrritning » 3,800			
» rit- och skrifmaterialier » 250			
» instrument och inventarier » 250			
» diverse utgifter » 130		9,430	
<i>Föreslagen minskning:</i>			
till gravyrarbete			1,500
d) <i>Öfningsafdelningens ritkurs:</i>			
till dagafflöning kr. 2,160			
» föreläsningar i geologi » 240	2,400		
Transport	103,800	28,830	3,900

[8.]

	Beräkningen år 1905	Af kartverkschefen för år 1908 beräknad	
		ökning	minskning
Transport	103,800	28,830	3,900
För de ekonomiska och stomkartarbetena.			
a) <i>Arfvoden:</i>			
till arbetschefen kr. 1,000			
» 2 förmän » 1,000			
» 16 kartografer » 32,000			
» ålderstillägg » 10,500			
» 4 kartografaspiranter » 4,800			
» 8 kvinnliga ritbiträden » 9,200			
» 1 vaktmästare » 1,100	59,600		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
arfvoden till 2 kartografer à 2,000 kr.		4,000	
<i>Föreslagen minskning:</i>			
å ålderstillägg till kartografer kr. 1,000			
arfvoden till 2 kartografaspiranter » 2,400			3,400
b) <i>Fältarbeten:</i>			
till inspektion kr. 1,000			
» reseersättning och dagtraktamenten			
m. m. » 37,250	38,250		
c) <i>Redaktions- och byråarbeten:</i>			
till tryckning af häradsbeskrifningar kr. 3,000			
» ved och ljus » 900			
» instrument och inventarier » 1,000			
» rit- och skrifmaterialier » 300			
» diverse utgifter » 950	6,150		
<i>Föreslagen ökning:</i>			
till ved och ljus kr. 100			
» instrument och inventarier » 200			
» rit- och skrifmaterialier » 500		800	
Summa	207,800	33,630	7,300
Efter afdrag af föreslagna minskningar		7,300	
återstår föreslagen ökning		26,330	
Transport	207,800	26,330	

[8.]

	Beräk- ningen år 1905	Af kartverkschefen för år 1908 beräknad	
		ökning	minsk- ning
Transport	207,800	26,330	
Afgår inkomster:			
för sålda kartor kr. 6,000			
» utbildning af aspiranter » 3,000	9,000		
År 1905 beräknadt anslagsbehof	198,800		
Föreslagen ökad inkomstberäkning för försålda kartor		2,000	
Beräknadt ökad anslagsbehof		24,330	
Om härtill lägges nuvarande anslaget.....		198,800	
erhålles det af kartverkschefen begärda anslaget		223,130	

För jämförelses skull tillåter jag mig framlägga följande öfversikt öfver användningen af det ordinarie anslaget till rikets allmänna kartverk enligt den af Kungl. Maj:t den 7 december nästlidna år fastställda stat för kartverket för år 1907.

[8].

	Kronor	Kronor
För geodetiska och topografiska arbeten.		
A. Till de geodetiska arbetena.		
a) <i>Arfvoden:</i>		
till 4 geodeter	8,000	
„ ålderstillägg	4,500	
„ förmansarfvode	500	
„ extra arbetskrafter	1,000	14,000
b) <i>Fältarbeten:</i>		
till rese- och traktamentsersättning, kvadratmilspenningar, dagsverkskostnad m. m.	17,000	
„ inspektion	500	17,500
B. Till arbetena vid generalstabens topografiska afdelning.		
a) <i>Arfvoden:</i>		
till 9 civila ritare	15,200	
„ 3 gravörer	6,200	
„ 1 civilt biträde (chefens adjutant).....	1,000	
„ elever	600	23,000
b) <i>Fältarbeten:</i>		
till inspektion	1,000	
„ fältmättnings- och öfningsafdelningarna.....	18,000	
„ höjdmätning	2,000	
„ revidering	1,000	22,000
c) <i>Utgifnings- och byråarbeten:</i>		
till dagaflöning	7,500	
„ gravyrarbete	4,000	
„ färgläggning	1,000	
„ fotografi, galvanoplastik och kartryck.....	5,000	
„ heliogravyrritning	4,000	
„ rit- och skrifmaterialier	950	
Transport	—	—

[8.]

	Kronor	Kronor
Transport	— —	— —
till instrument och inventarier	2,000	
„ diverse utgifter	2,450	26,900
d) Öfningsafdelningens ritkurs:		
till dagaflöning	2,160	
„ föreläsningar i geologi	240	2,400
För de ekonomiska och stomkartarbetena.		
a) Arfvoden:		
till arbetschefen	1,000	
„ 2 förmän	1,000	
„ 18 kartografer	36,000	
„ ålderstillägg	10,500	
„ 2 kartografaspiranter	2,400	
„ kvinnliga ritare och ritbiträden	9,200	
„ 1 vaktmästare	1,100	61,200
b) Fältarbeten:		
till inspektion	1,000	
„ reseersättning och dagtraktamenten m. m.	35,300	36,300
c) Redaktions- och byråarbeten:		
till tryckning af häradsbeskrifningar	3,000	
„ ved och ljus m. m.	1,000	
„ instrument och inventarier	500	
„ rit- och skrifmaterialiet	500	
„ diverse utgifter	1,500	6,500
Summa kronor		209,800
Afgår inkomster		
för sålda kartor	8,000	
„ utbildning af aspiranter	3,000	11,000
Ordinarie anslag		198,800

Uti kartverkschefens nu ifrågavarande skrifvelse har han till stöd för de af honom föreslagna ändringarna i staten och anslaget i hufvudsak anført följande.

Kartverkschefen ansåge sig böra redan nu återkomma till frågan om ett tillfredsställande ordnande af de geodetiska och topografiska arbetena, när denna frågas lösning enligt hans åsikt ej längre kunde uppskjutas utan fara för arbetenas stockning. En sådan lösning kunde ske oberoende af den ekonomiska kartverksfrågan. Den nu afgifna framställningen angående ökning af den ordinarie staten öfverensstämde, med ett obetydligt undantag, med den, som gjorts föregående år, dock att, när inkomsten af kartförsäljningen på grund af ytterligare vunnen erfarenhet kunnat beräknas ökad med 2,000 kronor, den erforderliga anslagsökningen nedbringats. Han ville vidare framhålla, att den sålunda ifrågasatta anslagshöjningen vore oberoende af sättet för fältmätarpersonalens anskaffning, samt att det endast gällde ett alldeles nödvändigt påskyndande af de geodetiska arbetena och sådana anslagsbehof, som vore den nödvändiga följden af det beslut rörande förändradt utgifningssätt för norrländska kartblad och däraf följande höjning af anslaget till rikets allmänna kartverk, som af Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1905 fattades.

Till hvad kartverkschefen redan i frågan anført uti sin ofvan omnämnda skrifvelse den 9 november 1905 hade han endast att lägga följande.

Hvad de geodetiska arbetena beträffade, hade svårigheter vid dessas verkställande uppstått därutinnan, att vid den pågående trianguleringen af Blekinge och södra Småland nästan hvarenda triangelpunkt, som under 1906 års sommar inmätts, måst bebyggas med ett torn, emedan terrängbeskaffenheten i regeln omöjliggjorde all vidsträcktare utsikt. Då en del af dessa torn måst uppföras till en höjd af 18 meter och därutöfver — d. v. s. höjden af ett fem våningars hus — borde lätt inses, att kostnaderna ej blefve obetydliga och att, med bibehållande af anslaget oförändradt, erforderliga utgifter endast kunde bestridas på bekostnad af arbetshastigheten. Visserligen kunde ock den geodetiska afdelningens sålunda ökade behof fyllas genom öfverföring från anslagsposter hörande till de topografiska arbetena, men ville kartverkschefen längre fram söka ådagalägga, hvartill ett dylikt förfarande komme att leda. Nekas kunde ej heller, att nämnda svårigheter vore af öfvergående art, men då de åsyftade trakterna förut ansetts omöjliga att triangulera och betydliga sträckor af samma natur återstode, funnes allt skäl att antaga, att detta arbete skulle draga så långt ut på tiden, att, när det vore slutfördt, andra behof uppstått, som måste fyllas, något som utförligt framhållits i det utlåtande, som på Kungl. Maj:ts befallning

[8.] afgifvits den 8 september 1904 af kommissionen för de allmänna kartarbetena.

Af det år 1905 med 20,200 kronor ökade ordinarie anslaget hade för realiserandet af det genom nådiga brefvet den 16 juni 1905 meddelade beslutet angående förändrad utgifningsskala för vissa norrländska kartblad uppförts 2,000 kronor, afsedda till gratifikationen åt en del ritar- och gravörelver, hvilka kartverkschefen redan dessförinnan på prof antagit, enär det varit af stor vikt att i tid sörja för den ökning, som borde äga rum bland ritare och gravörer, om planen angående kartornas nya utgifningssätt skulle kunna realiseras. I kommissionens för de allmänna kartarbetena nyssnämnda utlåtande hade i denna fråga yttrats följande: »Skall, såsom kartverkskommissionen föreslagit, det norrländska kartverket inslå på nya banor, i det äfven 1:100,000 kartor utgifvas, samt det hela Sverige omfattande revideringsarbetet — som, där ommätning företages, äfven fordrar heliogravyrritning — med kraft upptagas, är en fördubbling af heliogravyrritarnas antal af nöden, och en ytterligare ökning kan sannolikt endast undvikas i det fall, att för detta arbete lämplig, till kartverket kommenderad militär personal — företrädesvis underofficerare — för längre tid kvarstannar vid arbetet. Och en dylik höjning är äfven nödvändig för ökning af gravörernas antal.» När detta skrifvits, hade kartverket använt 4 ritare, 2 gravörer och 2 ritelever, hvadan kommissionen föreslagit, att dessas antal skulle höjas till 8 ritare, 4 gravörer och 3 elever. Nu hade utbildningsarbetet med de för ändamålet antagna eleverna fortskridit så långt, att år 1908 detta antal kunde beräknas vara fyllt, med det undantag blott att en af eleverna då ej ännu beräknades utbildad till gravör. Att bibehålla det föreslagna antalet vore så mycket mera af nöden, som det numera visat sig omöjligt att till heliogravyrritning använda kommenderad militärpersonal, då dennas tjänstgöringstid i kartverket vore alltför kort.

Den anslagshöjning, som i denna del ifrågasattes, vore alltså den direkta följden af Kungl. Maj:ts beslut i fråga om utgifningen i förändrad skala af norrländska kartblad och äfven ur andra synpunkter af behovet synnerligen väl påkallad.

Det lede visserligen intet tvifvel, att medel till här omnämnda ökade utgifter skulle kunna utan hela anslagets ökning erhållas genom att jämka utgifterna under andra titlar, och en dylik minskning hade kartverkschefen ock nödgats föreslå för år 1907. Men en sådan minskning komme, om den äfven därefter måste iakttagas, att i ganska betänklig grad hämma just det utgifningsarbete, som anskaffandet af nya ritare och gravörer afsett att påskynda. Jämkningsen måste näm-

ligen hufvudsakligen göras på anslaget för den egentliga kartreproduktionen.

[8.]

Enär frångåendet af en plan, hvori den ena detaljen så nära sammanhänge med den andra, helt naturligt icke allenast medförde stora svårigheter beträffande arbetenas ordnande, utan måste verka mindre fördelaktigt, när det gällde att utföra arbetet i möjligaste mån prisbilligt, hemställde kartverkschefen, att Kungl. Maj:t behagade aflåta proposition till nästa riksdag om det ordinarie anslagets höjande, på sätt han föreslagit.

Hvad härefter beträffade det å extra stat uppförda anslaget till kartverket, ville kartverkschefen erinra om följande.

Uti sitt underdåniga, förut omnämnda utlåtande den 8 september 1904 hade kartverkskommissionen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i kommandoväg bestämma, huru anställning af militär personal vid generalstabens topografiska afdelning skulle äga rum, så att säkerhet måtte finnas därför, att behovet kunde i öfverensstämmelse med anslaget till rikets allmänna kartverk fyllas genom lämpliga och arbets- skickliga officerare och underofficerare.

Kartverkskommissionen hade tänkt sig, att ändamålet skulle kunna vinnas därigenom, att vederbörande arméfördelningschefer för framtiden erhöles nådig befallning att hvar och en för sin fördelning årligen till kommendering vid generalstabens topografiska afdelning föreslå minst tre subalternofficerare eller sergeanter — dock minst två subalternofficerare — samt att likaledes militärbefälhafvaren på Gottland erhöles nådig befallning att hvartannat år till enahanda kommendering föreslå minst en subalternofficer eller sergeant, de där alla skulle visa sig äga viss angifven kompetens. Bland de sålunda föreslagna skulle därefter af Kungl. Maj:t, sedan chefen för rikets allmänna kartverk i frågan hörts, beordras för arbetena erforderlig personal. Förslagen, hvilka alltså, när det gällde första anställning, skulle ingå från vederbörande arméfördelningschefer (militärbefälhafvare), borde, när fråga vore om fortsatt anställning, framläggas af chefen för kartverket till Kungl. Maj:ts pröfning och afgörande, sedan Kungl. Maj:t infortrat vederbörande arméfördelningschefers (militärbefälhafvares) och regementschefers yttrande. Kartverkskommissionen hade beräknat, att behovet skulle kunna i vanliga fall fyllas genom en årlig uttagning bland de föreslagna af tillsammans sex officerare eller underofficerare, af hvilka de, som efter genomgången öfningskurs befunnes användbara, skulle tjänstgöra vid kartverket i medeltal 6 till 7 år, en del endast

[8.] under fältarbetena, en del under längre tid i hufvudsaklig öfverensstämmelse med tjänstgöringsreglementets då gällande bestämmelser.

Med anledning af hvad kartverkskommissionen sålunda hemställt, hade Kungl. Maj:t infordrat yttranden från samtliga arméfördelningschefer och militärbefälhafvaren på Gottland. Af dessa hade cheferna för II, IV och V arméfördelningarna samt militärbefälhafvaren på Gottland tillstyrkt förslaget, under det att cheferna för I, III och VI arméfördelningarna afstyrkt den ifrågasatta tvångskommenderingen. Chefen för generalstaben, som därefter yttrat sig, hade ej funnit skäl att frångå den ställning, han intagit såsom ordförande i kartverkskommissionen och hade alltså förordat förslaget.

Kungl. Maj:t hade emellertid uti den till 1905 års Riksdag rörande kartverket aflåtna nådiga propositionen föreslagit, att bristen på militära topografer under åren 1905 och 1906 skulle fyllas med civila sådana, och för detta ändamål äskat ett anslag på extra stat. Detta förslag hade ock af Riksdagen i hufvudsak antagits.

I följd af i tidningarna införda annonser hade därefter före början af 1906 års fältarbeten hos kartverkschefen gjorts förfrågningar angående anställning från 17 personer. Af dessa hade icke mer än tre kunnat antagas till topografaspiranter.

Det låge visserligen i sakens natur, att en civil topograf med begåfning för yrket borde kunna blifva jämgod med en militär, som ägde samma begåfning, så snart nämligen det allenast gällde de rent tekniska färdigheterna, men det framginge alldeles tydligt från de fältmättningsarbeten, hvari såväl officerare och underofficerare som civila topografaspiranter och ritelever för sin utbildning deltagit, att de militära fältmättningsseleverna haft betydligt lättare att finna sig tillrätta uti och »förstå terrängen», hvarjämte de helt naturligt vore de enda fullt kompetenta att vid insamlingen af de militärstatistiska och militärtekniska uppgifterna förfara med sakkännedom.

Om det sålunda visat sig svårt att erhålla civila topografer, hade däremot det egendomliga inträffat, att före 1905 års fältmätningar ansökningarna från militärer att erhålla anställning vid desamma varit ovanligt talrika. Icke mindre än 17, däraf 10 officerare och 7 underofficerare, hade inlämnat dylika ansökningar, och hade samtliga af dessa, på en när, varit åtföljda af vederbörande arméfördelnings- och regementschefers tillstyrkande utlåtanden.

Af denna erfarenhet att döma skulle måhända den slutsatsen kunna dragas, att kartverkets behof hädanefter utan svårighet kunde tillgodoses genom kommendering från trupperna efter ansökan. Det

hade emellertid inträffat, att efter den numera tilländagångna ansökningstiden, afseende 1907 års arbeten, blott en enda ansökan ingått. Att under sådana förhållanden och med nu varande stora variationer både beträffande tjänstgöringssökande och tjänstgöringstid på ett tillfredsställande sätt ordna arbeten, vid hvilkas bedrivande kontinuitet vore af nöden, skulle antagligen visa sig i längden omöjligt.

Efter hvad kartverkschefen sålunda anförde och då han ansåge det af kartverkskommissionen föreslagna sättet att ordna personalfrågan vara att föredraga framför det under en tid försökta sättet med anställande af civil topografpersonal, skulle följdriktigheten hafva fordrat, att han ej föreslagit något för sistnämnda ändamål afsedt anslag under år 1908. Men då tre personer nu antagits till topografaspiranter och för ändamålet lämnat eller afstått från andra sysselsättningar samt ytterligare en person offrat största delen af år 1906 på sin utbildning till topograf, syntes det vara hårdt, om dessa genom mistade existensmedel skulle få betala det gjorda försöket. Han föreslog därför, att de af dessa fyra, som visat eller komme att visa sig lämpliga att förordnas till topografer, måtte tills vidare upptagas i kartverkets stat, och att Kungl. Maj:t behagade till Riksdagen göra framställning därom, att medel måtte för ändamålet under form af extra anslag anvisas.

Af denna anledning hade kartverkschefen i det vid skrifvelsen förgade förslag till stat för år 1908 upptagit såsom extra anslag ett belopp af 15,400 kronor, afsedt till arfvoden åt tre civila topografer och en topografaspirant m. m. Han ansåge sig emellertid böra redan nu fästa uppmärksamheten därpå, att, i den händelse samtliga topografer befundes lämpliga och kvarstannade i sin tjänst, anslaget framdeles behöfde höjas, för att de åt civila topografer beviljade aflöningsförmånerna måtte kunna komma dem tillgodo.

Därjämte föresloges, att 3,000 kronor måtte å extra stat afses till fortsatt granskning af ortnamn å de topografiska och ekonomiska kartorna.

Under återopande af hvad sålunda anförts, har kartverkschefen i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t behagade för näst sammanträdande riksdag framlägga proposition därom, att det ordinarie anslaget till rikets allmänna kartverk, nu 198,800 kronor, måtte från och med år 1908 höjas med 24,330 kronor till 223,130 kronor, samt att för nyssnämnda år ett anslag å extra stat af 18,400 kronor måtte beviljas till civila topografer, namngranskning m. m., äfvensom att Kungl. Maj:t måtte i kommandoväg bestämma, huru anställ-

- [8.] ning af militär personal vid generalstabens topografiska afdelning skulle äga rum, så att säkerhet måtte finnas därför, att behovet kunde i öfverensstämmelse med anslaget till rikets allmänna kartverk fyllas genom lämpliga och arbetsskickliga officerare och underofficerare.

Kartverks-
kommissionen. Ut i underdånigt utlåtande den 13 november 1906 har kommissionen för de allmänna kartarbetena tillstyrkt hvad kartverkschefen sålunda föreslagit.

Chefen för
generalsta-
ben. Till följd af nådig remiss har chefen för generalstaben den 5 december nästlidna år afgifvit underdånigt utlåtande med anledning af hvad kartverkschefen sålunda anført rörande anställning af militär personal vid generalstabens topografiska afdelning, och har generalstabschefen därvid, under uttalande af sin anslutning till förutvarande chefs för generalstaben yttrande såväl i egenskap af ledamot af kartverkskommissionen som uti ofvan omförmälda underdåniga utlåtande år 1904, förklarat sig anse, att bestämmelserna för uttagande af erforderlig militär personal till nämnda topografiska afdelning borde utfärdas i enlighet med de grunder, som af kartverkschefen i dennes nu ifrågavarande förslag till utgiftsstat för kartverket för år 1908 förordats.

Departements-
chefens yt-
rande. Då jag nu har att yttra mig i detta ärende, vill jag först erinra, hurusom med anledning af den i det föregående omförmälda, genom framställningar från ett flertal hushållningssällskap väckta frågan om åtgärder för påskyndande af landets ekonomiska uppmätning underdåniga utlåtanden afgifvits den 12 maj 1906 af landbruksstyrelsen och den 13 oktober samma år af kommissionen för de allmänna kartarbetena. Jag är emellertid icke nu i tillfälle att till Kungl. Maj:ts afgörande framlägga detta ganska vidlyftiga ärende, då något definitivt förslag till den omorganisation af kartverket, som för ändamålet skulle komma att erfordras, ännu icke hunnit utarbetas. På sätt kartverkschefen uti sin nu ifrågavarande skrifvelse framhållit, står dock frågan om det ekonomiska kartverkets utveckling icke i sådant sammanhang med de af honom för de geodetiska och topografiska arbetena nu föreslagna anslagsökningarna, att dessa senare, därest de finnas befogade, synas böra för den skull ytterligare undanskjutas.

På sätt i statsrådsprotokollet den 13 januari 1905 antydts, har hittills det förfaringssätt pläгат tillämpas vid uppgörandet af de årliga staterna för kartverket, att då vissa poster något år måst ökas, detta skett genom motsvarande minskning å andra utgiftsposter. Äfven vid